UNIVERSITÄTS
BIBLIOTHEK
WUPPERTAL

BERGISCHE
UNIVERSITÄT
WUPPERTAL

Universitätsbibliothek Wuppertal

Diomedis Doctissimi Ac Diligentissimi Lingvae Latinae Perscrvtatoris De Arte Grammatica Opvs Vtilissimvm

Diomedes <Grammaticus>

Impressum Venetiis, Anno Domini no/stri Iesu christi. M.CCCCLXXXXV. Die uero. xii. mensis Iuni.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-457

Visual Library

Vid. Stollii Annot. in Heum. Conſpect. reipſ. liter. p. 910 ſ.

DIOMEDIS DOCTISSIMI AC DILIGENTISSIMI LINGVAE LATINAE PERSCRVTATORIS DE ARTE GRAMMATICA OPVS VTILISSIMVM.

Venetiis hic liber impreſſ9 ao 1495,
(vid. Finis h. l.) ideoq; perrar9, juxta
Vogtii Catal. libr. rar. in Axiomatt.
Hiſtorico-Crit. ax. IV. ſub. α & δ.

IN HOC VOLVMINE HAEC CONTINENTVR

D I O M E D E S

De ſtructuris & differentia ſermonis.
De perfectis & imperfectis.
De origine:proprietate:formatione:& uaria partiũ oratõis poſitõe.
De latinitate & eius partibus & diffinitionibus.
De uariis uocabulorum diffinitionibus:
De Accentibus:Punctis:Colis:Comamtibus:& Periodis:& eorũ diffinitionibus.
De differentiis quinq; linguarum.
De uitiis & uirtutibus orationis.
De compoſitione & clauſula & pedibus ſecũdum Rhetores:& earũ partibus & diffinitionibus teſtimõio Tullii:Saluſtii:Bruti:Craſſi: & Hortenſii firmatis.
De ſchematibus & figuris.
De Tragœdia:cõœdia:Elegia:Satyra & eaꝝ origĩe loco & ĩuẽtoribꝰ
De poematum generibus & ſpeciebus:& uariis earum nominibus.
De poetica:Poeſi:& poemate.
De Arte metrica.
De Metro:Rhythmo:& Verſu & eorũ differentiis & diffinitõibus.
De omni genere Metrorum diffinitiõibus differentiis & ĩuẽtoribus

P H O C A S

De nomine & Verbo.
Epitoma Priſciani.

C A P E R

De latinitate.

A G R AE T I V S

De Orthographia:proprietate & differentia ſermonis.

D O N A T V S

De Barbariſmo & octo partibus orationis.

S E R V I V S E T S E R G I V S

In Donatum.

DIOMEDIS DOCTISSIMI AC DILIGENTISSIMI LINGVAE LATINAE PERSCRVTATORIS DE ARTE GRAMMATICA OPVS VTILISSIMVM.

DIOMEDES ATANASIO SALVTEM DICIT.

ARTEM MERAE LATINITATIS. Puræq; eloquen/
tiæ magiſtram ſub incudem litterarum faciliter proceden
do formatam humanæ claritatis: hanc cum cognouiſſem
excellentē facundiam tuam plurimi facere: deſiderio tuo
libēter indulgens ſummo ſtudio (quantum mediocris ad
modum ingenii mei qualitas capere patiebatur) trino di/
geſtam libello dilucide expeditam cenſui eſſe mittendam:
quia ipſos auriū meatus audita ſcientia complere abſentia
denegatū eſt. Sane neq; eſſet incognitum: uitanda fuit ni
mium conſtricta breuitas. Eſt.n. lucubratiōis induſtria ſtu
diiq; collatio tripartita: ut ſecundum trina ætatis gradatim legentiū ſpatia lectio proba/
biliter ordinata crimen prolixitatis euadat: tediumq; demulceat. quæ quidem in tribus
diuiſionibus quamuis paruula ſit: tamen inſingulis ſuam continet breuitatem. Quam/
obrem (ut mea fert opinio) ſpero tibi aliiſq; legentibus magno uſui fore. Igit̃ totius ope/
ris pria pars uniuerſi ſermonis mēbra cōtinet. Altera nō ſolū obſeruationes: quæ arti grā/
maticæ accidere ſolēt: ſed etiā ſtructurā pedeſtris oratiōis uberrime pleneq; demonſtrat.
Tertia pedū qualitatē poematū genera metrorūq; tractatus pleniſſime docet. Supeſt ut
ſingula recolēdo memoriæ tenus mādent̃: ne fruſtra cū tēpore euaneſcat labor. Quod
tanto maxime rudibus præſtare cognoſcimus: qui ruſticitatis enormitate culti ſermonis
ſauciant immo deformant examuſſim normatā orationis integritatem: politumq; eius
lumen infuſcant ex arte prolatum: quanto ipſi a pecudibus differre uidentur.

ARtis grāmaticæ auctores exordiū ſcribendi uariū diuerſumq; ſumpſerunt.
Quidā enim ab ipſa arte cœperūt: alii ab elementis uel litteris: multi a caſibꝰ
plæriq; a partibus orationis nōnulli a uoce: pauci a nominū declinatiōe. Nos
uero ab ipſa oratiōe incipimus. Hæc.n. ſecreta pectoris arguens ad linguam
ſui gubernatricē migrat mobili quodā uocis articulatæ ſpiritu rotūdoq; gubernaculi mo
deramine tēperata & īteriore uicino aere pectoris argutia uerberato palatoq; ſenſim pau
latimq; pulſato uelut internuntius ac ꝓditor hūanæ gentis ad indicia exprimendæ cogi/
tationis p os ſermonemq; rationabiliter agitatur. Hoc.n. ſuo magnoq; beneficio expreſſa
ratione ſermonis nos cæteris ſeparat ab animalibus: ſola homines natura fatetur atq; de
monſtrat. Huic igitur demus totius opuſculi nō immerito principatum cuius talis habe
tur diffinitio. Oratio eſt ſtructura uerborum cōpoſito exitu ad clauſulam termīata. Qui
dam ſic eam diffiniūt: Oratio eſt compoſitio dictionum cōſumans ſentētiam remq; per
fectam ſignificans. Scaurus ſic: Oratio eſt ore miſſa & per dictiōes ordinata pronūciatio.
Oratio autem uidetur dicta quaſi oris ratio: uel a græca origine: hoc eſt ſermocinari. Vn
de Homeri uerſus: ἀπο του αρίζει νοῦ μὲν ὢ ὡσ νυν ἐσὶν ἀωό ἄρνοσ οὔλα ωό ωἔτρησ
τω οαρίζεμεναί ατέ ωάρθένόσ ηίθέοσ ὤαρθενόσ ηίθ ὅσε όαρίζε/
τόν αλληλόισι. Oratio eſt ſermo contextus ad clauſulam tendens. Clauſula eſt cōpoſitio
uerborum plauſibilis ſtructuræ exitu terminata. Partes orationis ſunt octo: Nomē: Pro

nomen: Verbum: Participium: Aduerbium: Coniunctio: Præpoſitio Interiectio. Scau
ro uidetur & Appellatio. Ex his primæ quattuor declinabiles ſūt: ſequētes indeclīabiles:
latini articulū: græci interiectionem nō adnumerant ¶ Genera nominū ſunt principalia
tria. M. F. &. N. Maſ. ē: cui numero ſingulari caſu nominatiuo ꝓnomē præponitur hic
ut hic Cato. Fœmininū eſt cui nūero ſing. caſu nominatiuo ꝓnomen preponitur hæc: ut
hæc Iulia. Neutrū eſt: cui numero ſingu. nominatiuo caſu ꝓnomē præponit̃ hoc: ut hoc
tēplum. Ex his quartū genus cōe naſcitur quod fit duobus modis. Sūt. n. cōia duum ge
nerum ex maſculino & fœminino ut hic & hæc homo. hic & hæc ſacerdos. Itē trium ge/
nerum ex maſculino & fœm. & neutro: ut hic & hæc & hoc fœlix. Eſt & quintū genus qd
græce επικοίνον dicit̃: latine proſmicuum uel ſubcōmune uocant: quod aut ſpecie maſ/
culini generiſ & declinatur & ſimul ſignificat etiā fœmininū genus. ut hic paſer: aut decli
natur ſpecie fœmininū generis ac etiam maſculinum genus ſignificat: & ſic ſub uno gere
Nūs re utrūq; intelligit̃ ut hæc aquila. Numerus eſt incrementū q̄titatis ab uno ad plura pro/
cedens. Nūeri ſunt duo ſingu. ut hic præceptor: plu. ut hi præceptores. Dualis. n. dunta
Figura xat apud græcos ualet: apud nos excludit̃ de quo etiam mox referemus. Figura ē diſcri/
men ſimpliciū dictionum & compoſitarum. Figuræ nominibus accidūt duæ ſimplex &
cōpoſita. Simplex: ut doctus: compoſita ut indoctus. Cōponuntur autē nomina modis
q̄tuor: ex duobꝰ ītegris ut ſuburbāus: ex duobꝰ corruptis: ut opifex & artifex: ex ītegro &
corrupto: ut ineptus ex corrupto & ītegro. ut armipotēs: Cōponitur autē de pluribꝰ quæ
παρασύνθετα græci appellant: ut in expugnabilis imperteritus inexplicabilis irremeabi
Casus lis. Caſus ſunt quidā gradus declinationis: dicti ꝙ per eos pleraq; nomina a prima ſui po
ſitione inflexu uariētur & cadāt. Alii ſic: Caſus ſunt uariationes & cōpoſitiōes ī declinatio
ne nominis p̄ immutationē nouiſſimæ ſyllabæ. Sunt numero qdē ſex: Nomīatiuus: Gēi
tiuus: quē quidam patrium uocāt: Datiuus: Accuſatiuus: Vocatiuus: & Ablatiuus. Ra
tione tamē ſunt qnq;: Noīatiuū. n. optime caſum eſſe noluerūt: quando qdem ſit poſitio
nominis uel rectus noībus uel declinationibus regula: quē nominatiuū græci nō πτῶσιν
ſed ὀρθὴν uel εὐθεῖαν uocant κατα χρηστικῶς tamen nominatiuū caſum diximus. Abla
tiuum græci nō habēt: hunc tamen Varro ſextū interdum latinum appellat: qa latīæ lin
gue proprius eſt. cuius uis apud græcos p̄ genitiuū explicat̃ ¶ Per os itaq; caſus obliquos
nomē ſic declinabit̃. ¶ Cato nomen appellatiuū generis maſculini numeri ſingularis fi
guræ ſimplicis caſus noīatiui & uocatiui quod declinabit̃ ſic. ¶ Hic cato huius catonis:
huic catoni: hūc catonē: o cato: ab hoc catone. N. P. Hi catones horū catonū: his catoni
bus: hos catōes: o catōes: ab his catonibus. ¶ Iulia nomen appellatiuū generis fœminini
nūeri ſingularis figuræ ſimplicis caſus noīatiui & uocatiui: qd̃ declinabit̃ ſic. N. S. Hæc
Iulia huius iuliæ: huic iuliæ: hāc iuliā: o iulia: ab hac iulia. N. P. Hæ iuliæ: harum iuliaꝝ
his iuliis: has iulias: o iuliæ: ab his iuliis. ¶ Tēplum nomen appellatiuum generis neutri
nūeri ſingularis figuræ ſimplicis caſus noīatiui accuſatiui & uocatiui: qd̃ declinabit̃ ſic.
¶ Hoc templū: huius tēpli: huic tēplo: hoc tēplū: o templum ab hoc tēplo. N. P. hæc tē
pla horum templorū: his tēplis: hæc tēpla: o tēpla: ab his tēplis. ¶ Sacerdos nomē appel
latiuū cōmūis generis figuræ ſimplicis nūeri ſingularis caſus noīatiui & uocatiui: quod
declinabit̃ ſic. ¶ Hic & hæc Sacerdos: huius & huius ſacerdotis: huic & huic ſacerdoti:
hūc & hanc ſacerdotē: o & o ſacerdos: ab hoc & ab hac ſacerdote. N. P. hi & hæ ſacerdo
tes: hoꝝ & harū ſacerdotū: his & his ſacerdotibus: hos & has ſacerdotes o & o ſacerdotes:
ab his & ab his ſacerdotibus ¶ Fœlix nomen appellatiuū generis coīs triū generū figuræ
ſimplicis numeri ſingularis caſus nominatiui & accuſatiui & uocatiui: quod declinabit̃
ſic. ¶ Hic & hæc & hoc fœlix: huius & huius & huius fœlicis: huic & huic & huic fœlici:

hunc & hanc fœlicē & hoc fœlix:o & o & o fœlix:ab hoc & ab hac & ab hoc fœlice uel fœ
lici. N. P. hi & hæ fœlices & hæc fœlicia:horum & harꝫ & horū fœlicium:his & his & his
fœlicibus. hos & has fœlices & hæc fœlicia:o & o fœlices & o fœlicia ab his & ab his & ab
his fœlicibus. ¶ Omnia nomina latina nominatiuo caſu ſingu. litteris. xii. extremis ter
minātur uocalibus quinqꝫ ut:a.e.i.o.&.u.ut ſi ſcenna:monile:ſinapi:cicero:cornu:& ſe
miuocalibus ſex.l.m.n.r.s.&.x.ut cōſul templum:pecten: cæſar:liuius:ſi lex. Item mu
ta una.t.ut caput. Sūt q adūt.c.ut lac.qđ Varro artis grāmaticæ doctor extermīat. Ge
nitiuus caſus ſing.aut totidē ſyllabis cōſtare debet:quot noīatiuus eius ut Virgilius uir/
gilii:Terencius terētii ob id geminata i:aut una ſyllaba excedere:ut Hector hectoris &
Neſtor.ris. Aliqn̄ etiā duabus ſyllabis accreſcit:ut ſuppellex ſupellectilis:iter itineris:an
ceps ancipitis:præceps præcipitis. ¶ Formæ declinationū nominū:ut qbuſdā uidet̄: ſūt
ſeptē. Pria eſt quæ genitiuū ſingularē mittit in æ genere duntaxat tam maſ. q̄ fœmi. ut
Aeneas æneæ: Latona latonæ: Secūda facit genitiuū in i in oī genere. ut puer pueri:lau/
rus lauri:cælum cæli. Tertia eſt:quæ in genitiuo i geminata genere tātum maſ. & neutro
terminatur. Maſ. ut Virgilius uirgilii:neutrū:ut ingeniū ingenii. Quarta in oī genere in
is:ut orator ris oratio orationis:ſi dus ſideris. Quinta in.us.m aſ. dūtaxat & fœmi. maſ.
ut portus. fœmi. ut porticus. Sexta in ei ſimiliter duntaxat generis maſ. & fœmi. ut dies
diei acies aciei. Septia in.u.genere tantū neutro. ut genu cornu. Et huiuſmodi noīa neu
tra nūero ſing. monoptota tantū ſunt. Græca quoqꝫ noīa grææ declinatiōis regulā ſer/
uāt:& gēitiui triphariæ ꝓferunt̄:quorū noīatiui ſunt hi. ω. η. αη:ut. καλυψω καλυψουσ
calypſo calypſus πα ηθω μανθουσ mantho manthus:& τισβη τισβησ thiſbe thiſbes:ευ/
τερπη ευτερπησ euterpe euterpes:παν πανοσ:pan:panos. Accuſatiuus uero plerūqꝫ in
nominatiuis addit. Vocatiuus eſt ſimilis noīatiuo. ablatiuo caſu ſingu. nūeri obſeruata
nouiſſima ſyllaba lr̄a ue facile demōſtrabit quomō pluralē numerū declinare debeamus:
Omnia noīa ablatiuo caſu ſing. qnqꝫ lr̄is uocalibus terminātur. a:e.i.o.&.u.exceptis ꝓ/
nominibus qbuſdā:ut ab eodē quodā ab hoc. Item his quæ ſunt aptota in his. n. regula
nō tenet̄. ¶ Quæcūqꝫ igit̄ nomina genere maſ. & fem. ablatiuo caſu ſin. a littera fuerint
terminata addita. e. lr̄a faciūt nominatiuū & uocatiuum plu. maſ. ut ab hoc ænea ab hoc
poeta ab hoc āchiſa hi ænæ hi poetæ hi āchiſæ &. o. æneæ. o. poetæ. o. āchiſæ Sed huius
nominis ablatiuus duplex ē dicimus. n. ab hoc āchiſa & ab hoc āchiſe. & ſiqdē erit nomi
natiuus hic āchiſa:ut hic poeta. Si uero hic āchiſes nominatiuum habet:aliter declinat̄ q̄
duo noīa ſupraſcripta: Illa. n. aut in as uel in a efferūt̄ uelut hic æneas hic poeta. Hoc āt
in es nominatiuo caſu aliter declinat̄ q̄ duo ſupraſcripta:ut hic āchiſes. hoc ſi ſic declinat̄
īmutat q̄tuor caſus ſing. datiuū accuſa. uo. & abla. uelut huic āchiſæ:hūc āchiſen:o. āchi
ſe:ab hoc āchiſe. cū n̄tō æneas & poeta ſic declinabit̄. uelut huic æneæ:huic poetæ:hunc
æneā:hunc poetā. o. ænea o poeta:ab hoc ænea. ab hoc poeta:ut uideāt̄ hec nomina ſyl
labas depoſitas habere in datiuo qdē æ:ī accuſati: am ī uocatiuo a. ablatiuo ſimiliter. a. Il
lud aūt in datiuo. æ in actō en. in uctō e:in ablatiuo:ſimiliter. e:ut tātūmō gēitiuū ſin. ſu/
pradictis nōibus ſimilē habeāt. Itē ut fœminina ab hac muſa:hæ muſæ:& o muſæ:rēota
aūt e lr̄a & poſita s lr̄a faciūt in utroqꝫ genere accuſa. plu. ut ab hoc ænea:hos æneas. Simi
liter ab hac muſa:has muſas. Itē ſi remoueas. s. lr̄am & adieceris. ꝝ. ſyllabā fiet gēitiuus
plu. ut ab hoc ænea:hoꝝ æneaꝝ:ab hac muſa:haꝝ muſaꝝ. Sublata autem de ablt̄ō ſin. a
nouiſſima & appoſita is ſyllaba fit datiuus & abla. plu. ut ab hoc ænea his & ab his æneis
Nā deabus filiabus:libertabus:mulabus:& qcqd huiuſmodi eſt diſcernēdi ſexus gr̄a cō
tra rōnem & præceptū eſt idē tidem ab hac āphora:haꝝ amphoraꝝ. ¶ Quæcunqꝫ noīa
ablatō caſu ſin. nūero maſ. fœ. dūtaxat genere e lr̄a ꝓducta finiūt̄ addita. s. ſimiliter faci

unt producta nouiſſima ſyllaba nominatiuū accuſa. & uocatiuū plu. ut ab hoc & ab hac
die: hi dies: hos dies: o dies. ¶ Remota aūt. s. lr̃a adiectaq;. ꝝ. ſyllaba fiet genitiuus plu. ut
ab hoc & ab hac die: horū dierum. ¶ Si remoueas ꝝ & apponas bus ſyllabā facies datiuū &
abla. plu. ut ab hoc & ab hac die: his & ab his diebus. ¶ Dum tamen ſciamus fœmi. genere
plu. nominatiuū nō debere dici. i. hæ dies: licet fœ. genere ſingulariter dicamus. ¶ Cætera
horū ſimilia noīa fœ. proferuntur tātū. ut. ſpecies materies luxuries quarū plu. genetiuū
nō ſimiliter adſeruabis ſicut in die & meridie p. ꝝ. ſed p um ſyllabā: ut ſpecierum materie/
rum luxurierum: ſed conſuetudo. rū. effert: ut ſpecierum. ¶ Sed ueteres in hac ſpecie decli/
nationis genetiuū ſin. ſimilē nominatiuo dicebāt unde inuenimus in quibuſdā hæc ꝓuin
cies. huius ꝓuincies: nō huius prouinciei. ¶ Nomina quæ abla. caſu nu. ſin. e. littera corre
pta fuerint terminata ea in genere maſ. & fœ. adiecta. s. lr̃a nominatiuum & accu. & uo.
plu. faciunt producta ultīa ſyllaba ut ab hoc & ab hac diuite: hi & hæ diuites: hos & has
diuites: o & o diuites. ¶ Interdum correpta ultima nominatiuū plu. faciunt: ut ab hac da/
phnide: & ab hac bachide: hæ daphnides. & he bachides: o daphnides: & o bachideſ. Nā
accu. has daphinidas: has bachidas facit. ¶ Neutrali uero gener̃ abla. ſin. ultimā lr̃am. e. i.
a. uerte & fiet nomiatiuus. accu. & uoca. plu. ut ab hoc ore: hæc ora & hæc ora: o ora. G.
plu. in omni genere abla. correpta e lr̃a finitus pari mō facit: ſi aut remota. e. aut in i con/
uerſa adieceris. um. ſyllabā: ut ab hoc & ab hac paupe: horū & haꝝ pauperū: ab hoc & ab
hac diuite: horū & harū diuitū. ¶ Datiuū uero & ablati. plu. mittent in bus ut his & ab his
paupibꝰ his et ab his diuitibꝰ. ¶ Cōtra hāc regulā iuenimus ab hoc uaſe hoꝝ uaſoꝝ: hiſ uaſis
Nomina q̄ ablatiuo caſu nu. ſin. i. littera finiūt̃ genere maſ. & fœ. ſublata. i. ultīa & adie
cta. es. ſyllaba ꝓducta faciunt nominatiuū & uo. plu. ut ab hoc & ab h ac agili: hi & hæ
agiles: & o agiles. ¶ Nam actūs iuxta regulam manēte. i. lr̃a debet pronunciari: ut hos &
has agilis: ut eſt omnis homines. ¶ Sed uſus eum ad nominatiui & uoca. formam traduxit
In neutrali autem genere ad ſin. abla. adiecta a littera fiet nominatiuus ac. & uoc. plu. ut
ab hoc agili: hæc agilia: & o agilia. ¶ G. uero plu. ī oī genere pari mō facies ſi adiicies. um.
ſyllabā abla. ſin. ut ab hoc & ab ha c & ab hoc agili: horū & haꝝ & horum agiliū. Itē ī oī
genere. d. & ab. plu. facies ſi ſin. abla. adiicies. bus ut ab hoc & ab hac & ab hoc agili: his
& ab his agilibus. ¶ Horum autē nominatiuum que genetiuo caſu plu. in ium ſyllabā exi/
re poſſunt declinatio multiplex nullo catholico cōtinet̃ qa per multa nomīa & uarias lit
teras excurrit ideo queſtio dirigit̃. ¶ Vtrū hæc īferā quæ has uidētur formas retinere Vna
eorū q̄ nominatiuum ſin ī omni gener̃ & cōi ſiue monoſyllaba ſiue poliſyllaba ſint ī. N.
S. lr̃is terminant̃ qualibet precedente uocali tāq̄ prudens prudētiū demēs clemēs amēs
nocens. ¶ Ex hac item regula eſt parens parentium mens frons. ¶ Altera eorum quæ femi/
nina & diſſyllaba ſunt & intra modum poſitionis continētur duntaxat numero ſin. tam
nominatiuo es. producta. i. exeunt precedente alia conſonante q̄ ablatiuo. e correpta fini
untur: ut eſt hæc nubes: & ab hac nube hæc clades: hæc ſedes: horumq; genetiuus plu. ac
creſcente una ſyllaba emittitur & per iū. exit ut nubium. ¶ Tertia idemtidem eorum quæ
diſſyllaba ſunt nominatiuo caſu ſin. is terminantur ſiue maſ. & fœ. ſiue cōmunia ſint &
ſimiliem nominatiuo genitiuum habent pari modo genitiui plu. p iū exeunt. ¶ Maſculi:
ut orbis: ignis Ab hoc catholico recedit panis: Fœmi. ut turris puppis: nauis: peluis Sed
hæc abla. duplicem interdum habent & per. i. & per e litteram correptam proferunt̃ Et
hæc regula accuſatiuum ſin. in fœmi. genere duntaxat ſimplicirer per i litteram interdū
profert ut pupī: turrī: Plu. uero melius in is. ut has pupis turris. horum multa cernimus
conſuetudine commota quæ a ſuperioribus diſcrepant. Item communia: ut ciuis Con/
tra hanc regulam inuenitur canis. ¶ Quarta quoq; eorū ſpēs eſt quæ abla. p i litterā habēt

& ſunt trium generū: & genitiuum plu. ſine dubio per iū. terminant: ut hic & hæc agilis
& hoc agile. Item facilis ab hoc & ab hac & ab hoc facili: horū & haꝝ & hoꝝ facilium Si/
militer ex hac regula ē ſalutaris & fœlix: faciūt. n. ab hoc ſalutari: hoꝝ ſalutarium: ab hoc
fœlici: horum fœliciū Sed in his tantū nominibꝰ obſeruabimꝰ hæc quæ duntaxat fuerit
appellatiua: tunc ablatiuo i litera termināt. ¶ Nam ſi ꝓpria fuerint noīa tunc abltō e litte/
rā oportet habere: ut ab hoc fœlice: ab hoc ſalutare. Nihilominus tamen plu. genitiuū eū
dem ſeruant tantum abla. ſin. uariant in differentiā ꝓprii noīs & appellatiui. Itē neutra
q̄ abla. ſin. i. littera termināt gtō plu. per iū. exire debēt ut eſt ab hoc mōili: horū moniliū:
ab hoc cubili: horū cubilium. Itē noīa quæ abla. ſin. o. lr̄a finiūt appoſita. ꝝ. ſyllaba gtūm
plu. faciūt ut ab hoc puero hoꝝ pueroꝝ: et rēota o lr̄a & appoſita. i. faciūt ntūm & uo. pl.
ut ab hoc puero hi pueri. o pueri. Itē adiecta s lr̄a faciūt da. & abla. plu. ut hi pueri his pue
ris ab his pueris. ¶ Abltō uero caſu ſin. adiecta s lr̄a facit accu. plu. ut ab hoc puero: hos pue
ros. ¶ Neutrali uero gñe ſi ablatō ſin. ſublata o littera nouiſſima a litterā īpones fiet noīati/
uus accuſa. uo. plu. ut ab hoc templo. hæc templa: & hæc templa: o templa. ¶ Pari aūt mo
do & neutrali genere fiet ge. plu. ſi abla. ſin. adiicies. ꝝ. ſyllabā: ut ab hoc templo horū tē/
ploꝝ Pauca admodū normæ diſſentiunt: Inuenimus. n. ab hoc modio: hoꝝ modiū Item
ab hoc numo: horū nūmū ab hac domo: haꝝ domuū : domibus: ab hoc iugero: iugerum
iugeribus: ab hoc uaſe: horum uaſorum: his uaſis: ab hoc ſchemate: horum ſchematum
his & ab his ſchematibus Verum euphonia in dictionibus plus interdum ualet: q̄ analo/
gia uel regula preceptorum. ¶ Nomina q̄ abla. caſu numero ſin. u. lr̄a finiuntur maſculinū
& fœmininum genere adiecta. s. lr̄a faciunt nominatiuum accuſatiuum & uocatiuū plu.
ut ab hoc uerſu: & ab hac manu: hi uerſus: hos uerſus: & o uerſus: hæ manus: has manus
et o manus: G. uero plu. ex alio ſcribēdum eſt. ¶ Neutrali āt genere adiecta a littera faciūt
nominatiuum accuſatiuum et uocatiuum plu. ut ab hoc cornu: hæc et hæc cornua o cor
nua. G. uero plu. pari mō in omni genere facies ſi adiicies abla. ſin. um ſyllabā: ut ab hoc
uerſu: horū uerſuū: ab hac manu: harū manuum: ab hoc cornu horū cornuū. ¶ Dtūs quo/
q; & abla. plu. in omni genere pari modo fiet: ſi abla. ſin. u. lr̄am in i conuertas & adiicias
bus. ſyllabam: ut ab hoc uerſu: his uerſibꝰ: ab his uerſibus : ab hac manu his manibus ab
his manibus: ab hoc cornu: his cornibꝰ ab his cornibus Sed in quibuſdam neceſſe eſt. u.
litterā retinere euitādæ ābiguitatis gratia: ut ptubꝰ: artubꝰ: arcubꝰ: tribubꝰ Meminerimꝰ
autē q̄dam noīa uel auctoritate ueterum uel euphonia mō ſecūdo mō q̄rto ordine decli
nari: ut domus: ficus laurus: quercus & cum plura arborū nomīa. In plu. nu. noīum for
mæ caſuales ſunt ſex. ¶ Senaria quinaria: q̄ternaria: Ternaria Biptita: Simplex uel unica: q̄
ſic ordinant. ¶ Senaria eſt cum p ſex caſus nūero ſin. nomē in declinatione uariatur ueluti
unus ſolus. ¶ Quinaria eſt quæ per quinq; caſus obliquos declinatur: ut pater mater. ¶ Qua
ternaria eſt quæ p q̄ttuor caſus declinat ut puer aper. Ternaria eſt quæ tribus caſibus ob
liqs declinatur: ut fabula. Bipartita ē quæ alterna caſuū ꝓductione correptioneq; uaria/
tur: ut genu: cornu: gelu: Hæc enim duobus modis tātū ī declinatione uariant quod qui
dē ꝓductōe & correptione diſtīguimus. Nā in ntō actō & uoctō correpta. u. ꝓferūt ī gtō
datiuo & abltō ꝓducta. Simplex uel unica ē quæ p oēs caſus uniformiter currit: nec uſq̄
ī declinatiōe uariat. ut frugi: neq̄: nihil: Hæc etiā a græcis aptota dicūt quæ a pria ſui po
ſitione non cadūt. Haꝝ ſenaria modū unū hēt & ē uniformis. ¶ Quinaria modos duos ad
mittit: Primū dum in declinatione caſus ntūs & uo. ſociāt: ut pr̄ mater. ¶ Secūdus cū dtō
abltūs ſimilis ē: ut doctor. ¶ Quaternaria fit mōis ſex. primus cū in uno noīe gtūs & dtūs ſi
miles ſunt: & uocati. & abla. ut æneas. ¶ Secūdus modus cum nominatiuus & uocatiuus
& datiuus & ablatiuus. ut aper caper. ¶ Tertius modus cū genitiuus & uocatiuus. ſimiles

ſunt & datiuus & ablatiuus. ut Virg. Quartus modus cum nominatiuus & uocatiuus
ſunt ſimiles & gtũs cũ dtõ: ut dies res ſpẽs. Quitus cũ ntũs & gtũs & uo. ſibi ſimiles ſunt
cæteris diſtãtibus: ut panis: cauſis. Sextus cũ oĩa neutra genitiuũ i. s. litteram mittũt ut ſi
dus. Ternaria itẽ fit mõis ſex. Primo quotiẽs ntũs & ge. & uo. ĩ is exeũt & da. & abla. i. i.
ut agilis facilis. Secundus quotiens nominatiuus & geni: & uoca. ĩ. us. dati. & abla. i. u.
ut portus. Tertius cũ ntũs ſin. ĩ. a. exit ut poeta. Quartus quotiẽs ntũs da. uoca. & abla.
ſibi congruũt: ut thyſbe. Quintus quotiẽs ĩ o exeũt fœminina q̃ ſunt græca: ut Sappho.
Sexto ĩ oĩbꝰ neutris q̃ ĩ. i. lrãm terminãt gtũm: ut ſcãnũ Biptita cum ntũs accu. & uo. ſimi
les ĩueniũt. Itẽ gtõ dtũs & abla. ut genu: ueru. Hæc. n. duobꝰ tãtũ mõis ĩdecliãtõe uariã
tur qđ qdem ꝓductõe & correptiõe diſtinguimus. Simplex uel unita: cũ p oẽs caſus no
men uniformiter currit & nuſq̃ ĩdeclinatiõe uariat & fit ĩ. iis. q̃ etiã a græcis aptota dicũt
& a pria ſui poſitiõe nõ cadũt: ut frugi neq̃ nugas nihil. De q̃ forma ſunt etiã noĩa nũero
rũ ĩdeclinabilia a quattuor uſq; ad cẽtũ. Nã ab uno uſq; ad tres p oẽs caſus numeri decli
nant: & itẽ a ducẽtis & deĩceps preter mille. Sunt quoq; alio genere monoptota quæ per
ablatiuum tãtum mõ enunciãt & ob id monoptota dicunt: ut ſpõte. Item diptota intelli
liguntur ea quæ ſingulari numero caſu tantũ mõ uocatiuo. ſimiliter efferunt cæteris dif
ferentibꝰ: ut Iuppiter. Triptota ſunt q̃ idẽtidem trina rõne tenẽt. Prima ẽ q̃ nũero ſin. p
oẽs caſus noĩa declinãt in plu. tamẽ tribꝰ caſibꝰ tãtũ efferunt: ut maria rurra. Tetraptota
uero intelligunt quæ ntõ & uoca. caſu. deficiente p cæteros enunciãt ut Iouis. Decli
natio cõpoſitoꝶ noĩum tribꝰ formis ordinat. Prima eſt: quotiẽs aĩaduertimus ea quæ ex
duobus nominibꝰ compoſita erunt ex utraq; parte declinari. i. cũ ambo noĩa declinãtur
ut populus. ro. eques rõanus: prætor urbãus liber pr̃ lõga alba. Secũda eſt cum ea quæ ex
ntõ cãu ſin. & gtõ caſu ſin. & gtõ tã ſin. q̃ plu. cõpoſita fuerint ea parte declinari tãtũ q̃ fue
rit ntũs. i. cum prius mouetur & poſterius nõ declinat ut tribunus plæbis præfectus eqtũ
tribunus militum: pr̃ & mater familias. Tertia cum ex obliquo & nomĩatiuo obliquum
indeclinabile habebit. i. cum prius uerſa uice nõ mouet & poſterius declinat ut ſenatus
conſultum: plebis ſcitum. Prouidendum eſt: ut ne ea nomina componamus quæ aut cõ
poſita ſunt: aut componi non poſſunt. Chriarum exercitatio in caſus ſic uariatur. No
minatiuo cãu numeri ſin. Marcus portius Cato dixit lrãrum radices amaras eſſe fructus
iocundioces. Genitiuo caſu. M. Portii Catonis dictum fertur lrãrum radices amaras eſ
ſe fructus iocũdiores. Datiuo caſu Marco Portio Catoni placuit dicere lrãꝶ radices ama
ras eſſe fructus iocundiotes. Accuſatiuo Marcum portium Catonem dixiſſe ferunt lrã
rum radices amaras eſſe fructus iocundiocres. Vocatiuo. o. Marco Portii Catone tu
egregie dixiſti litterarum radices amaras eſſe fructus iocundiores. Ablatiuo a. M. Por
tio Catone dictum accepimus lrãrum radices amaras eſſe fructus iocundiores. Nu
meri plurali. Hi. M. Portii Catones dixerunt lrãrum radices amaras eſſe fructus iocũ
diores. Horum Marcorum portiorum: Catonum dictum putant lrãrum radices ama
ras eſſe fructus iocundiores. His. M. Portiis Catonibus placuit dicere litterarum radi
ces amaras eſſe fructus iocundiores. O Marci Portii Catones quam pulcherrime dixi
ſtis litterarum radices amaras eſſe fructus iocundiores. a Marcis portiis Catonibꝰ di
ctũ nõ ignorat lrãrũ radices amaras eſſe fructus iocundiores: Hoc quoq; exẽplo cætera
quoq; chriaꝶ declinatiões ſubiicient. N. P. Virg. Maro dixit auri ſacra fames Similiter
P. Virg. Maro dixit: Degeneres animos timor arguit. Itẽ. M. Portius Cato dixit leges
neruos eẽ ciuitatũ. Itẽ Demoſthenes. orator athenieñ. interrogatus qũo orator factus ſit
reſpõdit: plus uino impẽdens oleũ. Similiter nominatiuo Diogenes cynicus philoſopho
in die accenſa lucerna quærebat hominẽ. Gtõ diogenis cynici phi meridie fert. id quoq;

Vocatiuo o diogenes cynice philoſophe dixiſti. d quoqꝫ. Ablatiuo a diogene cynico phi
loſopho meridie traditum ē ī die accēſa lucerna q̄ſitū hominē eſſe. Caſus noīatiuus tra/
hit uerbū tertiæ ꝑſonæ:ut dicit:fert̄ noīatur. Loqmur.n.ſic cato ſe uticæ occidiſſe fertur
Pōpeius ī littore ægypti occidiſſe fert̄ noīatur īter auctores Cælius: Itē Virg. æneida fe/
cit. caſus uocatiuus ſcd'am ꝑſonā accipit tāq̄ Virgilii ſcribe Cicero reſpōde. Prima ꝑſona
nō eget caſu:ſed mittit noīatiuū:ut ſeruio īgenuis. Verba diuerſis caſibꝰ apud romanos
hoc mō iūgunt̄:nā cū ab oī ſermōe græco loquela latina pēdere uideat̄ quædā inueniūt̄
uel licētia ab antiq̄s uel ꝓprietate latinæ linguæ dicta præter cōſuetudinē græcoꝝ: q̄ idio
mata appellātur Nā inuenimus quæ græci p datiuū dicūt. hæc a romanis p genitiuū ela/
ta:ut pudet me amoris. Quæ græci p genitiuū dicūt: hæc p datiuū uſurpata:ut pco tibi.
Cæteros itē alios caſus ꝓ aliis dictoſ:quoſ cū exēplis ī ſuo quoqꝫ loco ponēus. Sūt. xviiii.
præterea figuræ q̄ cōſuetudine q̄dē p aliū caſū dr̄r:ab antiq̄s autē p diuerſū. Vtor hac re
nos dicimus. Ab antiq̄s utor hāc rē dictū eſt Quæ & ipſa ī ſequētibꝰ expōemus. Hæc igr̄
idiomata multifarie efferūt̄:p uerba:p ꝑticipia p appellatiōes:p aduerbia. Per uerba qui
dem ſic. Verba genitiuis caſibꝰ ſic iungunt̄. Memor ſū bonoꝝ. Obliuiſcor iniuriæ. Miſe
reor pueroꝝ. Reminiſcor doloris. Diſcrutior animi & aīo dicimus. Miſeret me tui. Piget
me facti. Pudet me gratiæ Pœnitet me laboris Tedet me operis. Venit mihi ī mentē hu
ius rei. Doleo uicē tui meā & tuā. Pertеſū ē īiuriæ. Egeo uictus & uictu dicimus: Accuſo
te huius rei. Pertеſū ē me tui. Vnde Virg. Si nō ꝑteſū thalami. Sed & datiuo dixerunt:
ut Gracchus in Lucium Metellum: Vſqꝫ adeo ꝑteſum mihi eſſe.

Item quædam nomina for
ma participioꝝ poſita geni/
tiuo caſu iungunt̄:ut.
Patiens laboris.
Negligens amicorum.
Appetens pecuniæ.
Fugitās litiū:ut Teren. Cu/
pientiſſimus legis: ut Salu.
ſuplatiuo facto ab eo q̄d' eſt
cupiēs:quoniā ꝑticipia & ac
cuſatiuo copulantur:ut
Appetens pecuniam.
Fugitans litem.
Cupiens legē. Et cætera hu
iuſmōi figuras ſuoꝝ uerboꝝ
ſectant̄. Quæ aūt pro ap/
pellationibꝰ ſumunt̄ : hæc
genitiuū admittunt:ueluti.
Amans filii.
Egens pecuniarum.
Itē omnes appellationes
quæ in tor terminant̄ deri/
uatæ a uerbis eundē geniti/
uū caſū admittūt:ueluti
Cupitor ſum huius rei.
Certus ſum huius rei & in/
certus.
Inſcius ſum doloris
Dubius itineris.
Cupidus honoris.
Ignarus belli.
Securus amoris.
Studioſus picturæ.
Conſcius facti.
Plenus bonorum.
Compos uoti. Et ſi quod ali
ud īuenitur ita figuratur
Pauca ſū quæ caſū nō req/
rūt:ut oriens:& alia ut ſnia
poſcit caſū recipiunt:ut ne/
gligēs ſū ī hac re & ex præte
rito itē ꝑticipioꝝ noīa ſicut
apellatiua aut ſecundæ no/
minū declinatiōis aut q̄rtæ
Secundæ:ut perfectus : exe
cratus:apertuſ. Quartæ:ut
riſus. Sed hæc nomina q̄ ex
præterito tēpore participio
rum fiunt:nō habent caſus
ſecūdæ declinatiōis: ex qui/
bus genitiuū q̄dā recipiunt
Victus animi.
Expertus belli
Expertuſ autem bellum per
accuſatiuū fit participium
Verbum enim huius parti/
cipii id eſt experior:accuſati
uum recipit caſum ut
Experior diſcipulos
Similis ſum tui moribus
Intereſt illius tertiæ ꝑſonæ
ſic effertur : nam prima in/
tereſt mea:ſecunda intereſt
tua. Similiter refert mea :re
fert tua:refert illius.
Per ablatiuum autem ſic:ut
Dignus hac re:& ſi quid ta/
le aliquid inueniatur per
utroſqꝫ caſus id affiguratur
ut Dignus ſum huius rei &
hac re.
Sed prius græca figura pro
fertur. Apud illos enim ge/
nitiuo caſu iungitur:ut
ἄξιόσ εἰμι τούτου τοῦ ωράγ
ματόσ.
Amans mei.
Plenus huius rei & hac re

dicimus.
Ablatiuo uerſus ille teſtaṫ
Vir. Crura thymo plenæ.
Idem: Plenāq; ſagittis
threicis pharetram. Ait
autem Teren. Plenus ri
marum ſum.
Verba qbus hæc cōueniūt:
Suadeo tibi.
Cedo potenti.
Miniſtro parenti.
Dono propinquo.
Subſcribo epiſtolis.
Pareo legibus.
Reſideo prouinciæ.
Adimo & aufero & demo
& ſubduco tibi uitium.
Dico & obiicio tibi.
Excidit mihi ſcalprum
Succurrit mihi hæc res
Subeo oneri.
Impropero tibi.
Præpono te illi.
Antepono diuitiis amicum
Præfero antefero nūmis
amicitiam.
Corripio arripio rapio tibi
Parco peccanti.
Noceo tibi.
Euello eruo illis oculos
Frāgo minuo rūpo illi caput
Præcipio tibi.
Abduco tibi.
Rependo tibi.
Conſulo prouideo pro/
ſpicio tibi.
Auello amico.
Similis ſum tibi figura
Subtraho amico.
Obſtrepo illi.
Obripio iudici.
Extorqueo uolenti.
Vacat liquet mihi.
Derogo tibi.
Supplico tibi.
Studeo litteris

Creſcit illi.
Adſum tu clienti.
Proſum omnibus.
Obſum inimicis.
Præſum prouinciæ.
Alienus ſum tibi.
Ante ſto & præſto tibi & an
teeo datiuo dicimus: ut Ci.
Oib9 itelligētia āteibat. Itē
de deorū natura libro. iii.
Hoies omnib9 beſtiis ante/
cedūt. & Salu. Præſtaṙ cæte
ris aialibus: Sed & accuſati
uo ut Virg. Vel magnum
præſtet achillem.
Anteeo quoq; illū accuſati/
uo caſu: ut Teren. Hoꝝ āte
eo ſapiētiā. Plautus: Mul/
tos uirorū anteit ſapientia
Largior amico.
Inſidior hoſtibus.
Medeor ægroto. hoc autē
perfecta ſpecie caret
Anteferor omnibus.
Præferor uobis.
Conuicior debitori.
Geniculor uictori.
Præuaricor obnoxio.
Patrocinor patriæ.
Ancillor Amicor Blandior
magiſtro
Imprecor malis
Moderor Miſereor tibi.
Furor tibi.
Sūt etiā plurima idiomata
quæ ex noibus omniū decli
nationū ordinanṫ: & p dati
uum cōiuncto alio uerbo ef
feruntṫ: nō tamen omnibus
generibus ueluti primæ con
iugationis. fœminino gene
re: ut.
Curæ mihi eſt doctor.
Miſeriæ mihi eſt labor.
Infamiæ mihi eſt amor.
More illi ſum.

Gloriæ mihi eſt patria: & ſi/
milia.
Scdæ geneṙ neutro: ut
Vicio do hanc rem.
Teſtimonio tibi ſum.
Auxilio tibi ſum.
Præſidio conſilio com/
modo gaudio mihi eſt
aduerſarius.
Bono mihi eſt ueritas.
Argumēto mihi eſt ꝓbitas
Muneri tibi do librum.
Pignori do ueſtem.
Oneri eſt mihi hæc res.
Cordi mihi eſt amicitia.
Item maſculini generis.
Dolori & terrori mihi eſt
iudicium.
Honori ducitur apud nos
hæc res.
Vſui tibi ſum.
Riſui mihi eſt hoc.
Riſui hominem habeo.
Deſpectui te habeo.
Quæſtui mihi eſt hæc res.
Sunt nomina quæ datiuū
caſum trahunt.
Intentus ſtudiis.
Inimicus malis.
Audiens dicto.
Inuidus pari
Maliuolus bono.
Proximus ſtudenti.
Habitabilis uiæ.
Vtilis uirtuti.
Aptus ſcænæ.
Grauis patribus.
Sunt alia quæ accuſatiuū
caſum trahūt: ſed figurate.
Exoſus bella.
Alia ablatiuum: ut
Secundus ab Hercule.
Quartus a Perſeo.
Alia ſeptimum: ut
Mactus uirtute.
Inſignis fama.

Vehemens facundia.
Infirmus ætate.
Glorioſus eloquentia.
Incuſatiui idiomata: quæ ex uerbis naſcuntur: & in accuſatiuum efferuntur
Accuſo adulterum.
Inſimulo illum
Interrogo & poſtulo te.
Excuſo innocentem.
Adiuuo timidum.
Interpello conſularem.
Aequo magiſtrum.
Aequi pero patrem
Vſurpo antiquitatem.
Increpo ſeditioſum.
Impetro honorem.
Incoho opus.
Derideo imperitum.
Iubeo famulum.
Mereo ſubſcriptionem ſtipendium & coronam.
Moneo puerum.
Inuideo illi pulchritudinē
Admoneo illum hanc rem
Refero ad patrem.
Decet me dignitas.
Aſſideat te & tibi honor
Attendo te oculis.
Attendo tibi mente.
Manet te. Virgi. Te quoq; magna manent noſtris penetralia regnis. Item. Qui te cunq; manent iſto certamine caſus: Et me turne manent. Et te turne nefas te triſte manebit Supplicium. idē: Tamen hæc eadem matriq; tuæ generiq; manebūt
Et tibi pœna manet
Corripio tardum.
Incipio hiſtoriam.
Irruo in hoſtem.
Impetum in te facio.
Irrumpo in beſtiam.
Tango genua.

Cupio magiſtratum.
Reprehendo rectorem.
Appeto amicitiam.
Conſulo rectorem.
Arguo hominem.
Accerſo eū & aīaduerto eū
Negligo mandatum.
Contemno legem.
Deſpicio pretextam.
Sperno militem.
Accedo tibi & ad te.
Eadem tibi ſentio.
Peto domum.
Offendo iudicem.
Concedo tibi munus.
Labefacio hominem.
Concupiſco domum.
Corrigo peccātem.
Non amplius unā noctem ſentio honorem.
Conuenio medicum.
Impedio lectorem.
Audio oratorem.
Commuto culcitram.
Adeo præſidem.
Memini hanc rē & huius rei. Et ipſonalia. Iuuat me
Decet uirginem: ſic pœnitet & piget.
Comitor amicum.
Comitor amico p ablatūm paſſiua ſignificatione fit.
Calumnior uiduam.
Conor magnam rem.
Execreor meretricem.
Criminor ſacrilegum.
Aſpernor pauperem.
Deſpicor uicinam.
Periclitor hoſpitem
Recordor ſpeciem.
Remiſcor factum & factū & facto.
Ingredior forum.
Aggredior pactionem
Obliuiſcor hanc rem & huius rei

Mereor laudem.
Intuor imaginem: & intuitus ſum.
Sequor herum.
Conſequor dignitatem.
Adipiſcor premium.
Alloquor commilitones.
Nanciſcor occaſionem.
Partior fortunam.
Adorior hominem.
Inuehor in hominē æmulū & inuectus ſum.
Ordior hanc rem.
Experior notarium.

Ablatiui idiomata quæ ex uerbis naſcuntur.

Libero puerperam dolore.
Onero aſinum ſalibus.
Satio ſeruos pane.
Saturo te pulmento.
Abdico filium domo.
Priuo malum dignitate.
Milito ſub illo.
Suſtineo me arte mea.
Fraudo latronem depoſito.
Orbo crudelem filiis.
Regno in urbe.
Impero gentibus: & frequētatiuum imperito.
Vaco culpa & ſcriptura militiæ.
Sacrificio uictima.
Communico cum illo & te cum furto.
Tempero me uino.
Poſtulo a iudice.
Exulto uictoria.
Flagro amore.
Exæquo te cum deteriore.
Comparo te cum deo.
Pugno cum riuali.
Certo cum æmulo: certo autem tibi.
Litigo cum amico.
Ardeo cupiditate.
Careo cupiditate.

Priuo te lumine.
Prohibeo te lumine
Abſtineo te cibo.
Pendeo te ſed melius ex te:
Egeo laude & indigeo
Impleo te uino.
Item cũ præpoſitione ablatiuũ caſum trahunt hæc ita.
Abhorreo ab illo. Lucretius Vulgus abhorret ab hac.
Diſcedo a petulante.
Deſiſto ab incœpto.
Diſcrepo ab ignauo.
Diſſentio ab æquitate.
Item nomina: ut.
Oriundus ex aphrica:
Longinquus ab achaia.
Diuerſus a peccato.
Itẽ per ablatiuũ efferimus Emo aſſe: & p genitiuum ad uerbia hæc duo: ut græci quanti emiſti: tanti emi
Afficio te gaudio.
Deficio luctu.
Imbuo aram ſanguine.
Itendo te oratione.
Contendo cum improbo
Confligo tecum.
Iungo tecum minore:
Conũcbo cum uxore.

Coeo cum muliere.
Confero te cum potentiore
Cedo poſſeſſione.
Interdico illi amicitia:
Velo te ueſte.
Induo te armis:
Liberor moleſtia:
Donor imagine.
Oneror uino.
Satior cibo.
Saturor pulmento:
Abdicor prætura.
Suſtentor arte.
Fraudor depoſito:
Priuor dignitate.
Afficior læticia.
Imbuor ſanguine.
Inundor iracundia.
Lætor labore.
Glorior uictoria.
Dominor græcis & dominatus ſum.
Dignor te ſalutatione.
Comitor ruſtico: Comitat̃ autẽ illũ actiua ſignificatione per accuſatiuum
Sermocinor tecum.
Luctor cum athleta.
Imperſonale conuenit mihi tecum.

In gratiam tecum redeo.
Gaudeo agricultura.
Bene mereor de te.
Male mereor de illo.
Vtor toga. Vir. Vtere ſorte tua. Sed hãc rẽ utor ueteres dixerũt. Quod illa etas magis ad hæc utenda idonea eſſet. Itẽ nam ĩ ꝓlogis ſcribundis opam abutit̃ & & abutor carta
Nitor baculo.
Labor cauſa uel cogitatione uel propoſito.
Diuellor a te.
Auellor auulſus ſum.
Diſtrahor: a comite.
Fungor officio & honore.
Sed & ueteres fungor hanc rem dixerunt.
Defungor muneribus & periculis et uita.
Fruor diuitiis ſpecie perfecta caret.
Alienus a crimine.
Indignus: parẽtibus.
Contentus paucis.
Incenſus amore.
Orbus patria.
Fuluus oculis.

Ex his noibꝰ q̃dã accipiũt ſuũ uerbũ et faciũt uĩ uerbi: ueluti cõtẽtus ſũ: fictus ſũ orbꝰ ſũ raucus ſũ: Et oẽs cõpatiões abltũm recipiũt ueluti ſtudioſior frĩbꝰ agilior patre. Opus ẽ mihi monito: opus mihi fuit. Sed ueteres p icuſatiuũ hæc idiomata ſæpiſſime q̃dẽ protulerũt. Opus eſt mihi hãc rem. Sed apud ueteres ĩuenimus hoc dici p oẽs caſus præter uocatiuũ. Veluti eſt opus mihi hæc res: huius rei huic rei: hãc rẽ: hac re. Illud aũt ẽ obſeruãdũ maxĩe. Nã ut græci dicũt χρείαν ἔχω χρείαν εἶχον nos nõ dicĩus opꝰ hẽo: opꝰ habebã ſed opꝰ ẽ mihi: opꝰ erat mihi. Et q̃d illi dĩit. ὦατηρ βούλεται υἱὸ σού nos dicimuſ prĩ uult te: præceptor uolebat te: et ſimilia. Præterea multa ſunt quæ p ablatũm caſum romani ſolent efferre. Immẽſa. n. ẽ huiꝰ caſus licẽtia et utũt̃ eo ſæpiſſime ꝓ duobꝰ caſibꝰ genitiuo et datiuo. Nã multa q̃ græci p hos caſus dicũt nos p ablatũm efferimꝰ p noĩa et pticipia et p gtõ accipiunt̃. Per noĩa ſingulariter. Põpeio cõſule. Pluraliter. Põpeio et craſſo conſulibus. ¶ Duce patre. ducibus patribus. Varia uictoria bellũ. Homo mira eloquentia. Magnis uiribꝰ adoleſcẽs. Bona forma mulier. Et ſimilia p noĩa & pticipia iſtãtiſ tẽporis ſic. Deo uolente. et diis uolẽtibꝰ. Te præſente. et nobis præſentibus. Cedente aduerſario uici. Cedentibus aduerſariis uicimus. Audiente ipſo præceptore legi. audientibus ipſo præceptoribus legimus et ſimilia. Per participia præteriti temporis ſic. Peracto tempore

peractis temporibus. Cœpto bello. Ita actis. ercitatis litteris & ſimilia. Sed in hoc præte-rito tempore ablatiuus & pro nominatiuo accipitur: & intelligitur pro infinitiuo tempore ἀόριστον græci uocant & apud nos eſt ĩ participiis ueluti ſingulariter audito hoc uerbo reſpondit. Pluraliter auditis his uerbis reſponderunt. Pluraliter & ſingulariter auditis his uerbis reſpondit. Inuenta ueritate tacuit. Peracta oratione ſedit. Viſo fratre gauiſus eſt & cætera quæ ſunt ſimilia.

Pro datiuo ſic utimur ablatiuo: ueluti ex prima declinatione nominum ſingulariter.

Cura conſumitur.	Ex quarta.	hæc lex.
Cura conſumuntur.	Aeſtu ſolutus eſt.	Hoc anno non uidi eum.
Ex ſecunda.	Et cum pronominibus.	Hac uia.
Studio te uinco.	Hoc tempore nihil habeo.	His rebus & ſimilia.
Ex tertia dolore uictus eſt.	Illis temporibus ualuit.	

Hactenus de ablatiuo caſu certum ab his quidem diſcrepant qui etiam ſeptimum caſum aſſumunt: qui eſt ablatiuo ſimilis: ratione autem non congruit: cuius differentiam in-ſerere non piguit. Ita caſus ablatiuus præpoſitiones ſemper recipit & uno modo profer-tur: cum a perſona ablatum quid ſignificet: aut a re: aut a loco: cuius: uis apud græcos bipartita eſt. aut enim per genitiuum: aut per aduerbia localiter poſita: & a nomine deriua-ta explicabitur. Per genitiuum ſic: cum a perſona ablatum quid ſignificetur: ueluti. Ab oratore accepi. ¶ Item ex libro Ciceronis ἐκ τοῦ βιβλίου κικέρωνος. intellectum eſt. Per aduerbia autem quæ a loco ſignificatum demõſtrant: ueluti. A roma in aphricã rediit uel A troia uel ilio nauigauit æneas quod apud illos interpretatur aduerbialiter ſic. τροίηθεν ἰλιόθεν ἐσωλεύσεν αἰένιασ. Itẽ & cætera ſimiliter. ¶ Septimus uero caſus his præpoſitio-nibus: quæ ablatiuo caſui conueniunt ſubtractis profertur modis quattuor. ¶ Primo cum in perſona: aut in loco: aut in re intelligitur ueluti in Scipione militaris uirtus emi-cuit. In monte caucaſo pœnas luit prometheus. In ſtatua Ciceronis uictoria coniurato-rum ſcribitur. & interpretatur talis figura per datiuum. Quæ regula etiam in nominibus. quoꝝ datiuꝰ & ablatiuꝰ idẽ ẽ obſeruat᷑: ut ab hoc uirgilio: huic uirgilio: & ab hac ſecuri: huic ſecuri. ab hoc ſuaui: huic ſuaui. Secundo cum duo ablatiui copulati genitiuo græco interpretantur. uelut ducente deo: elapſus eſt æneas. ¶ Incuſante Cicerone Catilina con-uictus eſt. Studente ſacerdote differentia inuenta eſt. ¶ Item multũ intereſt utrum dica-mus ab hoc preſenti accepi: an hoc præſente ab alio accepi. Similiter ab oratore uenio & oratore magiſtro utor. ¶ Tertio modo cum hanc figuram græcam latine dixerimus ſpe poſſe uoluntate latrocinandi: conſilio inſidiandi. Quarto ut Scaurus rettulit: cum latinũ eloquium in quodam uerbo deficit: uelut in illo. ¶ Nullo timore hoſtium caſtra irrupit. Nulla ſpe rerum potiundi. Vallo foſſa moenia circundat. ¶ Nullis cuſtodibus palladium ereptum eſt. Nullis inſidiis palam uictus eſt hoſtiis. ¶ Vbiq;.n. deficit latinus ſermo. ſ. ideo quia duo ablatiui nominales ſunt copulati: quod ſi unus participalis ſit non deficit la-tinus ſermo ſed plenus eſt: ut ſupra relatum eſt. Ducente deo elapſus eſt æneas & cætera. quæ ſecundo expoſuimus: Idiomata omnium caſuum quæ ſupra genitiui datiui & accu-ſatiui uerbum paſſiuum diſcrutior animi animum & animo. Arectus ſum animi & ani-mum. Diſcruciatus ſum. ¶ Genitiui & ablatiui nomina. Diues ſum agrorum & agris. Foelix huius rei & hac re. ¶ Genitiui accu. et ablatiui aſſis et aſſem et aſſe et iunctum uer-ba actiua præſto omnibus et omnes ideſt melior ſum. ¶ Præſto aũt tibi: præbeo tibi: de-rogo tibi et illi. ¶ Plus mihi derogo: plus mihi abrogo: ¶ Tertiæ accuſatiuũ detraho tibi: et de te. Priæ moderor militibꝰ et milites moderatꝰ ſũ. Medeor puero: et pueꝝ medicatꝰ ſũ

Datiui & ablatiui ſecũdæ actiæ timeo patriæ & de patria ¶ Tertiæ actiuæ metuo tibi: & de te ¶ Incuſatiui & genitiui ſecũdæ actiuæ. Admoneo te meritũ: & meriti admóui ¶ Corruptum actiui memini patronum & patroni. Paſſiue tertiæ. Reminiſcor hoſpitem: & hoſpitis ſpeciem perfectam non habet ¶ Obliuiſcor cognatum. & cognati oblitus ſum. Incuſatiui & ablatiui ſecũdæ. ¶ Oleo unguentum. Ci. in antonium. ¶ Vinum redolentibus & marſus hircum. Ter. Olet unguenta de meo. Ouid. autem uitioſe hac re oleo. Perque locos ſacros & olentia ſulphure fertur. Et Vir. quidã putant ſic dixiſſe. Redolẽt que thimo fragrantia mela. Sed fruſtra. Eſt. n. ordo redolent mella fragrantia thimo. nam fragrare quidem ablatiuo dicimus caſu. & redoleo cum præpoſitione Tertiæ ¶ Cedo fortiori palmam. & palma ceſſi. Concedo poſſeſſionem: & poſſeſſione conceſſi. Offendo glebam: & gleba offendi. Aduerbium Clam cuſtodem & cuſtode & clanculum & clanculo Genitiui & incuſatiui & ablatiui ſecundæ. Inuideo tibi gloriæ gloriam & gloria. Tertiæ Potior regni: ut Ci. Re℞ potiri uolũt & regnũ: ut Ter. patria potitur commoda & regno. ut. Virg. Et auro ui potitur. & Oui. Mars uidet hanc uiſamque cupit: potiturque cupitam Genitiui & ablatiui nomen. Plenus ſum gaudii: & gaudio. Secundæ egeo uictu & uictus egui & indigeo & indigui & indigus Paſſiuum ſecundæ: ut impleor carne. & completus ſum. Ablatiui & datiui primæ. Opto diis: & a diis. Ablatiui & incuſatiui ſecundæ. Caueo mihi a latrone: & latronem caui: Precor ab ioue: & iouem ¶ Paſſiuum tertiæ. Induor tunicam: & tunica induor. Idiomata quæ ueteres quidem per accuſatiuum tulerunt. nos aũt per datiuum ſecundum græcos efferimus ¶ Actiuæ primæ. Obiurgo filium ueteres dicebant: Nos autem obiurgo filio per datiuũ ut græci Excanto te: nos excanto tibi: Per actiuum. Illi ſecundæ impendo te: nos impendo tibi. Tertiæ. attendo legentem: nos attendo legenti. Aduerto te: nos aduerto tibi ¶ Aſſido ſocium: nos aſſido ſocio: Illudo hominem: nos illudo homini ¶ Præſtolor nutricem: nos præſtolor nutrici. Sed hoc ueteres ſecundum græcos. Quid tibi futurum eſt: nos quid te futurum eſt?

NOmen eſt pars orationis cum caſu ſine tempore rem corporalem proprie cõmuniterue ſignificans: proprie: ut roma tyberis. communiter ut urbs flumẽ. Sed ex hac diffinitiõe Scaurus diſſentit. ſeparat enim a nomine appellationẽ & uocabulum: & horumtrina eſt diffinitio talis ¶ Nomen eſt quo deus aut homo propria dumtaxat diſcriminatiõe ꝓnunciatur: cũ dicitur ille Iuppiter: hic apollo: Cato iſte: hic Brutus ¶ Appellatio quoque eſt communis ſimilium rerum enuntiatio ſpecie nominis: ut homo: uir: fœmina. mancipium leo: taurus. hoc enim animo auribuſque audientis affert animalium eſſe quidem duo genera tantum: ſed ſine ſpeciali diſcriminatione: nam ne quis homo: ne quis uir: ne qua fœmina: ne quod mancipium: nec qualis leo: taurus ue eſt diffinitur. appellationi fere accidũt eadem quæ nomini ¶ Item uocabulum eſt: quo res inaĩales uocis ſignificatione ſpeciem nominis enunciamus: ut arbor lapis: herba toga & his ſimilia ¶ Vocabulo accidunt eadem: quæ appellationi ¶ Nomen autẽ dicitur quod unam quamque rem monſtrat ac notet quaſi notamẽ media ſyllaba p ſincopen ſubtracta: uel a græca origine ϖαρά τό όνόμα ¶ Nomi accidũt obſeruatiões hæ qualitas: genus numerus figura: comparatio: caſus ¶ Qualitas nominum bipartita eſt: aut. n. propria ſũt noĩa: aut appellatiua ¶ Quædã ꝓpria ſũt & appellatiua. ꝓpria ſũt quæ propriam & circumſcriptã q̃litatẽ ſpecialiter ſignificãt ¶ Itẽ quæ unica & ſola ſũt deo℞: ut iuppiter: & q̃ bina liber pater. hoium: ut romu. urbiũ: ut roma. ꝓuincia℞ ut aphrica: inſula℞: ut ſicilia. mõtiũ: ut pyrene fluminũ: ut tyberis Propriorum nominum quattuor ſunt ſpecies: prænomen nomen cognomen agnomen ¶ Prænomen eſt quod noĩbus gentiliciis preponitur: ut. M. P. Cato. Nomen proprium ẽ gentilicium: ideſt quod originem gentis uel fa

miliæ declarat:ut Portius Cornelius iulius. Cognomẽ ẽ qđ unius cuius q̃ ꝓpriũ eſt:& no
mibus gentiliciis ſubiungitᷣ : ut Cato. Scipio. Ceſar. Ordinatᷣ eni ſic. M. Portii. Cato P.
Cor. Scipio. C. Iuliꝰ Cæſar. Agnomẽ quoq; ẽ qđ extriſecus cognomẽtũ adicii ſolet ex ali
q̃ rõne. uel dr̃ q̃ſitũ:ut ẽ Cenſorinus Aphricanus Numãtinus & ſimilia Huiuſmõi autẽ
noĩum ordinatio. ſicut Aruntius Claudius aſſerit græcis tracta demonſtrant. Q uæ qui
dem ut ſit magis ĩtellectui pſpicua ad imaginẽ illoꝝ eſſe cõpoſita. Exempli gr̃a hæc ſubii/
cienda decreui. Apud illos Alexander pronymos eſt: quod nos prænomen dicimus. hoc
gentilicium nomini preponitur. Eſt autem gentile nomẽ dardanus:quod originem fami
liæ declarat Tripartita poſt modum frequentauit compoſitio uice cognominis ſpeciali/
ter poſita gentilique nomini ſubiũcta. Eſt autem cognomen quod cuiuſquæ perſonæ pro
priam notat diffinitionem. Nam in eadem gentilitate multi dardani. Sed ad cognoſcen/
dam cuius que proprietatem & quis ex multis intelligi debeat: oſtendit : ut eſt paris Su/
muntur autem tripliciter prænoĩa: aut a qualitate uel quãtitate corporis: ut eſt apud nos
uel animi uel facti:ſicut apud illos a factis paris eſt cognominatus. Eodem modo achil/
les prænomen eſt:nomen eacides pernix uero hoc eſt ωκυσ:uel ταχυσ cognomẽ ſpeciali/
ter poſitum a facto.i. apedum uelocitate:ut ẽ apud Homerum ϖόδασ ωκυσ αχιλλευσ.
Si quis ergo uelit hæc tria ſimul copulare ſic ordiet. Achilles eacides celer ſiue ωκυσ. Pir/
rhus eacides neoptolemus: Alexander dardanus paris. His autem accidit agnomen aliq̃
uirtute forinſecus queſitũ:quod epigenetam græci dicunt:quo cognoĩa diſcriminatᷣ :ut ẽ
Vlixi agnomẽ polidas: Nã prenomen eſt ut ait ibicus Vlixes:nomẽ acciſiades: odiſecus:
& ordinatᷣ ſic: Vlixes acciſiades odiſecus. Agnomẽ polidas. Non fere tamẽ oĩa noĩa q̃ttu
or ſpecies admittunt. Q uædam ĩueniuntur apud illos unica uel dionima:ut palæmõ me
licertes: aſtyanax ſchamandros: & ſimiliter alia ſicut apud nos. Numa Põpilius : Tullus
hoſtilius: Ancus Martiꝰ: Seruiꝰ Tullus. M. Antõius. L. paulus. Itẽ alia noĩa & prenomi
na aut ſingulis litteris notãtᷣ : aut binis aut ternis. Appellatĩa noĩa ſũt q̃ generaliter cõmu
niterq; dicuntᷣ. Hæc in duas ſpecies diuidũtᷣ. q̃rum altera ſignificat res corpalis: quæ ui/
deri tãgiq; pñt:ut hõ arbor. Altera ĩcorporales quæ intellectu tãtummõ pcipiuntᷣ :uerum
neque uideri nec tangi pñt:ut deus pietas iuſticia dignitas. Sũt autem propria & appella
tiua:ut clemẽs maximus pius: uir: uidex: filius. Sed hæc oĩa noĩa abſoluta dicuntᷣ. Et ſin
gulis quibuſq; rebus pſonis ue poſita ſunt nomĩa quæ gẽtem ſignificãt:ut afer dacus hiſ/
panus alia patriã ut thebanus romanus. alia numerũ ut unus duo. alia ordinẽ ut primus
ſecũdus. ſed primus de multis: de duobꝰ prior dicitur: ſic ut de duobus alterũ dicimus: de
multis aliũ. Q uædã facta a ſonis q̃ græci ϖόιητικα dicũt:ut ſtridor clãgor: hinitus : mugi
tus. Q uædã deſcẽdũt ab aduerbiis ut heſternus hodiernus craſtinus ſeruus nimius citus:
a pticipiis:ut laudabũdus ludibũdus. Sũt etiam alia participium ſonãtia ut clemens ſapi/
ens. alia uerbis ſimilia:ut cõtemplator uerbero erro epulo. Sũt q̃dam põne ſingularia ĩtel
lectu pluralia q̃ græci ϖεριληϖτικοσ noĩant: ut cõcio populus exercitus Et q̃dã quæ græ
ci βιβλιοθηκη noĩant: ut bibliotheca. alia quæ nomẽ traxerũt ex his q̃ cõtinẽtᷣ :quæ græci
ϖεριεκτικοσ noĩant: ut uinetum roſetũ. Sũt quædam nomia quæ perſe ſine alterius partis
orationis admiculo intelligi nõ pñt:ut pr̃ frater. Recipiũt enim ſibi illa p quæ intelligantᷣ
ut meus tuus: hæc a græcis ϖρόστι appellãtᷣ .i. ad aliq̃t & ſimilia : ϖρόστι ϖρόσεχοντοσ
.i. ad aliquid quodãmõ attendẽtia: uel taliter qualiter ſe habẽtia: ut dexter ſiniſter. & hæc
cõparatiuũ gradũ admittunt: ut deſterior ſiniſterior. ſunt quoq; quædam noĩa q̃ una lo/
quela plura ſignificãt: ut nepos acies. ſignificat. n. nepos & certũ cognatiõis gradũ & cõſũ
ptorem. ſilr̃ & acies oculoꝝ & ferri & exercitus. ſunt alia ſynonyma uel polyonyma quæ
pluribus loq̃lis idẽ ſignificãt: ut terra humus enſis gladius mucro. Q uædã mædie ptãtis

q̄ adiecta noibꝰ ſignificatōem a cōiūctis ſumūt:ut magnus:fortis. Hæc.n.p ſe nullū itel/
lectū habēt. Et iō a qbuſdā adiectiōes dr̄r:ut magnus uir:fortis exercitus. Sūt q̄ a græcis
ἐπιθέτα dicūtur quæ qbuſcūq; pſonis adiiciunť: uel laudandi uel uitupandi gr̄a: Hæc
ſumūtur:a qualitate animæ:ut ſapiēs demens pudicus turpis bonus malus & a qualitate
corporis:ut formoſus:deformis:aut a q̄titate:ut ſublimis hūilis ꝓcerus.aut extrinſecus:
ut purpuratus palliatus.in hac ſpē uittata ſacerdos:& pharetrata camilla:aut a qualitate
facti ut ē lauſus equum dōitor debellatorq; ferarꝝ. Et ipſe doli fabricator epeus:aut ab ac/
cidētibus tracta: ut cæruleus ruber beatus diues paup:aut a q̄litate naturæ ſumpta:ut i/
gnis edax Sed hæc omnia q̄q̄ ſpecies ſūt nominū abſolute tamē nomina dicunť Sunt q̄/
dam participialia quæ græci μέτοχικα dicunt:ut mōs fōs uilla ſchola hortus. Ex his naſ/
cunť deriuatiua quæ apud græcos παράγωγα dr̄r: ut fōtanus mōtanus uillaticus ſcho

Deriuatio nom

laſticus horticus. Deriuātur autem nomina modis ſeptē.aut.n.patronymica ſūt: aut poſ
ſeſſiua:quæ κτητικὰ dicunť:aut paronyma:aut uerbalia:aut cōparatiua: aut ſuplatiua:
aut diminutiua. Patronymica ſunt q̄ a patre ſumuntur ut pelides priamides. Abuſiue
ſepe etiam a matre fiunt:latōius apollo:phylirides chirō: Inous palæmō. pleiades aut ab
auo:ut æacides.aut ab auia:ut ledea hermiōe.aut a frībꝰ ut phaetōtiades & laodomiꝰ he
ros.aut a maioribꝰ: ut belides palamedes. aut a maritis:ut helena menelaís.aut a filiis: ut

Poſſeſſiua

althea meleagris:ſicut Ibicus græcus rettulit. Poſſeſſiua ſunt:ut euādrius enſis: & æneia
puppis:& romuleoq; recens horrebat regia culmo. Et phineia poſtq̄ clauſa domus. & āte
agamēnoniā gratiſſima tecta mycenē. Hæc iterdū poetæ q̄ſi patronymica ꝓferunt: ut ē
oreſtes agamēnonius Sed qđ patronymicum ē poni q̄ſi κτητικὸν nō pōt. Paronyma ſūt
quæ ab alio quodā trahūť & nihil de ſupra mēoratis ſignificāt:ut equus eques. ῥηματικά
ſūt quæ a uerbis deriuantur noia.hæc nō abſurde uerbalia nomía di erimus:ut dico dic/
tio.ut in cōpoſitiōe predico qđ ē tertiæ cōiugationis predictio:aut í altero quod eſt primæ

Coparatiua

predicatio. Item lego lectio:oro oratio:parco parſimonia. Comparatiua ſunt cū aliquem
uel ſuo uel alieno generi cōparamus:ut fortior. Suplatiua ſūt cum aliquē compamus ad

Grad9 cpacio

oēs:ut fortiſſimus oíum. Cōparationis gradus ſūt tres poſitiuus qui & abſolutus: cōpara
tiuus ſuplatiuus. Abſolutio ē elatio ſine cōparatione:ut fortis. Cōpatio ē elatio cum rela/
tione ad alium:ut fortior. Suplatio ē enuntiatio cum ſuplatiōe ad oēs:ut fortiſſimus. Ex

Noia cpant

tribus cōpatiuus gradus ſemper ē gn̄is cōis. Cōparanť aūt noia quæ aut qualitatē aut q̄ti
tatem ſignificāt. Sed quædā nō amplectunť omnes gradus.i.non p tres gradus ſunt. nā
omnia q̄litatum nomina ſex retinent formas quas íferendas putauimus. aut.n. ícipiūt:
aut ſūt:aut ueniūt:aut adiiciūtur:aut inueniūtur:aut exeūt. Incipiunt cum comparatiuo
deficiente gradu & ſuplatiuo poſitiuū tantū hn̄t:ut mediocris rudis ſobrius ſingulus. Sūt
quæ expoſitiui imagine p oēs gradus formātur ut fortiſ fortior fortiſſimus Veniūt q̄ poſt
poſitiuū & gradus cæteros imaginē alteram ſumūt:ut bōus melior optimus:malus peior
peſſimus. Adiiciūť cū extriſecus poſitiuo tantū aduerbia quædā adiecta uice ſecundi gra
dus ponūť tam aut minꝰ aut minime aut magis aut maxíe. Dicimꝰ.n.tā bonꝰ tā malus.
minus bonꝰ minꝰ malꝰ:magis bonꝰ magis malus: In eodem íeſt & pius Inueniūtur q̄ tri
farie ordināť in hūc modū:uno.ſ.deficiēte quolibet gradu poſitiuo cōparatiuo & ſuplati
uo. Poſitiuo ut ulterior ultimꝰ ocyor ocyſſimꝰ. Cōpatiuo piius piiſſimꝰ. Suplatiuo ſenex
ſenior Exeūt q̄ ſuplatiuū tantū hn̄t ut nouiſſimus ſūmꝰ:cōpatio noíum ꝓprie in cōpara/
tiuo & ſuplatiuo gradu eſt cōſtituta. Poſitiuꝰ pfectꝰ & abſolutꝰ ē. Sæpe aūt cōparatiuus
gradus preponiť ſuplatiuo:ut ſtultior ſimo.maior maximo. Sæpe idem mīus poſitiuo ſi/
gnificat q̄uis accipiat cōpationē:ut mare pōticū dulcius q̄ cætera maria: minus amarū ſi
gnificat & nulli comparať ut iā ſenior ſed cruda deo uiridiſq; ſenectus. Sūt nomía ſignifi
catōe cōpatiua ítellectu dimīutiua ut grādiuſculꝰ.maiuſculus Cōpatūs gradus abltō ca/

ſu iūgit᷑ utriuſq; nūeri. & tūc hoc utimur cū aliquē alieno uel ſuo generi comparamus: tu
hector fortior diomede: uel audatior ꝑoclo achilles fuit & multis aliēis. ut fortiores græ/
ci troiāis ſed gradu ɔpatio & abltō ꝓpe eq̄libꝰ & ſimilibꝰ ñ utimur. nā ſimiliū cōpatio nul/
la ē ut hi duo uiri fortes: ſed hic altero fortior ueꝝ ſuplatio cū unū añcellē pluribꝰ ſignifica
mus: ut ſi tres pluresue ſint uiri eū quē ſup ferimus fortiſſimū cæteroꝝ dicius: & ſp geniti/
uo plurali iūgitur: ut optume graiugenū. Sed tunc hoc utimur cum aliquem ſuo generi
cōparamus ut hector fortiſſimus troianoꝝ fuit: achilles græcorū Plerumq; ſuperlatiuꝰ ꝓ
poſitiuo ponit᷑ & nulli cōparat᷑ ut Iuppiter optu. maxu. Interdū comparatiuꝰ ntō iungit᷑
ut doctior hic q̃ ille. Plau. ī menechnis. Quid uis homo leuior q̃ pluma. Diminutiua ſūt
cū ī diminutiōem ad abſolutoꝝ noīum fiūt ſine ulla cōpatōe. ut paruus paruulus adole/
ſcens adoleſcentulus. Hoꝝ. aūt tres ſūt gradus quoꝝ forma q̄uis magis minuit᷑ creſcit ſæ
pe numerus ſyllabaꝝ. Oīa enim noīa fœminini generis quæ caſu ntō in a terminant᷑ ante
nouiſſimā litterā recipiūt ſyllabā & faciūt diminutionē. ut galea galeola. Item maſculina
in us caſu nominatiuo terminata: & neutra in um finita eandem lu. ſyllabam accipiunt:
ut annus ānulus: & ſcamnum ſcamnulum. Maſculina uero ea quæ gtō caſu is ſyllaba ter
minantur nouiſſima ſyllaba culus recipiunt tanq̃ fons fonticulus Fœminina cula tanq̃
nauis nauicula. Neutrū culū: ut munus ſculū. Similiter ea quæ us ſyllaba gtō proferūt᷑
tam maſculini quam fœminini (nam neutra nulla ſunt) eaſdem ſyllabas admittūt tanq̃
fluctꝰ flucticulꝰ porticus porticula. Apd ātiquoſ aliæ dimiutiōes reperiūt᷑. deſcēdebāt. n.
tertiā uſq; formā tanq̃ arca arcula: arcella arcellula: catinus catinulus catinellus catulus
catillus: oculus ocellus occellulus. Ex ſecūda diminutione quædam ſunt in uſu: pauca ex
tertia: ut ocellus occellulus catellulus. Apud nos diminutionis hoc genus ſeruatur hoc ē
primæ poſitiōis. i. prima diminutio. Oīs enī appellatio primæ poſitionis a littera termina
ta caſu ntō acceptis ſyllabis ri & us ſignificāt eum qui eam rem aut præſtat aut uēdit: aut
emit: ueluti amica amicarius: culcitra culcitrarius: charta chartarius: harena harenarius:
herba herbarius: lactuca lactucarius. Quod ſi ruſus detracta a littera a prima poſitione
pro ri & us ſyllabis adieceris o & ſus erit is locus qui eas res multas habet: ut amica ami/
coſus: culcitra culcitroſus charta chartoſus harena harenoſus herba herboſus lactuca la/
ctugoſus. Eadem quoq; diminutiua fiunt ſi ante. a. u. & . l. poſueris. ut amica amicula cul
citra culcitrula charta chartula harena harenula herba herbula lactuca lactucula. Ea aūt
quæ ante. a. habent. i. ſic figurant᷑: ut controuerſia controuerſiola gr̄a gratiola & cætera
omnia ſimiliter. Memiſſe aūt debemus ꝙ non omnia diminutiōes faciūt quædam enim
ſingularia ſūt. quæ non ueniūt in cōparationē tanq̃ cælum mare & ſimilia. Sunt etiā q̄li
diminutiua quoꝝ origo nō cernit᷑. ut fabula macula tabula. Sūt itē quæ nō ſeruāt genera
quæ ex noībꝰ priæ poſitiōis acceperūt: ut ſcutū ſcutella piſtrinū piſtrilla canis canicula ra
na ranūculus unguis ūgula ūguella ūguellula. Genus eſt dictio q̄ plures continent᷑ ſpe/
cies: ut animal: Species eſt dictio originē trahēs a genere paucioribꝰ cōfuſa ſignificationi/
bus quā genꝰ ut homo arbor. horū genera numero ſæpe plurali mutant᷑ & ſūt anomala.
Maſculina neutrū: ut hic intybꝰ: mænalꝰ. tartarus: locus iocus. Sed hæc intyba: tartara:
mænala: dūtaxat neutra. Nā hæc loca: hi loci: hæc ioca: hi ioci: dupliciter d̾clināt᷑ Fœmi
nina ī neutrū: ut hæc ꝑgamus ꝑgama. Neutra in maſculinū. ut porrū cælū forum hi porri
cæli fori. Sed hæc fora meliꝰ declinat᷑. Itē neutra in fœmininū balneū epulū cepe: balneæ
epulæ. cæpe. Sed & hæc balnea ſiue balneæ ꝑ ordinē d̾cliāt᷑. Cepæ uero ſingulariter apto
ton nomē ē generis neutri: ut preneſte: pluraliter gn̄e fœminino ſublata priore dipthōgo:
uelut muſæ declinabit᷑. Quædā incerti ſūt generis nomina īter maſculinū & fœmininū:
ut cortex finis ſilex ſtirps pinꝰ pampinus dies radix. Inter maſculinū & neutrū: ut uulgus

pecus ſal. Inter fœmininũ & neutrũ: ut pecus buxus pyrus prunus malus. Sed neutro fructũ: fœmininũ ipſas arbores dicimus ſæpe. Sunt quædam nomina quæ ſingulariter tantũ efferũtur. ¶ Sunt quæ pluraliter hæc pene maiore ex parte collecta ſuo quoq; ordine ſubiiciemus. Maſculina ſemper ſingularia: ut hic penus puluis ſanguis limus fumus uiſcus muſcus herba quæ in parietibꝰ uel in corticibꝰ arboꝝ hæret. Item fœminina ſemper ſingularia: ut hæc pax lux culpa galla eloquentia elegantia proſapia memoria rabies ſanies ſocordia ſuppellex. Item neutralia ſemper ſingularia. ut hoc uirus pus baratrũ locus apud inferos proprie aũt apud athenienſes in quem noxii præcipitãt. Aliũ crocũ ingeniũ alec iuſtitiũ ſinapi. Maſculina ſemper pluralia hi antes carceres caſſes cani cancelli fori ꝑ ſedibus & penatibus fori loca ſpectaculorum. Item fori ſũt in nauibus quo naute ſedentes remigant: freni & frena dicimus inferi liberi lares & larem legimus ludi loculi manes maiores mores natales generis nobilitas optimates pugilares primores proceres poſteri penates quirites. Sed Flaccus in ſatyra quiritem dixit: quinquatriæ: gentes lemures ſales cum religionis cauſa dicimus per hos ſales. Sales tantũ & ioci dĩr: uepres. Fœminina ſemper pluralia hæ aræ pro penatibus ædes. Sed ædis ſingulariter ſi dixeris templum ſignificas: blandiciæ bigæ quadrige compedes cerimoniæ cunæ crates delitiæ diuitiæ exequiæ excubiæ fruges fores fortunæ feriæ gingiuæ induciæ iſidiæ inimicitiæ illecebræ iduſ klendæ lares litteræ pro epiſtola: manubiæ nuptiæ preſtigiæ nares nundinæ nugæ neniæ plagæ preceſ primitiæ phaleræ quiſquiliæ. grates quas agis ob merita: gratiæ deæ ſaranæ ſortes: ſupperiæ: ſordes: ſcopæ ſcalæ: tenebræ. Sũt q̃dam nũeri cõmunis: quæ in noĩatiuo ſingulari pluraliq; ſimiliter efferũtur: ut res ſpes.

Neutra ſemper pluralia hæc
Mœnia.
Cibaria.
Crepundia.
Iuga. i. ſũma montiũ.
Iuſta.
Inteſtina.
Magalia.
Mapalia.
Neptunalia.
Parentalia.
Precordia.
Roſtra ubi concionantur.
Spectacula.
Spolia. Virg. ſpoliũ dixit.
Serta: ſponſalia.
Terminalia.
Cunabula.
Lumina. apud Virgilium
¶ Luminis effoſſi.
Verbera.

Verbere torto
Virgilius dixit.
Viſcera.
Vulcanalia.
Item metalica ſunt ſemper
ſingularia ut.
Aurũ. Argẽtũ. Ferrũ. Aes.
Plũbũ. Oricalcũ. Stãnum.
Caſſitrum. & Aurichalcũ.
Quãuis æra dicimus cæteris caſibus non utimur:
Illud uero ſciẽdum ꝙ neq; deorũ nomĩa neq; elementorũ neq; ciuitatum neq; mõtiũ nec fluuiorum plurali numero declinãt niſi quæ ciuitateſ pluraliter dicuntur: ut
Cumæ. Thebæ.
Athenæ.
Micenæ. Puteoli.

Baiæ. Oſtiæ
Nec ea q̃ põderi uel mẽſure ſubiecta ſũt pluraliter declinãt: ut Triticũ.
Frumentũ quãuis frumẽta ut mox & frumẽtis labor additus & ordea legerius
Far. Ador: Faba.
Cicer: Miliũ.
Panicũ & ſi q̃ horũ noĩum pluralia efferũtur: cæteris caſibus ceſſabunt.
Item.
Oleum.
Vinũ. quanuis uina dixerit Virgilius.
Mulſum.
Muſtũ.
Defrutũ.
Defruta uirgilius dixit.

Sũt item nomina quorũ ntũs in uſu non eſt: ut ſi qs dicat hũc laterem & ab hac ditione. Item per cæteros caſus noĩa multa deficiũt. Noĩa aut fixa ſũt ut pater mater: aut mobilia: ut bonꝰ bona bonũ. Alia nec intotũ mobilia: ut martiꝰ martia Caius caia Draco dracæna Leo leæna Galus gallia Rex regia. Sũt noĩa tota græce d̾clĩatõiſ. ut theiſto calypſo

pan. Sunt tota conuerſa in latinam regulam: ut polux pollidentes ulixes. Sunt inter græcã latinamq; formam quæ notha appellantur: ut achilles agamenõ. Sunt p̃terea aliq̃ ſono maſculina intellectu fœminina ut pyrus pom9. Satis inſtructi de noie trãſeamus ad p̄nomẽ.

PRonomen eſt pars orationis: quæ pro ipſo nomine poſita (minus q̃dem pene idem ſignificat pſonamq; interdum recipit. Pronomini accidũt ſeptem qualitas genus: numerus: figura: ordo: perſona: caſus. Qualitates pronominũ ſũt tres. finita: iſinita: minuſq̃ finita. Finita eſt quæ notat certum numerũ & geſtum dirigit ad certam perſonam ut ego. Infinita eſt quæ certam non recipit perſonam: ſed cuilibet poteſt aptari: ut quis quæ quod. Minuſq̃ finita eſt. quæ certis & incertis perſonis aptari poteſt: ut ipſe. ¶ Genera pronominibus accidũt quattuor. Maſ. ut hic. Fœmi. ut hæc. Neutrũ: ut hoc. Commũe ut ego & tu. Sũt alia duob9 generib9 cõmũia Maſ. & neutro: ut quo quanto. Alia tribus: ut huius eius cuius. ¶ Nũeri pronominũ ſũt duo. aut enim ſingularia ſũt: ut ego: aut pluralia: ut nos. ¶ Sũt quædam nũero commũia: ut qui quæ. nam & q uir: & q uiri: & quæ mulier & quæ mulieres dicimus. Figuræ duæ ſũt aut. n. ſimplicia ſunt pronomina: ut qs aut compoſita ut qſquis. ¶ Pærſonæ accidunt finitis pronominib9 prima: ut mihi ſecũda: ut tibi tertia quoq; in minuſq̃ finitis reperit̃ ut ipſe. Ordo quoq; pronominib9 accidit. aut. n. præpoſitiua ſũt: ut qs quantus. aut ſubiunctiua. ut is tantus. ¶ Præpoſitiua qs fecit. Subiũctiua quæ uim reſponſi habentis fecit. Item quantus ille eſt tantus ille eſt. ¶ Pronomina quædam ut nomina aut gentem ſignificant: ut cuias noſtras ueſtras. Aut numerum: ut quot tot: aut ordinem ut quotus totus: aut qualitatem ut q̃lis talis. aut quantitatem: ut tantus quant9. Quædam poſſeſſiua finita ad aliq̃d referũtur & ea q̃ttuor modis enũtiantur: aut enim utraq̃ ſignificatione ſingularia ſũt ut meus: aut utraque pluralia: ut noſtri ueſtri: aut intrinſecus ſingularia & extrinſecus pluralia: ut mei tui. Contra extrinſecus ſingularia & intrinſec9 pluralia: ut noſter ueſter. ¶ Caſus pronominibus ut nominibus accidũt ſex: per quos pronominum genus inflectitur: hoc modo. ¶ Declinationes pronominum finitæ ſiue abſutæ ſunt hæ.

Ego pronomen finitum generis omnis numeri ſingularis figuræ ſimplicis perſonæ primæ caſus nominatiui quod declinabitur ſic. ¶ Ego: mei: mihi: me: a. me. Sed uocatiuum habere non poteſt niſi exclamatio ſit: ut apud Horatium. O qſqs uolet impiam. ¶ Pluraliter nos: noſtrum: nobis: nos: a. nobis. ¶ Nec pluralis uocatiuũ habet niſi exclamatio ſit: ut cũ dicimus. o: nos fœlices. Cæterum non eſt eorũ reprehendenda ſententia q dixerunt in q̃buſdam nominib9 uocatiuũ non poſſe cadere cũ etiam pene in omnib9 pronominibus non debet eſſe uocatiuus. ¶ Sed nos non dum refragamur rationi uoca. adiecimus. Sed quoniam declinationũ contextũ habere uolum9 inſeruimus. Sed non ſolũ uocatiuũ non inuenimus; uerũ etiam in q̃buſdam caſus deficere uidemus. Tu pronomen finitum generis communis numeri ſingularis perſonæ ſecundæ caſus nominatiui quod declinabitur ſic. ¶ Tu tui tibi te. o. tu. a. te. N. P. uos ueſtrum uobis uos. o. uos a. uobis. ¶ Ille perſonæ tertiæ generis maſculini numeri ſingularis figuræ ſimplicis quod declinabitur ſic. Ille illius illi illum ab illo. N. P. Illi illorum illis: illos ab illis. Generis fœminini. Illa illius illi: illam ab illa. N. P. illæ illarum illis: illa: ab illis. ¶ Generis neutri. ¶ Illud illius illi illud ab illo. N. P. ¶ Illa illorum illis: illa ab illis. ¶ Item finitum iſte ſic declinatur. ¶ Minuſquam finita generis maſculini Ipſe ipſius ipſi ipſum ab ipſo. N. P. Ipſi ipſorum ipſis ipſos ab ipſis. ¶ Generis fœminini. ipſa ipſius ipſi ipſam ab ipſa. N. P. ¶ Ipſe ipſarum ipſis ipſas ab ipſis. ¶ Generis neutri. ¶ Ipſum ipſius ipſi ipſum ab ipſo. N. P. ¶ Ipſa ipſorum ipſis ipſa ab ipſi.

Quare non iſtud ut illud & iſtud? quia ueteres non ipſe ſed ipſus dicebant; ut altus alta

altũ ipſiusquod eſt in comœdiis.eſt & apud Tullium.Sed recentiores ipſius cõmutaue‑
rũt & ꝓ eo ipſe cõſuetudini tradiderũt.ipm uero tẽuit ſuã extrẽitatẽ ut ẽt exẽplũ tullianũ do
cuit Itẽ infinita generis maſculini.Q uis cuius cui quẽ a quo.N.P.Q ui quoꝝ qs uel qbus
quos qs uel qbus.Q uæ generis fœminini cuius cui quam a.qua uel.a.qui.N.P.Q uæ q‑
rum quis uel qbus quas qs uel qbus. ¶Generis neutri.Q uod cuius cui quod a.quo uel.
a.q.N.P.Q uæ quorum:qs:uel qbus:que.a.qs:uel a qbus.Item articulare præpoſitiuũ
uel demonſtratiuum qualitatis finitæ generis maſculini.Hic:huius huic hunc:ab hoc.P.
hi:horum:his:hos.ab his. ¶Generis fœminini.Hec:huius:huic hanc ab hac.pluraliter
¶Hæ harum his has ab his. ¶Generis neutri Hoc huius huic hoc ab hoc.pluraliter.
Hæc horum his hæc ab his.¶Item pronomen articulare ſubiunctiuũ uel relatiuũ q̃lita
tis finite Is:eius:ei:eũ:ab eo:Pluraliter Ii:eorum:eis:eos:ab eis.¶Generis fœminini.Ea:
eius:ei:eam:ab ea.Pluraliter eæ eaꝝ eis eas ab eis. ¶Generis neutri.id eius ei id ab eo.
Pluraliter ea eoꝝ eis ea ab eis. ¶Itẽ poſſeſſiua finita ad aliqd dicta ex una pte ſingularia p‑
ſonæ priæ generis maſculini ex utraq; pte ſingularia. ¶Meus mei meo meũ.a.meo.plura
liter mei meoꝝ meis meos.a.meis.Sed ueteres miis dicebãt:ut ſit uocatiuus ſecũdũ regu‑
lam mi.Omnia noia quæ noiatiuo ante.us.nouiſſimam ſyllabã habẽt.i.uocatiuũ termi‑
nãt.¶Generis fœminini nũeri ex utraq; pte ſingularis. ¶Mea meæ meæ meã.a.mea:plu
raliter meæ meaꝝ meis meas:a.meis. ¶Perſonæ ſecũdæ numeri ex utraq; parte ſingula‑
ris.¶Tuus tui tuo tuum.a.tuo.pluraliter.tui tuoꝝ tuis tuos a tuis¶Generis fœminini nu
meri ex utraq; pte ſingularis.¶Tua tuæ tuæ tuã.a.tua.pluralirer tue tuaꝝ tuis tuas.a.tuis
¶Generis neutri.Tuum tui tuo tuũ.a.tuo.pluraliter tua:tuoꝝ tuis tua.a.tuis.¶Perſonæ
tertiæ generis maſculini nũeri ex utraq; pte ſingularis.Suuſ ſui ſuo ſuũ.a ſuo.pluraliter ſui
ſuoꝝ ſuis ſuos.a.ſuis.Generis fœminini nũeri ſingularis.Sua ſuæ ſuæ ſuã.a.ſua:pluraliter
ſuæ ſuaꝝ ſuis ſuas.a.ſuis.Generiſ neutri.Suũ ſui ſuo ſuũ.a.ſuo pluraliter ſua ſuoꝝ ſuis ſua
a.ſuis.Itẽ poſſeſſiua ad aliqd dicta ex altera parte pluralia pſonæ primæ generis maſculini.
¶Noſter noſtri noſtro noſtrũ.a.noſtro.pluraliter ex utraq; parte noſtri noſtroꝝ noſtris
noſtros a:noſtris. ¶Generis fœminini noſtræ noſtraꝝ noſtris noſtras.a.noſtris.¶Gene
ris neutri ex altera pte ſingularis.Noſtꝝ noſtri noſtro noſtꝝ:a.noſtro pluraliter ex utraq;
pte noſtra noſtroꝝ:noſtris:noſtra.a.noſtris¶Perſonæ ſecũdæ nũeri ex altera pte ſingula
ris.generis maſculini Veſter:ueſtri:ueſtro:ueſtꝝ.a:ueſtro pluraliter ueſtri ueſtroꝝ:ue‑
ſtris:ueſtros:a.ueſtris. ¶Generis fœminini nũeri ex altera pte ſingularis:ueſtra:ueſtraꝝ
ueſtris:ueſtras:a.ueſtris.Pluraliter ex utraq; ueſtræ ueſtraꝝ:ueſtris:ueſtras:a.ueſtris.
Generis neutri ex altera pte ſingularis.Veſtꝝ ueſtri:ueſtro:ueſtꝝ.a.ueſtro.pluraliter ex
utraq; pte ueſtra ueſtroꝝ:ueſtris:ueſtra.a.ueſtris:Sũt itẽ ꝓnomia finita pſonæ tertiæ ge‑
neris oĩs numeri cõis ſine nominatiuo & uocatiuo:ut ſui:ſibi:ſe:a ſe.Hoc quoq; pronomẽ
omnium geneꝝ eſt cõe Mihi tibi ſibi.Mihimet:tibimet:ſibimet:memet:temet:ſemet.
Egomet:tumet:illemet:Ego metipſe:tu metipſe:ille:metipſe.Meaptæ:tuapte:ſuapte:nr̃a
pte.Mecum:tecum:ſecum:nobiſcum:uobiſcum.Maſculina qſque:cuiuſque:cuiq̃:quẽ‑
que a quo q̃.Pluraliter qque:quorumq̃:qbuſq;:quoſq;:a qbuſq;.Fœminina quæq̃:cuiuſ
q;:cuiq;:quanq;:a quaq;.¶Pluraliter quæq;:quarũq;:qbuſq;:quaſq;:a qbuſq;¶Neutra
quodq;:cuiuſq;:cuiq;:quodq;:a quoq;: ¶Pluraliter quæq; quorũq;:qbuſq;:queq;.a qui
buſq;. ¶Maſculina qſquã cuiuſquã:cuiquã:quemquã:aquoquã.¶Pluraliter qquam:
quorumquam:quibuſquam:quoſquam:a quibuſquam. ¶Fœminina quæquam cuiuſ
quam.cuiquam quamquam.a.quaquam.Pluraliter quæquam:quarumquam:quibuſ‑
quã.quaſq̃ a qbuſq̃¶Neutra quodquã & cætera¶Pluraliter quæqu & cætera¶Maſcu‑
lina quicumque.ſimiliter,pluraliter quicumque. ¶Fœminina quæcumque & cætera.

pluraliter quæcūq; & cætera. ¶ Similiter neutra quodcūq; & cætera .pluraliter quæcūq; & cætera Maſculina quilibet: cuiuſlibet: cuilibet. quemlibet: a quolibet Pluraliter quilibet & cætera. Fœminina quælibet & cætera. pluraliter quælibet & cætera. ¶ Neutra quodlibet: cuiuſlibet: cuilibet: quodlibet. a quolibet. ¶ Pluraliter quælibet: quorūlibet: quibuſlibet: quælibet: a quibuſlibet. Maſculina quiuis: cuiuſuis. cuiuis: quēuis: a quouis. Pluraliter quiuis: quorumuis quibuſuis: quoſuis: a qbuſuis. ¶ Fœminina quæuis: cuiuſuis cuiuis: quamuis; a quauis. Pluraliter. quæuis: quarūuis: qbuſuis: quaſuis: a quibuſuis. Neutra quoduis: cuiuſuis: cuiuis: quoduis a quouis. Pluraliter quæuis: quorumuis: quibuſuis: quæuis: a quibuſuis Maſculina alius alii alio alium ab alio. pluraliter alii aliorum aliis alios ab aliis. ¶ Fœminina alia aliæ aliæ aliam ab alia .pluraliter aliæ aliarum aliis alias ab aliis. ¶ Neutra aliud alii alio aliud ab alio: pluraliter alia aliorum aliis alia ab aliis. ¶ Maſculina alter alterius alteri ab altero. Neuter neutrius neutri neutrum ab neutro. ¶ Vter utrius utri utrum ab utro. ¶ Vterq; utriuſq; utriq; utrūq; ab utroq;. ¶ Alteruter alterutrius alterutri alterutrum ab alterutro. ¶ Vnus unius uni unum ab uno .pluraliter uni unorum unis unos ab unis. ¶ Vnuſquiſq; uniuſcuiuſq; unicuique unūquemque ab unoquoq;. Quidam cuiuſdam cuidam quendam a quodam ¶ Aliquis alicuius alicui aliquem ab aliquo. ¶ Vllus ullius ulli ullum ab ullo. Nullus ſimiliter: Pluraliter nulli. ¶ Fœminina nulla nullius nulli nullam a nulla. pluraliter nullæ nullarum nullis nullas a nullis. Neutra nullum nullius nulli nullum a nullo. pluraliter nulla nullorum nullis nulla a nullis. Maſculina totus totius toti totum a toto. pluraliter toti totorum totis totos a totis. ¶ Fœminina tota totius toti totam a tota. pluraliter totæ totarum totis totas a totis. ¶ Neutra totū totius toti totum a toto. Pluraliter toti totorū totis totas a totiſ. Maſculina qualis: qualis quali qualem a quali. pluraliter quales qualium qualibus quales a qualibus. Fœminina eodē modo declinantur. Neutra quale qualis quali quale a quali. pluraliter qualia qualium qualibus quales a qualibus. ¶ Hoc pronomen: quod eſt qualis: cum ſequatur talis cōmunia ſūt maſculino & fœminino. Neutrum tale. pluraliter talia. ¶ Maſculina idē eiuſdem eidē eūdem ab eodem. pluraliter iidem eorūdem iiſdem eoſdem ab iiſdem. ¶ Fœminina eadem eiuſdē eidem eandem ab eadem. pluraliter eædem earundem iiſdem eaſdem ab iiſdem. ¶ Neutrum idem eiuſdem eidem idem ab eodem .pluraliter eadem eorundem eiſdē eadē ab eiſdem. ¶ Nēo pronomen non habet genetiuū. ut dicamus neminis: ut qbuſdam uidetur ſicut & alius ꝓnomen æque genetiuū non habet ut dicamus alius. Et ſi antiq genitiuū alius ꝓducte dixerūt quorū auctoritati & nos accedimꝰ: cuiꝰ nominatiuum ueteres non tantū alius ſed etiam alis: ſicut Saluſtius ait: Alis alibi ſtantes omnes tamen aduerſis uulneribus ceciderunt. Conuincitur uero hæc opinio auctoritate Plau. qui ita dixit in captiuis neminis miſereri certum eſt.

VErbum eſt pars orationis precipua ſine caſu. ¶ Et enim uniuerſæ orationi uberes prebet ad facultatem uires cuius opere preciū eſt penitus intueri poteſtatē ne inſcitia uitioſum exerceamꝰ ſermonem. ¶ Vis igiť huius temporibꝰ & pſonis adminiſtrať. ¶ Verbum aūt ab eo diciť quod uerberato lingua intra palatum aere omnis oratio promatur. ¶ Verbo accidunt tempora cum perſonis ſociata: nec omnino hæc ſecerni a ſe poſſunt: quin ſimul uerbi uis diſſoluať. ¶ In aliis enim partibus orationis ſunt tempora a perſonis diſtracta; ut in participiis. Item in aliis perſonæ nequaq̄ temporibus indigent: ut in ꝓnominibus. ¶ Admittit quoq; uerbum præter perſonas & tēpora: numerum: figuram: qualitatem: ſignificationem: ſiue genus: modum ſiue inclinationem: coniugationem. Perſonas quidem quibus ſermo exercetur. Nūerum uero cum quis qui ue ſint qui loquantur ¶ Tempus cum quando quid factum aut dictum ſit quæritur.

Figurā cum quærítur ſi ſimplex ſit uerbum:aut compoſitum. Qualitatem cum cuius ſit
ſpeciei uel qualitatis uerbū exploratur. Significationē cū cuius ſit generis & ſignificatiōis
uerbum quærítur:quæ ſingula diligentius exponemus. Perſona eſt rationalis ſubſtantia
perſonæ in uerbis ſūt tres:per quas uniuerſus adminiſtratur ſermo.prima eſt quæ loqui-
tur:ut dico. Secunda qua cum ſermo habetur:ut dicis. Tertia de qua quis loquitur & re
latio indicatur.:ut dixit. Numerus prætera accidit uerbis prorſus uterq; ſingularis &
pluralis. Dualis eni apud græcos dumtaxat ualet a nobis excluditur eodem modo quo &
innominibus. Nequaquā enim reperiri poteſt in latino ſermone ulla dictio quæ dualē ex
primat perſonā. Antiquitatis enim romani memores dualem numerum poſteritatis uſu
receptum quaſi nouellum uſurpare noluerunt. Is namq; ſicut a primordio ſermonis a na
tura proditi in obſcuro habitus ignorabatur:ſic diutius incertus inter utrunq; numerum
tam ſingularem quam pluralem latebat. Sero autem ſuperuenientibus ſeculis ſcrupulo-
ſæ curioſitatis obſeruationibus cœptus quaſi intercalaris irrepſit. Et hac de cauſa apud
ueteres raro reperitur quoniam erroribus illaqueatis multiplicatur. At eo per huiuſmo-
di omnis eminens uſus græcorum linguæ declaratur. Apud antiquos uero duntaxat plu
rimum ualet:maxime apud Home.qui cum ſit atticæ linguæ cultor:& patrii ſermonis
aſſertor:ut quidam putant:tamen non erat neſcius antiquitatis ſicut uerſus ille teſtatur
ατρειδα δε μαλιστα δυω κοσμητορε λαων.Cum eni duo fuiſſent ipſe uetuſtatis me-
mor plr̃ ſalutationē ꝓtulit hoc modo. ατρειδαι τε και αλλοι ευκνημιδες αχαιοι Præte-
rea ſupfluus antiqs uiſus ē:ſiqdē ex nūeri pluralis imagine dualis declinatio formata nor
matur. Figura uerbi bipartita eſt.aut enim ſimplicia ſūt uerba ut ſcribo:aut cōpoſita:ut
inſcribo. Cōponūtur autem uerba ſicut nomina modis quattuor:aut ex duabus partibꝰ
integris:ut conduco conuoco:aut ex duabus corruptis:ut efficio:malo ideſt magis uolo.
effringo:aut ex integra & corrupta:ut accumbo:aut ex corrupta et integra:ut oſtendo.
Tēpus eſt uiciſſitudo rerū triformiū mutabilitate compræhenſa. Siquidē poteſt cōpre-
hendi quod nunquā ſtat uel ſpaciū ætatis uolubile:quod in eiſdem mutatiōibus faciēs de
clinationem quod numero uidetur comprehendi. Hactenus de tēpore duplici: nunc de
tēporibus uerborū dicemus.In primis tempus per ſe nullum directum eſt omnino:cum
per ſe in ſe reuoluatᷣ.et ſic facimus:aut fecimus:aut facturi ſumus: hoc ex re indiuiduo tē
pori imponimus partes temporis:nō tēpus diuidentes:ſed actum noſtrū diuerſum ſigni
ficantes. Uniuerſa enim quæ agūtᷣ in nos diuidūtᷣ per actiones. Diuerſo igitᷣ agēdi tēpo-
re tēpus ipſum ipartimur quaſi ipartimur trifarie tātū quo cūcta gerimus ideoq; tria tēpo
ra eſſe dicimus:iſtās p̄teritū futuꝝ. Inſtans tēpus cū adhuc agimus.præteritū ꝑfectū:cū
iam fecerimus:futuꝝ cū acturos nos pollicemur. Unum tamē ex his præteritū ꝑfectū
diuiduū eſt:Ex eo eni ſcinditᷣ præteritū iperfectū.item præteritū pluſq̃ perfectū. Hoc fa
cto tria tēpora ꝑfecta uidentᷣ eſſe:quo nimiꝝ quæ agimus triplici modo differentiā repe-
rimus. Præteritū imperfectū ideſt præteritū non tamen perfectū cū quaſi præteriſſe tem
pus affirmamꝰ alioqn cœpimꝰ:nec perfecimꝰ:quaſi legebā et ſcribebā In eni præpoſitio
plerūq; derogatiua nō nūq̃ adiectiua:ut in aliis patebit:q̃ addita plerūq; derogat: nō ad-
dita ad finē perductū ſignificat. Perfectū enim tēpus:cū tēpus eo quod egimus finitum
eſt.Itē præteritū pluſq̃:cū tēpus iam pridē exactū demonſtramus: quo qd egimus. Hoc
unū diſtat a p̄terito ꝑfecto:quod ſupioris tēporis recens uideri pōt actꝰ ſequētis lōga iter
poſitiōe.Ita.n.græci υπερσυντελικον appellāt q̃ſi υπερσυντελουμενον qdᷣ nos p̄teri-
tū pluſq̃ ꝑfectū dicimꝰ.Id uero tp̃s ꝑfectū apud noſ:παρωχημενος:ualet.Rō
ne igitᷣ ſtatuerūt actꝰ nr̃i tp̃a inſtās:qdᷣ et p̄ſens cū qd maxīe agimꝰ. Præteritū iperfectū ſi
qdᷣ egimꝰ ñ ꝑfecimꝰ:ſed agē dᷣſinimꝰ uñ nōnulli ichoatiuū tp̃s appellauerūt. Perfectū cū

actum perficimus & facere deſinimus. Pluſquam perfectum cum quod egimus inuetera
uit. Futurum cum nondum agere inſtituimus: uerum acturos promittimus. Hæc de tẽ
poribus deinceps cætera perſequemur. Genera uerborum: quibus ſignificationes: quo
pacto ſignificãtur referemus. Vt enim in nominibus ſunt genera quibus ſexus explorat̃
ita quærũt in uerbo quo affectus ſignificatur uerum ne actiuũ ſit an paſſiuum. Genera.
uerborum ſiue ſignificationes ſunt principales duo actiua & paſſiua. ex his enim naſcũ/
tur alia: neutra cõmunis: deponens. ita fiunt numero quinqꝫ. Impſonalis a quibuſdam.
admittitur. Actiua ſignificatio eſt: cum alio agente ſit qui patiatur: ideſt cũ actum no/
ſtrum alterius patientia ſignificat: ut laudo hoc ita. o: littera terminat̃ ut recipere poſſit.
etiam paſſiuam ſignificationem adiecta. r. littera. Iatqꝫ cum utraqꝫ perſona cõſtat in de/
clinatione uerbi. ut tam efficere quam effici queat proprie dicitur actiuũ: itẽqꝫ paſſiuũ.
Paſſiua eſt cum alio patiente apud alium eſt adminiſtratio. ideſt cum patientiam noſtrã
alterius actus ſignificat: ut laudor: hoc ita & ſimilia terminantur ut recipere poſſint ac/
tiuam ſignificationem amiſſa. r. littera: ut laudo. Neutra eſt quæ ſpecie actiuæ enuncia
tionis. o. littera clauditur &. r. litteram nunquam recipit: & ob id paſſiuam formam nõ
poteſt exprimere. Vbi enim uis patiendi non eſt exactiua declinatione locum declinatio
nis paſſiuæ non habet. Item ſi alio patiente ſub alia ſpecie penes alium non ſit admini/
ſtratio ſimiliter neutra dicimus. Alterum itaqꝫ uniformiter ſignificat agentem uel patien
tẽ. Agentem. ut facio. ambulo: curro. Patientem ut ardeo ueneo: uapulo. Ex hac quoqꝫ
forma ſunt & illa uerba in quibus nec agentis ſignificatio plene dinoſcitur nec effectus.
oſtenditur. ut ſedeo: ſudo: dormio: iaceo: ſto: alego: ſitio eſurio. Neſcis enim agat quis an
patiatur: quæ quidã ſupina dixerũt: alii abſolutiua appellãt nõnulli depoſitiua nominãt.
Communis eſt quæ tam actiuam quam paſſiuam ſignificationem in ſe habet: hæc ita.
r. littera terminantur ut eam non poſſint amittere quemadmodum & deponens. ut oſcu
lor: & criminor. dicimus enim oſculor te: & oſculor a te. ſimiliter & cætera. Cõmunia.
autem dicimus ut in nominibus quæ ſub una ſpecie genera diuerſa admittunt. Item in.
uerbis que ſub paſſiua declinatione duntaxat diuerſi actus ſignificationem exprimunt.
Deponens eſt quæ in. r. litteram deſinit: ut paſſiua: ſed ea adempta latinũ non eſt: unde
per Antiphraſim: ideſt econtrario ſic appellatur: qa uerbũ. r. littera finitũ deponere eam
nõ poteſt: ut loquor naſcor: ſequor. nõ enim dicimus naſco: & cum ſit paſſiua ſpecies acti
uam non habet. Itaqꝫ nec paſſiua ſunt: quia actiua non reddunt: haud communia eſſe.
poſſunt: quia ſub uno genere declinationis utramqꝫ continent ſignificationem Placuit.
itaqꝫ aliis ea deponentia dici quod una ſignificatione depoſita a cõmuni ſeparatur: uel qa
deponit ambiguitatem ſermonis. Imperſonalis uerborum ſignificatio tam ſub actiua
ſpecie quam paſſiua extat dicta imperſonalis quod ſine perſonis pronominis intelligi nõ
poteſt quamuis formam actiuorum aut paſſiuorũ habere uideat̃. Nam & ſi tertiæ pſo/
næ formã exprimat: tamen tribus modis uerbis omnibus iungi ſolet: propriis quoqꝫ pſo
nis nõ enũciat̃: ſed ut plenus ſit ſenſus extrinſecus neceſſario addũt̃ pnomia ſine qbꝰ ni
hil huiuſmodi uerba ſignificare poſſũt: q̃li pudet me te. illũ. Itur a me: a te: ab illo. Quo
niam de generibus: quod erat dicẽdũ: dixi modos quoqꝫ ſubiungã: quos quinqꝫ. eſſe oẽs
fere grãmatici conſentiũt Nam qui ſex uoluerunt: alii promiſſiuum. quidam imperſona
lem coniungunt: qui ſeptem utrumqꝫ prioribus adiiciunt qui amplius prioribus percon
tatantũ aſſumũt q nouem cõiunctiuũ a ſubiũctiuo ſeparãt: q decẽ eẽ adhortatiuum aſ/
cribũt. Verꝫ ex his ut ipſa declinatio uerborũ expoſcit: impſonalis & pticipalis a qbuſdã
admittũt̃ de qbꝰ poſtea referre placuit. Modꝰ itaqꝫ uerborꝫ ſiue iclinatio: i qnqꝫ deducit̃
ptes. Aut enĩ finitiuus ẽ modꝰ. aut iparatiuꝰ. aut optatiuꝰ aut ſubiũctiuꝰ. aut ifinitiuus

¶ Finitiuus modus eſt cum quaſi finita & ſimplici utimur expoſitione ipſa dictiõe per ſe cõmendantes ſenſum ſine alterius diuerſo complexu: ut accuſo accuſabam. ¶ Identidem per omnia tempora. quod in ſubiunctiuo parũ eſt. Subiunctiuus enim dictus eſt quoniã neceſſe eſt alius ſermo ſuggerat̃: quo ſuperior pateſiat. hoc modo cum dicam: cum dixeri: cum dixero: proculdubio nondum hic finitur ſermo. finitur enim hoc modo cum dixero uenies: cum fecero aſpicies & ſimilia: quod in modo finitiuo non deſideratur. ¶ Item a quibuſdam indicatiuus appellatur quo indicamus: pronuntiatiuus quo pronuntiamus.

¶ Deinceps imperatiuus modus eſt: qui enuntiat externo officio imperantes: & hic modus ſingulari quidem numero primam non admittit perſonam: ut lauda. ¶ Et enim abſurdum eſt omnino quenquam ſibi imperare: cum promptus ſit ſua ſpõte facere. ¶ Imperio enim indigent externæ perſonæ. ¶ Plurali uero tres perſonæ neceſſario adhibentur. ¶ Conſerit enim ſe prima perſona cum aliis. & dum imperat ſe quoque in idem miniſterium uocat quem quidam hortatiuum eſſe putauerũt. cum dicimus faciamus legamus & ſimilia. ¶ Illud prætera non nullis abſurdum uiſum eſt tertiam perſonam modo imperatiuo ineſſe: quoniam nemo abſenti imparat quorum nominis firma comprehenſio: quoniam ferme uniuerſus ſermo inſeritur inter primam & ſecundam perſonam. ¶ Secunda uero ſuo cedit uſu materiam proſtaurat. & primæ dicendi. & ſecundæ audienti imparamus ut pareat ipſe uel ut accuſet aut alii noſtrum nuncient imperium uelut accuſet. unde uel merito hoc pacto & in hac declinatione erit nunciantis perſona hoc tamen a cæteris differens quod de aliis nũciatur: cum dicimus faciat: legat tertia perſona. Imparamus enim ut nuncietur illi facere uel legere: in hoc modo inſtanti tempore numero plurali tertia perſona dupliciter declinatur accuſemus. accuſate: accuſent: & accuſanto. ¶ Poſterior ſermo more ueterum uſurpatur. figurat̃ eni hoc modo littera o adiicitur tertiæ perſonæ numeri pluralis temporis inſtantis modi finitiui ſic accuſamus: accuſatis: accuſant: huic accedit o littera & fit accuſanto. idem in omnibus. ¶ Futurum uero tempus differt a cæteris futuris: quia. non ut confeſtim fiat imperamus: ſed in futurum fieri ut perpetuum fiat quia facito: legito. i. ſemper fac: ſemper lege. iure ergo diceretur quaſi futuri. quem ſermonem non nulli conſueuerunt mandatiuum potius quam imperatiuum dicere: quoniam præſenti tempore. imparare ſolemus ut fiat. in futurum uero magis mandare. cæteræ perſonæ proprie non reperiuntur in hoc modo futuri temporis: non nulli futuri temporis preſentis abutuntur cum dicitur facito: faciat: facitote: faciant: idipſum quod nos ſecunda perſona uulgo tempore futuro uſurpamus facito: legito: dicentes: & pro ſecunda perſona admittitur apud ueteres cum dicitur ille hæres eſto (& ut proximis utar exemplis apud Virgilium ¶ Primus equum faleris inſignem uictor habeto. ¶ Item. Tertius hac galea contentus habito. In hoc modo declinatione paſſiua tempus futurum apud ueteres uulgo uſitatum eſt: loquitor. largitor: legimus apud Terentium loquitor paucula. ¶ Idem de te largitor puer. ideſt loquere largire Et Plautus in pſeudulo. pietatem ergo amplexator noctu pro phœniceo. ¶ Non nulli ueterum etiam actiuo more tempus futurum imperatiuo modo ex uerbis quoq; paſſiuis declinationes uſurpauerunt: ut Tullius in dialogis de re. p. Sequitur optatiuus modus quem tum demum uſurpamus: cum precibus expoſcimus a diis. unde ab optando optatiuus dictus eſt. ¶ Sunt qui excludunt ex hoc modo præſens tempus. ¶ Neceſſe eſt enim omnium conſenſu in futurum optemus. nonnulli uero admittunt quod nimis uidetur abſurdum: quoniam nemo optat quod habet: ſed ut habeat. Identidem Ii qui admittunt in ambiguum ducunt tempus futurum: cui ſimile faciunt inſtans dicendo utinam legam utinam faciam. pro inſtanti & futuro idem uſurpantes. nec reſpiciunt quantum diſcrimen ſit inter hæc tempora quæ uniformiter praue declinantur. ¶ Debent enim cum.

ſint inter ſe. ¶Longe diſcrepantia ſenſum quoq; declinatione diſſentire. ¶Rectius ergo alii
ſicerunt qui ob ambiguitatem ĩperfecto etiam inſtans iunxerunt: ut ſit idem inſtans &
imperfectum utinam facerem. ¶Exoritur itẽ alia quæſtio quo pacto præterita tempora
inſerantur. qui enim poteſt quiſquã in præteritum optare. Sed hæc quæſtio non abſur/
da uidetur. ¶Aſſeritur tamẽ ratione idonea ut non immerito inſerta hæc tempora uideãt᷑.
Perſæpe enim optamus. non modo ut habeamus quod cupimus. uerũ etiam incuſantes
factum de quibuſdam quæ quoniã non habuerimus in poſterum habere non poſſumus
quæ uelimus quaſi utinam ſcripſiſſem ut proficerem: utinam ueniſſem ut audirem. hæc
& his ſimilia. ¶Subiunctiuus ſiue adiunctiuus ideo dictus ꝙ non pſe exprimit niſi inſup
alius addatur ſermo neq; ſuperior pateſiat. ¶Subiungit enim ſibi uel ſubiungit᷑ neceſſario
alteri ſermoni hoc modo cum dixero audies: cum fecero aſpicies. & ſimilia: quod in decli
nationem finitiua non conſideratur. & nihil differt ab optatiuo niſi tempore tantum fu/
turo. ¶Et in hac ſubiũctiua numero plurali uniformem declinationẽ pfecti & futuri tẽpo/
ris accentus dixtinguit. ¶Perfectũ enim acuto accentu declinatur futurũ circumflectitur
quaſi perfecto cum dixerimus. ¶Item futuro cum dixerimus. ¶Infinitiuus qui & ppetuus
numeris & perſonis. ideo dictus ĩfinitiuus ex eo ꝙ parũ diffinitas habet perſonas & nu/
merum. Idẽ enim ſermo & de tribus pſonis & duobus numeris uſurpatus: ut cũ dicimus
facere ego: tu: ille: uolo & uolumus. ¶Unde inpſonatiuũ hũc nõ nulli & ĩſignificatiuũ di
xerũt. quoniam parũ tali ſermone diffinita eſt pſona. ¶Perpetuus nõ ĩmerito appellatur.
Si quidem perpetuũ eſt quod finem non habet: ut legere: ſcribere. temporibus. numeris:
perſonis accidit. ¶Tẽpora habet ipſa quæ ſunt præcipua inſtãs: perfectũ: futurũ. ¶Hoc mõ
plerunq; ueteres hiſtoriæ ſcriptores & imperfecta tempora finitiua ſignificant. quale eſt
apud Saluſtiũ. ¶Hic ubi primum adoleuit nõ ſe luxui aut inertie corrumpendum dedit
ſed ut mos gentis illius eſt equitarem: curſu cum æqualibus certare. & cum omnis ante/
iret. omnibus tamen carus eſſe. pro eo ſane quod eſt ut mos gentis illius eſt iaculabatur:
equitabat. curſu cum æqualibus certabat: & cum omnis ante iret. omnibus tamen carus
erat. In hoc modo illud fuit obſeruandum quod in paſſiua declinatione er. ſyllabam ue/
teres crebre addũt quaſi accuſarier appellarier. ¶Quale eſt apud Virgiliũ (proximis enĩ
utar exẽplis) Magicas in uitam accingier artes pro eo quod eſt accingi. ¶Eſt enim moris
antiqui in quibuſdã ſermonem ex habundãti addere. ¶Nihil enim ſyllaba addita confert
tali dictioni. Meminiſſe autem debemus futurum tempus nõ ſemper in finitis accidere
¶Nam egeo & ſtudeo egere & eguiſſe: ſtudere & ſtuduiſſe faciunt: nec tamẽ ſtuditum ire
aut egitum ire. dicere poſſumus: ut lectum ire. ¶Imperſonalis quoq; uerborum modus
ſine perſona pronominis intelligi non poteſt. ¶Unde ĩperſonalis dicit᷑ hic ab omni genere
uerborum iuxta ſimilitudinẽ coniugationis coligit᷑. ¶Nam ſi prima eſt. uel ſecunda. uel
tertia cõiugatio ſublata ſecũdæ perſone nouiſſima littera & addita. tur. ſyllaba ĩperſona
lem facit. ut puta amo amas: amat᷑. teneo tenes: tenet᷑: curro curris: curritur. ¶Præteritũ
autem impfectum eius in batur. exire. debet. ut tenebat᷑. ¶Perfectum. in eſt uel fuit. ut tẽ
tentum eſt uel fuit. ¶Pluſquãperfectum. in erat uel fuerat: ut tentũ erat uel fuerat. ¶Futu/
rum a prima uel ſecunda cõiugatiõe in. bitur ſicut eſt ambitur. tenebit᷑. A tertia in. etur.
ut eſt legetur. ¶Hac ratione modus ĩperſonalis colligitur. ¶At uero ſi. r. littera faciũt termi
nata: ut ſunt paſſiua. communia: & deponentia uniformiter currunt. ¶Cætera uerba ĩpſo
nalia quæ a ſe oriuntur inter genera uerborũ potius ordinare quidã probauerĩt: quibus
eloquẽtiæ & doctrine tributa eſt auctoritas. ¶Hæc enĩ itegrã declinationẽ deſiderãt habe
re. & per omnia tempora atq; modos ſicut cætera uerba declinant᷑. ut pudet. pœnitet. &
ſimilia. de quibus in ſuo loco plenus exponemus. ¶Participalis modus uerborũ dictus eſt

ꝙ eius uerba ſunt participiis oĩa ſimilia: nec tñ participia ſũt: ut legendi: legendo: legen/
dum: lectum lectu. ¶ Dicimus. n. legendi officiũ mihi ẽ: legendo didici: legendũ ẽ: lectu ꝑ
ficit: & lectũ eſt: quibus participia ſimilia ſunt: ut huius legendi: & huic legendo: hũc le/
gendũ: & hũc lectum. ¶ Hæc eadẽ ſũt quæ ꝓbus ſupina appellat merito: quoniã nec certũ
habẽt numerũ: nec perſonam: nec ſignificatum: quo ſolo ab impersonalibus differunt:
¶ Nam impersonalia agẽtis tantũ habẽt ſignificatũ: ut puta legitur: ſcribitur: hoc eſt oẽs
legunt: omnes ſcribunt. ¶ Nã legitur pro omnes legunt: nõ leguntur ntõ dixit. ¶ Participa
lia aũt & agentis & patientis habent ſignificatum. ¶ Nã cum dicat Virgilius Frigidus ĩ
pratis cantãdo rũpitur anguis: patientẽ nõ facientẽ oſtendit. ¶ Significat eñi dum incãta/
tur. Et uritq; uidẽdo fœmina. nõ dum uidet: ſed dum ab aliis ipſa cõſpicitur. Item fando
aliquid ſi forte tuas peruenit ad aures: pro dũ dicatur paſſiua ſignificatione. Aliter eñi
dictũ eſt. ¶ Quis talia fando: tẽperet a lachrimis actiua ſignificatio ne. Item miſerabile ui/
ſu: quod ſignificat miſerabile dum uidetᷣ: Et finẽ dedit ore loquẽdi: quod ſignificat finẽ
dedit ore dũ loquitᷣ. Et dictu mirabile monſtrũ: quod eſt mirabile dũ dicitᷣ. Et huiuſmõi
declinatio tam ex actiua q̃ paſſiua ſignificatione naſcitur. ¶ Qualitates uerboꝝ ſu nt hæ
abſoluta ſiue pfecta: ĩchoatiua: iteratiua: ſiue frequẽtatiua: meditatiua: trãſgreſiua: defe
ctiua ambigua: ſupina. ¶ Abſoluta uerboꝝ qualitas eſt quæ ſemel uel abſolute aliq̃d face
re nos indicar: ut caleo: curro: ferueo: horreo. ¶ Inchoatiua uerboꝝ ſpecies eſt quæ rẽ ĩcho
atã futurã tamẽ ſignificat: & uim ĩcipiẽdi dumtaxat ĩ effectu habet. ¶ Hæc. ſco. ſyllaba
terminãtᷣ & figuratᷣ ab illis quæ. o. littera terminãtᷣ: ut horreo: ĩ horrore ſum: horreſco:
horrere incipio: uel ab illis quæ. r. littera claudũtur: ut miſereor: miſereſco: quale eſt miſe
reſimus ultro. Itẽ labaſcit: ut ¶ Terẽtius labaſcit uictus uno uerbo. & ex eo qđ ẽ labor &
ardeſcere ardere dicũt & teneraſcere: ut Lucretius ĩ ſecũdo: ſcilicet ĩ tenero teneraſcerᷣ cor
pore mentẽ. Item amo ueteres inchoatiuo modo dixerũt amaſco. ¶ Vnde & amaſcos ama
tores dicebant: ut Plautus in truculenro iucũdulos amaſcos cætera. ¶ Hio hias ex quo ite
ratiuũ figuratur hiato: hiatas. Inchoatinũ uero figuratᷣ hiſco hiſcis cũ dicimus. Sed quã
q̃ ita ſe habeant tamen plus eſſe uidetᷣ ĩ eo quod ẽ hiſcere q̃ hiare. Hiat. n. q ore patet uel
tacitus tamẽ quod in rebus fictis aĩaduerti poteſt. hiſcere uero ĩcipere loqui. ¶ Illud præte
rea nõ nullis libuit aĩaduertere ꝙ actiuis actiua nõ nulla figurata ĩchoatiua reperiũtᷣ eti/
am paſſiua quale eſt gelo gelas: cuius inchoatiuũ facit gelaſco quod eſt incipio gelare. Itẽ
cũ eſt lento lentas. ¶ Vnde Virgilius. Lentãdus remus ĩ unda. Ex hoc ĩchoatiuũ lenteſco
facit ut idem Virgilius Et piciis ĩ morẽ ad digitos lenteſcit habẽdo. Eiuſmodi figuratio
parũ admiſit ex ſe pfectũ: nec cõuenit admittere ut aut poſſit: aut debeat cum cæteris tẽ/
poribus ꝑ totã declinationẽ uim incipiendi ſignificare. ¶ Abſurdũ eſt ergo ea quæ ſunt in/
choatiua perfecto tempore definire: & mox futurũ declinãdo ĩchoatiua eſſe demõſtrare
¶ Nec enim poteſt cũ tota uerbi ſpecies ĩchoatiua dicatᷣ alia parte finitiua uideri ut pfectũ
admittat. Nec enim paleſiui: horreſciui dicimus per aliam tamen transfigurationẽ hæc
uerba quidã declinare cõſueuerũt. ut paleſco: palefactus ſũ: liqueſco liquefactus: ſũ: quã/
uis q̃dã pfectũ inchoatiuũ uenerit modo primitiui ut horreſco horrui: ex eo qđ eſt horreo
¶ Nec tamen omnia inchoatiua habẽt primã poſitionẽ. Albeſco eñi nõ habet albeo licet fi/
guranter Virgilius: Campiq; ĩgentes oſſibus albẽt. Itẽ. putreſco. grãdeſco: ſilueſco: uile
ſco: bruteſco. iuueneſco nõ habet iuuenio. ¶ Nam ſeneſco & ſeneo apud antiquos dicebatᷣ
Vnde & Catullus nuc recondita tenet. ¶ Deducũtur ĩtẽ inchoatiua a neutris uerbis & ap
pellationibus. ex uerbis: ut caleo caleſco: deliteo deliteſco: frondeo frõdeſco: floreo flore
ſco. Et ſunt hæc quæ a pfecta forma ueniunt. ¶ Sũt item quæ originem ſui nõ habent: ut
conſueſco: cũquieſco. ¶ Sũt quoq; alia inchoatiuis ſimilia quæ inchoatiua non eſſe tem/

porum cōſideratione pernoſcimus. ut cōpeſco compeſcui. Ex āpelationibus quoq; ſic ex
ægro ē ægreſcit: ex igne igneſcit: ex flāmā flāmeſcit: ex dumis dumeſcit: ex herba herbe/
ſcit Sed hæc quæ de appellatiuis deriuāt᷑ ꝑfecta nō habēt omnino. Errāt pleriq; q digno
ſcere quærūt iteratiua ab inchoatiuis. Quædam. n. ſunt quæ utrāq; ſpeciem admittunt:
hiatare ietratiuū: ichoatiuū hiſcere. principale eorū eſt hio. Item lapſor iteratiuū: inchoa
tiuū labaſco: principale eoꝝ labor. Error igitur hoc modo corrigit᷑ cuiuſcūq; fuerint ordi
nis uerba in figuram inchoatiuā collata erunt cōiugationis dumtaxat tertiæ. Iteratiua
uero cum admittunt ſpeciē erunt ordinis tantū modo primi. Hactenus de inchoatiuis
deinceps de iteratiuis. Iteratiua ſiue frequētatiua eſt uerborum qualitas quæ aſſiduam ī
agēdo uim habet:: unde & appellationē ſubit: quoniā frequenter agendi iterat affectū.
uelut merſo merſas ideſt ſæpius mergo. Item exerceo & exerceor ꝑfectū exercui & exer
citus ſum dicimus. hoc iterat᷑ hoc pacto exercito & exercitaui. i. aſſidue exerceo. Itē exer
cieor exercitatus ſum. i. aſſidue exerceor Itē habeo & habito dicimus ut apud Neuiū in
demētibus aīæ pauſillulū ī me habitat. Itē adeo adis hoc iteramus adito aditas dictitā/
tes Itē ineo inis: & inito dicimus. ut Pacuuius ī ātiopa loca horrida initas. Silr̄ halare &
halitare. Ennius illuſtris ſublime iter q̄drupedātes flamā halitātes. hietare & hiatare ue
teres dixerūt. Plautus ſi q̄ forte cōtio ē ubi cū hietare nōdū ī mentē uenit. CN. Atticus:
xx. Iliados. ille hiatās herbā moribūdo ore. Itē Cælius. ſequere me tu q mihi oſcitās hie/
tāſq; feſtas. Liberius ēt in tauro paſſiuo modo enūtiauit hietāt᷑ fores ꝓ eo quod ē hietāt
. i. patēt. Sūt quædā iteratoꝝ iteratiua & ſæpe in tres gradus deducūt᷑ uerba quale eſt ui
deo uiſo & qđ eſt plus uiſito. Itē curro deinde curſo: & qđ eſt plus curſito. & hæc uerba
cuiuſcūq; ſint coniugationis cū iteratiua fuerint primæ erunt cōiugationis excepto uiſo
plena tamen iteratione in ordinem primū conferre: ut uiſito uiſitas. Item in duos tantū
ſæpe gradus deducunt declinationē: ut uolo: uolito. Sunt etiam frequētatiua de nomi/
ne uenientia. ut patriſſat: græciſſat. Sunt item diminutiua a forma perfecta: ut ſorbillo•
ſunt ſine origine perfectæ formæ: ut pitiſſo: uacillo. Hæc autem iterant᷑ quæ decorem &
ſermonis figuram ſubire poſſunt. Meditatiua eſt uerboꝝ forma qua non actus: ſed ap
paratus oſtendit᷑: ut parturio: lecturio: amaturio: eſurio. Tranſgreſiua uerba ſunt quæ
formam ſuam ideſt primū regulæ declinationē ſeruare non poſſunt. Tempore enim præ
terito perfecto ſpecie tam abſoluta q̄ exacta tranſeunt in formam paſſiuorū & deponen
tium: quæ quidam ideo mixta appellauerunt. ſic ab eo quod eſt audeo: auſus ſū: es: eſt.
Item in exacta ſpecie auſus eram: eras: erat. item gaudeo: & ſimilia. Defectiua uerborū
ſpecies eſt cum in declinatione uerba deficiunt: nec habent aut omnia tempora: aut om
nes numeros: aut omnes perſonas: aut modos. Hæc in. I. uocalem exeūt ut odi cœpi: me
mini: quæ omnia præſens tempus non habent nec futurum Dicimus enim odi oderam.
Item cedo quod non habet niſi ſecundam perſonā præſentis tēporis: & eſt īpatiui modi.
Ambigua uerba dicuntur quæ. o. littera terminata & actiue poſſunt eſſe & neutralia pro
ſignificatione dicentis: ut ludo. ſi enī ſignificat ludo exerceo. ludo erit neutrale: ut apud
Virgilium. Ludere quæ uellem calamo permiſit agreſti. Si autē ſignificat deludo deri/
deo erit actiuū: ut ludo illum: & ludor ab illis: ut apud Terentium: non ludis tu me᷑
Omnia uerba indicatiuo modo litteris quinq; finiunt᷑. o. r. t. m. i. O: ut ludo. r. ut ludor
. t. ut pudet. m. ut ſum: & quæ ex eo cōponunt᷑: ut poſſū: adſum. i. ut noui. Cōiugatiōes
uerborum ſunt tres. Prima eſt indicatiuo modo tempore preſenti: numeri ſingularis: fi/
guræ ſimplicis: perſonæ primæ uerbo actiuo & neutrali: aut. o. littera nulla alia præcedē
te uocali terminat᷑. ut amo: aut. e. &. o. ut eo: neo: aut. i. &. o. ut audio: aut. u. &. o ut ad
iuuo. Eadem indicatiuo modo: tempore præſenti. ſecunda perſona: numero ſingulari a.

producta & ſ. litteris termiant. ¶ Paſſiui quoq; cóiugatio prima eſt quæ pronũciatiuo mó
tempore præſẽti: numero ſingulari: ſecũda perſona. a. litterã habet primã nouiſſimæ ſyl
labæ: ut laudatis. ¶ Secũda eſt quæ eodẽ mó & tẽpore: & numero: ſecũda ꝑſona uerbo acti
uo & neutrali. e. ꝓducta ante nouiſſimã ſ. terminãtur ut doceo: doces. ¶ Huius aũt coniu
gationis ſemper ſecũda ꝑſona una deterior eſt ſyllaba: ut doceo doces: ſedeo ſedes. ¶ Hec
enim ut ſuperior futuro tempore pronũtiatio mó numero ſingulari ꝑſóa prima. bo. ſylla
ba finitur: ut laudabo: docebo. ¶ Secũda quoq; cóiugatio paſſiui uerbi eodẽ mó tẽpore nu
mero & perſona litteram productam iuxta nouiſſimã ſylabã habet ut moneor moneris
In utraq; coniugatione ꝓnunciatio mó futuro tempore prima perſona per. bor. ſyllabã
finitur ut monebor: laudabor. ¶ Tertia eſt quæ eodem mó & tẽpore: & perſona: & nume
ro. I. ante nouiſſimã. ſ. litteram terminat. interdũ correpta: interdũ ꝓducta. correpta ut
dico dicis: ꝓducta: ut audio audis. hæc. i. ſuũ ꝓductũ ubiq; cuſtodit. correpta autem an
ꝓducta ſit facile ꝑſpicimus ĩ ĩdicatiuo mó tẽpore præſenti ĩ numero plurali: pría uel ſecũ
da perſona: ubi ſine ſũma deformitate aduerſus naturã uerba corripi uel ꝓduci nó poſſũt
ut legimus legitis: audimus auditis: & utraq; tam ꝓducta ꝗ correpta futuro tẽpore: ꝓnũ
tiatiuo mó. numero ſingulari: ꝑſona prima p. am. ſyllabã finit: ut audiã: dicã. In his ta
men dũtaxat quæ cũ producta ſint ſæcũde cóiugationis formulã ĩ pría ꝑſóa ſeruãt: habẽt
q; ante. o. e. penultima ĩ correptã lr̃am: ut eo is: ibo: queo quis: quibo. ¶ Tertia cóiugatio
paſſiui uerbi ita duplex eſt ut ꝓnũciatiuo mó tẽpore præſẽti: numero ſingulari ꝑſóe ſecũ
dæ. aut. I. productã lr̃am iuxta nouiſſimã ſyllabã: habeat: ut nutrior nutriris: aut. e. cor
reptã. ut rapior raperis: legor legeris Futura autẽ tẽpora ꝓnũtiatiuo mó prima perſona p
ar. ſyllabã finitur: ut rapiar: nutriar: legar. ¶ Verba neutralia ad coniugationẽ ſpeciẽ uer
bũ actiuũ ſequũt. ¶ Deponẽtia & cómunia paſſiuis choærẽt. ¶ Quædã extra has. nó nulla
enĩ neutralia actiuũ ſequũtur. Ex his ipſis uerba anormala uarie declinari neceſſe eſt: ꝗ
deinceps oſtendent. ¶ Primæ coniugatióis uerba promiſſiuo modo adiecta ad ĩperatiuũ
modum. bo. ſyllaba eterminat: ut amabo: cãtabo. ¶ Primæ cóiugatióis uerba ĩfinitiuo mó
ſiue ꝑpetuo ad imperatiuũ modũ adiecta. re. ſyllaba terminant: ut ama: amare: cãta cã
tare. In ĩdicatiuo modo tẽpore ĩꝑfecto ſpecie ĩchoatiua adiecta ad impatiuũ modũ. bã.
ſyllaba terminat: ut ama: amabã. ¶ Itẽ ĩdicatiuo mó tẽpore ꝑfecto ſpecie abſoluta adiecta
ad imperatiuũ modũ. ui. ſyllaba terminant. ¶ Sed conſuetudo ſæpe breuitatẽ appetẽs a.
litteram ſubtrahit: & . i. ab. u. diſiungit: ut tono: tonui: itono ĩtonui. ¶ Itẽ ĩdicatiuo modo
tempore præteritoplusquãperfecto ſpecie exacta adiectis ad imperatiuũ modũ. uerã. ſyl
labis terminant: ut amaueram. ¶ Secundæ coniugatióis uerba indicatiuo modo tẽpore
præſẽti. prima perſona. e. littera ante. o. terminata: ut ſedeo: maneo: excepto uno uerbo
& iis quæ ex eo cópoſita ſunt: quæ ſecundũ tertiũ ordinẽ declinant eo: ueneo. ¶ Item im
peratiuo modo tempore præſenti: ſecunda perſona: & littera producta terminant: ut ſe
deo ſede: moneo mone. Item promiſſiuo mó adiecta ad ĩperatiuũ modũ. bo. ſyllaba ter
minant: ut ſedeo ſedebo. ¶ Itẽ infinitiuo adiecta ad impatiuũ. re. ſyllaba manente ꝓdu
ctione terminãt: ut mane manere: ſede ſedere. ¶ Item ĩdicatiuo mó tẽpore præteritoꝑfe
cto ſpecie abſoluta exacta ĩterdũ retinẽt formã generis ſui: ut uideo uidi. moneo monui.
Interdum regulæ formã nó ſeruãt: ſed potius cóſuetudini uel euphoniæ ꝗ rationi ſuccũ
bunt. ¶ Reſoluuntur enim in formam paſſiuoꝝ & deponentiũ ſic: fit enim ab eo quod eſt
audeo auſus ſũ es eſt. In exacta ſpecie auſus erã eras erat. ¶ Itẽ ĩdicatiuo modo tẽpore præ
terito imperfecto ſpecie inchoatiua adiecta ad imperatiuum modũ. bam. ſyllaba termi
nantur: ut ſede ſedebam. ¶ Sunt quædam uerba in quibus tantũ imperatiuo modo decli
namus in ſæcunda dũtaxat perſona ſingulariter & pluraliter. ¶ Itẽ infinitiuo mó præſen

tis tẽporis ſũt hæc duo¶ Impatiuo mõ aue ſalue & pluraliter auete ſaluete¶ Item ĩfinitiuo
mõ præſẽtis tpis auere:ut uolo & uos & illos ſimiliter ſalu ere:hẽt hoc uerbũ & aduerbiũ
cũ dicimus ſalue¶ Tertiæ cõiugatiõis uerba correpto ĩdicatiuo mõ tẽpore præſẽti prima
ꝑſona.o.littera nulla alia precedẽte uocali:terminãt':quã nõ nulli poſtremã uocalẽ corri
pere opottere cẽſent ueluti dico:lego:& his ſimilia.ſed cur ita facere oporteat:aut quare
nõ.& ĩ cæteris ordinibus idẽ ſit obſeruãdũ:ĩ animũ ĩducere nequeo:aut.o.ut rapio:facio
aut.uo.ut ĩduo irruo¶ Itẽ ĩdicatiuo mõ tẽpore præſenti.prima ꝑſona:aut o littera nulla
alia præcedẽte uocali:aut.io:eo dẽ ĩperatiuo mõ tẽpore præſenti:ꝑſona.e.littera præce/
dẽte cõſonãti terminãt':ut lego lege:peto pete:rapio rape.facio face¶ Sed admonẽdũ fu
it cõſuetudinẽ in his tribus uerbis nõ ſeruari regulã:q̃ ſũt duco:dico:facio.ſic enim dicit'
dic:duc:fac.q̃ uero.uo.terminãt' in ĩperatiuo mõ ſuã formã retinebunt:ut ĩduo indue:
irruo irrue¶ Item ꝓmiſſiuo mõ.am.ſyllaba terminant' præcedẽte aut cõſonante primæ
poſitionis:aut uocali:ut lego legam.peto petam:rapio rapiã:facio faciã:induo induam
¶ Item ĩfinitiuo mõ adiecta ad imparatiuũ.re.ſyllaba terminãt'.ut lege legere:pete petere
rape rapere¶ Item ĩdicatiuo mõ tẽpore præterito ſpecie abſoluta & exacta forme regulã
nõ ſeruant:ſed potius cõſuetudine declinãt'¶ Fit enim ab eo quod eſt lego legi legerã:re/
go rexi rexerã:pungo pupugi pupugerã:expũgo expũxi expunxerã:induo indui indu/
eram¶ Item indicatiuo mõ tempore præterito ĩperfecto:ſpecie inchoatiua adiecta ad ĩ
peratiuũ.bam.ſyllaba terminant' præcedẽte cõſonante primæ poſitionis.aut uocali: ut
lege legebã:rape rapiebam.indue ĩduebam¶ Omnia aũt ĩperatiua tertiæ cõiugatiõis cor
repte ſecũda perſona temporis inſtantis per.e.litterã terminant'. corripiũt' hæc tria dũ/
taxat facio fac:dico dic:duco duc:& q̃ ab his ſũt:Dico addico addic:prædico prædic:in
dico ĩdic¶ Duco abduco abduc.ꝓduco ꝓduc.ſeduco ſeduc¶ Sed facio qd' ſubnotauimus
ſi præpoſitionẽ acceperit ad regulã uenit:ut ĩficio infice:efficio effice:cõficio cõfice. Sed
apud ueteres ſalua eſt regula:qui dixerũt face:dice duce.non minus apud Virgiliũ anti
q̃tatis amãtẽ¶ Tu uoluſe amari uolſcorũ edice maniplis. Ratione & cõpeterer anologia
& cõſuetudine eruditorũ¶ Quoniã imperatiua ĩ omni uerbo omniq; ordine ex ſecũda per
ſona finitiua deriuãtur amiſſa.ſ.ſemiuocali littera.ueluti nuntio nuntias nũtia: moneo
mones mone:munio munis muni.unde & eũdẽ accentũ ſeruare debẽt q̃ eſt in ſecũda ꝑ/
ſona ut producant'¶ In ſecũdo uero ordinẽ.I.correptũ in.e.correptã uertit':& fiũt ĩpati/
ua lego legis lege:ita ergo & dico dicis dice:facio facis face debet decliari:ut duco ducis
ducc.& ita poſitũ apud ueteres repit'¶ Præterea ĩ omni ordine.re.ſyllaba adiecta impati
uis fiũt infinitiua:ut dictũ eſt:quaſi ama amare:mone monere:muni munire.Itẽ ĩ tertio
ordine correpte ſcribe ſcribere. Ita quoq; niſi dice:duce:face:decline' ducere.dicere:face
re infinitiuũ eſſe non poterit¶ Præterea id obſeruãdum fuit qd' fere in tertio ordine ple/
runq; ueteres in tertia perſona finitiua tẽporis perfecti:numeri pluralis.e.mediã uocalẽ
corripiunt quaſi legerunt:emerũt.& ſimilia:ut apud terentiũ ĩ ꝓlogo eunuchi poſtquã
ædiles emerunt¶ Tertiæ coniugationis uerbam ꝓductæ ĩdicatiuo modo tẽpore præſenti
prima perſona aut.e.&.o.litteris terminant':ut adeo adis:ꝓdeo ꝓdis.aut.i.&.o.ut au
dio audis:nutrio nutris¶ Itẽ tertiæ cõiugationis uerba ꝓducte ĩperatiuo mõ tẽpore præ
ſenti ſecunda perſona.I.producta terminant':ut adeo adi:nutrio nutri.Itẽ ĩdicatiuo mõ
tempore præſenti prima perſona cũ:e.habuerit ante.o.eadẽ ꝓmiſſiuo mõ ad ĩperatiuũ ĩ
adiecta bo.ſyllaba terminãt':ut adeo:adi:adibo.prodeo prodi prodibo¶ Quæ uero.io.
eadem promiſſiuo mõ.am ſyllaba terminant':ut audio:audi audiam.nutrio nutri nutr
am¶ Itẽ infinitiuo mõ adiecta ad ĩperatiuũ.re.ſyllabã terminant':ut adeo adire.ꝓdi pro
dire:nutri nutrire¶ Itẽ indicatiuo mõ tẽpore præſenti ꝑfecto ſpecie abſoluta adiecta ad

imperatiuum.ui.ſyllaba terminant᷑:ut adi adiui:prodi prodiui:nutri nutriui.

¶Sed tamen conſuetudo breuitatem appetens.u.litteram ſubtrahit &.I.ultimã geminat: ut adii:prodii:nutrii¶Item quæ indicatiuo modo tẽpore præſenti prima perſona.eo.litteris terminantur.eadem indicatiuo modo tempore præterito ſpecie inchoatiua adiecta ad imperatiuum.bam.ſyllabam terminantur:ut adeo adibam : prodeo prodibã¶Quæ uero eadem.e.propeultima ſyllaba producta dicũtur:ut audio audiebam:nutrio nutriebam¶Sed ueteres hæc ſine.e.littera pronuntiabant nutribam dicentes.ut apud Virgilium:nutribat tyruſq; pater pronutriebat¶Item indicatiuo modo tẽpore præterito pluſquampfecto ſpecie exacta adiectis ad imperatiuum.uerã ſyllabis terminantur ut adi adiueram:nutri nutriueram.¶Sed tamen in omnibus conſuetudo euphoniam captans: u.litteram ſubtrahit &.I.corripit:ut audieram: nutrierã¶Omnium uerborum quæ.o. littera terminantur coniugatio etiam ab optatiuo modo & coniunctiuo tempore præſẽti dumtaxat colligit¶Nam ſi prima eſt cõiugatio optatiuum & ſubiunctiuum i.em.ſyllabam terminatũ ſimiliter debet habere:ſicut eſt utinam amem:uel cum amem¶Quod ſi ſecunda cõiugatio fuerit optatiuo ſimiliter & ſubiunctiuo.am.terminatur:ut teneam: uel cum teneam¶Tertia uero eodẽ modo & tempore in.rẽ.terminari debet : ut eſt utinã uel cum legerem¶Nam in noni uerbo actiuo & neutrali optatiuo & coniunctiuo modo tempus præteritum perfectum in rim.exire debet.pluſquampfectum in.ſem.hæc ſimiliter ut in prima coniugatione utinam amauerim:& utinam a mauiſſem.Item in ſecũda utinam monuerim utinam monuiſſem:uel cum monuerim monuiſſem¶Pari modo & tertia utinam legerim utinam legiſſem:& cũ legerim:& cũ legiſſem.Ab his uerbis &.o. littera terminatis infinitiuum tẽpore præſenti exire debet i.re.Perfectũ eius in ſe:Futuꝝ in ire : ut eſt legere:legiſſe:lectũ ire¶Verba quæ.or ſyllaba terminantur indicatiui modi præteritum imperfectum in.bar.debent mittere perfectum in.ſum pluſquãperfectũ in.eram:ut legebar:lectus ſum:lectus eram¶Ab optatiuo uero & coniunctiuo præteritũ perfectum in.rer.debent mittere perfectum in.ſim. pluſquãperfectum in.ſem ut legerer:lectus ſim:lectus eſſem¶Ab his infinitis modis tempore præſenti.i.debet littera terminari¶Præteritum eſſe¶Futurum in iri.ut legi lectum eſſe.lectum iri.Amo uerbum abſolutum finitum actiuum:figuræ ſimplicis:numeri ſingularis:modi indicatiui:temporis præſentis:pſonæ primæ:coniugationis primæ:quod declinabit᷑ ſic.

¶Modo indicatiuo tempore præſenti. Amo amas amat . Et pluraliter amamus amatis. amant.Eodem modo tempore præterito imperfecto ſpecie inchoatiua: amabã amabas amabat:& pluraliter amabamus amabatis amabant. Eodem modo præterito perfecto ſpecie abſoluta:amaui amauiſti uel amaſti :amauit.Pluraliter amauimus amauiſtis uel amaſtis.amauerũt uel amauere¶Eodem modo tempore præterito pluſquamperfecto ſpecie recordatiua amaueram uel amaram:amaueras uel amaras:amauerat uel amarat: Pluraliter amaueramus uel amaramus:amaueratis uel amaratis:amauerãt uel amarãt.

¶Futuro tempore eodem modo amabo:amabis:amabit.Pluraliter amabimus.amabitis amabunt¶Modo imperatiuo tempore preſenti ad ſecundã & tertiam perſonam ama. amet.Pluraliter amemus:amate:ament¶Quidam putant amemus imperatiuum eſſe pluralem & primam perſonam:quod nos hortatiuũ appellamus. Eodem modo tẽpore futuro:amato tu:amato ille.Pluraliter amemus:amatote:amanto uel amantote.

Modo optatiuo tẽpore præſenti:& præterito imperfecto ſpecie inchoatiua utinam amarem:amares:amaret.Pluraliter utinã amaremus.amaretis.amarent. Eodem modo tẽpore præterito perfecto ſpecie abſoluta utinam amauerim:amaueris:amauerit. Pluraliter utinã amauerimus.amaueritis:amauerint.¶ Eodem modo præterito pluſquam/

perfecto ſpecie recordatiua utiã amauiſſẽ:amauiſſes:amãuiſſet. Pluraliter utinã amauiſ
ſemus:amauiſſetis:amauiſſent.
Eodem modo tempore futuro:utinam amem:ames:amet. Pluraliter
utinam amemus:ametis:ament.
Modo coniunctiuo tempore preſenti cum amẽ:ames:amet. Pluraliter
cum amemus. ametis. ament.
Eodẽ modo tẽpore præterito ĩperfecto cũ amarẽ. amares. amaret Pluraliter cũ amare/
mus:amaretis:amarent Præterito perfecto ſpecie abſoluta cũ amauerim:amaueris ama
uerit. Pluraliter cum amauerimus:amaueritis:amauerint. Eodẽ modo tẽpore præteri/
to pluſquãperfecto ſpecie recordatiua. cũ amauiſſẽ: amauiſſes amauiſſet. Pluraliter cũ
amauiſſemus:amauiſſetis amauiſſent ¶ Eodẽ modo tẽpore futuro cũ amauero:amaue/
ris. amauerit Pluraliter cũ amauerimus:amaueritis amauerint ¶ Modo perfecto qui eſt
infinitiuus numeris & perſonis tẽpore præſenti amare. Præterito amaſſe uel amauiſſe.
Futuro amatũ ire uel amaturũ eſſe ¶ Modo ĩperſonali tẽpore præſenti amatur. Imperfe
cto amabatur. Perfecto amatũ eſt uel fuit. Pluſquãperfecto amatũ erat uel fuerat. Futu
ro amabitur ¶ Modo participiali amandi:amando:amandũ:amatũ amatu. Hæa gerũ
dia ſunt apud quoſdã quæ probus ſupina appellat Participia trahũtur ab hoc uerbo acti
uo duo præſentis tẽporis & futuri. Præſentis ut hic:& hæc:& hoc amãs Futuri hic ama
turus:hæc amatura:hoc amaturũ. ¶ Notandũ in hac tamen coniugatione ꝙ tertia eius
perſona finitiua tẽporis perfecti:numeri pluralis perſæpe colligit unã ſyllabam breuita/
tis cauſa:& hoc fere in alio non admittitur ordine quaſi amarunt appellarunt ¶ Ampli
us ſolet fere in hoc ordine tẽpore perfecto coniunctiuo:tã ſingulari quã plurali demi ſyl/
laba cũ dicunt ueteres cũ amarim. amaris. amarit: Pluraliter cũ amarimus & cætera pro
eo ſane quod eſt cum amauerim. In hac coniugatione ſecundã perſonã per. as. obſerua/
bis:ut amo:amas. In futuro primã perſonã in. bo. ut amabo. Imperatiuo modo ultimã
habet detractã. s. ama:cui impones. re. infinitiuo ut amare. Amor uerbũ finitiuũ abſolu
tũ: figure ſimplicis:numeri ſingularis: modi indicatiui. tẽporis præſentis. perſonæ pri/
mæ:modo indicatiuo tẽpore præſenti. Amor. amaris. amatur. Pluraliter amamur. ama
mini:amantur: Eodem modo præterito imperfecto ſpecie inchoatiua amabar amabaris
amabatur. Pluraliter amabamur. amabamini:amabantur ¶ Eodẽ mõ tpe præterito pfe
cto amatus ſum. es. eſt. Pluraliter amati ſumus:eſtis:ſunt: Vlteriore modo amatus fui
fuiſti fuit. Pluraliter amati fuimus : fuiſtis : fuerunt uel fuere. ¶ Eodẽ modo præterito
pluſquãperfecto amatus eram:eras:erat. Pluraliter amati eramus:eratis:erant ¶ Vlte/
riore modo amatus fuerã:fueras fuerat. Pluraliter amati fueramus:amati fueratis:ama
ti fuerant ¶ Eodẽ modo tẽpore futuro. Amabor:amaberis uel amabere amabitur. Plu
raliter amabimur. amabimini. amabuntur. ¶ Modo imperatiuo tẽpore præſenti ad ſe/
cundã & tertiã perſonã amare ametur. Pluraliter amemur: amamini:amentur ¶ Futuro
amator tu amator ille. Pluraliter amemur:amaminor amantor ¶ Modo optatiuo tẽpo
re præſenti & præterito imperfecto utinam amarer : amareris : uel amarere : amaretur.
Pluraliter utinã amaremur amaermini amarentur ¶ Eodem modo tẽpore præterito per/
fecto utinam amatus ſim:ſis. ſit. Pluraliter utinam amati ſimus. ſitis. ſint: Vlteriore mo
do utinam amatus fuerim:fueris fuerit. Pluraliter utinam amati fuerimus: fueritis:fue
rit ¶ Eodem modo tẽpore præterito pluſquamperfecto:utinam amatus eſſem: eſſes:eſ/
ſet. Pluraliter utinam amati eſſemus:eſſetis:eſſent. Vlteriore modo:utinã amatus fuiſ/
ſem. Pluraliter utinam amati fuiſſemus & cætera ¶ Eodem modo tempore futuro:uti/
nam amer:ameris uel amere:ametur. Pluraliter utinam amemur: amemini: amentur.

Modo cõiunctiuo tẽpore præſẽti cũ amer:ameris uel amere:ametᷣ. Pluralr̃ cũ amemur
amemini amentᷣ. Eodem mõ tẽpore præterito ĩperfecto ſpecie ĩchoatiua cũ amarer & cæ
tera. Eodẽ mõ tẽpore præteritoperfecto ſpecie abſoluta cũ amatus ſim Vlteriore mõ cũ
amatus fuerim. Eodẽ mõ tẽpore præteritoplusquãpfecto ſpecie recordatiua: cũ amatus
eſſẽ. Vlteriore mõ cũ amatus fuiſſem & cætera. Eodẽ mõ tẽpore futuro cũ amatus ero.
Vlteriore mõ cũ amatꝰ fuero Mõ perpetuo q̃ ẽ ĩfinitiuus numeris pſonis tẽpore præſẽti
amari. Præterito amatũ eſſe uel fuiſſe. futuro amatũ iri: uel amãdũ eſſe. Modo ĩpſonali
amatᷣ. Præterito ĩperfecto amabatᷣ. Præterito pfecto amatũ ẽ uel fuit. Præteritoplusq̃
pfecto amatũ erat uel fuerat. Futuro amabitᷣ. Modo participali amãdi amãdo amandũ
amatũ amatu. Sed apud quoſdã hæc gerũdia ſũt q̃ P robus ſupina appellat. Participia
trahuntᷣ ab hoc uerbo paſſiuo duo præteriti tẽporis & futuri. Præteriti hic amatus. Futu
ri hic amandus. Actiui uerbi regulã neutrale uerbũ ſeqtᷣ: paſſiui cõe & deponens Doceo
uerbũ abſolutũ indicatiuo mõ dictũ ſignificationis actiuæ: cõiugatiõis ſecundæ numeri
ſingularis: figure ſimplicis: tẽporis ĩſtantis: perſone primæ: qđ declinabitᷣ ſic: Doceo do
cebam: docui: docuerã: docebo. Impatiuo mõ tẽpore præſenti ad ſecũdã & tertiã pſonã
doce doceat. Pluralr̃ doceamus docete doceãt. Futuro doceto tu. doceto ille. Pluralr̃ do
ceamus docetote docẽto. Optatiuo mõ tẽpore præſẽti & præterito ĩpfecto pſona prima
utinã docerẽ: docuerim: docuiſſẽ: doceam. Cõiunctiuo mõ tẽpore præſenti cũ doceã: do
cerẽ: docuerim: docuiſſẽ: docuero. Infinitiuo mõ numeris & pſonis tẽpore præſẽti doce/
re docuiſſe: doctũ ire. Participia trahũtᷣ ab hoc uerbo actiuo duo præſẽtis temporis & fu
turi: præſentis docẽs. Futuri docturus. In hac cõiugatiõe obſeruabimus participia: cũ cæ
terarꝫ cõiugationũ fere pares uerbis habẽt ſyllabas: hæc minus una ſyllaba declinantᷣ: ue
lut moneo monẽs: ſedeo ſedẽs & ſimilia in hac cõiugatõe nõ eſt reperire ullũ uerbũ in po
ſtrema parte geminari: ſed a prima tãtũ: quale eſt mordeo momordi. quare errãt q̃ dicũt
prãdeo prãdidi. Doceor uerbũ abſolutũ ĩdicatiuo mõ dictũ ſignificatiõis paſſiuæ cõiu/
gationis ſecũdæ: numeri ſingularis: figure ſimplicis: tẽporis inſtãtis pſonæ primæ: qđ
declinabitᷣ ſic. Doceor. docebar. doctus ſũ. doctus fui. doctus erã. doctus fueram. doce
bor. Imperatiuo mõ ad ſecũdã & tertiã pſonã docere doceatᷣ. pluraliter doceamur doce/
mini doceãtᷣ. Futuro docetor tu: docetor ille. pluralr̃ doceamur doceminor docẽtor Op
tatiuo mõ tẽpore præſenti præterito ĩpfecto utinã docerer & cætera. Eodẽ mõ tẽpore pre
terito pfecto & pluſquãpfecto utinã doctus eſſẽ & ulteriore doctus fuiſſẽ. Eodẽ mõ tẽpoꝛ
futuro utinã docear. Cõiũctiuo mõ tpe præſenti cũ docear: docerer: doctus ſim: uel fueri
doctus eſſẽ uel fuiſſẽ. Futuro cũ doctus ero Et ulteriore cũ doctus fuero. Infinitiuo mõ
numeris & pſonis tpe præſẽti doceri. Præteritũ doctũ eẽ. Futuro doctũ iri. Gerũdia uel
pticipialia docendi: docẽdo: docẽdũ: doctũ doctu. Participia trahũtᷣ ab hoc uerbo paſſi/
uo duo præteriti tpis & futuri. Præteriti doctus futuri docẽdus. Audior uerbũ abſolutũ
ĩdicatiuo mõ dictũ ſignificatiõis paſſiuæ: cõiugationis tertiæ: numeri ſingularis tẽporis
inſtantis: qđ declinabitᷣ ſic. Audio & paſſiue audior. audiebã: paſſiue audiebar. audii &
audiui. paſſiue auditus ſũ: auditus fui audierã & audiuerã paſſiue auditus eram: auditus
fuerã. audiã & audiar. Imperatiuo mõ tpe præſẽti ad ſecũdã & tertiã pſonã audi audiat
pluralr̃ audiamus: audite audiãt. Et paſſiuo audire: audiatᷣ. pluralr̃ audiamur: audimini
audiãtᷣ. Futuro audito tu: audito ille. Plr̃ audiãus: auditote: audiũto uel audiũtote. Fu/
turo auditor tu: auditor ille. Plr̃ audiamur audimior: audiũtor. Optatiuo mõ tpe præſẽ
ti & præteritoĩpfecto utinã audirẽ: & ĩ paſſiuo audirer. Perfecto & pluſq̃pfecto audiſſẽ.
uel audiſſẽ. & paſſiuo auditus eſſẽ uel fuiſſẽ. Futuro utinã audiã. & paſſiuo audiar. Cõiũ
ctiuo mõ tpe preſẽti cũ audiã. & paſſiuo cũ audiar ĩpfecto cũ audirẽ & paſſiuo cũ audirer

Perfecto cum audieri: & ueteres audiuerim. Paſſiuo cū auditus ſim & fueri: pluſq̃pfecto
cū audiſſē & audiuiſſē Paſſiuo cū auditus eſſē uel fuiſſem. Futuro cū audiero & audiue
ro: Paſſiuo cū auditus ero uel fuero. Infinitiuo mō numeris & pſonis audire: Paſſiuo au
diri: præterito audiſſe uel audiuiſſe. Paſſiuo auditū eſſe uel fuiſſe. futuro auditum ire:
Paſſiuo auditū iri. Impſonali mō audit̃ audiebat̃: auditū ē: auditū fuit: auditū erat: au
ditū fuerat: audietur. Gerundia uel pticipialia audiēdi audiēdo audiēdū: auditū auditu
Participia trahunt̃ a uerbo actiuo duo: præſentis tēporis & futuri. Præſentis temporis
audiēs. Futuri ut auditurus. Et a paſſiuo duo præteriti: ut auditus. Futuri ut audiēdus.
Lego legor uerba abſoluta indicatiuo mō dicta ſignificatiōis actiuæ & paſſiuæ: cōiugati
onis tertiæ correptæ: numeri ſingularis: figuræ ſimplicis. tēporis īſtantis: pſonæ primæ
quæ declinabuntur ſic. Lego legor. Imperfecto legebam legebar. Perfecto legi lectus ſū
uel fui. Pluſquāperfecto legeram lectus erā uel fuerā. Futuro legam legar. Impatiuo mō
tempore præſenti ad ſecūdā & tertiā perſonā lege legat. Pluraliter legamus legite legāt
& paſſiuo legere legatur. Pluraliter legamur legimini legantur. Futuro legito tu: legito
ille. Pluraliter legamus legitote legāt uel legūto. Et paſſiuo legitor: legitor: Pluraliter le
gamur legiminor leguntur. Optatiuo mō tempore præſenti utinā legerē legerer. Per/
fecto & pluſquāperfecto legiſſem: & lectus eſſē uel fuiſſem. Futuro utinā legam legar.
Cōiunctiuo modo tempore præſenti cū legam legar. Imperfecto cū legerem legerer. Per
fecto cum legerim: lectus ſim & fuerim. Pluſq̃perfecto cū legiſſē: lectus eſſem uel fuiſſē.
Futuro cū legero lectus ero uel fuero. Infinitiuo mō tempore præſenti legere legi. Præ
terito legiſſe lectum eſſe uel fuiſſe. Futuro lectū ire & lectuꝝ iri. Imperſonali mō legitur
legebatur: lectū eſt & fuit: lectū erat & fuerat: legetur. Gerūdia uel participalia legen/
di: legendo legēdū: lectū lectu. Participia trahunt̃ ab his uerbis quattuor: actiua duo
præſentis tēporis & futuri legēs & lecturus. Paſſiua duo lectus & legēdus. In tertia cōiu
gatōe correpta nō nulli cēſēt uerba pria poſitiōe poſtremā uocalē litterā corripe oportere
ueluti dico: lego: & his ſimilia. cur id facere oporteat: aut q̃re nō & icertis ordinibuſ ſit ob
ſeruādū nō eſt iuenta ratio. Secūdæ cōiugatiōis tpis inſtātis gaudeo. pluralr̃ gaudemus
gaudebā. pluraliter gaudebamus. gauiſus ſū es ē & fui fuiſti fuit. pluraliter gauiſi ſumus
fuimus: eſtis fuiſtis: ſūt fuerūt. erā fuerā: eras fueras. erat fuerat. pluraliter gauiſi eramus
fueramus: eratis fueratis: erāt fuerāt. Futuro gaudebo. Modus ipatiuus tpis īſtātis gau
de gaudeat. pluraliter gaudeamus gaudete gaudeāt. Futuro gaudeto tu. gaudeto ille.
Pluraliter gaudeamus gaudetote gaudeāt gaudēto. Optatiuo mō īſtātis utinā gaudeā
gaudeamus: gauderē gauderemus: gauiſus ſi ſis ſit. gauiſus fueri fueris fuerit: ſimus ſitis
ſint. fuerimus fueritis fuerit. Pluſq̃pfecto gauiſus eſſē eſſes eſſet: fuiſſē fuiſſes fuiſſet eſſe
mus eſſetis eſſēt. fuiſſemus fuiſſetis fuiſſēt. Futuro utinā gaudeā gaudeamus. Subiūcti
ua ſimiliter declināt̃ præterito. Nā ſubiūctiuoꝝ futuro cū gauiſus ero uel fuero eris uel
fueris: erit uel fuerit. Infinitiua īſtātis gaudere: præteritū gauiſum eſſe uel fuiſſe. Futuro
gauiſū ire: gauiſuꝝ eſſe. & gauiſū iri. Participia ſecūdū formā qdē actiuā præſentis & fu
turi. ſecūdū aūt formā paſſiuā præteriti tātū īſtātis hic & hæc & hoc gaudēs. Futuri gaui
ſurus gauiſura gauiſuꝝ: præteriti gauiſus gauiſa gauiſū & ſimilia. Ordinis ſecūdi ſoleo
ſolitus ſū: audeo auſus ſū: ſed ſoleo futuꝝ oīo nō hēt. qa habet uim præteriti. Tertiæ cōiu
gatiōis īſtātis: fido fidis fidit: Pluraliter fidimus fiditis fidūt. fidebā fidebas fidebat. ita
Perfecto fiſus ſū es eſt: fui fuiſti fuit. Pluraliter fiſi ſumus eiſts ſūt: fuimus fuiſtis fuerūt
erā eras erat. fuerā fueras fuerat. Pluraliter eramus eratis erāt: fueramus fueratis fuerāt
Futuro fidā fides fidet: Pluraliter fidemus fidetis fidēt. Impatiuo īſtātis fide fidat. plu
raliter fidamus fidite fidant. Futuro fidito fidat. Pluraliter fidamus fiditote. fidūto:

Optatiuo modo inſtantis utinã fidã fidas fidat. Pluraliter utinã ſidamus fidatis fidant impfecto fiderẽ fideres: fideret Perfecto fiſus ſim: uel fuerim. Pluſq̃perfecto fiſus eſſẽ uel fuiſſem. Futuro utinã fidã. Subiunctiuorũ futurum cũ fiſus ero: uel fuero. Infinitiuo inſtantis fidere. Præteriti fiſum eſſe uel fuiſſe. Futuro fiſũ ire: fiſurum eſſe: & fiſũ iri. Participia actiua ĩſtãtis & futuri. Paſſiua præteriti tãtũ. Inſtãtis: ut hic: & hæc: & hoc fidẽs Futuri fiſurus. fiſura: fiſurꝝ Præteriti fiſus: fiſa: fiſum: & quæ ab his infido: diffido. Producta cõiugationis tẽporis inſtantis fio: fis: fit. Pluraliter fimus: fitis fiũt. Imperfecto fiebã: fiebas: fiebat. Perfecto factus ſũ & fui: factus erã & fuerã. Futuro fiam. Impatiuo mõ fifiat. Pluraliter fiamus fite fiãt. Futuro fito tu eſto: Pluraliter fiamꝰ eſtote fiãt: & ſũto. Optatiuo inſtãtis utinã fiam fierẽ: factus ſim uel fuerĩ: factus eſſem uel fuiſſẽ: futuro utinã fiã. Subiunctiui futurũ cũ factus ero: & fuero. Infinitiuo inſtãtis fieri. Præterito factũ eſſe & fuiſſe. Futuri factum iri & ire. Participia actiua inſtantis & futuri: paſſiua præteriti tantũ Inſtantis: ut hic: & hæc. & hoc fiẽs. Futuri facturus: factura: facturum. Præteriti factus: facta: factũ. Supina fiendi: fiendo fiẽdum: & quæ ab his patefiꝯ: calefio: madefio: expargefio: mãſuefio: liquefio: aſſuefio: arefio: & quæ terminãt̃. Infinitiuũ huius uerbi quod eſt fio per. I. facit fieri: cũ oĩa uerba actiua uoce illata in. e. faciãt: uelut amare: docere munire. Verba temporibus confuſa inſtantis temporis memini: meminiſti: meminit. Impfecto memineram. Futuro meminero. Imperatiuo ĩſtãtis nõ habet. Futuro memẽto. pluraliter memẽtote. Optatiuo ĩſtantis & ĩpfecto utinã meminerẽ. pfecto meminerim. pluſquãpfecto meminiſſẽ. Futuro memineri. Subiũctiui futurũ meminero Infinitiui præteriti temporis tantũ meminiſſe. Participia non habet. & cætera ſimiliter. Noui: odi: pepigi: hæc tria ne ĩpatiuũ quidem habent oĩo: cũ etiam in eo etiã ĩ eo quod ẽ memini futurũ tantũ ſit: & hoc in ſecunda perſona dumtaxat. In iis uerbis in quibus notauimus ĩperatiua deficere quæ ſunt noui: memini. pepigi: odi cœpi. Grãmatica ĩducit imperatiua hoc modo: Dicũt. n. omnia ĩperatiua tribus modis intẽdi poſſe: ut dic: dicas dixeris: & ita diſtingũt dic ex eo quod eſt regulæ ſolitæ quã ĩdeclinatiõe obſeruauimus. Dicas aũt & dixeris per defectionẽ: ut ſic fac dicas: fac dixeris: quoꝝ alterũ eſt optatiuorum inſtans & futurum idem. item ſubiunctiuoꝝ inſtans: quod eſt dicas. alterꝝ ſubiũctiuorum futurũ ſiue præteritũ perfectũ quod eſt dixeris. Ergo ĩpatiua utiliter uerbis quæ præpoſuimus aſſignãt quæ non habere notauimus: ut memineris quod figuratur ita fac memineris: quod ipſum etiã in omnibus obſeruari uerbis põt: quãuis ĩparatiua habuerit ſua uelut ames: ut ſic fac ames: & amaueris ut ſic fac amaueris. ſimiliter fac doceas fac docueris: fac unicas: fac uiceris. Itẽ munias munieris. Præponũt̃ autem imperatiuis alia multa uelut rogo: peto: uolo moneo: quæſo: hortor: ideſt facias: dicas. Declinatiões eoꝝ uerborum ĩſeruimus quæ uident̃ etiã ipſa defectiua eſſe & ambigue declinari inſtãtis uolo: uis. uult: uolumus: uultis: uolũt. Impfecto uolebã: pfecto uolui: pluſq̃pfecto uolueram: Futuro uolam. Imperatiuo inſtãtis fac uelis. Pluraliter uelimus: uelitis: uelint. Futuro: uelito uelit. Pluraliter uelimus: uelitote: uelint. Optatiuo ĩſtãtis utinã uelis. Imperfecto utinã uellem. Perfecto uelim. Pluſq̃perfecto uoluiſſem. Futuro uelim. Subiũctiui futuꝝ cum uoluero. Infinitiuo ĩſtãtis & præteriti tãtũ ĩſtãs uelle: præteriti uoluiſſe. participia ĩſtãtis tãtũ hic: & hæc: & hoc uolẽs ſimiliter ut uolo: nolo: quãquã ẽt circa hæc uerba ĩpatiua ſimiliter obſeruare debemus ſecũdũ annotationẽ præcedẽtẽ: Sũt q ita dicunt malis: nolis: malim: malis: malit. Optatiuo utinã nolĩ nolis: nolit. Verbũ actiuũ finitũ tertiæ cõiugationis tollo. Perfecto ſubſtuli. Pluſquãpfecto ſubſtulerã. Futuro tollã. Imperatiuo tolle tollat: Pluraliter tollamus: tollite: tollant. Futuro tollito. Optatiuo utinã tollerẽ: tolleres: tolleret· Preteritopfecto ſubſtulerĩ. Pluſq̃pfecto ſubſtuliſſẽ Futuro tollã

Subiūnctiuo cum tollam. Futuro ſubſtulero. Infinitiuo tollere. Præterito ſubſtuliſſe.
Futuro ſublatum ire uel ſublaturum eſſe. Participia inſtantis tollens. Futuri ſublatu/
rus. Supina tollendi:tollendo:tollendum. Paſſiua declinatio ita tollor. Imperfecto tol
lebar. Perfecto ſublatus ſum uel fui. Pluſquāperfecto ſublatus eram uel fueram. Futuro
tollar. Imperatiuo tollere:tollatur. Pluraliter tollamur:tollimini: tollantur. Optati/
uo utinam tollerer. Præterito perfecto utinam ſublatus ſim uel fuerim. Pluſquāperfecto
ſublatus eſſem uel fuiſſem. Futuro utinam tollar. Subiunctiuo cum tollar. Futuro cū
ſublatus ero uel fuero. Cætera ut in optatiuo. Infinitiuo tolli. Perfecto ſublatum
eſſe. Futuro ſublatum iri. Participia præteriti ſublatus. Futuri tollendus. Supina ſubla/
tum:ſublatu. Verbi corrupti alia declinatio temporis inſtantis ſum:es:eſt. Imperfe/
cto eram. Perfecto fui. pluſquāperfecto fueram. Futuro ero. Imperatiuo inſtantis es:
ſit. Pluraliter ſimus:eſte:ſint. Futuri eſto:eſto. Pluraliter ſimus:eſtote:& ſunto. Opta
tiuo inſtantis temporis ſim:ſis:ſit. Imperfecto eſſem. perfecto fuerim. pluſquāperfecto
fuiſſem. futuro ſim. Subiunctiuo futuro cum fuero. In cæteris ut in optatiuo. Infini/
tiuo inſtantis eſſe. perfecto fuiſſe. futuro fore:futurum eſſe:& futurum ire. Participia
futuri tantum futurus:& quæ ab eo compoſita ſunt:ut poſſum:adſum:præſum:deſum
abſum:interſum:proſum:ſuperſum. Sed ex his duo habent participia inſtantis etiam.
Nam præſum præſens abſum abſens dicimus. Inter hæc quæ cum uerbo reponuntur
hoc ſolum poſſum non poteſt uideri. facit enim perfectum potui: cuius declinationem
inſeruimus inſtantis. Poſſum:potes:poteſt:poſſumus:poteſtis:poſſunt. Imperfe/
cto poteram. Perfecto potui. Pluſq̄perfecto potueram. Futuro potero. Imperatiuo in/
ſtantis poſſis:poſſit. Pluraliter poſſimus:poteſte:poſſint. Futuro poteſto poſſit. Plurali
ter poteſtote:poſſint & poſſunto. Optatiuo inſtantis poſſem:poſſes. potuerim: potuiſ
ſem:poſſim. Subiunctiuo futuro cum potuero. Infinitiui inſtantis & præteriti tātum.
Futurum non habet. inſtantis poſſe. præreriti potuiſſe. Participia inſtantis tantum futu
ri non habet:inſtantis hic & hæc & hoc potens. Sed quidam dicunt participia ne inſtan
tis quidem temporis habere. Nam potens nomen eſt. Eo:is:it. Pluraliter imus:itis: eūt.
Imperfecto ibam. Perfecto Ii:iiſti:ut:iimus:iſtis:ierunt uel iere. Pluſquāperfecto ieram.
Futuro ibo. Imperatiuo inſtantis I:eati Pluraliter eamus. ite. eant. futuro ito:eat.

Pluraliter eamus:itote:eant:& eunto: Optatiuo inſtantis utinam eam:irem. ierim:
iuiſſem:eam. Subiunctiuo cum iero. Infinitiuo inſtantis ire: & iturum eſſe. Parti/
cipia inſtantis hic:& hæc:& hoc iens. futuri iturus:& quæ ab eo compoſita ſunt prodeo:
exeo. circum eo:præeo:abeo:exeo:ineo:ueneo:ſubeo:adeo:nequeo:pereo:tranſeo:præ
tereo:ante eo:prodeuntem:ſubeuntem dicimus:non prodentem:non abientem:ſubien
tem alloqui peccamus. Verbum imperſonale itui:a me:a te:ab illo:a nobis:a uobis:ab il
lis. Imperfecto ibatur. Perfecto itum eſt. Pluſquamperfecto itum erat. Futuro ibitur.

Imperatiuo inſtantis eatur. Optatiuo inſtantis utinam eatur. Imperfecto iretur. pluſ
quamperfecto itum eſſet uel fuiſſet. Futuro eatur. Infinitiuo temporis inſtantis iri.
Perfecto itum eſſe. Futuro itum iri. Participia non habet. Verbum corruptum acti
uum inſtantis temporis fero:fers:fert. pluraliter ferimus:fertis:ferunt. Imperfecto fere
bam:ferebas:ferebat: Perfecto tuli. pluſquamperfecto tuleram. Futuro feram. Impe
ratiuo inſtantis fer:ferat:feramus:ferte:ferant. Futuro ferto tu:ferto ille:feramus:ferto
te:ferant:& ferunto. Optatiuo inſtautis & præterito imperfecto ferrem. Perfecto tul
lerim. pluſquamperfecto tuliſſem. Futuro feram. Subiunctiuo futurum cum tullero.
Infinitiuo inſtantis ferre. præterito tuliſſe. Euturo latū ire & laturū eſſe. Imperſonali iſtā

tis fertur. Imperfecto ferebatur. Perfecto latum eſt & fuit. pluſquamperfecto latum erat & fuerat. futuro feretur. Gerundia ferendi: ferendo: ferendum. latum latu. Participia inſtantis temporis hic: & hæc: & hoc ferens: futuri laturus: & quæ ab eo compoſita ſunt: ut difero: afero: ꝓfero præfero. effero. differo cōfero: effero: antefero: aufero: īfero: ſuffero.

Paſſiui feror: ferris. fertur: ferimur. ferimini: feruntur. Imperfecto ferebar. Perfecto latus ſum & fui. Pluſquamperfecto latus eram & fueram. Futuro ferar: fereris:

Imperatiuo modo ferre feratur. Futuro fertor.

Optatiuo utinam ferrer. Perfecto latus ſim & fuerim: Pluſquamperfecto latus eſſem & fuiſſem. Futuro utinam ferar.

Subiunctiuo cum ferar. Futuro cum latus ero & fuero.

Infinitiuo ferri. Perfecto latum eſſe. Futuro latum iri.

Participia præteriti latus. futuri ferendus.

Supina latum: latu.

Edo: es: eſt. Pluraliter edimus: ediſtis: edunt: edebam: edi: ediſti: edit: ederam: edat.

Imperatiuo ede: edat. pluraliter edamus: edite: edant. Futuro eſto tu: eſto ille uel edat: pluraliter edamus: eſtote: edant uel edunto. ueteres ede. edat: edamus: edite: edant. Futuro edito: edat: edamus: editote: edant uel edunto.

Optatiuo inſtantis & imperfecto eſſem: eſſemus: ut Terentius de ſymbolis eſſemus.

Perfecto ederim. Pluſquamperfecto ediſſem: Futuro edam.

Subiunctiuo inſtantis cum edam. Futuro cum edero.

Infinitiuo inſtantis eſſe perfecto ediſſe: ueteres edere dicebant. Futuro eſum ire & eſurum eſſe.

Impersonalia inſtantis eſtus dicebatur: edebatur: eſum eſt uel fuit eſum erat uel fuerat: edetur.

Supina edendi: edendo: edendum: eſum eſu.

Vulgaria ſunt participia edens: eſurus. & quæ ab eo deriuantur comedo: ambedo: ueteres declinauerunt edo: edis: edit. Cato de oratore ad filium: Lepus multum ſomni fert qui illum edit. Et Virgilius: nec te tantus edat tacitam dolor.

Paſſiui edor. Imperfecto edebar. perfecto eſus ſum & fui. Pluſquamperfecto eſus eram & fueram. Futuro edar.

Imperatiuo edere: edatur. Futuro editor.

Optatiuo ederer: eſus ſim & fuerim. eſus eſſem & fuiſſem: edar.

Subiunctiuo cum edar. futuro cum eſus ero & fuero.

Infinitiuo edi: eſum eſſe & fuiſſe: eſum iri.

Participia eſus: unde comeſus & comedendus: non comeſtus & comeſturus: ut uulgus exiſtimat. Futurum edendus. Supinum eſum.

Pœnitet uerbum imperſonale indicatiuo modo dictum coniugationis ſecundæ: numeri ſingularis. figuræ ſimplicis: temporis inſtantia quod declinabitur ſic.

Pœnitet me: te: illum: nos: uos: illos. Impetfectum pœnitebat. Perfectum pœnituit. Pluſquamperfectum pœnituerat. Futurum pœnitebit.

Imperatiuo tempore tantum præſenti pœniteat.

Optatiuo utinam pœniteret tempore præſenti & imperfecto. Perfecto pœnituerit. Pluſquamperfecto pœnituiſſet. Futurum pœniteat.

Subiunctiuo modo cum pœniteat. Futurum cum pœnituerit.

Infinitiuo numeris & perſonis tempore præſenti pœnitere. Præterito pœnituiſſe

pœnituiſſe. Ab hoc imperſonali uerbo uſurpatũ eſt participiũ temporis inſtantis pœni/
tẽtes. Q uidã aũt dicũt ĩperſonalia neq; actiua: neq; paſſiua habere participiũ Nã pudẽs
non eſt participiũ: ſed appellatio. unde ĩpudens. aliud imperſonale. Venitur uerbũ ĩper
ſonale ĩdicatiuo mõ dictũ cõiugatiõis tertiæ ꝓductæ: numeri ſingularis: figure ſimplicis
temporis inſtantis: quod declinabit̃ ſic. Venit̃ a me: a te: ab illo. a nobis: a uobis: ab illis
Imperfecto ueniebatur. Perfecto uentũ eſt: & ulteriore uentũ fuit Pluſquãꝑfecto uentũ
erat: & ulteriore uentũ fuerat. futuro ueniet̃. Imperatiuo tẽporis tantũ pæſentis ueniat̃.
Optatiuo præſentis & imperfecto utinã ueniret̃. Perfecto uentũ ſit. pluſquãꝑfecto uẽtũ
eſſet & fuiſſet. Futuro ueniat̃: Cõiunctiuo modo cũ ueniat̃. Futuro cũ uẽtũ erit & fuerit
Infinitiuo tempore præſenti ueniri. Perfecto uentũ eſſe & fuiſſe. Futuro uentũ iri. Con/
tingit uerbũ ĩperſonale indicatiui modi: coniugationis tertiæ correptæ: numeri ſingula/
ris: figure ſimplicis: tẽporis inſtãtis: quod detlinabit̃ ſic. Contingit mihi: tibi: ſibi: no/
bis: uobis. illis. contingebat: cõtigit: cõtigerat: continget. Impatiuo tẽpore præſenti con
tingat. Optatiuo tẽpore præſenti & ĩperfecto utinã cõtingerer. ꝑfecto cõtingerit. Pluſ
quãꝑfecto cõtigiſſet. futuro cõtingat. Coniũctiuo mõ tẽpore præſenti cũ cõtigat. futuro
cõtingerit. Infinitiuo tẽpore præſenti cõtingere. Perfecto cõtigiſſe. Cõiugationũ omniũ
uerba. o. littera terminata tẽpore perfecto in. I. litterã ultimã mittũt. amo amaui: doceo
docui: lego legi. Variant̃ aũt ſpecies ĩ pria cõiugatiõe quater. In ſecũda qnqes. In tertia
corepta nouies. In tertia ꝓducta quæ ẽt a qbuſdã quarta dicit̃ qnquies. Cõiugationis
primæ tẽporis perfecti formæ ſũt q̃ttuor quæ mutationẽ capiunt ĩ hũc modũ. Prima eſt
cũ maior pars ita cadet in qua. a. ſẽp ineſt: & i. a. abundat ſyllaba: ſicut ſuſpiro ſuſpiraui
& porto portaui: & aro araui: ſimulo ſimulaui: ꝓpalo ꝓpalaui: ꝓfano profanaui: ameno
amenaui: uolo uolaui: ſedeo ſedaui: cauo cauaui: inſimulo ĩſimulaui: ſtercoro ſtercoraui
ſincero ſinceraui: manduco mãducaui: ꝓprie ãt quod græci dicũt ταὐτὸ χαός κασμως
hoc eſt idemtidẽ quod mando. Itaq; Probus negat recte dici piſcem uel aliud tenerum
manduco ſed potius edo quod ſcilicet manducant quod denti reluctat̃. Nã cũ dicã edo
qd faciã oſtẽdo: cũ uero mãduco nõ tãtũ qd faciã oſtẽdo: ſed & q̃liter faciã. Veteres ta/
mẽ & ĩ edẽdi ſignificatiõe mãduco dixere. Vidico uidicaui: hoc uerbũ nõ ꝓ defẽdo uete
res dixerũt: ſed ꝓ aĩaduerto & punio: ut Saluſtius uidicatũ fuit ĩ noxios. Decollo decol/
laui. hoc uerbũ apud ueteres decipio ſignificat: ut apud Plautũ una eſt quæ decollauit.
Item Lucilius. xii. quibus fructibus me decollaui. quæ ſignificatio apud feneſtellã aliter
inuenitur in libro epitomatum. ſecũdo quemadmodũ Cæſar a piratis captus ſit: ut quæ
eos poſtea cepit & decolauerit. ueteres aũt ſecuri cæſos dicebãt. Prefoco prefocaui. Pro
bus quaſi nouã necẽ miratur. angit enĩ ueteres dicebãt: ut Virgilius. Et faucibus angit
hærens. Lucilius tamẽ ait: & ſuffocare conatur. Inchoaui ab inchoo ſic dicendũ putat.
Iulius modeſtus: quia ſit cõpoſitũ a chao inicio rerũ quod Verrius & Flaccus in poſtre/
ma ſyllaba aſpirandũ probauerunt. choaũ enĩ apud ueteres mundũ ſignificat: inde ſub/
tractum inchoare. Tranquillus quoq; his aſſentiens libello ſuo plæniſſime ædẽ inchoa/
tã ita diſſeruit. Similo non dicimus: ſed ſimilis eſt. Sane dixerunt ueteres ſimulat per. u.
hoc etiã Cicero de re. p. quaſi alius aſſimulare rem pu. & Virgilius. Formam aſſimulata
camerti. Secunda forma eſt quæ licentiæ antiquitatis uel conſuetudinis a licentius uitat
& in. I. litterã purã deſinit: nulla duce conſonante: ut ſono ſonui: crepo crepui: plico pli/
cui: cubo cubui. domo domui: frico fricui: ueto uetui: ſeco ſecui: increpo ĩcrepui: tono to
nui: cubo cubui: domo domui: mico micui: neco necui. Verumtamen & necaui legimus
ut nectus nectatus. & hoc differre uolunt necui q̃ſi ſuffocaui: necaui: ferro: occidi: unde
necẽ cædẽ appellamus. Et adiectis præpoſitionibus ĩtono ĩtonui. explico explicui. Ter/

tia forma quæ.a littera eximit̃ & iteratio ſyllabæ fit:ut do dedi:ſto ſteti.& adiecta præ/
poſitiōe exto extiti:obſto obſtiti præſto preſtiti. Apud antiquos hoc uerbū pro melius
eſt ponebatur:aut pro antecedit:aut præbeo ſignificat.Nā in ſignificatione præbeo po/
tius dicebact niſi quod Saluſtius ait libro tertio.utrū uicē me præſtare creditis. Et Cato
ad Magnum ait interempto præſtari Rurſum Seneca de officis. ſi ceruicem præſtitero
ait pro præbuero.Eſt autem hodie horum uerborum iſta diuiſio:ut ſit præbeo patientis:
præſto facientis ac perinde præbeo occaſionem: aut operam præſtiti fidem ac rem dica/
mus.Q uarta quidem ſpecies in.ui.ſyllabam deſinit ſic tamē ut prior ſyllaba quæ in pre
ſenti correpta fuerat perfecto tēpore producatur:ut lauo lauas laui:iuuo iuui:ad adiecta
præpoſitione adiuuo adiuui.Secundæ cōiugationis formæ ſunt quinq;.Prima eſt quæ
in.I.litteram cadit nulla duce conſonante:ut ſplēdeo ſplendui:niteo nitui : uigeo uigui
floreo florui emineo eminui:teneo tenui:egeo egui:rubeo rubui:ſorbeo ſorbui.Cicero in
tuſculanarum ſecundo:ſanguinem omnem ſorbui.Item ſorpſi apud auctores alios legi/
mus:& adiecta præpoſitione adhibeo adhibui:redhibeo redhibui. Secunda forma eſt
quæ prima ſyllaba correpta perfecto producit̃ :ut ſedeo ſedi:faueo faui:uoueo uoui:ca/
ueo caui:uideo uidi:neo neui:fleo fleui:cieo ciui:accieo acciui. Tertia forma eſt quæ de
ſinit in.I.litterā præpoſitis conſonantibus uariis:ſed inceptiua littera ſiue ſyllaba gemi/
nata:mordeo momordi:ſpondeo ſpopondi:tondeo totondi:pendeo pependi. Adiecta
præpoſitiōe geminatio ceſſat ſyllabæ:ut deſpondi detondi:reſpondi. Q uarta forma
eſt quæ in ſi.ſyllabā deſinit.ut alego alſi:ardeo arſi:hæreo hæſi : quaſi paſſiuū quoq; id
uerbum admittat declinationem iuenimus perfectum tempus hæſus mulceo mulſi.in
patiendo autē mulſus:& turgeo turſi:urgeo urſi.Q uinta forma ē quæ extremā ſyllabā i
xi cadit:ut frigeo frixi mulgeo mulxi:rugeo ruxi:lugeo luxi:augeo auxi: alliceo allexi:
ſed apud ueteres allicio legimꝰ:pelliceo pellexi:lugeo luxi. Duo ſane uerba uideo & prā
deo quæ nullius formæ regulam ſeruant:aut recte exipientur aut ſaxam ſibi formā uēdi
cabunt:ut uideo uidi: prādeo prandi.Nam in ſecundo ordine non eſt reperire uerbum
poſtrema parte geminari : ſed a prima tantum quale mordeo momordi : quare errant
qui dicunt prandidi. Coniugationis tertiæ correptæ temporis præteriti perfecti formæ
ſunt nouē. Prima quidem eſt quæ deſinit in.ui. ſyllabam : ſed tamen ſimilitudinem
uerborum continet primæ coniugationis:i.a.habet ante nouiſſimam ſyllabam ut paſco
paui:ſterno ſtraui.Secunda forma in.I.puram litteram deſinit:ut alo alui:arguo argui:
exuo exui:fremo fremui:molo molui:uomo uomui:pecto pexui:pono poſui gigno ge
nui : meto meſſui : quod quidam exterminant: amico amicui: ut Brutus in laudatione
Apii Claudii quæ de toga prætexta amicuit ſed Varro ſceleris magiſter amiſit. Tertia
forma eſt quæ in.I.quidem litteram appoſitis uariis conſonantibus: ſed inceptiua litte/
ra ſiue ſyllaba geminata quæ in hūc finiuntur modum primā ſyllabam iterant:ut curro
cucurri:diſco didici: cano cecini: tango tetigi: tendo tetendi: pendo pependi: pello pe/
puli:pungo pupugi:ſicut Cicero intellexi ꝙ eum pupugiſſem.ſed & punxi dicimus. fal
lo fefelli:cado cecidi:cædo cæcidi:parco peperci:ſed & parſi legimus:ſicut Terētius ego
ne uitam parſi perdere.Plautus.Duorum labori ego hominū parſiſſem libēs. Sic enim
melius ueteres parſi declinant.Nā parſimoniā non parcimoniā dicimus. Volunt autē
quidam grāmatici differre ut paſi ſemel quid factū ſignificet eſt:peperci aūt ſemel & ſæ
pius. Fecit aūt participiū parſurus futuri:ut ait Varro.Omnia uerba quæ pfecto prima
ſyllaba iterantur adiecta præpoſitiōe plerunq; deſinēt iterare:tendo tetendi:pello pepu/
li:pendo pependi:curro cucurri:adiecta præpoſitione geminatio ceſſabit.intendi:cōtē/
di:expuli:impendi percurri.Apud auctores autem non nunquā inuenimus iterari uer/

bum quod eſt excurro excucurri. Duo uerba reperiuntur quæ iterãt etiam admiſſa præ
poſitione proculdubio in eodẽ ſtatu ſunt poſco popoſci: depoſco depopoſci diſco didici
ediſco edidici: adidiſco adidici. Verba tertii ordinis quæ iterãt tẽpore perfecto exutraq;
parte tã prima q̃ poſtrema ſyllaba geminantur prima ſic parco pepci: curro cucurri: ca
do cecidi. Poſtrema ſic credo credidi: ꝑdo ꝑdidi: cõdo cõdidi: abdo abdidi: ĩdo ĩdidi: tra
do tradidi: uẽdo uẽdidi. Participiũ ãt futuri uẽdituꝛ Paſſiuũ ãt ẽ ueneo ueni Eſt tñ apd
ueteres ueneor uẽditus ſum: ut apud Plautum: Ego ne illi uenear Titianus etiam de agri
cultura primo: paterfamilias uendacem magis q̃ emacem expedit eſſe: Nam id melius
emitur q̃ ueneatur. Cicero cauſarum decimotertio: Re uẽdita iterũ empta Vnde manifestum
feſtum fit uenita non dici: ſed aut uenũdata aut uendita ut: Cicero: Poſſeſſiones redimi
eas poſtea pluris uẽditas. Quarta forma eſt quæ deſinit in ſi. ſyllabam: ut concutio con
cuſſi: allido alliſi: cudo cuſi: ſed potius cudi: ut eius compoſitũ Tũ primũ ſilicis ſcintillã
excudit Achates. premo preſi trudo truſi: rodo roſi nubo nupſi uro uſi demo dempſi ſed
cõpoſitum adimo ademi: Incerta autẽ eſt ratio dempte uel appoſitæ prepoſitõis: ut cum
ſit adimo ademi: demo demi nõ faciat: ſed dẽpſi: repo repſi: Inde obrepo obrepſi dicimuſ
non obrepi. In quo ĩperiti falluntur. Quinta forma eſt quæ deſinit in. xi. ſyllabã: ut an/
go anxi frigo frixi: lingo lixi: ungo unxi: migo mixi: meio mei. & mixi. Sed meio meis
mei dicitur & minxi: rego rexi: ſugo ſuxi: uergo uerxi: pergo perrexi: illicio illexi negligo
neglexi. Sed æmilius macer omniũ ueſtrũ negligerit auctoritatem quod analogiæ pro/
pius: quia & legerit dicimus. Necto nexui uel nexi. Virgilius palmas amborũ innexuit
armis. Liuius in odyſſea. Nexabat multa intra ſe monetas nexitti retia lecta. Lucilius ſa
tyrarum curarum retia nexit. Sexta forma eſt quæ deſinit in. ui. ſyllabam: ut cupio
cupiui: ſapio ſapiui & ſapui: peto petiui: quæro q̃ſiui: tero triui: & futuri tẽporis participi
um triturus. Septima forma eſt quæ deſinit in. I. quidem litteram: ita tamen ut inſtan/
tis prima correpta perfecto tempore producatur: ut cerno creui: capio cepi: emo emi. fũ
do fudi: frango fregi: iaceo iacui & ieci: ſperno ſpreui: ſero ſeui: ſino ſiui. lino liui: relino
reliui: ut Terentius reliui dolia omnia. in patiendo litus facit: ut Virgilius lita corpora
gutis. Octaua forma eſt que deſinit in. I. quidem litteram: ita tamen ut a ſecũda perſo/
na inſtantis temporis uenire uideatur: ut mando mandis mãdi: uerto uertis uerti: ſuſpẽ
do ſuſpendis ſuſpendi: capeſſo capeſſis capeſſi: uiſo uiſis uiſi. Nona forma eſt quæ deſi
nit in. di. ſyllabam ita tamen ut itteratio mediæ ſyllabæ fiat: ut addo addidi: abdo abdi/
di. condo condidi: indo indidi: ſcindo ſcidi. Hoc ãt uerbũ & ſi quod ex eo cõponi poteſt
nulli formæ paret niſi forte octauam formam circumferimus id uerbũ conſcindo conſi/
di detracta uſu quondam. n. conſonante: quare autem præteritũ tẽpus aut ſyllabis cre/
ſcat aut minuatᷣ. aut pars ſi modo eſt inuẽta ratio. Cur aũt correptis producatᷣ: ut trhao
traxi: aut productis corripiatur: ut ſto ſteti: do dedi: aut utroq; ꝑducatᷣ: ut flo flaui: aut
utroq; corripiatur: ut iaceo iacui. ſimiliter nõ eſt inuẽta ratio. Sed lectio auctoꝝ obſeruã
tia ſua nos certiores de pfectis inſtituit. Coniugationis tertiæ productæ quam quidem
quartam nominant formæ ſunt quinq;. Prima eſt quæ deſinit in ui: ut audio audiui &
audii. ambio ambiui & ambii: garrio garriui & garrii: geſtio geſtiui & geſtii himnio him
niui himnii: grunnio gruniui grunnii: hirrio hirriui hirrii: præſagio præſſagiui & præſa/
gii. Participium futuri. tẽpores præſagiturus. Secunda forma eſt quæ deſinit in. I. lit
terã purã: ut uolo uolui. malo malui. operio operui. operii. Tertia forma eſt quæ deſinit
in. ui. quidem ſyllabam ad ſimilitudinem primæ formæ: ita tamen ut illa tantummodo
uerba contineat quæ in prima perſona tempore preſenti. e. ante. o. habent litteram: & cũ
ſint tertiæ coniugationis ſecundæ formulam ſeruãnt in prima dumtaxat: ut queo quis

quiui:neo neui:eo iui:& ſi q̃ eorũ præpoſitionibus copulantur:ut tranſeo tranſiui:adeo
adiui:ſubeo ſubiui prodeo prodiui:exeo exiui. Horum tantũ modo uerborum futurum
tempus in.bo.ſyllabam cadit & ex his etiam plurima tempore perfecto ueterũ uſurpati
one u.penultimam detrahũt:ut tranſi.adii & cætera. Quarta forma eſt quæ deſinit in
ſi.ſyllabam:ut farcio farſi:ſartio ſarſi:ſepio ſepſi:fulcio fulſi. Quinta forma eſt quæ deſi
nit in.xi.ſyllabam:ut ſancio ſanxi:uincio uinxi. Fere apud ueteres uerba tertiæ coniuga
tionis productæ perfecto indicatiuo duplici.ii.finiebanť.ut adii. Sed nouitas breuitati.
cauſa cuncta permiſcuit:quippe ſancio ſanci faciebat:ut Pomponius ad Traſeam ſancie
rat inquit.& Caſſius ſeuerus:lege ſancitum eſt inquit. Item Lucretius ſancitum quando
quidem extat. Nos aũt ſanxi dicimus. Hæc de quattuor coniugationibus quæ perti/
nent ad uerba quæ analogiæ parent quarũ exempla paſſim per ſcripta ſunt nota:quæ ſi
quis concepit animo non facile labentur.ſunt enim euidenter expoſita. Sũt quædã per
fecta a diuerſibus inſtantibus deriuata:ut acuo acui:aceo acui.frigo frixi:lugeo luxi:ful
geo fulxi luceo luxi cerno creui creſco creui:paſco paui:paueo paui:ſiſto ſteti:ſto ſteti:cõ
ſiſto cõſtiti:fero tulli:tollo tuli & tetuli. Terentius huc tetuliſſẽ pedẽ:tollo tuli quod eſt i
cõſuetudine ſuſtuli facit. Eius tamen perfecti inſtãs apud ueteres ſuſtollo:pendo pẽdis:
pendeo pendes pependi.comperio cõpereo.comperii. Sed accentu diſcernitur ſenſus ac/
centu enĩ acuto proferimus quotiẽs pro eo accipitur quod eſt reſiui. Cõperio enĩ facit cõ
peri.quod circũflexo accẽtu declinatur.quotiẽs pro eo accipiť quod eſt cũ alio peri con/
perieram facit. Sunt quædam uerba quæ habent perfecta duplicia:ut pãgo.pepigi & pã
xi:pũgo pupugi & pũxi:uello uelli & uulſi:ſed melius uelli:ut Virgilius: cineres mane
ſue reuelli. Idẽ ima de ſtirpe reuelli. Item Laberius aliqua parte præuulſerat.teneo tenui
apud ueteres teniui:tũdo tutudi & tunſi:explico explicui & plicaui.ut Virgilius explicu
it legi.ſed explicaui legimus apud Ciceronẽ. Sunt quædam uerba quæ ex una poſitione
diuerſos ſortiuntur declinationũ ordines & ſenſus quaſi mando mandas cũ aliquid mo
nemus:mando mãdis:cum dentibus quid cõſumitur. Quidam in conſuetudine mãdu/
co dicunt. Volo uolas quotiens alitum iter demõſtramus.uolo uis quotiens uelle quid ſi
gnificamus.fundo fundis fundere.fundo fundas fundare:compello compellis cõpelle/
re cõpellas cõpellare.dico dici dicere:dico dicas dicare.prædico prædicis prædicere:præ
dico prædicas prædicare.pinſo pinſas eſt apud Perſium ambiguum. O Iane a tergo quẽ
nulla ciconia pinſit:an pinſat legendum ſit. Sed apud ueteres reperimus a.litterã additã
& pinſit ſecundũ tertium ordinẽ: ut Ennius.x.annaliũ. pinſunt cæram genibus.huius
pfectũ pinſui ut apud Pomponium cũ neq; molis molui:neq; palmis pinſiui. Item pin
ſendus participium erit pinſurus & pinſus.pendo pendis quaſi ſoluo pœnã.ex quo com
poſitum fit ſub eodem ſenſu expendo expendis:& dependo dependis huic additť.e. litte
ra ut ſit ſecũdi ordinis ſub alio ſenſu quaſi pendo.i.in ſublimi ſum cui addita præpoſitio
potius ordinẽ ac ſenſum mutat quaſi ſuſpendo ſuſpendis quod eſt actiuũ eius.pendeo &
enim ego eſt abſolutũ.ſuſpendo alium actiuum.pendeo per me:ſuſpendor ab alio.adole
ſco adoleui facit nã Virgilius ſic declinat mox cũ matura adoleuerit ætas tamẽ aduleui
uult quidam in ſacrificio dici & uenire ab eo quod eſt adoleos ſed in ſacrificio actius Caſ
ſius ad Tiberiũ ſecũdo adoleuit dixit maximum ſacrificium integrum anſerem adoleue
rit & in paſſiua ſignificatione abolitus. Occino.occini.eſt enim a cano cecini & in cõpoſi
tione amittit unam ſyllabam.ſed Saluſtius in primo hiſtoriarũ dixit ſenſim metello cor
nicines occinuere. Aio uerbum inuſitatam habet declinationem: de cuius imperatiuo
nonnulli iambigebant utrũ dictũ ai:ut Neuius an eſt nata pregnans uel ai:uel nega. Im
perfectum quoq; aiebam.aiebas.aiebat.aiebamus aiebatis aiebant. Salio pfectũ ſuauius

enunciari uidetur ſallii quam ſaliui ſed pleriq; ueterum ſalui dixerunt:ut Virgilius:ſal
uere per uires. Item Liuius ab urbe condita libro primo nouos tamen ſiluiſſe muros nõ
minus & Cicero pro Milone deiecta penula tranſiluit. Virgilius deſiluit turnus biiugis
Sino ſini:ut publius de uita ſua.quod ſi me inuitũ abire ſiniſſet. Item Scaurus prædium
non ſini fieri.melius tamen dicitur ſi ui ſicut. Varro complexionũ ſexto ad mortẽ nõ ſiui
mei producens. Item Terẽtius in adelphis quia non ſiuit egeſtas.excello crebo legimus
aput ueteres:& Cicero dere.publica:excellũt inquit. Idem de oratore antecellũt:& dedi
uinatõe Præterea ſimiliter coartatiõe circum cõciliabula antecellãt. Vetus tamẽ. Macer
æmilius orithogenias ſecũdo cum laude excellet omnes. Dicam nunc de his quæ.r.litte
ram finiũt. Nitor niteris perfecto niſus ſum.ſed ueteres immutantes nixus declinant:
ut Vigilius. Connixus ab aggere dextra. Itẽ magnis adnixus uiribus haſtam: adnixus
latis humeris:& adnixus acuto detrudunt naues ſcopulo.melius enim dicimus niſus ani
tendo:& niſa.enixa enim appellatio ẽ & ad partum refertur cũ dicimus geminos enixa
eſt: ut apud Virgiliũ.triginta capitũ fœtus enixa:ut ſit eniſa uiribus conata:enixa par
tum. Alor aleris altus ſum:Saluſtius arpini altus.melius eſt enim dicere uitande am/
biguitatis gratia alitus:Nam & alimenta dicuntur. Salior frequẽs uidetur & tritũ:ut p
dictum tetulimus apud ſit dictũ affirmabimus Actius quintus poſuit ꝓquiui hoc mõ p
fecto tẽpore ſalſus ſalſa ſalſũ:dicamus: ſed ueteres ambiguitatem appellatiõis uitãtes &
analogiã ſalitus ſum dixerũt a poſitiõe ſalo nõ ſalio:ut Varro ad Ciceronẽ qnto:ut ſerua
rent ſallere. Itẽ antiqtatũ humanaꝝ.xv.mortuos ſallant Seuerus diſtractos atq; ſalitos:
& Fauianus cauſaꝝ tertio:cũ caro ſallet ẽ diuturnior. Saluſtius hiſtoriaꝝ quarto reliqua
cadauera ſalita Sallere ergo ſalita:& ꝓculdubio ſalio ſali debet:cuius frequẽs.n. pfectũ
uidet̃ ſalitus ſũ potius q̃ ſalſus: Abſcõdor abſcõſus:& abſcõditus melius:qa ſimplex con
dor conditus.deleor delitus & deletus. Cicero ad filiũ cæris deletus. Varro pecorina deli
tæ litteræ. Caluus ad uxorẽ.prima epiſtola i uia delita Oſtẽdor oſtẽtus.quoniã ſit tẽdor
tentus:nã oſtentatus eſt frequẽs.quoniã & tẽporibus pfecti paſſiui futura participia acti
ua deriuãt̃ uel ut amatus ſũ amaturus. P. Rutilius de uita ſua uni una oſtẽtata eſt. Itẽ.
P Lucius Cellius ad populũ ex hoc deriuauit participiũ:ex hoc me ſpero oſtẽtuꝝ nõ oſtẽ
ſurũ.ſed melius oſtẽturus dicimus. Et Liuius. Itẽ pro figulo oſtẽta promiſſione. Varro
reꝝ ruſticaꝝ primo lacus optimus hamo oſtẽtus & qa cacẽphaton uidet̃ deoꝝ uehiculũ
tenſũ dixerunt nõ tentũ ne uerbũ turpe ſonaret i ſacris. Expergiſcor exprectus & expgor
expergitus:expgeſio expergefactus.ſed.is.expgitus dr̃ quia excitatus ſomno ſpõte uigi
lat:unde & Lucillius ait ergo e ſomno pueros cũ mane expergitus clamo:experrectus ãt
a qete ĩpeditus:unde Saluſtius expertus ſomno arreptis armis tumultũ facere expgefa/
ctus porro eſt q p aliũ ſomno excitatus:fatigor.fatigatus ſum facit nõ feſſus & longe fal
lunt̃ q opinant̃ ex eo fatiga feſſus deriuari. Nã feſſus appellatio. Differt aũt fatigatus a
feſſo ut Varrius ait ꝙ fatigatus cũ qs per aliũ laborare cõpellit̃ ut laſſatus feſſus uero cũ
qs labore deficit:ut laſſus. Inferor iſertus & ĩſitus facet. Et tradũt q̃dã ĩſitus arboꝝ & po
mi eſſe. Inſertus hominis uel alicuius rei. Fallor falſus ſũ.ut Virgilius falſi ĩpleuit geni/
toris amorẽ ſignificat.n.q fallebat̃. Educor eductus facit:ſed frequẽtius. Cicero educa
tus & educata dixit Virgi. Eductũ egeriæ lucis Ordior orſus ſum facit:& tã ĩcipientẽ ſi
gnificat.ut Virgilius ſic orſus ab alto:q̃ deſinentẽ:ut idẽ ſic orſus Apollo mortalis uiſus
medio ſermone reliqt. Figor ambigue declinat̃ apud ueteres tpe pfecto. Repimus eni
fictus & fixus: Scaurus de uita ſua ſagitta ĩquit cõfictu s Varro ad Ciceronem fixũ ait &
Cicero Academiarũ ſecũdo:opa affixa:& Vir. Si mihi nõ aio fixũ: Cõpior & cõperio dif
ferũt Nã cõpior e mea opinione colligo & cõptũ hẽo ꝓ explorato:qđ uerbũ deficit i futu

rũ & ĩperatiuũ. Cõpio ẽ ab alio cognoſco. Medito & meditor: ut putat Pli. meditare eſſe
ſecũ cogitare. meditari uoce dicere. Sũt q̃dã. r. lr̃a termiata & diuerſa poſitõe deriuata q̃
eadẽ ſortiũť pfcã: ut pãdor pãderis exigebat analogia ut pãſus dicerẽus ſed paſſus dicim9
ut Vir. Crinibus iliades paſſis. Itẽ patior pateris. paſſus ſũ: uertor uerteris: uerſus ſũ: ut
Vir. uerſaq; iuuẽcũ terga fatigamus & haſta. Itẽ uerror uerreris: uerſus ſũ. Vir. Et uerſa
puluis ĩſcribit haſta melius ẽ. n. tracta ĩtelligere q̃ ĩ uerſa Luxurior ĩ crĩe eſt. ut Cor. ſæue
rus ait Luxuriãť opes: atq; odia lõga grauãť: Luxurio ãt ĩ laude: ut Vir. luxuriatq; toris
aĩoſũ pectus: ſignificat. n. nõ laſciuiã mẽtis: ſed hĩtudinẽ corpis Sũt alia p̃terea uerba q̃ a
dẽpta una lr̃a uel addita diuerſos ſortiũť ordĩes q̃ſi metor metaris dicimus cũ ad locũ re
ferť cũ dicius caſtra ppe tyberi metat9 ſũ metat9 ẽ Metor meteris ad fructũ ex quo pfectũ
ſit meſſus nõ metitus ſũ meſſurã. n. dicius nõ metitionẽ. & futuro actiuo meſſurus: paſſi
uo metẽdus. Miſeror miſeraris primi ordĩs accedit littera & fit ſecũdi quaſi miſeror miſe
reris. Noſtrũ nõ eſt referre ueteꝝ exẽpla: uſ̃m ut cuiq; lipido ẽ auctoritate eoꝝ uelut ana/
logia ut Oẽ uerbũ quãcũq; prepoſitionẽ recipit ordĩs declinationẽ facit ueluti ſcãdo ſcan
dis. aſcẽdeo aſcẽdis: mordeo mordes: remordeo remordes. Præť iſta ſapio ſape adiecta
prepoſitõe reſipio reſipire: & fit pducti ordĩs: ſed deſipio deſipere facit nõ deſipire. cio cie
re: accio acciere: cõcio cõcire excire: do dare: addo addere: & alia nõnũq̃ ĩueniũť: figura.
n. quaſdã cõiugatões ĩmutat. Nã ſedeo cũ ſit ſecũdæ cõiugatiõis accepta præpoſitõe mu
tať ĩ tertiã & facit cõſido aſſido: ſubſido: qppe cũ Vir. dicat Cõſidere ĩ ignes. & Terẽtius
aſſido currũt ſerui. Nec ſolũ cõiugatiões ueꝝ ẽt ipſã poſitionẽ uerboꝝ cõpoſitio mutat ut
calco facit ĩculco: nõ ĩcalco uel cõculco ſcalpo ĩſculpo: q̃re gẽma ſcalpta dicẽdũ ẽ nõ ſcul/
pta: adiecta. n. præpoſitiõe facit ſculpta. facio cõficio: ĩficio: ſalio deſilio. farcio refercio:
ſapio deſipio: frãgo ĩfringo cõfringo: capio cõcipio decipio: ſpargo cõſpgo & diſpergo: ia
cio cõicio deiicio: carpo decerpo: gradior ĩgredior. Sũt q̃dã uerba q̃ παραωγωγα apellã
tur q̃ & primitiui uerbi declinationẽ & mutationẽ & adiectionẽ litteraꝝ capiũt: & nihilo
minus idẽ ſignificãt. interdũ uariãť: uelut laceſſo ex eo qđ eſt lacero: ſed hic uariat laceſ/
ſere. n. cõcitare eſt: faceſſo æque fit faceſſere diſcedere ĩtelligiť ut eſt apud Terẽ. hic nũc
faceſſit. Itẽ accerſo & p. r. ſcribiť arceſſo ſed ĩtereſt: qa acceſſere euocare eſt arceſſere ue
ro aliquẽ accuſare ſignificat: & ab arceo naſciť. Et. n. aliũ accuſare a maleficiis arcere eſt.
Sũt q̃dã uerba q̃ cũ cæterã declinationẽ hẽant plenã tpe pfecto deficiũt & ſunt feræ hæc
uero meto furio. horũ uerboꝝ nõ facile repimus tps pfectũ: & tñ qđ ẽ uerro ĩ paſſiua decli
natõe uerſus hẽt: ut apud Sene. ĩ dialogo de ſupſtitiõe: uerſa tẽpla: & Plau. uerſa ſparſa.
Sũt q̃dã uerba q̃ primã amitũt pſonã ueluti ouas ouat. raro repimus ouo dictũ. Itẽ furis
furit. raro furio ĩueniť: faris fať raro for ĩueiť Veꝝ ĩ cõpoſitõe ut apud Caiũ repimus ef/
for dictũ roras rorat uixoro daris dať raro dor repimus. Itẽ ĩqs ĩqt dicius huius uerbi de
clinatio q̃uis ſit tota plẽa prĩa pſona lõge diſſimilis ẽ cæteris uerbis: nec cõgruẽs prĩæ pſo
næ ẽ cũ ĩnq̃ ĩqs ĩqt q̃rti ordinis uerbũ. Itẽ forẽ fores foret p eo qđ ẽ eẽm eẽs eẽt dũtaxat
dicimus cætera declinãtiõe deficit: q̃ri ãt ſolet utrũ ſit poſitio huius uerbi ſũ: & hæc duo ĩ
ĩfinita hẽat eẽ & fuiſſe: an tertiũ ẽt aſſũat fore qđ uerbũ ẽ apud ãtiquos q̃ dicebãt fuo fuas
fuat: uñ Terẽ. ait fors fuat. & Vir. tros rutulusue fuat: ĩfinitiuũ eius fore. Sũt q̃dã uerba
q̃ nequaq̃ ex deriuata hẽnt preterita utimur tñ pxis uelut ferio: pfcõ ferii nõ dicimus. ſed
pcuſſi. Itẽ ſiſto ſteti uel ſtatui: quoniã duplici ſẽſu fũgiť. Itẽ furis furit: furii furiiſti nẽo
dicit: ſed ĩ ĩſaniſti. tollo ſubſtuli: q̃q̃ nõnulli ex hoc tẽptauerũt pfectũ facere tuli q̃le eſt ex
eo qđ ẽ fero tuli quoniã ſubſtuli ab eo uř pficiſci qđ apud ueteres repiť ſubſtollo. Item af
fero attuli: quoniã & fero tuli dicimus. quãquã: & id perfectũ quod eſt attuli ex alio uer
bo pficiſci repimus apud ueteres ex eo quod eſt attollo. ut Neuius in tabellaria. dotem

ad nos nullā attollat. Plautus cōpoſitū efficit ī rudēte ullas abſtolas ut ſit īſtans abſtolo
Sūt itē alia. r. lr̄a termīata q̄ tēpus nō hn̄t quoniā ſua pfcā nō hn̄t uſurpāt tamē eiuſdē
ſignificationis uerborū pfecta uelut ueſcor paſtus ſū facit ex eo tamē uēit qđ ē paſcor ue
ſcitus ſū nēo dicit. Itē arguor cōuictus ſū facit ex eo tn̄ uēit qđ ē paſcor: ueſcitus ſū nemo
dicit: Itē arguor cōuictus ſū facit ex eo qđ cōuicor. Hēt āt ēt apđ ātiquos argutus ſum
āgor āxius ſū āxius āt nomē ē qđ ſigni. ſolicitus: rēiniſcor recordatus ſū medicor medica
tus ſū opior optus ſū: Sūt talia q̄ cū ſolitā hēant cæterā declinationē nihilominus pticipi
is deficiūt q̄le ē tīeo ex hoc uix futurū ptcipiū decliatur. Timiturus. n. nō facile repimus
dictū. Itē fio futurū pticipiū nō hēt. Futurus. n. ex eo ꝙ ē ſū deriuat᷑. Raro ēt iſtās reperi
mus ut fies dicamus & fiētes. Itē tollo tolliturus nēo facile dixerit eruditorū. Itē ſoleo ſo
liturus nēo dixit uix ēt iſtās aſſolēs aſſolētes. Hactenus de his q̄ pticipiis deficiūt. Etiam
ipſa uerboꝝ cōiugatio pria ſit an tertia. Itē ſecūda ſit an tercia nouitas a uetuſtate diſtētit
Nā lauo lauas nos dicimus illi lauo lauis: Vt Plau. in pſeuduſo. tabellas eas lachrimis la
uis. Et Vir. Lumis effoſi fluidū lauit īde cruore. Sed qdā p. i. lauit ꝑ hūectat & coīqnat ī
telligi uolūt ſed fruſtra: id. n. ſigni. ꝙ lauas. Solēt ī uerbis ēt pitiores errare īcerti utrū cū
r. an ſine debeāt ꝑferri Quirito Li. Varro & Feneſtella qritaui Eſt āt qritare qrites ciere
aſſētio Vir. Aſſēſcere oēs Ci. ad fratrē inqt: aſſēſcio lētulo ſed & aſſēſior Salu. ait ī catili
na Alius alii uarie aſſētiebat᷑. lachrymo lachrymaui: nec qſq̄ eē lachrymor credat q̄uis
Oui. dixerit lachrymatas corticie mirras mūero muneor: ſed Hora. mūeretur te priape
affecto ſed uarro affectatus ē regnū bello: ſed Vir. bellātur amazones armis: Sed ne pro
ferendo ſingulorum exēpla lōgū faciā ſatis ſtudioſe dixi qd quomodo dici debeat: & ubi
poſſit inueniri cōtrariū. Sunt præterea uerba quædā quorū poſitionem diuerſā q̄ uul
go ē apud ueteres repimus: Cui. n. dubiū cadit qn abnuo abnuis dicāus uerū apud uete
res abnueo dictū notauimus. ut Ennius octauo annaliū. Certare abnueo: metuo legioni
bus labem Idem in telamone: Ex eo futurū abnueant: Item attingo attingis omni erudi
ditorum conſenſu dicimus. Verū reperimus apud nōnullos auctores qbus eloquētie &
elegantie tributa eſt opinio ſine. n. littera dictū quaſi attigo attigis. ut Pacuuius ī medio
Et cuſtodite hūc uos: ne quis eum attullat: neue attīgat. Item plautus in muſtelaria plu
raliter abſedite tellis ne attingat Item hortatur quod uulgo dicimus ueteres nōnulli ho
ritor. Idem ī. x. horitor induperator quaſi ſpecie iteratiua Plaudo frequens eſt apud ue
teres plodo ea conſuetudine qua au. ſyllaba cū. o. cōmertium habet ut cum dicimus clau
ſtra & cloſtra cauda & coda: & ſimilia. Pario cum ex hoc dicamus īfinitū patere apđ
ueteres patrie dictum reperimus apud Ennium: Oua parire ſolet genus penis condecora
tum Item rident procul dubio cuncti dictitant apud ueteres ridunt reperimus dictum.
Brutus de pacientia irridunt horum lachrymas. Item quod nos ſuſpicatur ueteres hoſpi
catur dixerunt. Claudius octauo hiſtoriarum hoſpicatur ait. Item quod uulgo dicimus
obſopio dicimus ueteres obſopo dixerunt Cæcilius mulierculam ego illam huic deſpōde
bo ex nato ſaltē obſopā. Oleo oles apud ueteres uolūt: Plautus ī cornicula olūt ædes ara
bicas perinde q̄ſi olo. olis: ſit dicendū: Itē noſco noſcis & huic uerbo paſſiuo ueteres. g. li
terā prepōebāt gnoſcit ait Cæcilius quoniā & prepoſitōe addita agnoſco & cognoſco di
cimus: Itē eodē mō nō nulli gnoſit noui & gnoui ueteres formabāt. Grūnit porcus dici
mus: ueteres grūd r̄ dicebāt ut ſit iſtās grūdio. Ceci. cruēto ita ore grūdibat miſer. Clau
di. ānaliū. xv. Grōdibat grauiter pecus ſuillū: hic quoq; grūdiles lares dictos accepimus
quos Rom. cōſtituiſſe dr̄ ī honor̄ ſcrofæ q̄. xxx. pepat porcos. hoc ita eē hoc mō affirmat
Caſſius ī ſecūda hiſtoria. Paſtoꝝ uulgus ſine cōtētione cōſētiēdo præfecerat æq̄liter īpe
rio Remū & Romulū ita ut de regno pares inter ſe eſſēt: Mōſtrū fit ſus parit porcos. xxx

cui rei fecerũt laribus grundiles. Itẽ uulgo dicimus ãplector: ueteres mutauerũt ãplecto
crebro dictitãtes: ut Li. i odyſſea utrꝫ gẽua ãplectẽs dixit & alibi ãplexẽs ꝓ amplexans.
Eſt enim eius quod eſt amplectorum amplexor amplexeris iteratiuum. Ex hoc ergo am
plexens non amplexans fit participiũ. Hactenus de his quæ memoria ſuppeditare po
tuit nũc referemus de corruptis. Analogia apud nos eſt ꝓportio omiſſis græcorꝫ amba
gibus ſimplici modo tã in uerbis q̃ in nominibus obſeruata. In uerbis. Ea uidentᷣ uerba
analogiæ reſpondere quæ poſitionẽ primã habent ut in actiua declinatione in. o. efferã
tur: in paſſiua. r. addita quæ in exemplis coniugationũ quidã cõpetenter demonſtraui/
mus. Si qua ſunt uerba quæ ab iſtis diſcrepãt corrupta dicimus quoniã dũ proprio mo
re declinanᷣ cæterorũ corrũpunt analogiã. Neqꝫ. n. eſt qui quaſi accuſo & moueo ita ſũ
ordini aptare poſſit. Neqꝫ uolo qdẽ ipſum corruptũ ẽ ideoqꝫ ſecernunᷣ & priuatim decli
nanᷣ. Sũt ãt admodũ pauca. Sũ & quæ ex eo cõpoſita ſunt adſũ: deſum abſũ. poſſũ: præ
ſum: inſum & ſimilia. Itẽ uolo & ex eo cõpoſita ſũt nolo. malo & ſimilia. Itẽ fero & quæ
ex eo cõpoſita ſũt defero: infero: aufero & ſimilia. Itẽ edo & ea quæ ex eo cõpoſita ſunt co
medo: ambedo: & ſimilia. Itẽ odi: noui memini: hæc ſunt quaſi corrupta uerba q̃ ſingula
operæ præciũ eſſe opinor percẽſere ſũ uerbũ in primis corruptũ eſt nõ tamẽ ꝓpter cæte/
rorũ declinationẽ: ſed ipſa poſitõe: : quoniã nullũ ĩ toto ſermone tale eſt niſi q̃ ex eo cõpo
ſita ſũt. Id uerbũ & ꝑfectũ eius ſolet adiũgi participio paſſiuo & finitiuũ ꝑfectum ſignifi
cat: quaſi amatus ſum: amatus fui & ſimilia. Id uerbũ deficit participio ĩſtãtis tꝑis: ex
hoc uerbo cõpoſitũ & ꝓſum: ſed adiecit. d. litterã quaſi ꝓſũ ꝓdes ꝓdeſt: cætera ſimiliter
declinãᷣ. Ideo ãt nec id tẽpus participiũ admittit ĩſtãtis tꝑis. Itẽ poſſum qđ ex eo cõpoſi
tũ eſt. t. litterã admittit quaſi poſſũ potes poteſt. Cætera ſimiliter declinãᷣ: niſi ꝙ futurꝫ
infinitiuũ aut participiũ admittit cũ principiũ eius habeat ex eo. n. qđ eſt ſũ futurꝫ facit
ex eo qđ eſt ꝓſum ꝓfuturus: nihil tale admittit hoc præſens tẽpus ens participiũ. Potẽs
appellatio non participiũ. Eſt. n. quod græci dicũt δύνατος Cæteraqꝫ ex eo qđ eſt ſũ
cõpoſita ſimilr̃ declinãᷣ. Poſſũ tñ nõnulli ueteres & paſſiua declinatõe figurarũt poteſtor
& poſſũtor & quitᷣ & quitus ſũ apud nõnullos ueteres reperimus qđ eſt triſinonimũ: &
hãc adnotãt nõnulli ueterꝫ differentiã ut actiua declinatione ad ꝑſonã feratᷣ quaſi poſſũ
ego potes tu poteſt ille facere: ut quaſi tã ꝑſona facilis q̃ eſt ut fieri poſſit ſubtilis annota/
tio: ſed parũ uſitata. Sed quoniã eſſe dictũ retulimus apud ſit dictũ affirmabimus. Acti
us quintus poſuit ꝓ quiui hoc mõ. Nã neqꝫ precio: neqꝫ amicitia: neqꝫ ui ĩpelli neqꝫ prece
quitus ſũ. Idẽ alibi eodẽ modo unde oĩa ꝑdiſci ac percipi querunᷣ: Cæcilius: Præterea ſi
nõ ſarcire qtur. Itẽ poteſtur apud Enniũ reperimus. Nec rethrai poteſtur ĩperiis Scaurus
de uita ſua tertio: Poteratᷣ ẽt ſicut poſſitᷣ dictitat: Ex eodẽ etiã potis: ſic dicebãt. Itẽ potis
eſt ꝑ põt: ut apud Enniũ: Qui potis ĩgẽtes cauſas euoluere belli. & Virgilius: At nõ Euã
drũ potis eſt uis ulla tenere: nec nõ pote ꝓpotes crebro dicere repimus: ꝓximo ut exẽplo
utar Perſius ait q pote uis dicã nugaris: cuius futurꝫ potero & potuero: ſed potero magis
potuero ſubiũctiuũ q̃ſi nõ potuero. Eſt & uolo corruptũ poſitionẽ qdẽ hẽt talẽ uelut cæ
tera q̃ analogiæ parẽt: quoniã ĩ. o. terminatᷣ: ſed ĩ cæteris cõfũdit declinationẽ. nullo. n.
exẽplo analogiæ declinatᷣ. Volo uis uult: id uerbũ deficit futuro ĩfinitiuo & ꝑticipio futu
ro qđ ſemp ex ĩfinitiuo futuro deriuatᷣ. Ex hoc uerbo cõpoſita ſũt malo nolo Sũt q gemi
nãt. l. lrãm & enũtiãt mallo nollo: ſed quoniã prĩcipale eorꝫ unũ hẽt. l. uolo & ĩ ꝑtĩa cõpo
ſitiõe decidit ſyllaba ſequẽs nõ ĩmutata tur q̃ſi malo nolo Cætera ſimilr̃ declinatõe prĩci
pali declinãᷣ: Apud ueteres repimus id qđ nõ uultis noltis: ut ẽ apud Luciliũ: uultis em
pta ẽ: noltis nõ eũta eſt. Ex hoc uulgo faciũt ĩpatiuũ noli: Melius ẽ dicere nolis nolit qđ
ex prĩcipali eius uelis uelit dicimus Horatius: Modo uelis qa tua uirtus expugnabilis ẽ

Fero corruptū. & id uerbū poſitionē qdē hēt cōpetētē analogie quoniā i.o. effert̄: ſed cor
ruptū ē quoniā nullo mō cōiugationū decliat̄. Fero fers fert. & ē paſſiuū feror ferris. & cō
poſita ſimiliter p oīa declināt̄ defero: cōfero ſed paſſiua declinatio nō icōpetēter analogiæ
declinat̄. Edo corruptū ē: quoniā edo es ē declinat̄ ut ē apud Virgi. Eſt molis flama me
dullas. Huius īfinitiuū iſtās & pfectū ſimiliter declināt̄ qſi eē: & cōpoſita ſimiliter come
do: ābedo. In paſſiuo āt declinat̄ edor ederis eſtur participiū eſus. Itē ambedor comedor
q̄ declinatio nō minus & ipſa ſecūdū analogiā declinat̄ de cuius pfecto ambigit̄ apud ue
teres comeſus: an comeſtus & comeſturus. Sed Didimus ait de Saluſtio: comeſtā patri
monia. Valgius āt comeſa patina. Similiter & Varro. & ita melius adeſa & ambeſa. Vir
gilius Ambeſas malis abſumere menſas. Odi eſt etiā corruptū. Accipitur enim pro in
ſtanti & perfecto. Nōnulli diſtinguēdi tēporis gratia perfecto declinant. Exoſus & pe
roſus: ſimiliter & pluſq̄perfectū ſimiliter enim ex eodem horum tempoꝝ eſt declinatio.
Imperatiuū non habet quaſi futuri: nec futurum infinitiuum nec participium. Idem uer
bū in ſignificatione paſſiua aliter formari non poteſt niſi dicas odio ſum illi: & declinat̄
Simile eſt huic memini & huic uerbo putant inſtans & perfectū eſſe memor ſum: Id uer
bū idem infinitiuum inſtans & perfectū quaſi meminiſſe. Futurū infinitū nōnulli decli/
nant quaſi memorē futurū: alii tentant ex ſuperiori uerbo declinari quaſi futurii poſſum
ſic certe nec memini participia admittit iſtantis: Eſt tertiū his ſimile: ut quidam putant
nec uero defuerūt qui hoc uerbum præſentis temporis eſſe dicerent noui: nouiſti: nouit:
& id ſimile eſt inſtanti & perfecto: ut memini. Nōnulli & in hoc faciunt diſcrimē ut ſit p
fectū notū habui: nec refert ſi hæc diuerſa poſitione diuerſum declinationis modū tem/
pore admittunt perfecto. Sūt. n. corrupta iparatiuū quaſi futurū nō habet. Infinitiuū
inſtās a perfecto nōnulli ita diſtinguūt ut ſit noſcere inſtantis nouiſſe perfecti. Alii ſimi/
liter declinant utrūq; tēpus noſſe ut meminiſſe. Apud ueteres pluralis huius uerbi iſtās
colligitur pro eo quod eſt nouimus dicunt. Ita Ennius in luſtris nos quieſcere æquum
eſt nouimus ambo Vlyxem. Apud ueteres alio modo ex hoc uerbo formatā declinatio
nem reperimus: quaſi noſco ut ſit inſtans: quibus annuere libuit cum exemplo cogno/
ſcerē quale eſt apud Virgiliū. Noſco crines incanaq; mēta: ex quo fit cōpoſitū cognoſco
cognoui agnoſco agnoui: ex quo nōnulli ueteꝝ declinauerūt agnotū & agnotuꝝ: ut Bru
tus i epiſtolis itē agnotuꝝ dixerūt. Hactenus de corruptis quoꝝ declinatiōes in ſupbiori
bus habemus. Qualitatis ſermonis certiſſimas quibus tēpora copulata ſermone cōnectū
tur ita accepimus finitiuā: optatiuā: ſubiunctiuā quas notas tibi certe ſcio id æq; ſcies qc
quid ſignificent ſimul quod nō alienum ſit & quod ſcribere tibi parauimus. Tpa quoq;
oīa principalia & quæ ex his deriuant̄ ita eſſe inſtās qđ & præſens: præteritū iperfectū:
perfectū pluſquāperfectum & futurum de quibus diſſerere non longe alienum præſenti
tuo deſiderio eſt: quibus temporibus ut breuiter dicā uniuerſa nobis adminiſtrantur ge
nera. Omnino igit̄ iſta tēpora quoniā modo finitiua: nōnūq̄ optatiua: ſæpenumero ſub
iunctiua ſunt ſic nobis ſubiunguntur. Sermo dum finitiuus eſt abſolute efferimus & dū
optatiuus: aut dū repleatur ſenſus neceſſario ſubiungimus: unde ſubiunctiua quoq; ap/
pellata eſt uerbi qualitas. Iunguntur igitur inter ſe tēpora hoc modo. Iungitur iſtās
finitiui modi iſtāti finitiuo: ut Cicero: De te aūt Catilina cū qeſcūt ꝓbāt cū patiūt̄ decer
nūt cū tacēt clamāt. Itē Terentius cū Placo aduerſor ſedulo & detereo tamē uix huma
næ patit̄. Iūgit̄ idē iſtās ſubiūctiuo iſtāti: ueluti dico ut audias: aro ut ſemies ſcribo ut le
gas. Te. Ducas uolo hodie uxorē Itē ipatiuo mō ueluti id qđ res ē dico. tu cōiicito cæte
ra. Ego ſcribo tu lege: ego lego ut audi. Itē īfinitiuo iſtāti ueluti meditor eſſe affabilis &
bene pcedit. Itē credo ita uideri tibi. & credo iudices morari. uolo uidere. uolo diſcere.

Infinitiuo futuro ueluti puto ita euenturum:& nempe opinor dicturum patrem. Infi/
nitiuo item præterito ueluti eueniſſe ex ſententia lætor. Et uideor mihi ieciſſe fundamen
ta defenſionis meæ. Iungitur finitiui modi tempus imperfectum modi ſubiunctiui tē
pori imperfecto:ut mirabar hoc ſi ſic abiret:& heri lenitas uerebar quorſum euaderet. Et
hic ſolebamus fere pleruncq; eā opiri dū inde iret domum. Iungit᷑ perfectū tempus mo/
di finitiui inſtanti imperatiuo ueluti ita ut dixi face Soſtrata:& face ut iuſſi deducantur
iſti. Item perfecto finitiuo ueluti: Venit & ad ripas ubi ludere ſæpe ſolebat. Item impfe
cto ſubiunctiuo uelut:dū hic ueniret locū relinquere uoluit. Item futuro ſubiūctiuo ue
luti dixi feceris iuſſu:ſed tamē obedieris. Itē inſtāti infinito ueluti facere conſtituit: quę
rere conſueuit. Itē præterito infinitiuo ueluti:dixi ego in ſenatu pendente optimatū cō
tuliſſe. Itē futuro infinitiuo ueluti:Nā conſtitui cū quodā hoſpite eſſe illū conuenturā
& metū uxorē credidiſti.ſ.ducturum. Iungitur pluſq̄perfectū tempus finitiui modi in
ſtāti finitiuo ueluti dixerat ille:etiam p mœnia clarior ignis auditur. Item inſtās finiti/
uum futuro finitiuo:ut apud Virgiliū: Quāquā animus meminiſſe horret luctu refugit
Incipiā. Itē inſtanti ſubiunctiuo ueluti. Dico q̄uis intellexeris. Reperimus apud uete
res inſtans finitiuorū iūgi etiā īperfecto ſubiunctiuorū:quod raro fit cuius exempli pro
dendi gratia uel ſola tuliana ſufficit auctoritas ait roſciana ſic. Cum nulla præſcriptio/
nis mentio fieret:cū etiā oēs qui ante meruerant redirent etiā eſſe defunctos periculis ar
bitrarentur nomen refertur i tabulis Sexti Roſcii. Iūgitur imperfectū finitiuoꝝ imper/
fecto ſubiunctiuorū ueluti dicebas quantū intelligeres. Idem tempus iūgit᷑ & pluſq̄per/
fecto ſubiunctiuorū ueluti dixi q̄uis intelligeres:dixerā q̄uis intellexiſſes. Item futurum
finitiuorum iungitur præſenti ſubiunctiuorū & præterito perfecto & futuro:& optatiuo
rū futuro. Ita dicā ſi intelligas. Nonnūq̄ iūgitur perfectum finitiuorū futuro optatiuo
rum ueluti:dixi ut facias. Cæterū & īperfecto ſubiūctiuorū iūgi diximus ſed hanc affert
differentiam ut interſit utrū dixi ut faceres an dixi ut facias enūciemus. Quoniam inſu
periori dixi ut faceres tempus quo ut facias dixi præteriſſe ſignificat in eo uero quod eſt
dixi ut facias dixi tempus præteriū. Futuro ſuſpēdit cū adhuc quoniā fieri poſſet quod
iuſſi incertū ſit fiat nec ne. Item ſubiūctiua uiciſſim iterſe iungūt᷑ hoc pacto. imperfectū
īperfecto ut dicerē ſi ſcirē:pluſquāpfectū pluſq̄pfecto:ut dixiſſē ſiſciuiſſē Itē īpfectū pluſ
quāpfecto ſic dicerē ſi ſciſſē:& uerſauice pluſq̄perfectū impfecto : ſic ſcripſiſſem tibi ſi ſci
rem. Et priore q̄dē ſermone ſcriberē tibi ſi ſciſſem ſignificat fuiſſe ſe ſcripturū uel ſemel ſi
ſæpius cognouiſſet:ſequenti ſcripſiſſem tibi ſi ſcirem ſignificat ſcripturū ſe fuiſſe ſi uel ſe
met ſciret:ſi quid difficultatis in ſe haberet uidebitur res:ſe non mihi imputabis. poterit
tamen hoc qualiſcūq; eſt præſentia cōmuni corrigi. Sermo latinus duobus modis intel
ligitur:aut per imperfectū:aut per futurū optatiuoꝝ. Sic per futurū quotiēs aut īſtans:
aut futuꝝ finitiuoꝝ præponit᷑ uelut dicam ut facias quotiens aūt pfectū:aut īpfectū. aut
pluſq̄pfectū p īpfectū uelut dicebā ut faceres:dixi ut faceres dixerā ut faceres. dicā ut fa
cias. Sin āt lōgus ſermo effert᷑ adiuuatiōis cā recipit᷑ futurū ſubiūctiuoꝝ: & pluſq̄pfectū
optatiuoꝝ : ueluti dico ut facias & cū feceris mittas:ſi dicerē faceres : ſi dixiſſē feciſſes:
ſi dicerē faceres:dixerā ut faceres:& cū feciſſes mitteres. Supeſt ut de cōiugationibus di
camus q̄ cuiq; q̄litati iungat᷑. Cū iungit᷑ mō finitiuis: mō ſubiūctiuis:ueluti cū dico:cū
dicebam. Itē cæteris finitiuis tēporibus. Subiūctiuis quoq; ſic cū dicam:cū dicerē. Itē cæ
teris ſubiūctiuis tpibus. Sed intereſt utꝝ finitiuis:an ſubiūctiuis iūgat᷑ Finitiuis.n.iūget᷑
quotiēs ad tēpus quo agebā refert᷑ ueluti cū dicā ueni.i.ipſo tpe quo declamabo cū decla
mabā ueniſſet.i. ex tpe quo declamabā ueniſſet:& apud Virgiliū : Cū uenit aulæis iam
ſe regina,Superbis Compoſuit.i.tempore ipſo quo uenit. Et apud Ciceronem : Tantū p

fectum cum a te consulatum rapuli.i.ipſo tempore quo repuli profeci. Sic quoq; modo
finitiuo tēpore futuro coniungitur:ut apud Virgilium: Cum dabit amplexus atq; oſcu
la dulcia figet.i.eo tempore quo dabit amplexus & figet oſcula. Sic & Cicero. At cū bel
lo uaſtabitur Italia:uexabuntur urbes tecta ardebunt:cū te nō exiſtimas. Significat.n.
ipſo tempore inuidia ſe conflagraturum:quo uaſtabitur Italia:& tecta ardebunt.hoc pa
cto iungitur finitiuis. Subiunctiuis uero cum poſt factum aliquid perfectum ſignificat
ueluti cum ueniſſet declamaui. Significat enim prius ueniſſe eū:& ſic cœpiſſe declama/
re:ut apud ciceronem. Cum ille homo audaciſſimus cōſciencia cōuictus primo reticuiſ
ſet poſtremo patefecit. Itē ſi modo finitiuis:modo ſubiunctiuis iungitur. Finitiuis ſic ſi
uenio ſi ueniebat. Item & cæteris finitiuis temporibus. Subiunctiuis uero ſic ueniam:ſi
uenirem:& cæteris item ſubiunctiuis temporibus.ſed finitiuis iungunt᷑ hoc modo quo
tiens res facta ſignificatur ueluti apud Ciceronem ſi illuſtrant᷑ ſi erumpunt omnia. nec
enim dubitat ne illuſtrentur:ſed quia illuſtrantur ſuadet ut mutet Catilina mentem: &
Virgilius:ſi te facta uocant:ſic quoq; & perfectum iungitur ut apud Virgiliū. Si potuit
manes arceſcere coniugis orpheus.affirmat enim potuiſſe. Item apud Ciceronem quid
ſit hec non dico maiora fuerunt in Clodio q̄ in Milone. Subiunctiuis uero iungitur quo
tiens conditionalis & incertus eſt ſermo:ueluti ſi facias ſi faceres. Qui enim ſic loquitur
nō factū interim declarāt dum iungitur finitiuis ueluti dum uenio:quotiens uero pro eo
quod eſt dūmodo ponetur ſubiunctiua recipit:ut apud Virgilium dum cōderet urbem
ideſt dūmodo conderet:dum etiam ſi alius profertur ſermo declinationis ad illum refor
matur ueluti petebas ut dū uenires facerem:ſic quoq; recipit ſubiunctiua:donec iungit᷑
ſubiunctiuis:ut donec ueniam. Item num ſi præpoſitum fuerit illa aliud uerbum fini/
tiuum recipit ſubiunctiua:ueluti Cicero: Interrogaui num dubitaret eo proficiſci ut ſit
ſpecies relatiua.fere enim præpoſito finitiuo uerbo parti orationis ſubiūctiuæ ſubiungi/
tur ſpecies ſubiūctiua ueluti neſcio quid dixerit:quare uenerit:neſcio cur dixerit & cæte
ra ſimiliter. Aliter uero ſubiunctiuis:ut apud Ciceronem: Credo ego uos iudices mirari
quid ſit quod ego potiſſimum ſurrexerim:quāq̄ idem Cicero in eodem aliter enuntiauit
Non eſt quod metuas Glauca.non te ſcrutor ſi quid forte ferri habuiſti:alter uero finiti/
ua ut apud Terentium. Nūquid me tibi opus eſt. Item quare ueniſti cur dixiſti:cur id fe
ciſti:& ſimilia quia non præponit uerbum. Item q̄uis & licet recipit ſubiūctiua: ut quā/
uis uenires:ut apud Virgilium: Quāuis elyſio miretur græcia campos. Item licet ueni/
as. Item q̄q̄ finita recipit ſicut apud Virgilium.quāq̄ animus meminiſſe horret. Item
dūmodo ſubiunctiua recipit ueluti dūmodo uenias. Itē ut recipit finitiua acuto accētu
elata. Effertur autē quotiens pro eo accipitur quod eſt quomodo: ut apud Ciceronem
ut ſuſtinuit:mimo uero ut contempſit.i. quomodo quotiens uero pro eo quod eſt apud
græcos ινα accipitur optatiuis iungitur ueluti ut faciam. Nōnunq̄ tamen accētu acuto
latum recipit ſubiunctiuū præpoſito ſane finitiuo more quo ſupra relatam formam dixi
mus.ut apud Virgilium: Infandū regina iubes renouare dolorem: Troianas ut opes: &
lamentabile regnū Eruerint danai:ideſt quomō eruerint. Itē utinam recipit optatiua
ueluti utinā ueniā. Itē ne accuto accētu elatū recipit īpatiua ueluti ne fac. Quotiēs uero
graui accētu ꝓ eo qđ ē apud græcos μη accipit᷑ optatiua recipit: ut apud Horatiū ne fa
cias qđ iuidus dixi mihi placet. Nōnūq̄ ēt & ſi acuto accētu efferet᷑ optatiua recipit:ue
luti ne uenias:ne ſcribas. Sed itereſt iter hoc & illud qđ diximus ne fac quo hic īpamus
ſupius ſuademus. Recipit quoq; idē ipſū acuto accētu elatū finitiua quotiēs Ironice acci
pimus ꝓ eo qđ eſt apud græcos ναι facta affirmatione quod eſt apud Ciceronē: Ne illi
uehementer errant. Affirmat enim illos uehementer errare. Quotiens uero rei dubiæ

& quaſi conditionali aptatur recipit & ſubiunctiua eodẽ accentu elatum: ut apud Cice/
ronem. Ne tu erici accuſator eſſes ridiculus. Itẽ poſtq̄ modo finitiua modo ſubiunctiua
recipit. Finitiua ſic quotiens iunctũ accipitur: ut eſt apud Virgiliũ: Poſtq̄ res Aſiæ Pri/
amiqꝫ euertere gentẽ imeritã uiſũ ſuperis. ideſt poſtq̄ uiſũ ſuperis. Subiunctiua uero quo
tiens ſecernitur: ut poſtq̄ uiſũ fuiſſet factũ eſt & ſimilia. Itẽ anteq̄ modo finitiuis modo
ſubiunctiuis iungitur contra ac ſuperius iunctũ ſubiunctiuis ſic ueluti anteq̄ ueniſſes di
dunctum finitiuis: ut apud Virgilium Anteqꝫ pudor q̄ te uiolem. Item niſi & ni. ſubiun/
ctiua recipit ueluti ni feciſſes: & ni feciſti: quanq̄ apud ciceronẽ non nunquam finitiuo
ungitur: tunc maxime cumparum debuiſſet ſenſus ut apud eundẽ niſi forte malis pate/
facere nobis prouincias quo exire poſſumus q̄ curare ut etiã illi qui abſint habeant quo
uictores reuertantur. Relatiua ſpecies uerbi dicta uidetur cum ad eum ſermonem ſe/
quentia referuntur quo dependet ſequens. hanc ſpeciẽ conſuetudine parum obſeruant
multi imperitia lapſi cum dicunt neſcio quid facis: neſcio quid feceris: quo more Cicero
loquitur pro ſexto Roſcio. Credo ego uos iudices mirari quid ſit ꝙ cũ tot ſummi orato/
res hominesqꝫ nobiliſſimi ſedeant ego potiſſimũ ſurrexerim: non dixit credo uos mirari
quid ſit ꝙ ſurrexi quod eſt idiotiſmos. Figuratur autẽ huiuſmodi ſermo hoc pacto.
Refert enĩ non modo agnoſcere qualis ſit ſpecies: ſed annotare quomodo ſeruatur præ/
poſito ſermone interiecto pariter orationi quare: quidẽ: cur: & ſimilibus: ſubiunctiua ſe
quitur ſpecies: ut apud Virgilium. Infandum regina iubes renouare dolorem. refertur
eruerint quod eſt iubes renouare: eodẽ pacto & ſimilia. Species uerborum ſunt hæ re
latiua: uſurpatiua: affirmatiua: conceſſiua. de relatiua diximus. Vſurpatiua ſpecies
eſt huiuſmodi cũ dicimus legendo proficit. ideſt dũ legit: legendi cauſa uenit ideſt ut le
gat: legendũ tibi eſt: ideſt neceſſe eſt ut legas. His enĩ fere caſibus uſurpãtur dicta: quod
uſu exerceri: quod hoc pacto eloqui demonſtrat. Deriuatur autẽ quaſi ex participio fu/
turo paſſiuo ut licet uerbũ non admittat paſſiuã declinationem: nihilominus fere ex oĩ
uerbo talis haberi dictio poteſt: uelut natãdo exercetur: ideſt dũ natat: & natandi cauſa
uenit ideſt ut natet: & natandũ tibi eſt. ideſt oportet nates. Itẽ cũ dicimus uapulãdo cor
rigitur: & uapulandi cauſa & uapulandũ eſt tibi: nec tamen eſt nator aut uapulor. adeo
non eſt participalis iſte ſermo ſed proprie ſermonis ſpecies. Participia enĩ cũ ſint talia
recipiunt perſonã & numerũ in his legendis ut ſpecies uſurpatiua infinitiua eſt Nihil enĩ
hoc recipit cum dicimus legendo ego proficio in omni genere. Itẽ numero legendo pro
ficimus & ſimilia. Affirmatiua autẽ ſpecies eſt huiuſmodi cũ re dubia in qua parũ al
tercantibus aſſentimur ſpecie ſubiunctiua quaſi ſit factũ affirmamus cũ dicimus fecerit:
dixerit: ideſt crede eum dixiſſe: aut feciſſe quod neque dixerit neque fecerit. Nam ſi fa/
ctũ eſſe re uera animũ inducimus finitiuo utimur ſermone: ideſt fecit: dixit. hic ſermo
confitentis eſt. ſuperior cum dicimus fecerit: dixerit: legerit non confitentis legiſſe uel fe
ciſſe ſed affirmantis ꝙ etiã ſi fecerit: uel dixerit: uel legerit: quod nequaquã factũ eſſe con
ſtet nihilominus nihil eſſe comiſſum quale eſt apud Ciceronẽ pro Milone: ſeruũ etiam
ut corruperit Accius meus amicus ait non dixit ſeruũ corrupit neque enĩ confitetur cor
rupiſſe: ſed affirmat ẽt ſi corrupit nihil criminoſe admiſiſſe Milonẽ: Et alibi idẽ ĩ eodẽ ſit
ita factum: credite ita factum eſſe quod non ſit talis eſt affirmatiua quæ altercationis
tollendæ gratia ſub ſimulatione confeſſionis inducitur. Conceſſiua præterea ſpecies eſt
quantum demum utitur ſubiunctiuam inſerentes qualitatem cum ſuadendo cuipiã ꝙ
expediat non perſuademus & deſiſtentes dum nos uolumus crimine abſoluere contẽdi
mus arbitrio eius remittentes ꝙ pertendat facere: ut cum: loquimur ne faciat: ſane ſua/
dentes illo pertendente ut magis faciat: addimus uideris feceris. i. licet tu uideas: tu pſpi

cias qd facias:hoc dicimus ſub ſpecie cõtendendi potius cunctantes. Nam cum facere ex animo ſuademus non ita loquimur feceris uideris:ſed facias:uideas exhortatiuo utẽtes ſermone. Enũtiatione igitur eadem affirmatiua & cõceſſiua eſt ſpecies:ſenſu uero diſfert:quoniã que liqueãt nobis nõ eſſe affirmãtes quaſi ſint facta defendimus Itẽ quæ nequaquã uolumus fieri uerbo uelut fiat cõcedimus:ut pertinatiam cõtendendi euitemus.

Imperſonalis uerborum declinatio.

Mperſonalis uerborum declinatio. pſonæ tertiæ formã habet quam additis pronominibus & pro prima & ſecunda perſonis uſurpant: quaſi pudet me te illum: & cũ uentũ eſt ad numerũ pluralem:pronomina dũtaxat numero iungũtur plurali:cum dicimus pudet nos:uos:illos. non nunquam & ipſa uerba imperſonalia numero plurali iunguntur:quotiens cum dicimus quæ uis uiron ſane intẽduntur quaſi poſeſſiua ſignificantes ut cũ dicimus decet me penula. Item decent me penule & ſimilia q̃ tali ſignificatione:& primam admittunt perſonam:cum dicimus & ego te deceo & tu me deces. quaſi per totam itaq; declinationem impſonalia ſũt. & quæ trina forma terminãtur & eſt prima quæ in. et. erit:ſecunda in it:tertia in. tur & quæ in et exeũt duas formas habent. Quædam. n. ab indicatiuo ueniunt:ut miſeror miſeret. alia a ſe deriuantur ut pudet:tedet:decet:libet:licet:Itẽ q̃ in. it. uniformiter terminantur quaſi contingit:euenit: Identidẽ quæ in tur. exeunt tam ex omni genere uerborũ naſcuntur q̃ ab indicatiuo dũtaxat figura temporibus declinantur:ut lego legitur:curro curritur:q̃ a quibuſdã nominantur genera:ſed inter modos uerborum placuit rectius ordinare : ſiquidẽ alia quæ ex ſe oriuntur:nõ nulli inter genera uerborũ collocare uoluerũt quoꝝ declinatio ſicuti uerba cætera per omnes modos decurrit. Hac itaq; ratiõe iperſonalis modus cæteroꝝ impſonalium genere ſæparatur. Huiuſmodi præterea uerba caſibus accomodantur. hec enĩ quæ in. et. terminant̃ modo datiuo accuſatiuo caſui ſeruiunt:uelut libet mihi : tibi illi: decet me:te:illum:quæ in. it. exeunt datiuo caſui copulant̃ : ut contingit mihi:tibi illi: quæ in. tur. exeunt datiuo & ablatiuo caſui copulantur: ut dicitur:mihi:tibi. illi: ablatiuo:ut gerit̃:a me:a te:ab illo. Ex his quoq; quædã ſunt primi ordinis ut iuuat me: te. illum:reſtat mihi:tibi:illi. Item alia ſunt ſecundi ordinis ut decet me:te:illum:libet: mihi:tibi illi. oportet:pœnitet:& pudet: & ſimilia. Item tertii ordinis correpti : ut accidit mihi:contingit mihi. Item tertii producti ut expedit & conuenit euenit mihi. Hæc. n. primam & ſecundam perſonam non habent. per tertiam tres perſonæ addito ꝓnomine ſignificat̃. Ex his præterea uerbis quædam licenter ueteres tempora figurabãt perfecta ex forma actiuæ declinationis moræ paſſiuæ declinationis uelut libet mihi libitum eſt mihi:placet mihi. placitum eſt mihi. ut apud Vir. ſic diis placitum Itẽ pudet puditum eſt:miſeret miſertum eſt:pro eo ſane quod eſt libuit: placuit: puduit. Item tedet me:unde Vir. Si nõ perteſum thalami. Sed tantũ hæc quidã perfecta ex forma paſſiuæ declinationis aliter figurãdo declinabant. ut eſt pudetur:tedetur licetur:eorum præteritũ pfectũ puditũ eſt licitũ ẽ. Nã puduit & licuit more actiuæ declinatiõis dicimus:teduit autem dicere non poſſumus:ſed ne teſum eſt quidã tantummodo perteſſũ cõpoſita figura dixerunt. ex his quoq; non nulla imperſonalia ſub diuerſo ſenſu eadem imperſonalia ſunt & cæteris ſimilia ut cum dicimus placet mihi:idem uidetur . Item placeo places placet:licet mihi ideſt poteſtatem habeo & liceo lices dicimus cum ad preciũ referimus ideſt liceo denariis totidem:contingit mihi:contingit:tibi quaſi uenit:ſed & cõtingo cõtingit dicimus. Item iuuat me te illum dicimus:quaſi iocundũ eſt mihi:ſed a iuuo iuuas dicimus. Imperſonaliũ declinatio non facile admittit participia:& errant qui dicens pudens participia opinantur eſſe cum ſint appellationes. Paſſiua uero imperſonalis decli/

natio huiuſmodi eſt & figuratur ex uerbis quæ abſolutiua ſunt ideſt neutralia quæ cæte
ras perſonas non admittunt paſſiue declinatiõis . quoniam ſunt neutralia: nihilominus
tertiam perſonam admittunt paſſiuam & declinantur paſſiua declinatione more imper
ſonali quaſi pugnatur a me a te ab illo. Item certatur ſimiliter: ut pugnatur cominus
armis. & certatur limine in ipſo. Item diſcribit᷑ a nobis: uiuitur hoc pacto. Itur in antiq̃
ſiluã qua ſpecie nõ qui facit: ſed quid fiat demonſtrat᷑ numerũ pluralẽ ipſa declinatio ad
mittere non poteſt. ut enim decent nos penule ſub actiua ſpecie imperſonali dicimus eũ/
tur a nobis uiæ dici nõ poteſt: ſed itur a nobis in uia: pugnatur a nobis ĩ bello. Huiuſmo
di autem neutralia accõmodãtur loco: tempore perſona. ut bene illo loco ſtudetur: bene
illa hora ſtudetur. Sunt præterea uerba quæ cũ ſint imperſonalia ab actiua declinatione
collata in perſonam patientis imperſonali more figurantur: ea ſunt quæ datiuo caſui co
herent uelut maledico tibi. inuideo tibi. conſulo tibi. obiicio tibi: prouideo tibi noceo tibi
Hæc omnia in perſona pacientis non recte dicimus maledicor a te: ſed maledicitur & in
uidetur mihi a te: maledicitur tibi a me: obiicitur mihi: conſulitur mihi: prouiditur mihi
imperatur mihi: nocetur mihi cõmuniter a te & cætera ſimilia non enim dicimus noceor
noceris. huiuſmodi enim uerba paſſiuam naturam non habent. Cæterum hoc modo
tantum declinantur dum illud tantum ſciamus etiam ĩfinitis omnibus eandem utique
paſſiuam ſignificationem: ut apud Ciceronem nihil mihi ab iſtis noceri poteſt. & apud
Salu. in iugurta cum gallis de ſalute non de gloria certari: uerum hæc & ſimilia antiqui
tatis conſuctudine diuerſa reperiuntur figurata declinatione. Apud quoſdã. n. & per cæ
teros modos imperſonalium declinatio decurrit: & hac ratione genus potius non dum
eſſe dixerunt. Nam cũ ſit indicatiuus curritur hoc eſt omnes currũt facit imperatiuũ cur
ratur optatiuũ curreretur: ſubiunctiuũ cũ curratur: infinitiuũ curri: quam declinationẽ
qui probauerit ſciet certari & noceri quoq; latinũ eſſe Saluſtium & Tulliũ imperſonalis
modo infinitiuum recte poſuiſſe. De his quæ apud ueteres diuerſa inueniuntur enũtia
ta declinatione. Nunc demum operæ pretium eſt ueterum inuiſere & percurrere libros
quo per facile innoteſcat per omniũ lr̃aꝝ fere concuriſſe licentiam: & perinde ut per alios
mores itidẽ priſcæ: & ante aliũ fuiſſe ſermonem annotamus: ut præclare dixit Terẽtius
nihil dictum quod non ſit dictum prius ſed iniecit: poſtera ætas manũ & ueluti diſcipli/
nam priſtini ſeculi: ita ſermonẽ faſtidire cœpit: & noua uelut parturire uerba quæ iuue/
num ritu ipſa mõ florent & uigẽt: ut ait Horatius: ut ſiluæ foliis primos mutant᷑ ĩ anos
prima cadunt: ita uerboꝝ uetus iterit ætas. Et iuuenum ritu florẽt modo nata uigentq;:
Exempli tamen gratia quædam commemorauimus quæ q̃buſlibet uti mores uetuſtatis
utant᷑ Plura. n. uerba quæ uulgo paſſiuo more declinauimus apud ueteres diuerſa repi/
untur denũtiata declinatione fruſtro quod uulgo fruſtor eſt. i. decipio. Itẽ patio ꝓ pati/
or moro quod crebro moror dicimus. Itẽ demolio: auxilio: populo: digno. Hæc & alia
apud ueteres reperimus cõtra morẽ doctoꝝ poſita. Nunc dicet aliquis quos ueteres hoc
modo loquentes fruſto: ut. C. Cæſar apud milites de cõmodis eorũ nõ fruſtrabo uos mi
lites. Item patio. Neuius in ꝓtecto: Populus patit inquit tu patias modo. Item Neui/
us ĩ eodem. Quid moras: quid ĩparas. Item Pacuuius ĩ Hermione paucis abſoluit ne mo
raret diutius. Ennius: An aliquid quod dono illi morares: ſed accipite. Demolio Varro
in portico libro. Et tamẽ non demolio aſtra. Item in epiſtolicarũ queſtionũ demoliuit te
ctũ. Itẽ Neuius ĩ corrolaria hæc demolite inquit. Itẽ auxilio. ut Graccus aduerſus furiũ
q̃bus ego prius cũ auxiliẽ: populo ait Plau. in fœneratricio quæ ego populabo ꝓpere. Di
gno ut Pacu. ĩ Hermõia cũ neq; aſpicere æquales dignarẽt eius. me dies deficet numerã
tẽ. exẽpla Sed hactenus hæc quæ mẽoria ſuggere potuit. ne ĩmenſũ ſerpat cõmẽtarius.

Atticipium eſt pars orationis dicta ꝙ duarum parcium quæ ſunt eximiæ in
toto ſermonæ uerbi & nominis uim participet. Capit. n. a nomine genus &
caſum a uerbo aũt ſignificatiõem & q̃litatem & tempus ab utroqꝫ numerũ
& figuram. Significatiões · participioꝝ qnque ſũt quemadmodũ in uerbo a
ctiua:paſſiua:neutra:deponens:cõis: Actiua ẽ ut uocans:docẽs: Paſſiua ut
uocatus doctus. Neutra ut nauigans:uolans Deponens:ut luctãs:ſequẽs. Cõis ut cõſo/
lans criminans. Qualitas participioꝝ ſimiliter quemadmodũ in uerbis in q̃tuor ſpecies
diſtributa eſt. Abſoluta:inchoatiua:frequentatiua:meditatiua. Abſoluta ẽ ut legẽs:do
cẽs. Inchoatiua:ut ferueſcẽs:luceſcẽs. Frequẽtatiua ut curſitãs q̃ritãs Meditatiua ut eſu
riẽs parturiẽs. Tẽpora participioꝝ ſũt tria. Præſẽs ut ſequẽs. Præteritũ ut ſecutus. Futuꝝ
ut ſecuturus. Genera & caſus ex noĩe tracta facile noſcimus: nũero quoqꝫ & figura tã ex
uerbo ex noĩe intelligi põt. Participia trahuntur a uerbo actiuo duo q̃ præſentis tẽporis
& futuri ut docẽs & docturus. A paſſiuo duo præteriti & futuri. ut doctus & docẽdus A
neutro duo præſentis tpis & futuri currẽs curſurus. Interdũ tria cũ declinatio paſſiua mi
ſcet̃ ut gaudẽs gauiſus:& gauiſurus. A depouenti tria luctãs luctatus & luctaturus. iter
dũ q̃tuor ut ſequẽs ſecutus & ſecuturus & ſeq̃ndus. A cõi ſp q̃tuor ſecũdũ formã q̃dem
actiuã preſentis tpis & futuri:ut criminas criminaturus ſecũdũ paſſiuã ãt formã preteri
ti & futuri ut criminatus & criminãdus. participia ĩ actiuis tpis preteriti nõ ſũt nt græce
dicius ὁ τέτυφοσ Recipiũt̃ ãt ĩ poſitiõe paſſiua ea q̃ nõ hẽnt paſſiuã decliatiõe ſicut apd̃
ueteres inueniunt̃. Iuratus nõ eni dicimus iuror: Similiter & prãſus:cœnatus:potus: q̃
participia eẽ aut uerboꝝ ſignificatio:aut figura nõ patit̃. Minime. n. a uerbis deriuant̃
& hæc dumtaxat reperiunt̃ in toto ſermone participia q̃ſi paſſiua q̃ originẽ nõ habẽt q̃le
eũ iurati iudices pronũciauerũt: Item apud Ciceronẽ cenatus ſubitũ cũ duobus filiis apd̃
eundẽ. Pro Milone pranſi poti oſcitantes:ſed neqꝫ iuror neqꝫ prãdeor neqꝫ cœnor dicit̃
Apud Turpiliũ comedia nobilis. cuius titulus Demetrius legimus iurata ſum ꝑfecto ſi/
nitiuo dictu iuuenis eſt q cõſulit:meretrix reſpondit nõ ſũ iurata ꝓ eo ſane qd̃ ẽ iuraſti
nõ iuraui. Sed hæc in cæteris uerbis & participiis dici non poſſunt. Participia in paſſiuis
preſentis temporis nõ ſunt. Abutunt̃ aũt ueteres actiuo ꝓ paſſiuo ueluti gẽibuſqꝫ: uolu
tans hærebat deeſt enim ut ſit κυλιυλουπενοσ Item precipitans traxi mecũ deeſt me ut
ſit præcipitans κατ αρριστό ἔνόσ Sunt quædã participia noĩbus ſimilia:q̃ quoniã uerbi
originẽ nõ habẽt propterea nõ ſũt participia ſed noĩa ut tunicatus:galeatus:penulatus:
togatus. Quædã participia & nomina cõiter eſſe poſſũt:ut paſſus uiſus. cultus quæ gtõ
caſu diſcernũt̃. Nã ſi noĩa fuerit genitiuũ caſũ. i us lõgã ſylabã mittũt ut huius paſſus ui
ſus cultus Participia ãt ĩ. I. mittũt huius paſſĩ niſi culti. Errãt lõge q opinãt̃ moribũdus:
uitabũdus furibũdus eẽ ꝑticipia. Sũt. n. appellatiões moriturus uero ẽ ꝑticipiũ. Cæterũ
fere tantũ diſtat hoc ſermone:quoniã cũ dicimus moriturus & moribũdus licet mortem
nõ ſit ſubiturus nihilominus ſimilis morituro:tale ẽ furibũdus ſimilis furenti ſed ſine fu
rore item cũ legimus apud Saluſtium Vitabũdus inq̃t per ſaltuoſa loca recedebat. Non
utiqꝫ uitans ſed uitare ſimulãs: Hæc plerũqꝫ differũt participia etiam ſæpe temporibus
deficiũt ut furens cœpturus:ſtudẽs ratus:&ce. Item obſeruandũ eſt quod cũ uerbũ acce
dit ꝙ tantũ paſſiuã declinationẽ admittat participia recipit actiua & paſſiua q̃ſi hortor
conſolor dicimus ex eo hortatus & hortandus. Item hortãs & hortaturus q̃uis hortor nõ
dicimus. Si uero tale ĩciderit uerbũ quod ſub paſſiua declinatiõe patiẽdi uim parum ad/
mittat futurum. Participium declinationis paſſiue non fere admittit:ut quaſi expergi/
ſcor cunctor:expergiſcendus &cunctandus:ſermo abſurdus uidetur quia ſenſum non
admittit.

Duerbium eſt pars orationis quæ adiecta uerbo eius ſenſũ implet atqꝫ ex
planat ita. Nã cũ dico Palæmõ docet nõ dũ habet ſuã uim ſatis planã niſi
a adiicero male aut bene: & ideo aduerbiũ appellat̃ qa ſemp addiicit̃ uerbo
Scaurus ita diffinit. Aduerbiũ eſt rei modus adiectiõis ipſã ꝓnũtiationẽ
diffiniẽs recte: diligenter: optime. Aduerbiũ dicit̃ ideo quoniã aduerbi tẽ
dit in eadẽ ſnĩa conſpiratione: ut recte dixiſti: diligenter feciſti: optime legiſti. Aduerbio
hæc iũcta ſũt diſcrimina generalia tria: forma modus: finitio. Forma cõtinet aut ſimplicẽ
aut cõpoſitam. Modus continet quantitatem: ut plus minus ue. Finitio cõtinet ſummã
Aduerbia aut ſue ſunt poſitõis: aut ab aliis partibus orationis trahũtur. Per ſe naſcuntur
ut nuper. Hæc quæ ab aliis tranſeunt uarias habẽt: formas a proprio nomine dicunt̃: ut
Tullius Tulliane. Alia a pronomine: ut meatim. tuatim. Item a uerbis: ut curſum. Item
a nomine & uerbo: ut pedentim. alia a participio: ut ĩdulgẽs ĩdulgenter. Item a nomine
appellatiuo: ut docilis dociliter. alia a uocabulo: ut hoſtiũ hoſtiatim. Verũ ne has qdem
omnes uarietates pſequendas putarim. ſatis eſt poſuiſſe aliquas per quas cætere colligã-
tur. Aduerbiis accidũt numerus ut ſemel: bis: ter: quater: quinquies. deinceps: primum:
iterum rurſus: tertium dumtaxat. ſæpe ſæpius: ſæpiſſime. miles: decies. Negatio: ut nõ:
nequaquam: haud: parum: ſecus minime. Cõfirmatio: ut etiam quid ni: nempe quippe
ꝓfecto: uidelicet plane. maxĩe. ſcilicet. licet ilicet. nimirũ. Demõſtratio. ut. ecce. en. illũ.
eccum. eccã ſed hæc pronomina quidam eſſe dixerunt. optatio. ut utinam o ſi qui. ſi. ſi.
æſtimatio. ut caro. uili. Ordinatio. ut prĩo. ſecũdo. deĩde dæiceps tũc. ante prius. deniqꝫ
Interogatiuo. ut cur. quare. quid ita nempe nõne. quamobrẽ. utrũ Similitudo. ut quaſi
ceu. itaqꝫ. perinde. ac ſic. prout. item adeo: ueluti: tamq̃. ſic. quemadmodum. Dubitatio
an utrum: fors: forſitan: fortaſſis: fortaſſe. Inuocatio ut heus: heo. Reſponſio ei. Prohibi
tio negatio: affirmatio ut ne. Prohibẽdi modo ne facias. Negandi: modo ne id facias: ne
Affirmãdi modo: næ tu heri accuſator ridiculus eſſes. Cõmunicatio ſiue cõgregatio. ut
pariter: ſimul: una. Separatio: ut ſeorſum ſeparatim: ſemote: ſegregatim. Optio: ut poti
us ĩmo. Euentũ: ut forte: fortuitu. Qualitatẽ: ut bene: pulchre. ſapienter: prudẽter: agili
ter: uiriliter: expedite. Quantitatem nimium. plus. minus: multũ: tantum tantũmodo
ſatis parumper ſublimiter. Præcationem: ut ſodes. iuſiurãdum hercule. me hercules me
diuſfidius. mecaſtor. ecator. ꝓpol. edepol. Tẽporale. ut modo. heri. hodie. cras. ſtatim.
nunc. nuper. perende. olim. aliquando. quando locorum quæ quatuor deſcribunt̃. Nã
aut aduerbia loci ſunt. ut hic. illic. ibi: alibi. intus foris. Aut aduerbia ſunt ad locum: ut
huc. illuc. quo: alio intro foras. Aut aduerbia loci. de loco ut hinc: illinc· inde. aliũde. Aut
aduerbia aliter per locũ: ut qua. hac. illac. iſtac Recta aut cõmunia omniũ partiũ. ut pere
græ. penitus rurſũ. deorſum. ſurſum. paſſim. anguſte. late. Etiam nomina ciuitatum in
aduerbia redigi poſſunt: & illa quidem quæ genitiuo caſu. i. &. æ. ſyllabis fiuntur. quan
do in ipſis ciuitatibus ſumus uel illic aliquid agimus ipſo genitiuo caſu uti debemus. ut
Romæ ſum. Romæ ſtudui: Arimini uerſo: armini moror. Quando autem ad ipſas
ciuitates pergimus aduerbium facimus ad locum caſu accuſatiuo: ut romam uado. Ari
minũ pergo: Si uero tamen digredimur ſeptimo caſu: utendum eſt. ut Roma uenio: Ari
mino diſcedo. Ea uero nomina ciuitatum quæ genitiuum in us ſylabam mittunt in una
tantum parte diſſentiũt a ſuperioribus: Nam & aduerbium loci in loco ſeptimo caſu ſer
uabimus: ut narbone ſum: quia facit huius narbonis: Babilone ſum quia facit huius ba
bilonis. Rus etiam & domus & huius in aduerbia redigi poſſunt. Nam ſi aduerbiũ loci
in locum ponimus ita dicemus: rus uado. domum. pergo. Si illic fuerimus ita dicemus
ruri ſum: domi moror. Si inde ueniamus ſeptimo caſu utimur. ut rure uenio: domo diſce

do: Humus autẽ nõ recipit niſi aduerbiũ loci: in loco ut humi naſcitur. i. humo. æquæ ad
uerbia ſũt dicenda quibus melius præpoſitio detrahitur. Si tamen ciuitatũ ut cæterorũ
locorũ nomina fuerit deſtinata. alioqui prouinciis: Item prepoſitio applicabit᷑: ut ab Ita
lia uenio: in Italia ſum: ad Italiam uado. Poetæ tamen ſæpius ab hac obſeruatiõe diſce/
dũt. Sunt præterea nomina ciuitatũ quæ plurali numero figurant᷑ ut: Athenæ Thebæ &
his utemur accuſatiuo caſu eunte: ablatiuo manentes & exeuntes. Cõparatione recipiũt
aduerbia quotiens appellationes unde trãſeunt comparant᷑: ut docte doctius doctiſſime
quia eſt doctus: doctior: doctiſſimus. Et quoniam aduerbia quoque ſunt que per omnes
gradus ire non poſſunt: ideo his ad augendam ſignificationem pro comparatiuo &
ſuperlatiuo magis & maxime coniungimus ad minuendã minus minime quemadmo
dum comparantur ita diminũtur aduerbia a poſitiuo: ut primũ primulum lõge lõgule
A comparatiuo mõ ut melius meliuſcule: longius longiuſcule. A ſuplatiuo uel nulla exẽ
pla uel pauca ſunt: Aduerbia comunia cum nominibus: ut ſubito: ſedulo. aut cũ prono
minibus: ut qui: quo hac. Aut cũ uerbis: ut age pone. aut cũ cõiunctionibus: ut quare ſi
quãobrem: quando ne ut cũ aut cũ præpoſitionibus: ut præter: ante præ cõtra: ꝑꝑ aut cũ
interiectionibus ut. hem: heus. heo. aut pro ſe inuicẽ. ut ubi quãdo maxime tum ut hic.
Deniq; hæc aut ſenſus aut plerunq; ĩter ſe diſcernit accentus. Aduerbiis addi præpoſiti
ones quã plurimi negant: ſed tamen lectum inuenimus ĩ primo quod eſt ενϖρωτιόσ &
quæ dixerunt ueteres a mane & ab hinc annos decẽ natus eſt: quod eſt ante decẽ natus
ãnos. Item poſt hac. ante hac exinde. ab hinc ab uſq; & poetice de ſubito de repẽte: de im
prouiſo. quorum quædam uelut una pars orõnis compoſita nõnulla poetice ꝑferuntur:
Notandũm ſane ꝙ ipſa aduerbia uarios habent fines: Nam quædam ex cõmunibus deri
uata appellatiuis in. ter. ſyllabam exeũt quotiens datiuus caſus. I. littera terminatur. ut
moli moliter: uolubili uolubiliter: explicabile explicabiliter: plauſibili plauſibiliter: doci
bili docibiliter. Ex hac regula unum diſſentit quod eſt facile. quod quidam nomen putãt
pro aduerbio poſitum ut eſt toruum clamat: horrẽdum ſonat. Cæterum in compoſitiõe
facilis a quo difficilis eſt difficulter facit nõ difficile. Appellationes enim quotiens com/
ponuntur ſuam regulam ſeruat. Sed ſæpius contra hanc regulam uſurpat auctoritas.
Quotiẽs datiuus. o. littera terminatur aduerbia. e. aut. o. litteris exeũt. ſed ea quæ i e ex
eunt ꝓduci debẽt docto docte. Similiter & cæte. Hæc aut diſſẽtiũt: & e correpta finiũt᷑
q̃ nõ cõparant᷑ nec ueniunt ex quadã appellatiõe. ut rite magnope. repẽte. Aut ea quæ cõ
paratiõis regulã nõ ſeruãt. ut bene male. melius. peius. optime peſſime. Item ea quæ a no
mine uerbo ue nõ ueniunt. ſed per ſe inueniunt᷑: ut in pune. Idẽtidẽ quæ. o. littera exeũt
tã corripiũt᷑: ut citus citus cito: q̃ ꝓducũt᷑: ut falſus falſo. primo. tertio ſubito. cõſulto ſup
uacuo. clandeſtino: gratuito. ſecũdo quarto. perpetuo. tuto ſecreto. neceſſario. fortuito.
matutino cõtinuo. opinato bipartito: tripartito. quadripartito. Huc uſq; ꝓcedit figura
quia qnquepartito nemo dicit: nec ĩ cetero numero ita efferre poſſumus. Alia ĩ tus: ut fũ
ditus: ſtirpitus: radicatus: cælitus. nudiuſtertius. diuinitus. publicitus & publice. Itẽ hu
manitus & hũane. Sed in hoc ſenſu diſtinctio ſenſũ mutat ut: ſit humane ανθρωϖινωσ
ut eſt apud Terẽtiũ tamẽ uix humane patit᷑ & hũanitus φιλανθρώϖωσ ut idẽ Terenti
us ait: cœpi nõ humaniter. neq; ut aĩm ægrotũ decuit adoleſcentulũ tractare. Quædam
ſunt nõia ĩ us ſyllabam terminata q̃ ex ſe bina aduerbia faciunt. ut eſt ueterũ auctoritas
trãſit. n. in qbuſdã rõnẽ & aliter ipſa enunciat. aliter cõſuetudo uſurpat. Nã nauus naui
ter dicũt qđ nos naue Itẽ duriter qđ nos dure. Itẽ largiter qđ nos large. Itẽ celere. & cele
riter ſũt præterea alia quæ i. am. finiunt᷑: ut obuiã: ne qcq̃: bifariam: quadrifariã: perpe
ram: nequaq̃: trifariam: multifariam. Alia ĩ. im. ut gradatim: unciatim: affati: acceruati

carptim:raptim ſeparatim.tractim.furtim:ſtatim ſũmatim:priuatim:uiritim. tributi.
geminatĩ:regulatim:paulatĩ:glomeratim:copulatĩ:cæſim curſim:afflictim:minutatĩ:
deditim:partĩ:paulatim nominatĩ:uiatim:guttatĩ:angulatim:ſtrictim:ubertĩ: ſenſim:
uicisſim:pedetẽtim:paucilatĩ:ſigillatim turmatĩ:ſtillatim:memoratĩ. Inuenit̃ ẽt aduer
biũ.a.littera terminatũ:ut iniuria cui contrariũ.eſt iure. Itẽ in.I.ut ueſperi. Itẽ in.u.ut
noctu. Itẽ in.l.ut ſemel. In oĩbus latinis ꝓpriis noĩbus quæ.o.littera ablatiuo caſu termi
nant̃ in aduerbiis mutata.o.littera in.a.acedente ſyllaba.ne aduerbia faciũt:ut a Virgi
lio uirgiliane:a Tulio tuliane.& quæ apud grecos aduerbia ως terminant̃:ea apud nos
iuxta latinũ ſermonẽ in.e.littera finiũtur:ut ὁμηρικωσ homerice. Oĩa noĩa quæ in.a.ex
eunt ablatiuo caſu & ſũt fœminina aduerbia in tim.mittũt:ut regula regulatĩ:uncia un/
ciatim:rota rotatĩ & ſimilia. Itẽ quæ in.e.exeũt ĩterdũ aduerbia ĩ tus mittũt:ut ab unita
te unitus:ab ſtirpe ſtirpitus:a fũdamine funditus. Itẽ ex præpoſitionibus q̃ mutato accẽ
tu in aduerbia recedũt:ut infra:infra ſtant ſupra:ſupra eſt:extra extra erat:ĩtra ĩtra ſede
bit: ultra ultra non faciam :citra citra diſcurrit:circa circa equitatur: iuxta iuxta fecit:
contra contra condebat:ſuptus ſuptus erat corã corã ſtetit:idẽ palã ante ante uenit:poſt
poſt ſedit:prope prope cecidit:idẽ pene uſq; uſq; illã multauit ut ſit ualde: itẽ ſup ſup frõ
de:quãdiu.n.ſine caſibus enũciant̃.aduerbia acceptis caſibus præpoſitões ſũt. Itẽ aduer
bia qdã hæc poſuerũt quæ etiã apud ueteres obſeruata ſunt trãſlatiui:diuiſiui : receptui
oſtentui:& ſi qua eiuſmodi ſũt alia quæ caſui datiuo dant̃ in qbus obſeruabimus ita dice
re trãſlatiui eſt:erit:trãſit:facit mittit.trãſlatĩ.nõ dicimus & ce.ſimiliter qdã tamẽ dicũt
ſimilia his eſſe decori:honori uſui.q̃ ſupra diximus.hæc aduerbia ϖρωτότυϖον nõ hẽnt
poſt poſterior:poſtremus:ſupra ſupior ſuppremus:ĩfra ĩferior ĩfimus:ꝓpe ꝓpior ꝓxius:
ĩtra ĩterior ĩtimus:extra exterior extremus ultra ulterior ultimus.citra citerior nõ habet
penes penitus. Figura aduerbiis ſicut ĩ oĩbus ptibus orationis aut ſimplex eſt ut iuſte:aut
cõpoſita ut ĩiuſte. Vt aduerbiũ eſt mõ tpis & ſignificat poſtquã. ut a me tũ primũ ſæuus
circũſtetit horror:ut regẽ æqueuũ.mõ qualitatis & ſignificat queãdmodũ ut troianas ut
opes & lamẽtabile regnũ.modo loci & ſignificat ut eſt cæſſis ut forte iuuẽcis:modo optã
di & ſignificat utinam ut eſt:ut ueniret ante hac.modo admirãdi & ſignificato quã:ut te
poſt multa tuoꝶ funera cõſpicio.modo cõiunctio cauſalis ut faciẽ mutatus & ora cupido

Ræpoſitio eſt pars orationis quæ cõplexa aliã partẽ orationis ſignificationẽ
eius mutat:uel ſupponit̃ ut mecũ aut uerbũ procedit profero aut aduerbiũ
ut in docte.aut participiũ ut precedẽs aut cõiunctionẽ ut abſq;.aut ſeipſã ut
circũcirca. Præpoſitiones tã caſibus ſeruiũt quã loquælis & caſibus cõiungũ/
tur aut ſeperant̃:aut cõiuugũt̃ & ſeparant̃. Coniungunt̃ ut di:dis diduco.
diſtraho. Separãt̃ ut penes:apud. Cõiungunt̃: & ſeparantur cætere omnes ex quibus
in.&.cũ præpoſitiões ſi ita compoſitæ fuerint ut eas ſtatim.s.&.f.littera ſequatur plerũ/
q; producunt̃:ut inſula.ĩſula.conſiliũ confeſſio. Præpoſitioni accidũt caſus. Sũt ãt q
putãt accedere præpoſitioni figurã & ordinẽ. Figurã:qa ſunt præpoſitiões ſimplices ut
abs.cõpoſitæ ut abſq;. Ordinẽ quia ſũt præpoſitiuæ:ut ſine:ſubiunctiuæ: ut tenus. Sed
hæc nos ſimilia ĩ his numeramus quæ ĩæqualia nominant̃. Caſibus ſeruiunt accuſati/
uo dũtaxat & ablatiuo. Sed ſcire nos cõuenit præpoſitiones ius ſũ tũc retinere cũ præpo
nunt̃:ſuppoſitas uero ſignificationẽ & uim propriã nõ habere: Separatæ præpoſitiões ſe
peratis Prepoſitionibus nõ coherẽt & aduerbia faciũt:ſi quãdo illas non ſubſecũtur ca/
ſus. præpoſitões aut ipſa uerba corrũpũt ut cõficio.aut ipſe corũpũt̃. Caſibus ſeruiũt præ
poſitiões.accuſatiuo dũtaxat ablatiuo.antiq etiã genitiuo caſui præpoſitiões:cõiũgebãt.
ut Virgilius. Crurũ tenus:& laterũ tenus hiſpida nati. Quædã communes utriuſq; ca

ſus: nõ nullæ preponũt᷑ :aliæ tãtũ uerbo quedã tamen caſui mutato aliæ accẽtu in aduer
biis accedũt·nonnullæ tã caſui quã uerbo loquelis ſeruiũt ut.ſi dicas ſcribo adiectis præ
poſitionibus hoc genere uariãt᷑ :ut cũ:de:ſub cõſcribo deſcribo ſubſcribo. Præpoſitiones
aut caſibus tãtũmodo ſeruiũt aut ſolis loquelis.aut utriſque comuniter.Caſibus tãtũ ſer
uiũt ut apud penes Sũt aliæ quæ harũ inueniũtur exẽplo loquelis tãtũ iũguntur:ut an
con:di:dis:ſe:re:ut amplector.cõgredior.diduco.diſtraho:ſeparo refero. Cætere præpo
ſitiões & uerbis ĩhærẽt & caſibus:ut per hũc modũ admoneat obrẽ quæ caſibus ſeruiũt
aut accuſatiuo aut ablatiuo copulãt᷑ quæ accuſatiuo caſui ſeruiũt iungũt᷑ hoc modo.Ad
domũ aduerſus hoſtes.citra italiã circũ muros.erga cõſcientiã.iter cũ propinquos.infra
potẽtes.poſt domũ præter paucos.pone tergũ.trãſalpes iuxta ædẽ uſq; galiã ante iudi/
ces:cis tyberim.cõtra græciã circa foꝝ:extra ciuitatẽ:intra opidũ:ob amiciciã.penes plu
rimos pp ſpẽ:ſecũdũ diſciplinã:p ꝓuinciã:ultra terminũ:ꝓpe me eſt:ut dicit Ciceronẽ i
Piſonẽ proximus Pompeium ſedebã:ſed & datiuo caſui.Idẽ Cicero dixit ad Atticũ ꝓpi
us grãmatico acceſſi nepos illuſtri. Saluſtius proxima Carthagini loca. Vir. Proximus
huic loco:ſed proximus iteruallo.Itẽ ꝓpius ſtabulis armẽta tenerẽt : ablatiuo caſui hæc
ſic iungũt᷑ a ꝓpinquis:ab hoie:abſq; nobis cũ ſociis.corã amicis:clã patre de ciuitate:e fo
ro:ex prouincia.ꝓ fratre:prædolore:palã oibus:ſine domino. tenus crure Et quæ utri/
ſq; caſibus ſeruiunt ut in ſub:præpoſitiones accuſatiuo caſui tũc iungnut᷑ quãdo aliquo
nos transferimus:ut in rus eo:in prouinciã uado:ſub montem pergo. Cum uero in ipſo
loco ſumus ablatiuo caſu utimur.ut in rure ſto.in prouincia ſum:ſub monte moror. Su
per etiam & ſupter licet rarius utriſq; caſibus ſeruiũt. Nam dicimus & ſuper terram &
ſuper terra ut ſtratoq; ſuper diſcũbitur oſtro.& gemina ſuper arbore ſidunt & ligna ſup
foco large reponens. Item ſuper teſtudinẽ & ſuper teſtudine: & ſubter mare : & ſubter
ter mari.Præpoſitiones in.ex.per.de.pro.præ.tam uerbis præponuntur quam caſibus
amplectuntur. Sed iuncte uerbis ſine nominibus modo ſignificationem augent:ut im
potens.exoſus.edurus.deamo perodi.promiſſa uerba per pingue.modo diminuunt.ut
inſcius.excors.inermis. deformis.perfidus.profanus.

De præpoſitionibus quæ ſub uaria ſignificatione apud auctores reperiũt᷑. In præpoſi
tio ſignificat modo id quod eſt ualde:& uim uerbi cui præponit᷑ ut ſuperius auget.ut in
crepuit.inſonuit. Virgilius Turnus ut infractos modo ſignificat idem quod nõ & uim
uerbi inminuit cui præponit᷑.ut inualidus.infirmus. Ponitur & pro eo quod eſt iter ut
Antheſylea furens mediiſq; ĩ milibus ardet.Item aut caphyn:aut celſis ĩ pupibus arma
cayci & pro aduerſus:ut in patricidã:in tyrannũ:ut Virgilius Quid meus æneas in te cõ
mitere tantum? Et ipſe deos in dardana ſuſcitat arma.Et pro modo qualitatis ut quem
pellis aenis in plumam ſquamis auro conſerta tegebat.Et atq; huic in faciem ſoror ut cõ
uerſa metiſti.Interdũ pro particula ſuperuacua:ut Noſco crines incanaq; menta:Inter
dum qualitatẽ habet ad peius deterius pendentem:ut Quã ſemel informes uidiſſe cyclo
pas.Non enim nullius formæ ſignificat:ſed malæ formæ.Sed æque dicitur uulgo defor
mis.Item apud Virgilium.Et pirgi ueteres intempeſtæq; grauiſtæ.Nam & hic non nul
lius:ſed malæ tempeſtatis:ac per hoc inſalubres peſtilenteſq;.ponit᷑ & pro qualitate or/
dinatiua:ut cũ dicimus:opus in dies creſcit ut Virgilius:Inque dies auidum caput alti/
us effert.& Tullius.Creſcit in dies ſingulos & pro ſpatio temporali : cum ſignificatur
quæ adhuc:ut cum dicimus mane in noctem:ut apud Virgilum: Fœlix ſi protinus illũ
æquaſſet nocti ludum in lucemque tuliſſet.Ponitur & pro præpoſitione pro:ut cum di/
cimus:Hoc munus in magnum habeo:ut Virgilius. In magno munere Cyſeus. Eſſe
ſui dederat monumentum & pignus amoris.& Saluſtius in primo hiſtoriarum libro: ut

Et facta in gloria numero & ſi liceat auidius fecerit. Sub præpoſitio ſignificat modo ſupra: ut ter flamma ſubiecta reluxit: & corpora ſaltu ſubiiciũt in equos ideſt ſupra iaciũt: modo infra caudamq; remulcens. Subiecit pauitantem utero ſiluaſq; petiuit. Item pedibuſque rotarum ſubiiciunt lapſus. Significat & prope ut quo deinde ſub ipſo ecce uolat. Item claſſemq; ſub ipſa Antandro. Ponitur & pro præpoſitione in: ut namq; ſub ingenti luſtrat dũ ſingula tẽplo & Quã ſemel informe uaſto uidiſſe ſub antro. i. in templo & i antro ſup præpoſitio ſignificat mõ de: ut multa ſup Priamo rogitans. & Hæc ſup aruorũ cultu pecorumq; canebam. & ſuper arboribus. Modo & pro præpoſitiõe pro: ut nec ſup ipſe ſua molitur laude laborẽ: & nil ſuper imperio moueor. Ponitur & pro inſuper & amplius. ut Cui neq; apud danaos uſq̃ locus inſuper ipſi dardanide & cetera. Item ecce ſuper mœſti magna diomedis ab urbe. legati reſponſa ferunt: & pro deſuper: ut hæc ſuper euallo proſpectant troes. & Superq; in mane baratrum cernitur. Item gemina ſuper arbore ſidunt: & pro ſupereſt ut ille aũt (neq; enim fuga ſuper ulla pericli) Et o mihi ſola mei ſuperaſti anactis imago. Item & ultra ſignificat ut ſuper garamantas & indos ꝓferet iperium. Pro præpoſitio ſignificat porro ut cum profundum dicimus pelagus: cui porro ſit fundus: ut Hinc altas cautes proiectaq; ſaxa pachini: & proiecto dum ede leuo aptat ſe pugnæ ſignificat & ante. ut ſoli pro portis Meſapus & acies Atinas: ſuſtentãt acies & cum pro nauium: procoſona & proſcænium diximus locũ qui eſt ante ſcænã. Itẽ prodere ante dare ſignificat: ut prodere patriam dicit᷑. Modo porro dare & ꝓpagare: ut italiã regeret genus alto a ſanguine teucri proderet: Modo in præpoſitione ut cum dicimus ꝑ roſtris: pro tribunali ut apud Virgiliũ Hirſutumq; ſupercilium. promiſſaq; barba ideſt immiſſa: & pro eo quod eſt αντι apud græcos ut cum dicimus ceruam pro yphigenia: & pro dulci Aſcanio ueniat: & pro eo quod eſt ὑπερ ut Vnum illud tibi nate dea proq; omnibus unũ prædicam. Ex & ab præpoſitiones ſi ſequẽs uerbum a uocali incipiat integre efferuntur: ut ex opido. ab illo ſi conſonantes ſequentur extremam litteram perdunt ut e foro: a marco. Similiter ſi uocalis ſequatur conſonantis loco poſita: ut a Iunone: e uirtute: e uino. Has præterea præpoſitiões ut quibuſdam uidetur non idem unumq; ſignificant nec enim unum eſt ex theatro uenire & a theatro ex: theatro ſe uenire dicit ꝗ ex ipſo uenit theatro: qui uero dixit a theatro non ex ipſo theatro: ſed a loco qui proximus eſt theatro. His præpoſitionibus contraria poteſtate ſunt: ad: &: in: quæ & ipſe non unũ idẽ q; ſignificant: quia in forum ire eſt in ipſum forum intrare ad forum autem ire in locum proximũ foro: ut in tribunal & ad tribunal uenire: nõ unũ eſt qa ad tribunal uenit litigator. in tribunal uero prætor aut iudex.

Oniunctio eſt pars orationis indeclinabilis copulãs ſermonẽ & cõiugẽs uim & ordinẽ partis orationis. Nã ab hoc meruit nomẽ quia pro uinculo ĩterponitur orationi laxũ enĩ & diffuſũ ſermonẽ more cathene interpoſita deuincit Palemon ea ita finiunt. Coniunctio eſt pars orationis innectens ordinanſq; ſententiam. Coniunctionum quædam ſunt principales: aliæ ſubſequẽtes: aliæ mediæ: Mediæ quibus utralibet parte poſitis ſine uitio coniungitur oratio. principalis eſt cõiunctio ut: Sed qui te uiuũ caſus age fare uiciſſim. Nam ille ordo ubi poſtponitur poeticus eſt per anaſtrophen factus ut Ipſa ſed inſomnis inhumati uenit imago. Subſequens eſt quæ media eſt Coniunctioni accidunt figura: ordo poteſtas: Figura eſt qua apparet an ſiplex ſit ut nã: an cõpoſita ut nãq; Ordo cõiũctionũ triplici genere ſeruãdus ẽ Prĩo quo apparet utꝝ prepoſitiua ſit ut nã. an ſubiũctiua ut quæ uel quæ præponi & ſubiungi poſſit. ut itaque nanque. Poteſtas coniunctionum in quinque diſtributa ſpecies diuiditur Sunt enim copulatiuæ: diſiunctiuæ: expletiuæ cauſales: rationales Copulatiuæ

hæ.&.que.at.aſt.atq;. At hæc particula cū coniunctio eſt per.t.ſcribitur.cum prepoſi/
tio eſt per:d. Diſiunctiuæ aut uel nec.neq;.an.ne. neu.neue. Expletiuæ quidem æqui/
dem.quoq;.autem.tamen.porro.profecto.deide.ſaltem.nimirum.uero. Cauſales ſi &
ſi etiam ſi:ſi tamen:tametſi:ſiqdem quandoquidem:quoniam:quinetiam:ſin ſinetiam:
ſeu ſiue.nam nāq;:niſi:ni præterea.enim:& enim:ſed quia quando. Hæ cōiunctiōes qa
& quoniā hoc diſtāt:quia referētis ē:& quoniā iterātis poſt iterrogationē alicuiꝰ eo:ideo
iccirco propter gratia cauſa hæc ubi cauſa redditur rerum coniungere orationē ſolēt. Ita
nō dedit qa nō habuit. Si coniunctio & ſimplex & cōpoſita ꝓducitur ſed ꝓpoſitiua q̃dā
particula ut ſiquidē:ſuppoſita uero corripit̃ ut niſi ratiocinatiuæ:ſed quāobrē preſertim:
itē:itēq;:ſiue:cæterū:alioq:atq.n.eteni:eniuero:qa:quapropter:pp:qppe.quoniā.quo
niā qdē ergo:ideo.adeo:ideoq; ſcilicet:propterea.quar̃:quo circa:qppe.ut pote. ſane ui
delicet.itaq;:quamuis.licet quāquam quādo graui accētu quatenus:quādoqdē. Dictæ
ſūt racionatiuæ quod quāq; rē præpoſita ratione cōfirmāt i hūc modū. Lucet igitur dies
eſt. Nā hic ratione collegit lucē eſſe quod dies eſt ſeu diem ideo eſſe quod lux eſt. Sūt aūt
præterea ut ait pli.illatiuæ hæ quāquā:q̃uis:tametſi. Item finitiuæ dicunt̃ hæ dū:quā/
quam anteq̃:poſtq̃ quatenus. Itē optatiuæ:utinā ne uelim. Subiunctiuo tāetſi. & quæ
ab eo compoſita ſunt tāetſi anteq̃.donec.quāuis:dūmodo.licet.poſtq̃:priuſq̃: donicū.
ꝓ donec accipitur:aut pro dūmodo.nec te moueat ſi quædā eſſe ea aduerbia coniūctōes
recognoſces. Sūt etiam actiones quas incertū eſt utrū cōiunctiones an præpoſitiones an
aduerbia nominemus:quæ tamen oī ſenſu facile dinoſcuntur. Nā & coniunctiones pro
aliis coniunctionibus poſitæ inueniuntur poteſtate mutata. Sunt alie & aliquid relatiue;
ut ait idem Plinius.ſiue comparatiue magis: potius imo. In hūc modū hic erat imo ille
uel potius ille. Idem ait comparandi poteſtatē habere tāquā:ſed hæc uidentur aduerbia
magis ſimilitudinis ut tanq̃ bonus amicus.& tā ille q̃ is. Et coniunctio id ualet quodq;:
ſed hoc differt.ꝙ hæc non modo ſubiungitur ſed etiam præponit̃ modo geminatur: ut
q fœdere certo: Et premere:& laxas ſciret dare iuſſus habenas modo ſimpliciter elata ſed
figurata:ut labitur unda uadis:abies mirant̃ & unde.miratur nemus: Modo interroga
tiua ut: Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſa uidendi? Modo idignatiua: & quiſq̃ numē
Iunonis adoret. Modo confirmatiua ut, Et dubitamus adhuc uirtutem extendere factis
Modo cauſalis. Et gens illa quidem ſumptis nō tarda pharetris. Modo adiunctiua & ꝓ
miſſiua ut Dic quibus in terris & eris mihi magnus Apollo Modo adiectiua pro etiam:
ut quorū iphitus æuo: Iam grauior pellias & uulnere tardus Vlyxi. Modo ordinatiua:
ut frigentis & ungūt. Modo ſuperlatiua ut. Quicquid ideſt timeo danaos & dona ferē
tes. Modo diminutiua per gradus. Fœlix qui potuit rerū cognoſcere cauſas. Fortunatus
& ille deos qui nouit agreſtes. Aut coniunctio dubitatiua ſi geminetur habet poteſtatē
quæ dicit aut librum uolo aut precium.utrūq; ex æquo deſiderare ſignificat. Aut pelago
danaum inſidias ſuſpectaq; dona præcipitare iubet. ſubiectiſq; urere flāmis. Aut terre
brare cauas uteri & tentare latebras: Submerſas ue obrue pupes. Aut ſi ſemel pronūtia/
tur demunitiua eſt.& gradū habet ad inferiora tendentē:ut dicimus eū librum uolo aut
precium:ut ſi liber quē potiſſimū uolo minime reddatur.tū quod ſecundū præciū. ut in
cute uim uētis.& corpora diſice ponto.aut age diuerſos. Nam furēs Iuno & irata quod
potiſſimum graue petebat optauit.deinde quod ſecundū. Huius coniunctionis qualita
tes ſunt multe mō coniunctiua eſt cū dicimus aut da mihi.aut rapio:ut nymphe noſter
amor lypetrides.aut mihi carmē. Quale meo codro concedite ꝓxima phœbi. Verſibus
ille facit:aut ſi nō poſſumus oēs. Mō hortatiua ē ita aut tu magne pr̃ diuū miſerere ut eſt
dictū & illd,uel utqd ſupē iſeſto uulner̃ morti. Si mereor dimittere. mō cōiūctiua ꝓ & ut

Moliri ue moram: aut ueniẽdi poſcere cauſas. Et pro ꝗ: ut liquidas cortis preſſo ter gut
ture uoces. Aut quater igeminãt. ꝑ quaterq;. Modo ꝑ ſeperatiua: ut aut onera accipiũt
uenientũ. aut agmine facto. Itẽ Media inter cornua fudit aut ante ora deũ pinguis ſpati
atur ad aras. i. modo fundit mõ ſpaciat᷑. Item ſemineces uoluit multos: aut agmina cur
ru. Poterit. aut raptas fugientibus ingerit haſtas.

Nteriectio eſt pars orationis affectũ mentis ſignificans uoci cõdita. Inter
iectioni accidit ſignificatio: tãtũq; aliis partibus orõnis interiacens inſeri
ſolet. Hæc uel ex cõſuetudine. uel ex ſequẽtibus uerbis uariũ affectũ oſtẽ
dit exultãtem ſignificat ut euax: aut uoluptatẽ: ut uha. aut dolẽtẽ: ut ue
aut lugentem: ut heu: aut timentẽ. ut hei at at: aut admirantem ut pape:
aut arridentẽ ut ah ah: aut ortãtẽ: ut eia age agedum. aut iraſcentẽ: ut nefas pro nefas:
aut laudantem. ut euge: aut uitãtem: ut apage: aut uocãtem. ut eho: aut ſilentium. ut ſi
aut ſi. Ironiã. ut hui: aut intentius aliquid demonſtrantem: ut enim. aut ex improuiſo
aliquid deprehendentem: ut at at: & ſi qua ſunt ſimilia quæ affectus potius q̃ obſeruatio
nes artis indicant. ſunt plurime dictiones: ut heus. heu eia en certe inter aduerbia & inte
riectionẽ etiam a ſe partes orõnis ꝑ interiectione ſingulæ plures ue; ponuntur. ut eſt em
ellum amabo: nefas pro nefas: malũ: miſerũ nefandũ. Has enim ut aſſerunt multi in qui
buſdam locis interiectiões eſſe ipſe declarat affectus: & fere qcquid animus orationis in
ſeruerit quo detracto textus integer reperitur numero interiectionis accedit. Interiectio
nẽ græci inter aduerbia poſuerũt: latini ideo ſepararũt qa huiuſcemodi uoces nõ ſtatim
ſubſequunt᷑ uerbũ & late multiplex iteriectionis cauſa cõſiſtit. Memoria eſt uelox animi
& firma perceptio. cuius facultatẽ fouet exercitatio lectionis enarationiſq; itẽtio: ſtili cu
ra: redditio ſolicita: & diligens iteratio atq; repetitio frequẽs.

N primo libello ſermonis uniuerſa mẽbra. quæ prima legẽtibus artis grã
maticæ ſtudia præcipua eſſe uidebantur pro qualitate ingenii puto me ſa
i tis expoſuiſſe: nec ullius fugere ſcientiam arbitror totã loquẽdi materiã
diſputandiq; ſubſtãtiã partibus orõnis adminiſtrari. In hoc uero quid eſ
ſet grãmatica: & qbus aliis adminiculis inſtruamus: explicabimus. Vox
eſt ut ſtoicis uidetur ſpiritus tenuis auditui ſenſibilis quantũ i ipſo eſt. Fit autem uel exil
lis auræ pulſu: uel uerberati aeris actu. Omnis uox aut articulata ẽ: aut cõfuſa. Articula
ta eſt rationalis hominũ loquelis explicata. eadem & litteralis uel ſcriptilis appellatur:
qa litteris cõprehẽdẽdi põt: Cõfuſa eſt irratiõalis uel iſcriptibilis ſimpilci uocis ſono aĩa.
lium effecta quæ ſcribi nõ põt: ut eſt equi hinitus: tauri mugitus. quidam etiam modula
tam uocem addidere tibiæ uel organi: quæ quãq̃ ſcribi nõ poſſit: habet tamẽ modulatã
aliquam diſtructione. Vnde quidam tria uocis officia diſignant: eloquium tinitũ: ſonũ
Eloquiũ eſt humane pronũtiationis expreſſa ſignificatio facilem mẽtibus exprimẽs itel
lectum. Tinnitus eſt fabricate mæterie illuſo tenui ſono audicionẽ augẽs. Sonus eſt cor
poralis colliſio repẽtinũ auribus inferẽs fragorem: quid ꝙ ueteres omnes ſonos uoces di
xerũt ut fractaſq; ad littera uoces. Ars eſt rei cuiuſcũq; ſcientia uſu: uel traditiõe: uel ra
tione præcepta tendẽs ad uſum aliquẽ uitæ neceſſariũ. Tul. hoc modo eã diffiniuit. Ars
eſt preceptionũ exercitaꝝ cõſtructio ad unũ exitũ uitæ utilẽ pettinẽtiũ. Ars dicta uel ꝙ
arcto precepto ſigula diffiniat & uelut uias q̃ſdã oñdit uel απο της αρ της uñ ueteres artẽ
pro uirtute appellarũt. Artiũ genera ſũt plura: quarũ gramatice ſola litteralis ẽ ex q̃ reto
rice & poetice cõſiſtũt. Iccirco litteralis dicta quod a litteris icipiat. Et. n. grãmaticicus la
tinæ litteratus eſt appellatus: & grãmatica litteratura quæ formã loquẽdi ad certã ratio
nem dirigit. Diffinitio eſt oratio quæ id de quo q̃rit᷑ aperte deſcribit & determinat Cice.

ſic eam diffinit. Diffinitio eſt oratio quæ quid ſit de quo quæritur oſtendit q̄ breuiſſime
Littera eſt pars minima uocis articulatæ ab elemento incipiens una figura notabilis
Scaurus ſic eam diffinit. Littera eſt uocis eius quæ ſcribi poteſt forma. Elementũ eſt:
minima uis: & indiuiſibilis materia uocis articulatæ: uel uniuſcuiuſque rei initium a quo
ſumit̃ incrementũ: & in quod reſoluit̃. Huius figura littera uocatur & ſunt omnes figu
ræ litterarũ numero. xxiii. Sed harũ poteſtates quas alimenta nominamus plurimæ in/
telliguntur. Litteras etiã ueteres elementa dixerũt: ꝙ orationem uelut quædã ſemina cõ
ſtruant atqꝫ diſſoluant. Et. n. differt utrũ quis dicat elementum an litterã per ſe. quia ele
mentũ quidem eſt uis ipſa & poteſtas. Littera aũt figura eſt poteſtatis. a. uero nomen eſt
& poteſtatis & figuræ. Igitur elementũ intelligitur: littera ſcribitur & nominat̃: Lit/
tera dicta quaſi legitera: quia legitur uel ꝙ legentibus iter oſtendit. uel alitura quam pati
tur: uel quod legendo iteratur. Accidũt unicuiqꝫ litteræ tria nomẽ. figura: & ptãs. No
men eſt quod dicitur uel pronunciatur: figura cũ ſcripta aſpicitur uel notat̃. Poteſtas eſt
qua uel in ratione metrica. i. cũ ad proprietatem ſuã a reliquis ſegregat̃. Litteræ q̄bus uti
mur ſunt tres &. xx. Hæ ſunt a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z Harum differentiæ
ſunt tres. prima differentia in litteris qualitates habet duas quod aut latinæ ſunt aut gre
cæ: latinæ ſunt una &. xx. græce due y z quæ in uſum noſtrũ pp nomina greca uenerunt
Ex his uocalis eſt y Nã & in ea obſeruare debemus quæcũqꝫ uocalibus obſeruantur z ſe
miuocalis eſt Secũda differentia eſt in litteris qualitates æque duas habet ꝙ aut uocales
ſunt aut conſonantes. Item cõſonantiũ quædam ſemiuocales: quædam mutæ. Vocaliũ
poteſtates ſunt duæ. Quædam pronunciatæ ſingulæ ſyllabas faciunt & ꝓferunt̃. Quæ
dam conſonãtibus iunctæ ſyllabam faciunt. Vocales ideo dictæ ꝙ ad ſcribẽdas uoces ar
ticulatas neceſſariæ habentur: has quidam ſonantes appellant: ſunt autem numero qui/
dem quiqꝫ a e i o u poteſtate aũt ſeptẽ. ſi quidẽ e & pro ε & pro ει & pro η græcis ponitur
Nãqꝫ e breuis ẽ ſcripta ꝓnũtiatiõe lõga ut cõticuere. & τηνια & o ꝓ o & ω græcis ſimilr̃
ponit̃: ut rapti ganymedis honores. Ex his igitur uocalibus i & u trãſeunt in cõſonatiũ
poteſtatem cum aut ipſe inter ſe geminant̃: ut iuno uita: & quãdo aliis uocalibus expli/
cantur: ut uates: uelox: uox: ianus iecur: ita tamen ut q̄ prior expoſita fuerit uicem & uĩ
conſonantium obtineat. hæ etiam mediæ dicũt̃ quia in quibuſdã expreſſum dictiõibus
ſonũ nõ habent: ut uir optimus: extra quã formã u littera interdum nec uocalis. Nec cõ/
ſonãs habetur cũ iter q litterã cõſonantẽ & aliam uocalẽ cõſtituit̃: ut quoniã: quidẽ huic
Item digama aſcribi ſolet: ut cum ſibi ipſa preponitur: ut ſeruus uulgus: lr̃am geminari
in una ſyllaba poſſe plurimi negãt: latinæ uocales oẽs & corripi & ꝓduci poſſũt: atqꝫ his
ſolis aſpirari q̄dã exiſtimãt. Cõſonãtes aũt ſũt. xvi. b c d f g h k l m n p q r s t x & adiecta
z quæ græca eſt fiũt. xvii. Nã & in eo cõſonãtiũ ſonũ obſeruare debemus. Cõſonãtes ap/
pellãtur ꝙ iterdũ ꝑiectæ: iterdũ ſubiectæ uocalibus cõſonãt. Tertia drĩa ĩ lr̃is qualitates
habet tres: ꝙ aut ſemiuocales ſũt: aut mutæ: aut duplices. Semiuocales ſũt. vii. f. l. m. n.
r. s. &. x. ſed adiecta z octo fiũt. Ex his. x. duplex ẽ aũ q̄ iuẽtã g & s uel c & s ueteres ſcri
ptitabãt. & adiecta z fiũt duo: ſed hæc græca admiſſa græcorũ noĩum cã pro hac ueterũ
q̄dã. i. uocalẽ nõnulli duas. ſ. ponere ſolebãt unde iugũ eicit̃ quaſi ζυγὸν & Iupiter uelut
ζευςπr̃ & meſſẽtius: & pitiſſare: & tabiliſſare. &c huiuſmodi uſũ ueteres declarabãt liqui
dæ. . iiii. l m n r ex quibus l r ſubiectæ mutis communes ſyllabas faciunt. & s littera ſuæ
cuiuſdam poteſtatis eſt. ideo apud græcos monadicon appellatur: quæ in metro plerũ/
que uim conſonantis amittit. Item ex illis f littera ſupponitur liquidis quemadmo/
dum muta quælibet & communem ſyllabam facit. Semiuocales dictæ quia dimidium
eius poteſtatis habent: & enim inter ſe enuntiantur ſed per ſyllabam nec plenam uocem

faciunt. Mutæ ſũt quæ ſine auxilio uocalium nõ poſſunt enuntiare. Mutæ ſũt quæ nec
proferri poſſũt nec ſyllabam facere. Sunt aũt numero nouẽ b c d g h k p q t. Ex his qbuſ
dã ſnperuacuæ uident̃. k & q ꝙ c littera harꝝ locum poſſit implere: ſed íuenimus in calẽ/
dis & in quibuſdam ſimilibus noĩbus ꝙ k neceſſario ſcribitur: & ꝙ q cõſuetudine ſcribit̃:
cũ in una eadẽ ꝗ ſyllaba u littera antecedat: & habeat ſibi adiunctã uocalẽ: ut quærimus
h. quoqꝫ: ĩterdũ cõſonãs ĩterdũ aſpiratiõis credit̃ nota. Hæc ſic mutæ ſubiecta fuerit. x.
notat græcã ſi p præpoſita fuerit φ ſignificat. Itẽ ſi t præpoſita fuerit aſpirationi pro θ po
nit̃ græca ſicut p & ſ ſimul poſitæ ψ græcã aſſerũt litterã. Cæterũ h uocalibus nunq̃ ſup
ponitur niſi in interiectione ah quæ turbãtis uel dolentis oſtendit affectũ. g. noua eſt cõ
ſonãs in cuius locũ c ſolebat apponi: ut hodie cũ Gaium Cæſarẽ notamus ſcribimus. C.
Cæſarẽ. Ideoqꝫ ẽt poſt b litterã. i. tertio loco digeſta eſt: ut apud græcos c poſita repituri
eo loco. Mutæ dictæ ꝙ per ſe ſine adminiculo uocalium non poſſunt enuntiari. Ita ſiũt
oẽs qualitates litterarum numero. vii. ꝙ aut latinæ ſunt aut græcæ: aut uocales aut cõſo
nantes: aut ſemiuocales: aut duplices: aut mutæ: & hoc ſcire debemus ꝙ f littera tantũ
ſcribitur cum latina dictio ſcribitur ut fœlix. Nam ſi peregrina fuerit p t h ſcribimus ut
phœbus. phœthon quidam latino ſermone. x. &. vii. lr̃as crediderunt: ſi quidẽ ex. xx. &
iii. una aſpirationis nota eſt h una duplex x duæ ſuperuacuæ. k. &. q. duæ græcæ y & z f
tum ſcribimus cum latinus eſt ſermo: nam peregrinis p h poſimus. Vocalis dicronos p
ſe facit ſyllabas & breue & longas. Itẽqꝫ cõnexa cum aliis tam præpoſita q̃ media finiẽſqꝫ
ut hala. Nota etiam prænominis cum aulum ſola ſignificat. b. conſonans muta tã præ/
ponitur uocalibus q̃ ſubiungitur: præponitur & ſemiuocalibus ut bleſo bracũqꝫ propin/
qua p lr̃æ qua ſæpe mutatur ut ſupponunt opponit. c. conſonans muta tã præponit̃ uo/
calibus q̃ ſubiungitur: ut caput accepit: concidit: occidit c nota eſt prænominis cum ſola
Caius notat. Item numeri cum centum ſignificat d conſonãs mota tã præponitur uoca/
libus q̃ ſubiungitur litteris conſonãtibus numero. vii. his c g l p r s t quæ ſuccedũt in lo/
cũ eius ut accipe: aggero: alligo: appete: arripe: aſſide: attẽde. Nota præ nominis dentiũ
ſignificat. Itẽ numerum cum quingentos ſcribimus. e. uocalis dichronos per ſe nomina
ta Itemqꝫ cũ aliis iuncta & breuis facit ſyllabas & longas. F. conſonans ſemiuocalis præ
poſitiua q̃ ſola ex ſemiuocalibus præponitur liquidis queẽadmodũ muta quælibet & cõ/
munem ſyllabam facit. ph. in græcis dumtaxat nominibus utimur ut phaeton. Tam in
cipit in ſyllaba præpoſitiua uocali q̃ ſemiuocali. uocali ut flagellum. Item ſubiunctiua
uocali ut officit efficit. G. conſonans muta præpoſitiua quæ tam ſupponitur uocalibus
q̃ ſubiungitur ut aggero. præponitur & conſonantibus: ut agmine magno gregem glire
H. conſonans muta proprie continens aſpirationem ſubiunctiua. r. liquide conſonantis
recepta uulgo in numerum mutarum omnibus uocalibus præponitur: nulli ſubiungit̃
niſi conſonantibus ut in thracia & nominibus græcis. i. uocalis dichronos quæ interdũ
media geminatur & præpoſita ſibi aut alteri uocali trãſit in cõſonãtiũ ptãtem. Nota nu
meri cum unum ſignificat. k. conſonans muta ſuperuacua utimnr quãdo. a correpta ſe
quitur ut calendæ: caput calũniæ. L. conſonans ſemiuocalis liquida quæ tam præponi/
tur uocalibus q̃ ſubiungit̃: præponit̃: ut laudo: lege: lites: locũ & his ſimilia ſcribimus.
Item ſubiungitur conſonantibus: ut Claudium clementemqꝫ: & Clodium cluſiumqꝫ no
minamus. Nota prænominis cum ſola poſita Luciũ ſignificat. Item numeri cũ pro qn/
quaginta ponit̃ nam ſubiungitur tanq̃ alma. M. conſonans ſemiuocales liquida tã præ
ponit̃ uocalibus q̃ ſubiungitur cum agmina fragmenta dicimus. Nota prænominis cũ
ſola ſcripta marcum ſignificat & adiecta ad extremam lineã uirgula. alium. N. cõſonãs
ſemiuocalis liquida tã præponit̃ q̃ ſubiungit̃: uocalibus ut natus ante. Itẽ ſubiungit̃ mu

tis.ut enidius:potniades:cidnus Nota prænominis ſola numerum ſignificat. Itē præpo
ſita ſibi.g.gneum:quē antiqui CN.c.ſcribūt. O. uocalis dichronos tā producit̃ q̄ corri
pitur: & ſingularis:& cū aliis copulata. P.conſonans muta tam præponit̃ uocalibus q̄
ſubiungitur:ut ī his ponit præponit:præponit̃ etiā conſonātibus ut plaudit. Nota præ
nominis cū ſola publiū ſignificat:& cū.r.poſita populū romanum:& ſubiecta.r.litteræ
remp.& præpoſita.c.litteræ pates conſcriptos. Q.conſonans muta ex.c.&.u.litteris cō
poſita ſupuacua qua utimur quando.u.& altera uocalis ī una ſyllaba iungitur:ut quiri
nus. Nota prænominis quintū ſignificat. Itē honoris quæſtorē īdicans:nec minus popu
lum. Cū ea notamus quirites.r.conſonās ſemiuocalis liquida præpoſitiua.& eadē ſubiū
ctiua uocalibus:ut roma:ramus:arma orbis. Itē cōſonantibus ſubiūgit̃:ut in craſſo:cru
re.prudenter. H quocꝫ cōſonāti uel aſpiratiōis notæ ut rhodius:ſed ī græcis dūtaxat no
minibus. S.cōſonans ſemiuocalis ſuæ cuiuſdā ꝑtātis præpoſitiua uocalibus & ſubiūcti
ua:ut ſatis aſper. Itē præpoſitiua.t.cōſonāti tantū:ut ſtatus. T.cōſonās muta præpoſiti/
ua liquidaꝝ & uocaliū & eadē ſubiūctiua.p.c.s.cōſonātiū ut cteſipho:ſtichus:trabea &
ætna. Nota prænominis cū ſola titū ſignificat.t.littera tā præponitur uocalibus q̄ ſub/
iungitur:ut tullit:attulit.præponitur & cōſonantibus ut trabe. V dicor nos uocalis me
dia quæ geminata digāma accipit & præpoſita ſibi aut alteri uocali trāſit in cōſonātium
ꝑtātem.ut uulgus ualēs:uiuit:uelox:uox. Nota numeri qncꝫ ſignificat. X.lr̄a cōpoſita
quā ideo duplicē dicimus quoniā cōſtat ex.c.&.s.lr̄is ī media tātū parte locutionū uoca
libus apud nos præpoſita:ut maxime maximo aliquando finiēs ut uertex frutex. In pe/
grinis tantū nominibus prima ponitur:ut ī xantho xenone. Nota numeri cū decē ſigni
ficat. Itē.x.conſonans ſemiuocales duplex quæ conſtat aut ex.c.&.s.ut pix picis aut ex
g.&.s.ut rex regis. Sunt nomina ī q̄bus necꝫ.g.necꝫ.c:poſſūt ꝓferri:ut nix niuis:ſenex
ſenis. Hæc āt noīa priuilegio quodā cōtra rationē declināt̃. Y.uocalis dichronos græca/
quæ pp grecas dictiōes admittit̃:ut Hymeneus. Cyrus:Hylas. Z.cōſonās ſemiuocalis
duplex græca ēt pp græca uel barbara noīa admittit̃.ut Zenon. Mezētius:gaza ꝓ hoc
ueteres duabus.ſſ.utebant̃ ut meſſentius:& pitiſſo & tabiliſſo.

g Rāmatica ē ſpecialiter ſciētia exercitata lectiōis & expoſitiōis eoꝝ q̄ apd poetas
& ſcriptores dicūt̃ apud poetas ut ordo ſeruet̃.apud ſcriptores: ut ordo careat
uitiis. Grāmatice ꝑtes ſūt duæ. Altera q̄ uocat̃ exegetice:altera horiſtice. Exge
tice ē narratiua q̄ ꝑtinet ad officia lectōis. Horiſtice ē finitiua q̄ præcepta demō
ſtrat:cuius ſpecies ſunt hæ:partes orationis uitia uirtuteſcꝫ. Tota aūt grāmatica cōſiſtit
præcipue ītellectu poetaꝝ:ſcriptoꝝ:& hiſtoriaꝝ prōpta expoſitione & ī recte loquēdi ſcri
bendicꝫ ratione. Grāmaticæ officia ut aſſerit Varro cōſtant ī partibus quattuor: lectiōe
enarratione.emēdatione.iudicio. Lectio eſt artificialis īterpretatio uel uaria cuiuſcꝫ ſcri/
pti enūciatio ſeruiēs dignitati ꝑſonaꝝ exprimenſcꝫ animi habitū cuiuſcꝫ. Narratio ē ob
ſcuroꝝ ſenſuū quæſtionū ue explanatio: uel exq̄ſitio: ꝑ quā unuſcuiuſcꝫ rei qualitatem
poeticis gloſulis exoluimus. Emēdatio eſt qua ſingula ꝓ ut ipſa res poſtulat dirigimus
extimantes uniuerſorū ſcriptoꝝ ſentētiā diuerſam:uel correctio errorū q per ſcripturā di
ctionē ue fiunt. Iudiciū eſt quo omnē orationē recte uel minuſq̄ recte pronūtiatā ſpeciali
ter iudicamus: uel exiſtimatio qua pœna cæteracꝫ ſcripta ꝑpēdimus. Grāmaticæ initia
ab elementis ſurgūt:elementa figurant̃ ī litteras:litteræ ī ſyllabas cogūt̃. Partes orōnis
conſumant oratione. Oratione uirtus ornat̃:uirtus ad euitāda uitia exercet̃.

ſ Yllaba eſt proprie congregatio aut comperehenſio litterarum enuntiata. Fit au
tem ex omnibus uocalibus etiā ex ſingulis ſyllaba tā breuis q̄ longa & ex copula
tiōe uocaliū cōſonātiūcꝫ tēpoꝝ capax. Syllabæ aūt dicunt̃ græce παρὰ τὸ συλ/

ſ

λαμ βανειν τα γραμματα latinæ cõnexiões uel cõceptiões dici poſſũt ꝙ literas cõcipiãt atq; cõnectãt. Syllabaꝝ modi ſunt tã duo natura & poſitione q̃ tres q̃litates. Aliæ enim breues: aliæ longæ: aliæ cõmunes ſunt. Breues ſunt q̃ correptã uocalẽ habent: & nõ deſinunt in duas conſonantes: uel in aliud quod poſſit pro duabus cõſonantibus. Longe aut natura ſunt aut poſitione fiũt. Natura cũ ut uocalis ꝓducit̃: ut a. o. aut duæ uocales iunguntur: ut au. eu. ae. oe. ei. hui. Ex his diphthõgus ei cũ apud ueteres frequẽtaret̃ uſu poſteritatis exploſa ẽ. Itẽ. y. græca potius q̃ latina eſt ĩ græcis ſumẽda dictionibus: Sed hæ quæ natura ſunt lõgæ modis qnq; ordinant̃. Primo quãdo uocalis ſola eſt & ꝓducit̃: ut eſt. Ah ſilice in nuda connixa reliquit: & dicit̃ is modus conſtat natura. Secũdo cum diphthongus erit de qua dicimus conſtat diphthongo ut au: eu: oe: ac. Tertio quotiens ſuper conſonantem eſt: ut eu Priamus. & en ego uicta ſi tu de qua dicimus incipit Quarto quotiens ſubter conſonante eſt ut Ne pete cõnubiis: & dicitur is modus ſic terminatur. Quĩto quotiẽs ĩter duas uel plures cõſonantes ponit̃ ut ſol q terraꝝ: & dicit̃ is modus habet in ſe. Poſitiõe lõga fit ſyllaba modis. vii. Prĩo cũ correpta uocalis in duas deſinit cõſonantes ut eſt in ſeceſſu lõgo locus. Altero cũ excipit̃ a duabus cõſonãtibus: ut acriſiões dane. Tertio ſi deſinat ĩ duplicẽ littera: ut nox. Quinto ſi ſequẽs a duplici ĩcipiat ut axis Sexto ſi deſinat in unã cõſonãtẽ & excipiat̃ a uocali loco conſonãtis poſita. u. uel. i. ut at Venus: at Iuno: Septĩo cũ correpta uocalis deſinet & ĩterpoſita. i. excipiat̃ a uocali: ut furias Aiacis oi lei. & troiaq; nũc ſtares. & nate dea. nã te maioribus & cæ. quoniã inter duas uocales duarũ ſyllabaꝝ poſita. i. geminat̃. Sic enĩ ſcribi p geminatã litterã metri rõne deſiderat. Si q̃dẽ poteſtatẽ tuet̃ duplicis cõſonantis. Vocales correptæ ſingula obtinẽt tẽpora ꝓductæ bina. Dimidiũ tẽporis abſq; duplicibus ſingulæ poſſidẽt cõſonãtes. Syllabæ ut ait Varro aliæ ſũt aſpæ: aliæ leues proceres alie: aliæ retoride: aliæ barbaræ: aliæ graculæ: aliæ duræ: aliæ molles. Aſpæ ſunt ut trux: crux: trans: Lenes: ut lana lima. Proceres ſunt quæ uocalẽ longã habent aut penultimã: ut facilitas. Retoridæ ſunt quæ mutã habẽt extremã ut hic: hæc hoc Barbaræ ſunt ut gaza. Greculæ ut hymnos: zenõ. Duræ: ut ignotus. Molles: ut ædes. Cõmunis ſyllaba eſt longa in breuẽ uel cõtra certis obſeruationibus uerſa Cõmuniũ ſyllabaꝝ modi ſunt. vii. Primus eſt cũ correpta uocalis excipit̃ a duabus cõſonãtbus q̃rũ prior ſit muta: ſequens uero liq̃da. Breuis. n. hæc eſt: Vaſtoſq; ab rupe ciclopas & Albaniq; patres. Lõga ibi. At genus e ſiluis ciclopũ & mõtibus & cætera. & perpetuis ſoliti patres cõſidere menſis. Syllaba enim quæ ſine hac obſeruatione poterat eſſe poſitiõe longa breuis efficitur. F. quoq; littera ſi præpoſita fuerit liquidæ q̃uis ſemiuocales ſit mutæ tñ obtinẽs locũ breuiat: quæ poſitiõe fieri longa poterat ut eſt ore fremebãt. & talia flãmato. Secũdus ẽ cũ locũ breuis lõga occupat p ꝓductã uocalẽ uel diphthongũ finita parte oratiõis nec ulla ĩterpoſita cõſonãte ut eſt Te Corydon o Alexi. & ĩſule Ionio ĩ magno ut ẽ Hõericus ille ημε̃τερω ενιοικω εν αργειτιλοθι πατρις Itẽ γουλξται αντιασασ ημιν απολοι γοναμυγαι. tertio cũ ĩ fine ptis orõis uerſauice lõga ponit̃ uocalis correpta una ĩterpoſita cõſonãte: ut Emicat Euryalus & munere lætus amici. Itẽ oĩdẽs artẽ piter arcũq; ſonãtẽ. & Oĩa uincit amor: ut ẽ apud Homegũ νεσορα λουκε λαθεν ιαχησινουτα περεπτηο, Quartũ cũ coreptã uocalẽ quæ cõſonãtes ſecunt̃ quarũ priori eſt. s. littera quæ ſyllabæ rõne cõmunis: uelut ſibillus poſita uĩ cõſonãtis amittit. Interdum enim liquidarum mutant legem Si quidẽ illæ ſubiunctiuæ mutis utranq; poteſtatem poſſident: hæc uero plurium ſibi defendit nõ enim ſolum ſubiungitur: uerum etiam contraria præpoſita loco liquidæ fungitur ut eſt Ponite ſpes ſibi quiſque. & apud Lucilium Infantibus paruis ſic & Homeri uerſus ille teſtatur. Quintus eſt cum correpta uocalem ſuſcipit. z. duplex quæ poſitiõe longam poſſit efficere: uim ple/

runq; duplicis conſonantis amittit:ut nemoroſa Zacynthos. Sextus ē cū ꝓnomen hic
uel hoc.c.littera terminata uocalis ſtatim ſubſequit̃ quando in his ꝓnominibus.c.litte
ra craſſum & quaſi germinatū continet ſonū. Eſt enim in hoc tā pedis prima ſyllaba lon
ga q̄ tertia breuis. Hic uir hic ē tibi quē ꝓmitti ſæpius audis. Septimus eſt cū corepta uo
calis in unā deſinit conſonantem ſequente.h.quæ plæriſq; aſpiratiōis nota uidet̃:ut Ter
ga fatigamus haſta. Item Aeneā hominū quiſq̄.ſed modus ſupior qbuſdā ſupfluus ui/
ſus eſt precipue & hic utimur cū ſufficit finitam eſſe partem orationis ex his omnibus
modis uno dūtaxat uti admittūt qui metroꝝ rationem ſunt admodū pſpicaces.

Ccentus ē acutus uel grauis uel in flexæ elatio orōis uocis uetētio uel inclinatio
aut iflexo ſono regēs uerba: Nā ut nulla uox ſine uocali:ita ſine accētu nulla ē.
& ē accētus ut quidā recte putauerūt uelut anima uocis. Accētus dictus ē ab ac
canendo ꝙ ſit quaſi quidā cuiuſq; ſyllabæ cantus. apud græcos ideo προσωδια
dr̃ ꝙ προσαδεῖ ταῖς συλλαβαῖς Accētus qdā faſtigia uocauerūt ꝙ capitibus lraꝝ
ponerent̃.alii tenores uel ſonos appellant.nō nulli cacumina retinere maluerūt. Sūt ue/
ro tres acutus grauis & qui ex duobus factus eſt circū flexus. Ex his acutus in correptis
ſemper:interdū ꝓductis ſyllabis uerſat̃. Inflexus in his quæ ꝓducūt̃. grauis aūt per ſe
nunq̄ cōſiſtere in ullo uerbo pōt:ſed in his in quibus in flexus eſt aut acutus. Ceteras ſyl
labas obtinet in græcis itaq; dictionibus:cū acutus tria loca teneat:ultimū:penultimū:
& ātepenultimū. Circūflexus aūt quotlibet ſyllabaꝝ ſit dictio nō tenebit niſi penultimū
locū. Oīs iungitur pars orōnis hāc rationem ꝓnuntiationis detinet Oīs uox monoſylla
ba aliquid ſignificans ſi breuis ē acuet̃: ut mel.fel.& ſi poſitione lōga fuerit acutū ſilicet
tenorem habebit:ut ars:pars:pix:nix:pax: Sin autē longa natura fuerit flectetur:ut lux
ſpes:flos:ſol:mōs:fons:lis. Oīs uero diſyllaba piorē ſyllabam aut acuit aut fletit. Acu
it uel cū breuis eſt utraq;:ut citus latus erat uel cū poſitione longa eſt utraq;:ut ſolers:uel
alterutra poſitione lōga & dum ue natura lōga ſit:ut pōtus:poſterior ut cohors. Si uero
prior ſyllaba natura longa & ſequens breuis fuerit flectit̃ prior:ut luna:roma. In triſylla
bis autem & tetraſyllabis & deinceps ſecūda ab ultima ſemper obſeruanda ſit.hæc ſi na/
tura longa fuerit inflectit̃:ut romanus: cethegus:marinus:criſpinus:amicus:ſabinus:
quirinus.lectica. Si uero eadem penultima poſitione longa fuerit acuetur:ut catullus:
metellus:marcellus. Ita tamē ſi poſitione lōga nō ex muta & liqda fuerit:nam mutabit
accentū:ut latebræ tenebre:& ſi nouiſſima natura longa itemq; penultima poſitione lon
ga fuerit penultima tamē acuet̃:nō iflectetur:ſic natura:ut fidenæ:thenæ:thebæ:cumæ
ut tabellæ:feneſtre. Sin aūt media aut nouiſſima breuis fuerit prima ſeruabit acutū teno
rem:ut Sergius:malius:aſſia:fiſcina: iulius:claudius. Si oēs tres ſyllabæ longæ fuerint
media acuet̃:ut romani legati prætores prædones. Pronomina quæ duplici modo decli
nant̃.i.aut corripiūt aut producunt:mediā ſyllabā gtō caſu oſtēdunt.ut ipſius:illius. Si
uero mediæ lōgæ erunt:primæ graues:ſecundæ fiūt inflexe primæ acutæ ſunt cū mediæ
breues.cū uero mediæ longæ primæ graues. Exponendū etiā placuit qui pedes acuto te
nore:aut circūflexo iteratiōe ſupraſcripta cōgruūt. Oīs pars orōnis quæ poſſit meros pe
des cōplere hāc accētus legē continet. In diſſylabis ſemp acuit̃:aut iflectit̃. Acuit̃ ſi pyr
rhichius cōpleuerit ſicut per bonus amor. Itē ſpondeū idifferenter poſitum ſi habuit.i.ſi
ue natura ſiue poſitiōe fuerit lōga utraq; ſyllaba prior acuit̃ natura ſic ut Cumæ:Thebæ
heros:poſitione:ut ſolers. Iambūq;:ut Cato:ſeres. Trocheū uero legittimū ſi cōpleuerit
ideſt ſi natura longā priorem ſyllabam habuit circumflectitur: ut meta: bruma: prætor
Sin autem poſitione longa fuerit prior ſyllaba memorati pedis acuitur:ut pulcher aſper
In triſyllabis dactilus differēter poſitus & anapeſtus. Tribachus quoq; tertiā ab ultima

acu deſiderat. Dactilus natura q eſt ſicut lumina mœnia ſydera claudius poſitóe q ſit ut
Sergius. Similiter anapeſtus: ut Cicero regio. Itẽ tribacus: ut iulius palibachius & ãphi
brachus: i penultima circũflexũ habebũt ita tamẽ ut natura ſit lõga eadẽ penultima. Pa
libachius: ut romanus legatus. Itẽ ãphibrachus: ut cethegus: ſabinus monile. Hoꝝ ſi po
ſitione longa fuerit eadẽ penultĩa mutat tenorẽ & acutũ habebit accentũ. palibachius ut
marcellus: amphibracus ut metellus catullus. Bachius & moloſſus ĩdifferẽter poſiti pe
nultimã ſẽp acuũt Bachius legitimus ſicut athenæ: fidenæ. poſitióe: ut tabellæ: feneſtre
huius aũt pedis ſi penultima poſitióe lóga ita fuerit ut excipiat tã ex muta q̃ ex liqda ac/
cẽtus trãſferť ad tertiã ab ultima ut tenebræ latebræ: quod genus ſyllabæ penultimæ q
dã omnino breuẽ putabãt: qa nó terminať n. r. cũſonãtes. cõtra qdã longã qđ quãuis nõ
terminetť conſonãti nihilominus ꝓxima ſyllaba a duabus incipit cõſonãtibus & ꝙ natu
ra litteraꝝ. b. & r. quæ molis eſt nũc longã: nunc breuẽ ſyllabã efficiat. Ideo actũ eſt ut
uaria hæc noía cõſuetudo ꝓnuntiaret: & tenebras & latebras acuto accentu prima ſylla
ba efferť. Moloſſus itẽ ſẽp acuiť: ut romani. In tetraſyllabis aut deíceps eadẽ accẽtus ra
tio ſẽp cuſtodiť. Monoſyllaba fere quæ nunq̃ ſunt uerba ꝓtotypa. o. litterã tã uerſu q̃ ẽt
proſa ſimiliter ꝓducta habẽt. Sane uerba græca græcis accẽtibus efferimus. Si iiſdẽ litte
ris enuntiauerimus in latinis neqꝫ acutus accẽtus ĩ ultima ſyllaba poteſt poni: niſi diſcre
tionis cauſa. ut in aduerbio pone ideo ne uerbũ puteť & ĩ qbuſdã præpoſitionibus. Nã
præpoſitiones ſepate moniſyllabæ quantũ in ipſis eſt acui debent: ſed iunctæ caſibus aut
aliis partibus interdũ uim ſuã pdunt: ſecũturqꝫ illã naturã & graui nó acuto ſono pronũ
tianť: ut ꝓduco deduco. Itẽ ĩueniũť rato diſſyllabæ quæ acui deſiderẽt ut eſt circũ iter
deniqꝫ circũflexus poniť in ea pĩcula q̃ ẽ apud Virgiliũ. ergo Illius ergo uenimus. Con
quoqꝫ præpoſitio cõplexa. ſ. uel. f. ſubiũctas litteras ꝓductiua. o. ꝓnunciať. f. ut cõfero
cõfido: cõfeſtim: confertus: eodẽ mõ. ſ. ut cõſulo cõſcẽdo: cõſono cõſiſto cõſul: & uerſaui
ce eadẽ aliis litteris præpoſita corripiť: ut concio: cõduco: cõtinuo: cõuoco: conuerto: cõ
prehendo: cõgrego. Itẽ cõplexiua cõiunctio ſiue copulatiua quæ & diſiunctiua ue & rela
tiua: nec adiunctæ uerbis & ipſæ emittunt faſtigiũ & uerbi antecedẽtis lõgius poſitũ ac/
cumẽ adducũt & iuxta ſe ꝓxime collocãt. ſicqꝫ ut Liminaqꝫ lauruſqꝫ dei. Itẽ ue: ut hirca/
nis arabis ue parat & calathis ne mineruæ. Ne ut homines ne feræ ne. In cõpoſitis dictio
nibus unus accentus eſt nó minuſq̃ una pte orõnis: ut meleſanus. Interea loci accentus ĩ
ĩtegris dictionibus obſeruãť. In peregrinis ãt uerbis & in barbaris noíbus maxime in iter
iectionibus nulli certi ſunt. In his. n. maxime accentũ lex certa eſſe nõ põt cũ ſit abſurdũ
a turbato tenoris exigere rationem accentũ legem uel deſtĩguendi ratio: uel diſcernendi
ambiguitates neceſſitas ſepe cõturbat. Accentus acuti nota ita p obliquũ aſcendens ĩ dex
terã partem. grauis nota ita & a ſũmo in obliquũ quaſi in dextrã partem deſcendens. Cir
cũflexus uero de acuto & graui figurať uel eſt deorſũ ſpectãs. Lõgus eſt linea a ſiniſtra ĩ
daxtrã ptem æqualiter ducta: & breuis uirgula ſimiliter iacens ſed pãda & cõtractior q̃ſi
ſurſũ ſpectãs: utqꝫ ĩ illis ſonos ſicqꝫ ĩ his tempora dignoſci uidemus. Hoꝝ aũt officio uti/
mur ne ꝓductionis uel correptionis ratio cõfundať. Apud latinos. n. v. litteræ uocales
tã corripiũť quã ꝓducũť. Inueniũť. n. quædã noia omonima uerbis ſimilia. alia quoqꝫ
aduerbiis de qbus quid dici põt niſi ꝙ accentus ſit arbiter diſcernens utriuſqꝫ ſignificati
drĩam ſicut parens: obſequẽs ſignificat: ĩtelligiť & pater: prius participiũ eſt tractũ a uer
bo quod eſt pareo. Poſterius nomen quotiens. n. participiũ ſignificat primã ſyllabã pdu
cimus. ut eſt Virgilianus ille. Iãqꝫ ibat dicto parens. eãdem uero ĩ altera ſignificatióe cor
ripimus: ut eſt alma parens. Item uerbis ſimilia ſicut eſt nomẽ & uerbi prima poſitio. In
nominis ſiguificatione primam ſyllabam corripimus: ut eſt tot adite labores: & in uerbis

producimus:ut ē matriſq; allabit̃ aures. & ſūmas ꝑlabit̃ undas. Item aduerbiis:ſic latæ
eſt aduerbiū & uerbū modi īpatiui. in aduerbio tā prima ſyllaba ꝓducit̃ ut eſt Hic popu
lū late regem belloq; ſupbū q̄ in uerbi ſignificatōe corripit̃ ut ē: Aut aliqs latet error equo
Itē nec latuere doli. ut ſuperi uoluere late. Oīa aūt huiuſmōi facilius ex metrica ſtructura
cōpræhendūt̃. His adiiciūt hyphen cuius forma eſt uirgula ſurſū curuata ſubiacens uer
ſui & inflexa ad ſupiorē partē:ᵕ. hac nota ſuppoſita utriuſq; uerbi ꝓximas lr̃as in una ꝓ
nuntiatiōe colligit. Ita tñ tū,cū ita res exegerit copulemus:ut ē Turnus ut anteuolans:&
āte tulit greſſū:& quā ſimul ac tali præſenſit peſte teneri. & apud Saluſtiū Iā primū inuē
tus ſimul ac belli patiens erat hyphen legendus ē Cū una pars or̃ois huic cōtraria eſt dia
ſtole dextera pars circuli ad unā litterā appoſita at uero male coherentia diſcerūt̃ ut eſt
ereptæ uirginis ira:& uiridiq; ī littore cōſpicit̃ ſus. apoſtrophos. Itē circuli pars dexterā
ſed ad ſūmā lr̃am cōſonantē appoſita:cui uocalis ē ſubtracta hac nota de eſſe oſtēdimus
parti or̃ois ultimā uocalē cuius conſonans remanet ut eſt tāton me crimine dignū Ceteꝝ
daſeā & pſylen apud nos .h. uocali adita uel detracta demōſtrat. i. ſcripta. h. aſpiratione
nō ſcripta leuigationē ſignificat. illud etiā magna cura uidendū ē qd̾ ueteres oīa uel uer
ba uel noīa quæ. o. lr̃a finiunt̃. Itē aduerbia uel cōiunctiones ꝓducta extrema littera ꝓ
ferebāt adeo ut Virg. quoq; idē ſeruauerit iā bis:ut refugerit īcultæ uetuſtatis horrorem
& carmen cōtra morē ueteꝝ leuigauerit. Inuenitur āt apud Vir. ī uerbo poſita breuis:ut
Nūc ſcio qd ſit amor:& hoc ſat erit. Scio me danais e claſſibus unū:quod qa ī uno uerbo
eſt uidet̃ epiſynalipha his q cōſeruandā uetuſtatis cōſuetudinē putāt: illā aūt ego fuiſſe
opinor rationē quod ueteres ſecuti græcos apud quos. ω. littera ubiq; qdē natura lōga ē
plurimū tñ ī extrema uerbi ſyllaba ponit̃ ēt ī ſermone cōmunis ꝓſa or̃one ſimiliter ꝓfere
bāt:ita ut dū id uſurpauit ꝓſa uerſus obtinuit:paulatī āt uſus inuenerit. ut ī ſermone no
ſtro ſcribo dico & ita ī talibus ubi. o. nō ſolū correpta ponit̃ ſed etiā ridiculus ſit q eā ꝓdu
xerit. Mirū ergo nō eſt ſi cōſuetudinē ſeqt̃ uerſus niſi ſit ubi poeta maiorem ſibi licentiā
uendicauit. Dictio eſt uox articulata cū aliqua ſignificatione ex qua inſtruitur or̃o & in
quā reſoluitur. uel ſic. Dictio eſt ex ſyllabis finita cum aliqua ſignificatione certa locu/
tio. ut eſt dico:facio. Quædā dictiones ſunt ſimplices ut facio:quædā cōpoſitæ ut cōfi
cio. Ex cōpoſitis q̄dā ſunt ex duobus impfectis ut eſt ſinciput cū ītelligatur ſematū caput
Quædā ex integro & impfecto:ut eſt cornicen:ut ītelligatur cornu canens. Quædā ex
duobus integris:ut ſacra uia. Quædā ex ītegro & īpfecto:ut eſt ciſmare quo ſignificatur
citra mare. Pronuntiatio eſt ſcripturaꝝ ſecūdū pſonas accomodata dictionis ſimilitudo
cū aut ſenis tēperamentū:aut iuuenis ꝓteruitas:aut fœminæ infirmitas: aut qualitas cu
iuſq; pſonæ oſtendēda eſt:& mores cuiuſq; habitudinis exprimendi. Diſcretio eſt diuer
ſaꝝ cōfuſaꝝ ſignificatione proplana ſignificatio quæ oſtendit modis qnq;:cōtinuatione
ſepatione:lectione diſtinctiōe ſubdiſtinctiōe:uel mora. Cōtinuatio eſt reꝝ cōtexta dictio
ut ſcythiā ſeptēq; triones. Separatio eſt ſecretio rerū natura iunctaꝝ q̄ in ābiguitatem ca
dunt ut cū Turni iniuria matrē admonuit ratibus ſacras depellere tædas. Hic. n. mater
cū Turno iuncta eſt: q̄ ābiguitates uitandæ cā ſeparari debet ut ſit agnitio q̄ mater & ſa/
cras tædas expreſſe legendū ut abominandū ondas: ut Auri ſacra fames. Tædæ. n. nuſq̄
abominādæ niſi illic ubi incendia facta:quoniā ſūt ipſæ naturaliter ſacris accōmodatæ.
Lectioni poſituras accedere uel diſtinctiōes oportet quas græci θέσεισ uocāt: quæ īterle
gendū dāt copiā ſpiritus reficiendi ne cōtinuatōe deficiat. Hæ tres ſunt: diſtinctio:ſubdi
ſtictio:mediadiſtictio ſiue mora:uel ut qbuſdā uidet̃ ſub media: q̄ꝝ diuerſitas tribus pū
ctis diuerſo loco poitis iudicātur. Diſtictio q̄dē eſt appoſitio puncti non finiti ſenſus uel
pendētis mora quæ locis ponitur tribus ſummo cū ſenſū terminat & uocatur finalis a no

bis:a græcis τελεία media cũ reſpirãdi ſpatium legenti dat & dicitur media:græce μεσι
cum lectionis interruptum tenorem aliud adhuc illatura ſuſpendit:& uocatur a græcis
υποστιγμη:a nobis ſubdiſtinctio. Diſtinctio eſt ſilentii nota cum ſenſu terminata:ubi
eſt liberum ceſare ꝓlixiq; ita ut neuter ſui indigeat. ut eſt Numina nulla præmũt:mor/
tali urgemur ab hoſte.& eſt huius nota punctum ſupra uerſum ad caput litteræ poſitũ
Diſtinguere autem oportet ante ſimilitudines quas græci παραβολας uocant & ante
redditas ανταποδοσεις & ſi quando a perſona ad perſonam tranſitus fuerit factus:&
ante autem coniunctionem:ſiquidem non ex abundanti ponitur:& ante caſum uocati/
uum:& ante ſed:& ante quoniam.& ante tunc ceſſante reddita:ſed præpoſitis ſuperiori
bus & ante interrogatiua:ut.Quis deus o muſæ:quis nobis extulit artem. Vnde noua
ingreſſus hominũ expiẽtia cepit?Hic.n.oportet diſtinguere:& ſic inferre:Paſtor ariſtæ
us fugens peneia tẽpe:& poſt iterrogatiuã:ut Muſa mihi cauſas memora. Subdiſtĩctio
eſt ſilentii nota legitimi:qua pronuntiatiõis terminus ſenſu manẽte ita ſuſpẽdit̃:ut ſtati
id quod ſequitur ſuccedere debeamus.Huius aũt eſt pũctũ ſub uerſu poſitũ ut me duce
dardanius ſpartã oppugnauit adulter.Aut ego tella dedi fouie cupidine bella. Nõ.n.ſi/
milter ut idiſtinctõe ſilẽtiũ iterpoſitũ tacere ꝑmiſit:ut eſt illud.Et ſi fata deũ ſi mẽs nõ le
ua fuiſſet.media diſtinctio ſiue mora eſt leuis icõtinuatõe ſenſuũ iterpoſita diſcretio legi
tiæ diſtinctiõis ſubdiſtinctiõiſq; mediũ optinẽs locũ:ita ut nec pfecta i totũ nec omiſſa ui
deat̃:ſed ſignificatõe imorãdi alterius deſideret principiũ ſenſus & hoc ſolũmodo ſeruat
officiũ.ut legentis ſenſum breuiſſima reſpiratiõe refoueat & nutriat. Sic.n. pronũtiãdo
reticere quis debet:qa ſpiritus ipſe quadã defectiõe mutatur:deinde reſumat̃:ut eſt Vt
belli ſignũ laurẽti tumus ab arce.Extulit & rauco ſtrepuerũt cornua cãtu. Vtq; acres cõ
cuſſit equos:utq; ipulit arma.Extẽplo turbati animi.Multæ.n.cauſæ ſũt mediæ huius
lectionis.Primũ ne confundãtur quæ δικωλα et τρικωλα ponunt̃.Deĩde ut actus uer
boꝝ emineat & luceat qui ex aliquo moueat̃ affectu uel idignatiõe:uel miſeratõe collata
uel certe cũ q̃dã arctatõe ſermonis quæ εμφατικως a poetis cõgerunt̃.Si quis itaq; ſine
media ſpiritus ſuſpẽſione ꝓnuntiauerit ut eſt.Aut hoc incluſi ligno occultantur achiui:
Aut hæc in noſtra fabricata eſt machina muros.Aut aliquis latet error:equo ne credite
teucri.Cõfundit̃ ratio cõpoſitionis generali nomine ligni:aut machinæ equi.Itẽ lectũq;
iugalẽ quo perii ſup ipœnas minus apertũ.Subdiſtinguendũ.n.pro uoluntate dicentis.
Hoc.n.uoluit intelligi Dido nõ eſſe lectũ iugalẽ quo perierit.Immorãdum eſt ergo & re
ſpirandũ iugalẽ: & ſic inferendũ cũ ὑποκρισεως affectu quo perii. In lectione plena ſen
tentia periodos dicit̃:cuius partes ſunt comata & cola.Modulatio eſt cõtinuari ſermõis
in iucũdiorẽ dicẽdi rationẽ artificialis flexus i declinabilẽ auditus formã cõuerſus aſpita
tis atq; imperitiæ uitãdæ gratia. Latinitas eſt in corrupta loquendi obſeruatio ſecũdũ
romanã linguã cõſtat autem:ut ait Varro his quattuor:natura:analogia:cõſuetudine:
auctoritate.Natura uerborũ omniũ quæ imutabili nequaq̃:aut minus:aut plus tradidit
nobis q̃ quod accepit.Nã ſi quis dicat ſcribo ꝙ ẽ ſcribo non analogiæ uirtute: ſed nature
ipſius conſtitutiõe conuincitur.Analogia ſermonis a natura proditi eſt ordinatio ſecun/
dum τεχνικους neque aliter barbaram linguam eruditis q̃ argentum a plumbo diſſo/
nat. Conſuetudo non ratione analogiæ ſed uiribus pars eſt ideo ſola recepta ꝙ multo
rum conſenſione conualuit:ita tamen ut illi artis ratio non accedat ſed indulgeat.Nam
ea e medio loquendi uſu placita aſſumere cõſueuit.Auctoritas in regula loquendi nouis
ſima eſt.Nanque ubi omnia defecerint ſic ad illam quemadmodum ad anchoram decur
ritur.Non enim quicquam aut rationis:aut naturæ aut conſuetudinis habet cum tan/
tum opinione ſiue lectione recepta ueterum ſit:nec ipſorum tamen ſi interrogentur cur

.. locuti ſunt ſcient.

g

Enera locutionum ſunt quinque: rationale artificiale: hiſtoricum. Gloſſemati
cum commune. De qualitate locutionum quinque ſũt linguæ græcorum ιασ
δῶρισ ατθὶσ αιολὶσ κοινη. Iuxat has ergo quinque linguas & latina uerba cõ/
prehenſa colliguntur hoc modo has relictis propriis utitur ac ſi propriis om/
nibus uerſatur in omnibus tropis: doris in ſingulis partibus orationis: nunc adiectioni
nunc breuitati ſtudens barbariſmos facit qui barbariſmi metaplaſmi appellãtur: quos
cum ſibi uendicauerint docti metaplaſmos appellant ut Teucrum mirantur inertia cor/
da pro teucrorum: & aggere moerum: & aula in medio. Atthis quæ breuitati ſtudet ad/
mittit ſoloeciſmos: quos cum docti fecerint non ſoloeciſmi ſed σχηματαλόγου appellã
tur: ut eſt Nuda genu. & Vrbem quam ſtatuo ueſtra eſt. Ibi enim nudum habens genu
debuit dicere: Et urbs quam ſtatuo ueſtra eſt: ſed ſeruiens ſchemati quod appellatur ελ
ληνισμοσ tres orationis partes redigit in duas uſus atticiſimo. Aeolis ultra modum co/
pioſa eſt: & amat per circuitum uerba protendere & periphraſim res explicare ac per hoc
πλεοναζει cuius uitium σχημα διανοιασ appellent κοινη cõmunis eſt in qua oẽs idẽ
ſentiunt. Metaplaſmus eſt tranſformatio quædam recti ſol utique ſermonis in alte/
ram ſpetiem metri aut decoris cauſa figurata. huius ſpecies ſunt hæ. Protheſis. Epen/
theſis: propalepſis. Aphereſis Syncope: Apocope: Ectaſis: Syſtole: Diæreſis. Synaliphe
Epyſnaliphe: Eclipſis: Antitheſis: Metatheſis: Paragoge. [Prothſis quidam genera/
ralis metaplaſmus qui fit per adiectionem: ſed ſpecialiter ſic diuiditur. Protheſis eſt ap/
poſitio quædam ad principium dictionis: litteræ ut Turno gnatoque patrique pro nato.
ſyllabæ ut concitum tetuli gradum protuli. Epentheſis eſt appoſitio cum inter pri/
mam & ultimam ſyllabam aut littera addiicitur: aut ſyllaba. Littera ut hac caſti mane/
ant in religione nepotes pro religione. Syllaba ut mauortis in antro: pro martis. hunc
metaplaſmũ quidam pleonaſmum appellant. Proparalepſis eſt cũ aliquid ad nouiſſi
mam partem dictionis accedit: ut admittier orat pro admitti magicas in uitam accingier
artes pro accingi. Paragoge eſt cum ad ultimam ſimplicis dictionis clauſulam aut
littera iungitur: aut ſyllaba. Littera ut apud Plautum quod & hoſtis pro hoſti. Syllaba
ut poteſtur pro poteſt. Aphæreſis eſt æque metaplaſmus qui fit per detractionem ſed
ſpecialiter obſeruat̃. Aphereſis eſt ablatio de principio dictionis cõtraria protheſi: cũ aut
littera amputat̃: aut ſyllaba aufert̃. Littera ut Ruit oĩa late pro eruit. Syllaba ut tẽnere
diuos pro cõtemnere diuos: & linquere caſtra pro relinquere: Sĩcope eſt ablatio de medio
dictionis cõtraria epẽtheſi: ut extiſti me teq; ſoror ꝓ extixiſti. Apocope ẽ ablatio de fine
dictionis ꝓparalepſi uel paragoge cõtraria cũ aut littera detrahit̃ uel ſyllaba. Lr̃a ut aſpi
ce num mage ſit noſtrum penetrabile telum pro magis. Syllaba: ut en do ſuam pro do/
mum. Ectaſis eſt extenſio quæ fit cum correpta contra rationem per licentiam produ
citur. ut exercet Diana choros. Hic enim Dianæ ſyllaba producta eſt cũ corripi debeat.
Syſtole eſt coreptio contraria ectaſi. Fit autem cum longa ſyllaba contra rationem corri
pitur aliqua neceſſitate cogente ut Vrbemq; fidenam. Fidenam primam corripuit cum
producere debuiſſet. Item aquoſus orion. Diæreſis eſt deſciſio unius in duas diuiſæ
ſyllabæ: ut diues pictai ueſtis & auri pro pictæ: & aulai in medio. Sinaliphe colliſio eſt
quæ fit cum duarum inter ſe concurrentium uocaliũ altera eluditur: ut Adq; ea diuerſa
penitus dum parte gerunt̃: Hic enim unum. e. præcedens excluditur. ea Synereſis a qui
buſdã nominatur. Epiſynaliphe eſt cõglutinatio ſeu cõtentio duaꝝ ſyllabaꝝ in unã ſyl
labã facta cõtraria ſynaliphe: ut fixerit æripedẽ ceruã licet cum aeripedẽ qnq; ſyllabis di
cere debeamus. Ita fit una ſyllaba ex duabus. Ecthlipſis eſt cõcluſio quædã difficilis: ac

duarũ cõſonantiũ cũ uocalibus aſpere cõ currentiũ ut eſt: Multũ ille & terris iactatus &
alto Antitheſis eſt literæ cõmutatio: ut Impete nũc uaſto ceu cõcitus ĩbribus amnis. Im
pete dictũ eſt ꝑ ĩpetu & oli pro illi. Metatheſis dr̃ trãſlatio. Eſt ãt lraꝝ ordo mutatus ut
eſt Nã tibi timbræ caput Euãdrius abſtulit enſis ωροθεσεφυ παραλλαγυ eſt cum alia
q̃ quæ debet præpoſitio ponit̃ ut cui tantũ de te licuit pro in te.

Chemata q̃dẽ latinæ figuræ uocant̃: ſicut nõie ipſo patet cõfirmatões ſũt quæ
dã ſentẽtiæ remotæ a cõmuni. He ut Quinti. exiſtimat adeo tropis ipſa rei na
tura coniunctõe ſũt ut a q̃buſdã tropoꝝ nõia acceperũt ſiue ꝗ formẽt orationẽ
ſiue ꝗ uertãt. unde & motus dicunt̃. Figura eſt igit̃ aliqua arte nouata dicen/
di ratio. Huius partes duas facit διανοίας quod eſt cogitatiõis & ſenſus. λογου quod ẽ
elocutiõis atq̃ uerboꝝ ſenſuum ad oratorias uirtutes pertinent. i. σχηματα διανοίας
nos de eo loquimur q̃d̃ ſchema leſeos dr̃: cuius diffinitio eſt talis Schema leſeos eſt ordo
uerboꝝ aliter q̃ debet figuratus metri: aut decoris: aut ẽphaſis gratia. Hnius ſpecies ſunt
mul tæ ſed neceſſariæ tradũt̃ ꝑ q̃s ſimiles colligent̃. Prolepſis Zeuma: Ipozeuxis: Syl/
lepſis: Aſyndeton: Anadiploſis: Anaphora: alia Anaphora: Epanalepſis: Epizeuxis: Pa
ranomaſia: Scheſiſonomatõ: Parameon: Homoeoteleuton. Homoeoptotõ: Polyptetõ
Hirmos: Polyſyndeton: Dyaliton: Climax. Prolepſis eſt ꝓnũciatio reꝝ ordine ſecutaꝝ
uel eſt cũ ante numerus uerbo reddit̃ q̃ pſonæ diffiniãt̃: ut eſt cõtinuo reges ĩgẽti mole la
tinus q̃driiugo ĩuehit̃ curru. Bigis id Turnus ĩ albis. Tũ pater Aeneas rõanæ ſtirpis ori/
go & iuxta Aſcanius magnæ ſpes altera Romæ: ꝓcedũt caſtris: & aliter de ꝓlepſi diſpu/
tat̃ cũ id quod poſterius accedit ante tẽpus aſcribit̃ ut: Lauinaq̃ uẽit littora. Lauiniũ. n.
nũdũ erat cũ ad Italiã uenit Aeneas: & apud Saluſtiũ. Mõtẽ ſacrũ atq̃ auentinũ ĩſedit: q
mons ob hoc quod illũ plebs ĩſedeat poſtea ſacer dictus. Zeugma eſt unius uerbi conclu
ſio diuerſis clauſuli coniuncta cũ duo aut cũ plura ad unã partẽ orõnis iungenda referũt̃
Huius aũt cõcluſionis cõuerſio tribus locis poſita uidet̃. Fit. n. aut cũ præponit unũ uer
bũ ad quod ſequẽtes ſenſus cõferant̃ ut eſt uicit pudorẽ libido: timorẽ audatia rationẽ ar
mẽtia. Aut cũ ĩ medio ſenſuũ loco poſitũ reperit̃ ut eſt Troiugena ĩterpres diuũ q numia
phœi: Qui tripodas clerii laurus: q ſydera ſentis. Et uolucrũ pẽnas: & præpetis oĩa pẽne
Sentis. n. uerbũ tã primis quã ultimis ĩũgit̃: & obid μεσόζευγμα nominat̃: aut certe cũ
uno uerbo ſenſus claudũt̃ ut eſt Tullianũ. Nihil ne te nocturnũ præſidiũ palatii: nihil u
bis uigiliæ: nihil timor populi: nihil cõcurſus bonoꝝ omniũ: nihil hic munitiſſimus ſena
tus hauendi locus: nihil hoꝝ ora uultuſq̃ mouerũt. Cõcluſit. n. uno uerbo mouerunt in/
de ὑποζεῦγμα dicit̃. Hypozeuſis eſt cũ ſingulæ res aut pſonis obiiciunt̃: aut uerbis ut
regẽ adit: & regi memorat nomẽq̃ decuſq̃: Quid ue petat: q̃d ue ipſe ferat: Mezẽtius ar
ma Quæ ſibi cõciliet: uiolẽtaq̃ pectora Turni: Edocet hũanis quæ ſit fiducia rebus: Ad/
monet ĩmiſcetq̃ preces: aut fit mora tarchon iungit opes fœduſq̃ ferit. Hypozeuxis
eſt ut Scaurus ait figura ſupiori cõtraria ubi diuerſa uerba ſingulis iungunt̃. Syliepſis
eſt d.ſſimiliũ clauſulaꝝ ꝑ unũ uerbũ cõglutiata conceptio cũ ſingularis dictio plurali uer
bo uel poſteriori tãtũ uel ultĩo reddit̃ ut ẽ Hic illius arma: hic currus fuit. Itẽ Sũt nobis
mi tia poma: Caſtaneæ moles: & preſſi copia lactis. Aſyntethon ẽ cũ aliq̃ ĩcõpoſite & ſim
pliciter ꝓferũt̃: ut u eni: uidi: uici· hæc ab aliis Dialyton dicitur. Anadiploſis eſt cũ ultĩa
prioris uerſus dictio in initio ſequentis iteratur. ut Sequitur pulcherrimus aſtur: Aſtur
equo fidens. Anadiploſis ẽ cõgemĩatio dictionis ex ultĩo loco præcedentis & ſequentis
prĩcipio. Anaphora eſt relatio uerbi eiuſdem aut ſimilis ꝑ pricipia uerſũ plurimorũ ut
Nate meæ uires mea magna potẽtia ſolus Nate pr̃is ſũmi. Item Spes tu nũc una ſenecte
Tu r̃qes miſer̃: decus ĩpiũq̃ latini te penes. i te oĩs dõus ĩclĩata r̃cũbit. ẽ & ſecũda anafora

per quã elocutio nó cõuenienter reſpondẽs aliud refert oculte ut ẽ apud Saluſtiũ: Sed an
tea item coniurare pauci. inqbus catilina de qua q̃ breuiſſime potero dicam. Hic de qua
inteligẽdũ cõiuratione. Epanalepſis ẽ cũ maiore ſignificato facta repetitio ut ẽ in Hora
tio Heu heu fugaces poſtũe poſtũe labũt̃ ãni. & aliter. Epanalepſis fit cũ eadẽ dictio &
pꝛĩcipiũ uerſus & clauſulã tenet ut Tenemus angitiæ: uitrea te fucimus ũda Te liqdi fle
uere lacus. Itẽ pater inquã me lumine orbauit pater. Ante etiã ſceptrũ. Dictei regis & ãte
& hoc nauis onuſta præda Siciliẽſi cũ ipſa eſſet ex præda. Epizeuxis eſt eiuſdẽ dictionis
in eodẽ uerſu ſine aliq̃ dilatõe geminatio cũ ĩpetu pꝛnuntiatiõis ut: Me me adſũ q feci ĩ me
cõuertite ferrũ: Orutuli mea fraus oĩs. Paronomaſia ẽ ueluti quædã denominatio cõpre
cedẽti nomini aut nomẽ. aut uerbũ annectit̃ ex eodẽ figura tu. ut fugã fugit: factũ facit:
gratas gratias: creta decreta ẽ: pugna pugnata ẽ: & aliter. Paronomaſia fit cum dictio ite
rat̃ mutata tamẽ a ut littera aut ſyllaba quotiẽs nomĩe ſimili utit̃ ĩ ſignificatiõe diuerſa
ut ẽ apud Terẽtiũ. Nã ĩceptio ẽ amẽtiũ haud amãtiũ. & apud Ciceronẽ Qui fuit locus
religioſiſſimo is erit locus deſertiſſimus: & cuſtodia caſtroꝝ nó honoris ſed oneris exiſtiat̃
Itẽ ſi nó prætorẽ te. ſed prædonẽ dicimus. Scheſiſonomaton ẽ cum ſingulis nominibus
epitheta coniuncta ſunt ut marſa manus: peligna cohors: Feſtina uiꝝ uis: & aliter Scheſi
ſonomaton eſt cũ ĩ cõnexu uel ĩ cõtextu ſentẽtiaꝝ plures ãtonomaſiæ ponũt̃: ut Armipo
tẽs tritoia uirgo Paromenõ ẽ cũ uerba uel no a paꝝ ĩflexa & tñ ſimilia ſuperioribus infe/
runt̃ ut: Multa uiri uirtus animo multuſq; recurſat gẽtis honos: & aliter. Paromoeon
fit cũ uerba ſimiliter ĩcipiunt ut: Machia multa minax minat̃ maxima muris. Homo/
eotheleuton ẽ oratio ſimilibus clauſulis terminata. i. pari uerboꝝ exitu finita ut apud En
niũ: Eos deduci uehi q̃ deſeri malui. Saluſtius In nuda iniecta corpora. Virg. Bella hori
da bella Homoeoptoton ẽ oratio excurrẽs in eoſdẽ caſus ſimiliter. i. cũ uno ſimiliq; caſu
totus ſenſus elocutiõi ĩplet̃ ut apud Saluſtiũ: Maximis ducibus fortibus ſtrenuiſq; mini
ſtris. & aliter Homoeoptotõ fit cũ oratio excurrit ĩ eodẽ caſus & ſimiles fines ut Ennius
Inherẽtes: flentes: lachrymãtes. ac miſerẽtes. Itẽ homoeoptoton ẽ cũ ſimiles caſus exe/
unt uerba diuerſa. Homoeoptoton eſt cum ſimili mõ dictiones multæ finiunt. Polypto
ton ẽ oratio caſuũ uarietate diſtincta: ut ẽ ĩ Terẽtio In te ſpes ego nobis ſita ẽ Te ſolũ ha/
bemus tu es patronus: tu pater: ille tibi moriẽs nos comẽda uit ſenex: ſi deſeris tu nos pe/
rimus. Itẽ littora litoribus cõtraria fluctibus undas. Hirmos ẽ cũ uniformis cõtinuat̃ ſe
ries orationis unius caſus tenorẽ ad clauſulã uſq; cuſtodiẽs ut Prĩcipio cælum ac terras
Polyſinthetõ ẽ oratio pluribus cõiũcta cõiũtionibus: ut Meãdrũq;: Noẽmonaq;: Pri/
taniq;: Item Tectũq;: laremq;: Amiclæũq; canem. Dialytõ eſt or̃o que ſine cõiũctiõibus
ſolute ac ſimpliciter effert̃ nulla cõiunctiõe ĩterpoſita ſupiori cõtraria: ut alii naualibus.
Ite ferte citi ferꝝ: date tella: ĩpellite remos. Itẽ uenimus: uidimus placuit: & apud Tulliũ
Pertulit cogitauit. hec etiã Brachilogia nominãt̃: Climax eſt quã noſtri gradationem uo
cãt adiectio repetens q̃ dicta ſũt ãte q̃. n. ad aliud extendat ĩ prioribus reſiſtit hec eſt quo
tiens abeo quo ſenſus ſupior termĩat̃ ĩferior ĩcipit ac deĩceps q̃ſi p gradus idẽ dicẽdi ordo
ſeruat̃ ut ẽ Induſtria parit uirtutẽ uirtus gloriã: gloria inimicitias: inimicitiæ picula. Si/
mile ẽ exẽplũ ex græco notiſſimo trãſlatũ Nõ. n. dixi ſed ne ſcripſi qdẽ legationẽ ſed ne p
ſuaſi thebas. Sũt tñ tradita & latia Aphricão uirtutẽ ĩduſtria uirtus gloriã gloria æmulos
cõparauit. Itẽ & gallus nõ ergo magis pecuniaꝝ repetũdaꝝ q̃ maieſtatis: neq; maieſtatis
magiſq̃ Plautiæ legis neq; plautie legis magiſquã omniũ legũ ĩuenit̃. quo apud poetas
ut apud Homerũ ĩſceptro qđ ab ioue agamẽnon deducit ἀνα λέκριων ἀγαμέμνων
ἐστησκηπτρον ἔχων το ηφαισοσ καπε τευχῶν ηφαισοσ μεγαλοκελυκρονιόνι ἀνακτι
αὐτοὶρ ἀρὰζευσλωκε διακτόρῳ ἀργειφόντη ἑρμιασλε ἀνα ξλωκεν πελοπιπληξιππῶ

αὐτὰρ ὁ αὖτε πέλοψ δῶκε ἀτρέϊ ποιμένι λαῶν
ἀτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι θυέστῃ
αὐτὰρ ὁ αὖτε θυέστ᾽ ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι

Apud nr̃m ēt tragicũ ſic Ioue ꝓgnatus ē ut phibēt Tãtalus ex tãtalo ortus Pelops: ex pelope ſatus atreus q nr̃m porro ꝓpagat genus. Hæc ãt gradatio aptioré hēt ptē & magis affectatã ideoq; rarior eē debet. Itē apud Virgiliũ. Torua leæna lupũ ſeqt́: lupus ipſe capellã. Florētē citiſũ ſeqtur laſciua capella. Te coridõ o alexi. Vitia orõnis generalia ſunt tria: obſcurũ ĩordinatũ: barbarꝝ. Obſcuritatis ſpecies ſũt octo. Acyrologia: Pleonaſmos: Periſologia: Amphibologia: tautologia. Eclipſis: enigma: Macrologia Inordinatæ orõis ſpẽs ſũt qnq;. Tapioſis. Aſchrologia. cacẽphatõ: Cacozella: Cacoſynthetõ Barbaræ orõnis ptes ſũt duæ. Soloeciſmus & barbariſmus quorũ ſpẽs ſunt plurimæ. Acyrologia ē dictio minus cõueniēter elata uel nõ ꝓpriis dicti oibus obſcurata ſnĩa: ut accede ad ignē hũc: iã caleſces plus ſatis. Ibi nullus ſignificat́ ignis ſed meretrix & apud Virg. hũc ego ſi potui tãtũ ſperare dolorē. p timere poſuit. Pleonaſmos ē ſnĩa uerbo pluſq̃ neceſſe eſt abũdãs: ut ſic ore locuta ē: cũ utiq; ſufficeret ſic locuta ē. Periſologia ē multorꝝ uerborũ adiectio ſupuacua ſine ulla ui rerꝝ: ut ibãt q̃ poterãt: q̃ nõ poterãt niſi ibãt. Hic. n. excepto ibãt oĩa ſupuacua ſũt. Macrologia ē orõ culta nimiũ Scauus ita diffinit lõga deſcriptiõe ꝓducta ſnĩa ut ē. poſtera lux ſũmo ſpargebat lumĩe terras. Orta dies: cũ primũ alto ſe gurgite tollũt Solis eq. lucēq; elatis naribꝰ efflãt: cũ ſit ſatis dixiſſe ſolet orto uerſibꝰ tñ minus nocet q̃ ſolutæ orõis. & apud Liuiũ Legati nõ ĩpetrata pace unde uenerãt domũ reuerterũt. Hic. n. nõ tãtũ põdus adiecit ſentẽtiæ lõgitudo ſed magis decorē abſtulit. Amphibologia ē uitio cõpoſitõis ĩ ãbiguo poſita ſnĩa: ut aio te Aeacida rõanos uĩcere poſſe Itē certũ ē. n. Antoniũ præcedere eloquẽtia Craſſũ. Hi. n. duo ſenſus uitio ambiguitatis carnet ꝓprietate cũ ſit ĩcertũ ab Aeacide Romanos uinci poſſe: an Romãos ab Aeacida. Similiter ab Antonio uinci Craſſũ eloquẽtia: an a Craſſo Antoniũ. Fit & p Omonyma cũ dicimus taurũ & neſcias utrũ de armẽto: an obſcenã corporis partē an montem qui ē in Cilicia: an qui eſt ĩ ſyderibus taurũ dicamus. Fit itē p cõmunia uerba: ut uadatur in foro Cato criminatur. Incertũ ē agat ne in aliũ: an ipſe ab alio idē patiat́: quia uador & criminor ſunt uerba coĩa. Itē fit & diſtinctionē: ut uidi ſtatuã aureã haſtã tenentē. Fit præterea plurimis modis quos percurrere omnes ne nimis longũ ſit non oportet. Tautologia ē eiuſdē dictiõis ĩ eadē ſnĩa ſupuacua repetitio ut eſt flēs lachrymarꝝ fluorē fudit & ego metipſe cũ ſufficerit ego. Eclipſis ē neceſſaria dictiõi defraudata ſnĩa defcũs q̃dã neceſſariæ dictiõis q̃ deſiderat præciſa ſnĩa ut eſt Terris iactatus & alto: cũ deſit prepoſitio. Italiã fato pfugus. i. ad italiã. Enigma ē p ĩcredibilia ꝯfuſa ſnĩa: ut auia filiorũ ē q̃ mater mariti. cũ iocaſta ſignificet́. Tapinoſis ē cõtra dignitatē rei magnæ huĩlis expoſitio: ut ē Marcido dies ſole pallet cũ ui arceãt terrẽa nõ ĩmortalia & apud Flaccũ. Pelidæ ſtomacũ & Vir. Multa malus ſimulãs p ſceleſtus. Aeſchirologia ē uitio cõpoſitõis ĩuerecũda orõ aut cõpoſitio uerborꝝ obſcene ſignificatõis: aut unius uerbi obſcena ſignificatio & ꝓnũciatio. cõpoſitiõe fit ut cũ nũero fuiſſe emēdat́. Hoc uitiũ ĩterpoſita aliq̃ pticula: ut cũ quodã nũero fui & Nũerꝝ cũ nauibus æqt. Itē unius uerbi obſcena ꝓnũtiatiõe ſic fit: ut ē apd Salu. Ductabat & arrexit aĩos militũ. Cacẽphatõ ē uitio cõpoſitiõis ĩuerecunda ſuſpicio ut arrige aures Pãphile. Itē At ramũ hũc apit ramũ q ueſte latebat. Cacozelia eſt p affectionē decoris corrupta ſnĩa cũ eo ipſo decoret́ oratio quo illã uoluit auctor ornare. Hæc fit aut nimio tumore: aut nimio cultu. nimio timore. Iupiter o præſens cæli qui ſydera torques. Ore tuo dicẽda loquar. nimio cultu: Aureus axis erat temo aureus: aurea ſũmæ Curuatura rotæ: Radiorꝝ argẽteus ordo. Per iuga chryſoliti poĩtæq; ex ordine gemmæ.

Cacoſyntheto ẽ indecẽs ſtructura uerboꝝ ut ẽ Verſaq; iuuẽtũ terga fatigamus haſta
Barbariſmus eſt dictio uitioſa: ẽ tamẽ diſinitio generalis ac ſpecialis. Sed quoniã di/
ctio & cõtexta oratio: & una pars eius intelligitur & quia cõſuetudo hunc tantũ Barba/
rĩsmũ appellat qui fit in una parte orationis: aptius tamen hac utemur diſinitione Barba/
riſmus eſt contra romani ſermonis legem aut ſcripta: aut ꝓnũtiata uitioſa dictio Barba/
riſmus eſt enũtiatione uel ſcripto una pars orationis corrupta: ac ꝑ hoc nõ latina: ſed hoc
uitiũ in ſoluta oratione nomẽ ſuũ obtinet. Ceteraꝝ apud poetas metaplaſmus uocatur.
Soleciſmus autẽ ſchema: barbariſmus & barbaralexis. i. barbara dictio iter ſe differunt
quia barbariſmus in latina dictione fit barbara ãt lexis tota ꝑegrina ẽ dictio ut gaza. bar/
bariſmus fit modis prĩcipalibus quatuor: adiectione: detractiõe: mutatiõe: trãſmutatiõe
Adiectionis ſpecies ſunt quatuor: aut per adiectionẽ temporis ſiue productionem fit
hoc modo ut: Italiã fato profugus Ibi prima ſyllaba cũ corripi debeat producta ẽ. Itẽ cũ
debeat habere tempus unũ habet duo. Adiectione litteræ: ut ſi quis reliquias geminata
l. pronuntiet ut Relliquias Danaũ atq; ĩmittis Achilli. Adiectione ſyllabe cum dicimus
mauors pro mars: & tetulit pro tulit: ut mauortis in antro: & Nũq̃ huc tetuliſſem pedẽ
Itẽ alituũ pro alitũ. Adiectiõe aſpirationis hoc pacto & ſono prodit̃ cũ dicimus choronã
cũ aſpiratione cũ debeat leniter proferri. Item hamo pro amo. Detractionis ſpecies ſunt
æque quattuor detractione tẽporis: litteræ: ſyllabæ: aſpirationis. Tẽpore ut feruere Leu/
catẽ: Littere ut Si quis detracta. a. litera prætor dicat: ut Lucilius pretor ne ruſticus fias
cũ debeat. æ. pronũciari prætor. ſed ſtructure gratia ſyllaba longa corripit̃. Syllabæ ut ſi
quis dicat temnere pro contẽnere ut Virgilius: Et non temnere diuos. Aſpirationis ut ſi
quis homo ſine aſpiratione cũ debeat aſpere pronũtiari: Hæ autem ſpecies inueniuntur
locis tribus: in prima parte dictionis: in media: ĩ nouiſſima In prima parte fit per Aphæ
reſim ideſt per detractionẽ ut linque pro relinque. In media ꝑ Sincopen ideſt colliſionẽ
ut nantes pro natãtes. In nouiſſima per Apocopen. i. per abſciſionẽ: ut uolup. pro uolu/
ptate. & ut ſi accuſatiuo ſine. m. littera domu dixeris per parallagẽ ideſt mutationẽ litte
ræ ſi litterã aliam pro alia pronuntiemus ut aſuenire pro aduenire. Trãſmutatione cum
in eadem dictione cõmutatis in ſe litteris utimur: ut leriquias ſi per. l. litterã pronuntie/
mus dũ debeat per. r. pronũtiari prima ſyllaba reliquias. Itẽ lerigionẽ pro religione. Per
Ecthlipſim quoq; ideſt per unius litteræ eliſionẽ: ut repoſtũ pro repoſitũ. Sunt præterea
pronuntiationes quædã uitia quæ non nulli Barbariſmos uocat Iotaciſmi: Labdaciſmi:
Metaciſmi: Hiatus: Colliſiones & omnia quæ plus æquo minus ue conſonãtia ab erudi/
tis auribus reſpuunt̃. Hæc uitia prolocutori cõuerſa de nõie pertinacibus relinquamus
Iotaciſmi ſunt cũ. I. littera ſupra iuſtũ decorẽ in dictionibus oſtendit̃ Labdaciſmi ſimili
ter ſi lucẽ prima ſyllaba uel alma nimiũ pronũtiemus. Metaciſci quoq; ſũt cũ in fine par
tis orationis inuenit̃. m. littera & incipiẽs ſequens a uocali quæ non ſit loco conſonantis
poſita: Hæc enim ſcribitur non autem pronuntiatur: ut quouſq; tandem abutere. Tunc
autem pronuntiamus. m. litterã cum ſequitur uocalis loco conſonantis poſita ut eſt: Tũ
Iuno eternum ſeruans. Diſtinctio quoq; ſeparat uerba ideſt dum conderet urbem Infer
retq; deos latio: que pronuntiatio ſeruanda ne ſit Barbariſmus non in ſcriptura ſed in ſer
mone ſi enuntiata fuerit.

Oloeciſmus eſt cõtra rationẽ romani ſermonis diſturbans orationẽ & uitiũ ĩ
cõtextu partium orationis contra regulã artis grãmaticæ poſitum ideſt non
conueniens romano ſermoni iunctura uerbornm.

Soloeciſmus dr̃ græce λογου αικισμόσ. i. ĩtegri ſermõis corruptio: uel acui/
tate ciliciæ quæ ſole oli dicebat̃ nũc põpeiopolis nõiat̃: cuius incolæ quia ſermone cor/

rupto loquebantur. Similiter uitioſe loquentes apud Athenienſes Solociſmi dicebant.
Vnde idẽ uitium ſoloeciſmum appellatũ eſt: latine a quibuſdã ſtribiligo appellatur uel a
Solone legũ auctore qui idifferẽter locutus eſt. Soloeciſmus fit modis generalibus. xiiii.
Immutationum generum tam nominis q̃ pronominis: caſuum: numeroꝝ: perſonarũ: tẽ
porum: per qualitatẽ uerborũ: per modos ꝑ aduerbia: præpoſitiones: per gradus colloca
tiones: per geminationẽ abnuendi: ꝑ accentus: ꝑ ordinis imutationẽ. Primus modus
ſoloeciſmi fit per imutationẽ generꝝ nominis cum dicimus atra ſilex: aut amare corticis
aut purpurea marciſſus: cũ ater ſilex debeat dici: & amari corticis: purpureus narciſſus
Feminini generis factũ eſt quod erat maſculinũ. Secundus modus factus ꝑ imutationẽ
generis ꝓnominum: ut quis mulier cum debeat dici quæ mulier. ut apud Enniũ. quis tu
es mulier qui me inſueto nũcupaſti nomine ꝓ q̃ maſculinũ pro feminino quis poſuit. Itẽ
ſi finitũ pro infinito ponamus. i. ſi dicamus de abſente hic facit: aut de præſente dicamus
is fecit: cũ debemus dicere hic fecit. Tertius modos fit per imutationẽ caſuũ ſic cum in
ſermone alium caſum pro alio ponimus: ut Vrbem quã ſtatuo ueſtra eſt: accuſatiuũ ca/
ſum pro nominatiuo poſuit. Quartus modus ꝑ imutationẽ numeroꝝ ut pars i fruſta ſe
cant numerũ pluralẽ pro ſingulari poſuit cum pars ſecat debuerit dicere. Quintus mo/
dus fit per imutationem ꝑſonaꝝ: ut ſi quis aliam perſonam pro alia ponãt. ut hæc prima
piacula ſunto: cum debuerit dicere ſint ſecundã perſonã poſuit ꝓ tertia. Sextus modus
ꝑ tempoꝝ imutationem ut eſt. Nec ueni niſi fata locum ſedemq; dediſſent: cum debuerit
dici nec ueniſſem niſi fata: tempus præteritũ ꝑfectum ꝓ pluſq̃perfecto poſuit. Item quæ
manus interea tuſcis cõmitetur ab oris pro comitata ſit & armauerit. Septimus ꝑ quali/
tates uerboꝝ fit: ut hoc Pinguem & placidam paci nutritór oliuam. Fecit enim cõmune
uerbum nutritor ab eo quod erat actiuũ nutrio. Octauus modus ꝑ uerboꝝ modos ut At
Rutulo regi ducibuſq; ea mira uideri auſoniis. Infinitũ enim poſuit pro pronũciatiuo cũ
deberet dicere uidebantur. Nonus modus fit ꝑ aduerbia localia: ut ſi dicamus itus eo: in
tro ſum: cũ debeat dici intro eo: intus ſum: ut eamus illic ꝓ illuc. Illic enim i loco eſt: illuc
i locũ. Decimus modus fit ꝑ præpoſitiones: ut Rapuitq; ifomite flãma ablatiuũ. n. caſũ
poſuit ꝓ accuſatiuo: cũ debuerit dicere i fomitẽ q̃ſi rapuit ad fomitem: & apud amicũ eo
. i. ad amicũ eo. Vndecimus modus eſt ꝑ gradus ſi q̃s cõparatiuũ ponat ꝓ ſuplatiuo: aut
abſolutũ pro alterutro. i. ſi dicat bonus oĩum cũ optimus debeat dicere: aut melior oĩum
cũ melior oĩbus debeat dicere. cuius exemplũ eſt: Is quæſtus eſt multo uberrimus cũ de/
beat dicere multo uberior. Duodecimus modus fit per geminationẽ abnuẽdi: ut ſi dicas
nihil nunq̃ peccaui cũ debeat dici nunquã peccaui: quoniã duæ abnegatiuæ unã cõfirma
tionem faciũt. Tertiuſdecimus modus ꝑ imutationem ordinis ſi particulam quam debe
as primo loco ponere poſtponas: aut quam debes poſtponere primo loco colloces cum
dicis autem uenis cũ debeas dicere uenis autem. Quartuſdecimus fit per immutationẽ
accentus taliter. ut ſi quis aduerbiũ loci ubi quod eſt poſitũ pro aduerbio tẽporis acute
pronũtiet: & ita fiet locale cũ debeat eſſe temporale: ut eſt i illo uerſu. Inde ubi uenere ad
fauces graue olentis auerni. Vbi enim grauiter legendũ eſt quoniam ſignificat poſtquã
ſic & alia ſimiliter. ut ſi aduerbiũ cũ graui pronũtietur accentu erit prepoſitio. ſi acuto
erit aduerbiũ ut longo poſt tempore uenit. Quidam adiiciunt quintũdecimum exẽplũ
qui putant & in una parte orationis fieri ſoloeciſimũ ſi conuenienter fiat. Si demonſtrã/
tes uirũ hanc dicamus: aut fœminã hũc. aut iteroganti quo pergamus reſpondeamus
Romæ: aut unũ ſalutantes ſaluete dicamus cũ utiq; præcedens demõſtratio. uel interro
gatio. uel ſalutatio uim contextæ orationis contineant. Multi etiam dubitauerunt gua
driga. ſcala. ſcopa. ſoloeciſmus an barbariſmus eſſet cũ ſcilicet id genus orationis barba/

riſmũ eſſe ipſius uitii difinitiõe poſſit ãgnoſci. Ita fiũt ſolecismi ſecundum pleroſq; .xiiii
ſecũdũ quoſdã .xv. Inter Barbariſmũ & ſoloeciſmũ hoc itereſt ꝙ ſoloeciſmꝰ iplurıbꝰ par
tibus fit: & diſcrepãtes & icõſequẽtes i ſe dictiões habet. Barbariſmꝰ aũt i una & iſulto ſer
mõe. Cæteꝝ apđ poetas barbariſmꝰ metaplaſmꝰ dr̃. Soloeciſmꝰ ſchema nõiat: latie bar
bariſmꝰ diſſonãs uocat: Metaplaſmꝰ trãſformatio dr̃. Soloeciſmꝰ apellat figura ſhema

Irtutes orationis generales ſũt duæ: ꝓprietas & ornatus: Proprietas ẽ regula ſer
monis quã græci analogiã uocãt. Quidẽ ex noſtris ꝓportionẽ. huic accedit bre
uitas q̃ greci συντόμιαν uocãt. Itẽ tenor quẽ illi uocãt τάσιν aut προσῳδίαν
Ornatus ſpecies ſũt duæ ex q̃bus prior debet eſſe cõpoſitio quã græci σύνθεσιν
uocãt. Sequẽs ẽ culta & ſana oro quã illi nõiãt κυριολογίαν i q̃ tropi ſũt Regula ſermo
nis quã uocãt analogiã: ſeruat recte ſcripturæ rati ut ſciaũs ſcripſi b lr̃a potius utendum
eſſe q̃ p. cũ exordiũ uerbi qđ ẽ ſcribo. b. obtieat breuitatẽ quã σύντομιαν græci dicũt tũc
notabiũs cũ rei magnæ ſẽſus ſufficiẽt ad dignitatẽ q̃uis breui enũtiabit ſentẽtia: ut apđ
Vir. Naſcet pulchra troianus origine Cæſar: Impiũ oceano famã q terminet aſtris Hic
.n. ẽ troiana dignitas & Cæſaris pricipatus & romano ipio poſſeſſio iudicat orbis. Tenor
quẽ græci dicũt taſim: aut ꝓſodiã i flexibꝰ uocis ſeruãdis ẽ Nã quædã acuto tenore: ple
raq; graui: alia flexo denũtiãt. In ornatu prima cõpoſitio debet ſeruari: ut nõ ſit diſſonãs
& abſona ſtructura oratõis. Et culta & ſana oratio quã græci dicũt cyriologiã ſine lenoci
nio debet ornari. Roãnos reꝝ dominos gentẽq; togat. Hic etiã ipſa ueritas ſentẽtiã orna
uit: huic accedũt tropi q̃bus cõuenienti ratiõe ꝓprietas illuſtrat. Tropus eſt ut ait Scau/
rus modus ornatæ locutiõis & dictio tranſlata ꝓpria ſignificatiõe ad non ꝓpriã decoris
aut neceſſitatis: aut cultus: aut emphaſeos gratia Quitilianus ſic diffinit. Tropus ẽ ſer/
mo a pricipali & naturali ſignificatiõe trãſlatus ad aliquã ſimilitudnẽ exornãdæ oratio
nis gratia. Tropi ſũt Metaphora: Metalepſis: Antonomaſia. Onomatopeia: Hypbatõ
Alegoria Cathacreſis: Metonymia: Synecdoche: Periphraſis: Hyphole: Homoezeuxis
Hoꝝ omniũ generalis ẽ metaphora Cæteri oẽs huius ſpecies uident ¶ Metaphora ẽ re/
rũ uerborũq; trãſlatio a ꝓpriã ſignificatiõe ad nõ ꝓpriã p ſimilitudinẽ decoris: aut neceſ
ſitatis: aut cultus: aut emphaſeos gratia. Hec fit modis q̃tuor his: Ab animali ad anima/
le: Sic tiphym auirgã celeres fecere carinæ. Ab agitatore ad gubernatorẽ trãſtulit. Itẽ ton
dẽtes cãpũ latæ cãdore niuali. Ab ianiali ad aiale ſic. At ꝓcul excelſo miratus uertice mõ
tis: ꝓ cacumie nũc uerticẽ dixit q ẽ animaliũ tñ. Itẽ Fert i abruptũ magno mõs iprobus
actu. Ab ianimali ad aiale: ut Si tãtũ pectore robur cõcipis. A ligno ad hoĩnẽ trãſtulit Itẽ
ãbo florẽtes ætatibꝰ. Ab aiali ad aiale: ut Pelagus tenuere rates ꝓ nauibꝰ nũc rates dixit:
Item ſeqt cumulo præruptus aquæ mõs. Metaphorẽ q̃dã ſũt cões q̃dã a græcis ἀκολ
ουθαι appellãt ut tiphym auirgã celeres fecere carinæ. qa queãdmodũ in naui auirga dici
põt: ita i curſu gubernator: ut cũq; gubernator cõtorſit equos. hic gubernatorẽ ꝓ auirga
poſuit: Quædã nõ communes quæ a græcis ἀνακολουθαι nominãt: ut Cũ uertice mõ
tis: nõ. n. põt inuicẽ dici cacumen hoĩs ſicut dixit uerticẽ montis. Scire aũt debemus eſſe
methaforas alias reciprocas: alias unius partis. Cathacreſis eſt neceſſaria ſimiliũ pro pro
priis abuſio & uſurpatio nominis alieni: ideſt dictio deficiens ꝓprietate alterius nomen
uſurpãs q̃ſi ꝓpriũ: hæc a metaphora diſtat ꝙ illa uocabulũ quod habet largit: hæc quia
nõ habet ꝓpriũ alieno utit: ut patricida dr̃ q fratrẽ aut uxorẽ occidit: cũ ille ꝓprie parri
cida ſit qui patrem occidit ¶ Metalepſis ẽ p trãſlationẽ dictionũ ꝓprietatis dilatio uel di/
ctio gradati nõ nomine ad ꝓpriã ſignificationẽ deſcẽdens: ut Spelũcis abdidit atris. ab
atris. n. nigræ itelligunt ex nigris tenebras habentes: & p hoc i præceps ꝓfunde ¶ Meto
nymia dicit trãſmutatio. Eſt autẽ dictio ab alia ꝓpria ſignificatiõe ad aliã ꝓpriã trãſla/

ta. Fit autem modis ſex ꝑ id quod continetᷣ id quod continet. Sic crateras magnos ſta
tuunt & uina coronant. nõ enĩ uina ſed crateras in quibus uina ꝑ id quod cõtinet id qđ
continetᷣ. Sic cælo gratiſſimus amnis pro diis q cælo continentur. Per inuentorẽ domi/
nantẽ ue inuentũ ſubiectũ ue ſic: Sine Cerere & libero frigeſcit Venus. Vult enim ꝑ cere
rẽ panẽ intelligi: per liberũ uinũ. per uenerẽ concubitũ. per inuentũ ſubiectũ ue inuento
rẽ dominantẽ ue: ut uinũ præcemur: nã hic deus præſens adeſt. Per efficientem id quod
efficitur: Sic melior remis. Infert enĩ uelocitatẽ: ſed uelocitatẽ quæ ꝑ remos fit ab eo qđ
fit id quod facit: Sic frigus pigrũ. Item mœſtũq; timorẽ. i. q mœſtos facit hoc eſt triſtes.

Antonomaſia
Antonomaſia eſt ꝓnuntiatio quæ ꝓ proprio alieno utitur: uel ſignificatio uice nomi/
nis poſita: & uocabulũ quod ſine nomine poſitum loco eius fungitᷣ. Dicitur aũt antono
maſia modis tribus: aut ab animo: aut a corpore: aut extrinſecus. ab animo: ut magna/
nimuſq; anchiſiades. i. æneas: a corpore. Vt atq; his aligerũ dictis affatur amorẽ. i. cupi/
dinẽ. Itẽ ipſe arduus: extrinſecus ut infœlix puer: atq; impar congreſſus Achili ¶ Anto/
nomaſia eſt uocabulũ quod ſine nomine poſitũ loco eius fungitur: ut eſt arma uirũq; ca/
no: & itelligitᷣ æneas. Itẽ domitor maris dicitᷣ & itelligitur neptunus. Itẽ ipſe arduus: hu

Epytheton
ius ſpecies eſt epitheton. Eſt ãt epitheton præpoſita diſtinctio ꝓprio nomini aut ornãdi
aut deſtruendi aut indicãdi cauſa: ornãt epitheta ſicut dĩa camilla. deſtruũt: ut ſcelerũq;
ĩuentor ulyxes. Indicãt ſic: Vt lariſſeus Achilles. Sũmuntᷣ aũt epitheta modis tribus ab
aĩo a corpore extrĩſecus ab aĩo magnanimus. Anchiſiades: & cõtẽptor diuũ Mezẽtius a
corpore ſic Ergo his aligerũ dictis affatᷣ amorẽ. & pulcherĩulus. Extrinſecus q̃ ſumũtᷣ in
plures ſpecies diuiduntᷣ: Sunt. n. a loco ab actu ab euẽtu: a loco: ut ulyſſes dr̃ Itacus aut

Synechdoche
pelaſgus: Ab actu: ut æneia nutrix caieta Ab euẽtu ut ĩſula diues opũ Tenedos ¶ Synec
doche eſt dictio pluſminuſue pronuntians magiſq̃ ſignificãs: modo. n. a. toto dicto pars
ĩtelligitur: modo a parte nominata totum accipitᷣ. A toto pars ut ingẽs a uertice pontus
non enim totũ pelagus fuiſſe dicit quod nauẽ excuſſerit: ſed pars pelagi ideſt fluctus. Itẽ
fontemq; ignemq; ferebant. A parte totũ: ut haud aliter puppeſq; tuæ. A puppibus enĩ

Onomatopeia
naues ſignificat: a pube totos hoĩes ¶ Onomatopoeia eſt dictio figurata ad imitandum

Periphraſis
uocis confuſe ſignificationem ut tinnitus æris: clangorq; tubaꝝ: Item ut dicimus ualuas
ſtridere: oues ballare: aues tinnire: & cætera his ſimilia ¶ Periphraſis eſt numeroſiorᷣ di/
ctio dictionũ in uniuerſa rei ſignificatiõe cõgregatio uel circunlocutio cũ cultu longiore
uerborũ ambitu rem deſcribẽs quæ fit ornandæ rei cauſa quæ pulchra eſt: aut uitandæ
quæ turpis eſt. Ornandæ rei cauſa cũ breuitatẽ ſplendidæ producat. Vitandæ ut fœdita
tem circuitu deuitet: breuitatẽ ſplendidæ producit ſic. Iam prima nouo ſpargebat lumi/
ne terras. Tithoni croceum linquens aurora cubile poterat enim dicere iam lucebat: aut
dies ortus erat. Fæditatẽ circuitu deuitat ſic. Placidũq; petiuit. Cõiugis effuſus gremio
ꝑ mẽbra ſoporẽ. hoc enim circuitu euitata decenter obſcenitate oſtendit cõcubitũ. Item
nimio ne luxu obtuſior uſus. Sit genĩtali aruo: & ſulcos oblimet inertis. hoc enim circui

Hyperbaton
tu ſignificat conceptũ fæminæ difficilem ¶ Hyperbaton eſt eodem ſenſu ꝑ longa dictio/
nis dilatio & trãſgreſſio quædã uerboꝝ ordinẽ turbas. Sed hic Tropus generalis eſt: hu/
ius enim ſpecies ſũt quinq;: Anaſtrophe: Diacope: uel ut quidã Temeſis: Dialyſis: Siue

Anaſtrophe
parẽtheſis: Syncheſis: Hyſterologia ¶ Anaſtrophe eſt ĩuerſio dictionũ cõtra bonũ ordinẽ
orationis & duoꝝ uerboꝝ ordo præpoſterus: Nullo ĩterpoſito extrĩſecus uerbo ut trãſtra

Temeſis
ꝑ & remos. Eſt. n. ꝑ trãſtra: Itẽ lupi ceu. Diacope ẽ ſiue Temeſis diſtĩctio cõpoſitæ dictio
nis interpoſito extrinſecus uerbo ut ſeptem ſubiecta trioni: cõiungi debeat ſeptem troni.

Dialyſis
Dialyſis ſiue parentheſis eſt interpoſita ratiocinatio diuiſæ ſententie ut cũ ſocios (nanq;
omnes eum ſtipata tenebat turpa ducũ) ſic incipiẽs hortatur ouãtes. Item æneas. neq;

enim patrius conſiſtere mentē paſſus amor rapidū ad naues præmittit achatē. Ordinan
dū eſt ſic æneas rapidum ad naues præmittit Achatē Synchyſis eſt hyperbatō obſcurum
hoc eſt ex omni parte cōfuſum. Vt uina bonus quæ deide cadis onerarat Aceſtes littore
trinacrio dederatque ab eumtibus heros diuidit. Cum ſit ordo deide heros diuidit uina
quæ bonus Aceſtes onerarat cadis & de trinacrio littore abeūtibus dederat. Itē tris noto
abreptas īſaxa latentia torquet. Saxa uocant itali mediis quæ in fluctibus aras. cuius
recta cōpoſitio eſt talis ut tris notus abreptas torquet in ſaxa mediis fluctibus latentia:
quæ ſaxa itali aras uocāt. Dorſū inmane mari ſummo ¶ Hyſterologia eſt uel hyſteron
pteron: cū id quod primū eſſe debet ſecūdo ponit̃ loco: uel cū ſenſus ordo præpoſterus
reddit̃. Vt poſtera phæbea luſtrabat lāpade terras: humentēq; aurora polo dimouerat
umbrā prius ē. n. ut noctis umbra diſcedat. deide ſol oriat̃. Itē cererē & torrere parāt flā
mis & frangere ſaxo ¶ Hypbole eſt dictio fidē ueritatis excludens ſine ſentētia augēdi mi
nuēdi ue gratia: Augendi ut niue cādidor: Velocior aura. Minuēdi ſic Tardior teſtudīe
Leuior folio. Itē extractā puteo ſiſtulā q ponit ī horto alterius ſtādi non habet ipſe locū
Itē ut eſt apud Virgiliū. Illa uel ītacte ſegetis p ſūma uolaret: Gramina nec teneras cur
ſu læſiſſet ariſtas: uel mare pmediū fluctu ſuſpēſa tumenti ferret iter: celeres nec tingere
æquore plantas ¶ Alegoria eſt oratio aliud dicēs aliud ſignificās p ſimilitudinem aut con/
trariū Vt apud Virgiliū. Etiā tempus equū fumātia ſoluere colla. ſignificat. n. carmē eſſe
finiendū. Itē mœcenas pelagoq; uolans dat uela patenti. Nō. n. auctor nauigationē quā
dicit uult ītelligi: ſed fauorē. Mœcenatis ad carminū cōſumationē. Huius tropi ſpecies
ſūt ſeptē hirōia: Antiphraſis. Aenigma cariētiſmos: paronomia: Sacraſmos. Aſteiſmos
¶ Hironia eſt oratio pronūciationis grauitate in contrariū reddens ſenſus uerborum ut
egregiā uero laudē & ſpolia ampla refertis una dolo diuū ſi fœmina uicta duoꝝ eſt: Hic
enim ſententiā nō grauiter pronuntiātis nō uituperantis erit ſed laudātis. Item Me duct̃
Dardanius ſparthā expugnauit adulter. Hanc niſi grauitas pronuntiatiōis adiuuerit cō
fiteri uidebitur quod negare cōtendit ¶ Antiphraſis eſt dictio e cōtrario ſignificās ut bel
lū dicit̃ quod minime bonum: & lucus quod minime luceat: & parcæ quod minime par
cāt hæc ab hironia differt quod hironia & pronūtiādo mutat affectū & ſignificationem
Antiphraſis uero diuerſitatē rei nominat. ¶ Aenigma eſt obſcura ſentētia per occultā ſi
militudinē rerum: uel dictio obſcuritate allegoriæ nō ītelligibilis: aliud eni pallā oſtēdit
aliud tegit per obſcurā diuerſitatem Vt mater me genuit eadē mox gignitur ex me: cū ſi
gnificat ex aqua glaciem cōcreſcere & rurſus in aquā reſolui. Item ut mare cōcretū in cre
ta ligneo in cāpo ubi caro humana oſſibus ludebat cū ſignificare uult: ſalē in ſalino ficti/
li quod ſuper menſa eſſet in quā anus talos iactabat. ¶ Chariētiſmos eſt tropus quo du
ra dictu gratius pferuntur: uel dictio per ea quæ grata ſunt auribus aliud ſignificās. Vt
cum interrogamus nū quis nos quæſiuerit: & reſpōdetur bona ſalus uel fortuna: quo ītel
ligit̃ neminē nos quæſiſſe. ¶ Paromia eſt uulgaris puerbii uſurpatio rebus tēporibuſq;
accōmodata cū aliud ſignificat̃ q̄ quod dr̃: ut aduerſus ſtimulū calces & cocta numera
bimus exta cū ſignificet ex euētu ſciemus. ¶ Sarcaſmos eſt plena odio atq; hoſtilis irri/
ſio p figurā enuntiata: Vt en agros & quam troiane petiſti heſperiā metire iacēs. ¶ Aſte
iſmos eſt tropus multiplex numeroſæq; uirtutis: nāq; aſteiſmos putatur ſiquid ſimplici/
tate ruſtica caret & uacat: & ſatis ſuper uanitate expolitum: & ſpecies allegoriæ cum ur/
banitate multiplex: ut eſt apud Virgiliū. Qui bauium non odit amet tua carmina Me/
ui: Atq; idem iungat uulpes & mulgeat hircos. Itē Philippus cū uellet perſas in ſuā pote
ſtatē redigere & in hoc exercitū miſiſſet: ſcripſit milites a ſe miſſos quod cōperiſſet ipſos
ſeditiōe uexari: & bonoꝝ eſſe in tali tēpore ſubuenire. ¶ Homoeoſios eſt minus notæ rei

per ſimilitudinem eius rei que magis nota eſt demonſtratio & ignote rei p ſimilitudinem eius quæ magis nota eſt deſcriptio. huius ſpecies ſũt tres Icõ ſiue icaſmos: Parabole: Paradigma. Icon eſt deſcriptio figuræ alicuius expreſſa uel pſonaꝝ iter ſe eorũ quæ perſonis accedunt cõparatio. Vt os humeroſq; deo ſimilis. & omnia mercurio ſimilis. Itẽ talis amyclei domitus pollucis habenis Cillarus hic enim equus equo cõparatur.

Parabole

¶ Parabole eſt rerum aut adminiſtrationũ genere ſimiliũ comparatio. Fit autem modis octo per habitus ut qualis in eurotæ ripis aut p iuga cynthi Exercet diana choros ad ſydera tollit. & per magnitudinẽ ut ceu duo nubigenæ cum uertice montis: aut p colorem: ut indum ſãguineo ueluti uiolauerit oſtro Si quis ebur. Per uocẽ clamores ſimul horrẽdos qualis mugitus Vt qualis apes æſtate noua p florea rura. Per euergiã ut in ſegetem ueluti cũ flãma furentibus auſtris icidit. Per altitudinẽ ut qualis aeriæ liquentia flumina circũ: ſiue padi ripis. Per affectũ ut ſic funere primo: Attonitæ patuere domus: cũ corpora nũdũ cõclamata iacẽt. Eſt & cõparatio p ſimilitudinẽ: et habet uim pferendi uerũ: ut Nõ ſic aggeribus ruptis cũ ſpumeus amnis exit: et nõ tã præcipites biiugo certamie curſus: In his præponũt ea q̃ ſimilitudini cõparãt. Ruptis cũ ſpumeus amnis exit

Paradigma

¶ Paradigma eſt enarratio exẽpli: uel rei præteritæ relatio ſignificãs adortationẽ dehortationẽ ue. Adhortationẽ ut Antenor potuit &ce. Itẽ pallas ne exurere claſſẽ Arguũ atq; ipſos potuit ſubmergere põto unus obnoxã Dehortationẽ ut an nõ ſic phrygius penetrat lacedæmono paſtor: Itẽ an nõ uiderunt mœnia troiæ Neptuni fabricata manu cõſidere in ignes.

Voniam de cõpoſitione ſuperius quæ gratia orationem illuminatã exornat iam cœpiſſe loqui uidemur: Subiungamus quoq; et quemadmodum fit: et enim hanc tametſi proſæ orationi conuenire: et ad oratorias uirtutes pertinere artium rhetoricarum præceptores aſſerunt. Ita ut auctoritas Tulliana teſtatur: tamẽ quia et particulã attingit artis grãmaticæ. Hãc ei applicare pro ſimplicitate ingenii non abſurdũ putaui: nam ſtructuræ obſeruatio bipartita tam ad uirtutes oratorias q̃ ad partes grammaticales pertinet: et alterũ quod ab genere rethorico trahit trina ratione colliæitur: et eſt primũ inciſum: Hoc græci comma nominant: ex commatibus hoc eſt inciſis membrum fit: quod illi colon appellant: ex commatibus et colis Periodus conſtat: quam noſtri compræhenſionem dicunt: Alterum ad officium artis grãmmaticæ refertur. hoc eſt pedes. ſiquidem aſſumpta pedum imagine omnis orationis clauſula ſtruitur: quod genus hoc poſſis grammaticum Illud rhetoricum magis dicere. Sed q̃a compoſitionis pars quam ad artem grammaticam pertinere diximuſ pedibus conſtat: ſtatuendum eſt quo quemq; eorum nomine appellamus. uariis enim uocabulis traduntur: Sunt enim quatuor e binis ſyllabis: octo ternis: Spondeus longis duabus. Pyrrhichius quem alii periambum uocant duabus breuibus. Iambus breui longa: huic contrarius eſt ex longa et breui Trocheus. In his uero quæ ternas ſyllabas habent. Dactylus longa duabuſque breuibus temporibus par eſt ſed retro actus anapeſtus: mediam inter longas breuem facit Amphimacrus: ſed frequentius eius nomen eſt Creticus. longa inter breues Amphibrachus: at cum duas longas præcedit breues Bracchius. huic aduerſus longis breuem præcedentibus: Palimbachius erit. Tres breues quem Tribachum uolunt dici: cui choreo nomen imponunt. Tres longæ moloſſon efficient. Componitur igitur & ſtruitur omnis pedeſtris oratio uerbis commatibus colis periodis Comma inciſum: colon membrum nominamus. Periodo plurima nomina dat Cicero ambitum Circuitum: Compræhenſionem: continuationem: circumſcriptionem. In uerbis obſeruandum eſt ne a maiororibus ad minora deſcendat honoremque perdat oratio. Melius enĩ dicitur uir eſt optimus: q̃ uir optimus eſt: hoc multo magis ibi cuſtodiendum eſt ubi ſin

Spondeus

De pedibus

gula uerba ſenſus habẽt: Cauendũq; ne fortiori iungat̃ infirmus: ut ſacrilego fur homi/
cidæ corruptor nãq; ſẽſus a paruo ĩ maius debet ĩſurgere. fit & illa naturalis obſeruatio
ne iunctura uerboꝝ Cacẽphaton ſonet: quale eſt & numerum cum nauibus æquet. Illa Cacephatõ
quoque compoſitio fugienda: ut ſyllabæ duæ plures ue priorem ſenſum terminent In
prima poſterioris ſenſus parte ponatur: O fortunatam natam me conſule Romã Sed in
cõpoſitione iuncturaq; uerboꝝ maius ſtudiũ maiorq; cura eſt. Fit autẽ ex coniugatione
uerborum comma: ex commatibus colon: ex colis periodos ¶ Cõma ẽ ut mea fert opinio Comma
ſenſus nõ expleto numero concluſus: plerũq; pars mẽbri: tale eſt enim qu o Cicero utit̃:
Domus tibi deerat at habebas pecunia ſuperabat: at egebas. Fit aũt & ſingulis uerbis in/
ciſum diximus: teſtes dare uoluimus: inciſum eſt diximus. membꝝ autẽ eſt ſenſus: ſed a Membrũ
toto corpore ab ruptus & per ſe nihil efficiens. O calidos homines pfectũ eſt: ſed remotũ
a cæteris uim nõ habet: ut per ſe manus pes & caput & omnia ex cogitanti. Quando igi
tur incipit corpus eſſe conuenit extrema cõcluſio. quenq; noſtrum fefellit ita nos eſſe fa/
cturos quam Cicero breuiſſimã putat. Itaq; fere inciſa & membra multa ſunt & conclu/
ſionem utriq; deſiderant. alii ſic comma eſt iuncture finitio: Et ſi uereor iudices. Itẽ alteꝝ Comma
comma: ne turpe ſit ꝑ fortiſſimo uiro dicere incipientẽ timere: Iam factũ eſt colon ideſt Colon
membꝝ. quod intellectui ſenſum præbet: deinde ſic ex plurimis inciſis membriſq;. Fit pe
riodos in extrema clauſula ueterẽ iudicioꝝ morẽ requirunt: periodus autem non longior Periodos
eſſe debet q̃ ut uno ſpiritu ꝓferat̃: Modum eius Cicero quattuor ſenariis pedibus termi/
nauit: nõ nulli uero duo genera eius eſſe dicunt. Vnũ ſimples cum ſenſus unus longiore
ambitu circumducitur. Alterum quod conſtat ex membris & inciſis: quod pluras ſenſus
habet. Aderat ianitor carceris: carni ſex prætoris: ſed tamẽ ita fit apta ut ĩtelligi poſſit &
memoria contineri Iunctura autem apte conuenire & ſine hiatu uerborum cõſtrui debet
quod non aliter efficitur quam ſi fuerit obſeruatũ. Sed hæc obſeruatio duplex eſt. Altera
quæ ad pedes refertur. Altera quæ ad cõprehenſiones quæ ipſe efficiunt̃ ex pedibus. Itẽ
ne precedentis uerbi extrema uocalis uocalem primam includat uerbi ſequentis: ut ſi di/
cas ære emit: illi incumbit: fere omnia & ſimilia. Hac enim iũctura quæ ſtructior eſt ple/
niorq; fieret. Si conſonantes uocalibus applicarent̃: ære mereatur. Illi totus incumbit fe
re cætera. Magis autem ſtructura patet cũ in ſe longe uocales incidũt ut Thebæ ægyp/
tiæ: ꝓfugo æneæ: ſed habent quendam canorem ꝓnuntiationis quaſi negligentem de/
corum: longa magis cũ breui iungit̃. ære emit: illi incũbit: q̃ ſi duæ breues iungunt̃ ære
exutus: arma abiecit. Plurimũ enĩ auctoritatis & ponderis habent longæ: celeritatis bre/
ues quæ ſic miſcent̃ qbuſdam longis currũt. Si cõminuant̃ exultant: alacres quæ ex bre
uibus ad longas inſurgũt: læuioreſq; longis in breues deſcendũt: optime incipit a longis
recte aliquando a breuibus. Vt nouũ crimẽ. C. Cæſar: leuius a duabus Vt animaduerti
Iudices. Clauſula quoq; e longis firmiſſima eſt ſed uenit & in breues quãuis habeat̃ ĩdi/
ferens ultima neq; enim ignoro in fine pro longa accipi breuẽ quia uidet̃ aliquid uacan/
tis temporis ex eo quod inſequit̃ accedere. Fugiẽda quoq; eſt & conſonans illæſa uocali
Bonum aurum iuſtum enim eſt & ſimilia quæ deformant orationis integritatem. Itẽ ex
conſonãtibus quæ in ſe incidentes ſtridere & quaſi rixari uident̃. Fugienda iunctura eſt
ut ſextus Roſius: ars ſtudioꝝ: Rex Xerſes: error Romuli. Hæc de uerbis quorum exem/
plo iudicium etiam de cæteris uitiis quæ cauenda ſunt poterit fieri. Sic tamen ut hec di/
ligentia non anxie ſit perſequenda: ne nos in uerbis magiſq̃ ĩ rebus teneat occupatos: po
tius eſt Vt ſe ultro offerat q̃ ſolicite referatur: Cæterum in commatibus & in collis & in
periodis inſtruendis imponendiſque prius ſenſibus tunc deinde ordo tribuendus: ut nõ
tamen decore ſed etiam uiribus ĩpleatur oratio: Vt Cicero in antonium uomens fru/

ſtrii exculentis colentis gremium ſuum & totum tribuam. Item Verrem cuius ut ado/
loſcentiæ maculas ignominiaſq; prætereã: Queſtura primus gradus honoris quicq̃ ha/
bet aliud in ſe niſi. Cn: Carbonẽ ſpoliatũ a queſtore ſuo pecunia publica nudatum in q̃ a
quæſtore & proditũ conſulem deſertum exercitum: relictã prouinciam ſortis neceſſitatẽ
religionẽq; uiolatam huius periodi compoſitione decorat᷑. Adeo ut ſiquis ſoluere & cõ/
mutare uoluerit pereat omnium rerꝫ atq; uerborꝫ & dignitas atq; poteſtas. Omnis autẽ
ſtructura conſtat rythmis & pedibus & metris: Rythmi certa dimenſione temporũ ter/
minãtur & pro noſtro arbitrio nunc breuius arctari: nunc longius prouehi poſſũt pedes
certis ſyllabarum temporibus inſiſtunt: nec a legitimo ſpatio unquam recedunt. Metra
ſunt uerborum ſpatia certis pedum temporibus alligata. Sed neq; rythmis neq; metris
oratorem uti decet: nec non dicere ſed carmen canere uideatur: Ideo ſunt qui Ciceronẽ
reprehendunt qui principio dictionis metrum ſodaticum fecerit. Siquis ueſtrũ iudices
aut eorum qui adſunt. Et ſi uero iudices animaduerti principia eſſe ſodatica. &. M. piſo/
nem a trimetro cæpiſſe Proh dii immortales qui hic illuxit dies: Item in actionis ſed li/
bro primo ſenarium eſſe uerſum. Illa uero expugnatio phani antiquiſſimi. Saluſtium
quoq; a principio Iugurthæ arythmo cepiſſe. Verum hoc totum genus repræhenſionis
eiuſmodi eſt ut calumniatores iſtos audiamus conticeſcendum: quia nulla non pars
orationis in aliquam rythmi aut metri ſpeciem poteſt figurari. Item in colocatione uer/
borum aptiora & tam ordini q̃ uiribus cõgruentia collocare ſic tamẽ ut potiora ſint uti
lia dure locata compoſitis inutilibus quæ in omni parte orationis ea uerba nectenda ſũt
quæ ſtructuris quadrent. Tunc præcipue in clauſulis dignitas ita ſeruanda eſt in quibus
tam dicentis q̃ audientis ſenſus atq; intentio terminatur dummodo principia leuis nar/
ratio ſimplicius: argumenta ornatius: epilogi effuſius proferantur: ſed quia non omni/
bus ſed quibuſdam pedibus ſiue congruentibus decenter ſtruitur oratio. Sciendum eſt
maxime pedibus ordinari clauſulas: quarum tempora longiora ſũt. Sed meminerimus
ita nos de longis & breuibus temporibus locuturos ut natura. tantum non etiam poſi/
tione longas aut breues ſyllabas iudicemus: neq; enim de metro quæritur ut neceſſitas
naturam cogat mutari: ſed de proſa oratione tractatur: quæ tam ſoluta & libera eſt tan/
quã omnibus dicendi opibus inſtructa: ut non ſeruire uerbis ſed imperare uideatur: hoc
adeo uerum eſt ut in ſtructura ſimiliter currat iuſta reprehenſio quãuis reprehenſio pri
mam ſyllabam poſitione longam habeat propter duas conſonantes quæ ſequuntur. Vi/
deatur autem primas duas ſyllabas breues habere. Item omnia locuturus: & omnia pro
pinauit ſimili ſtructura ferunt: quia natura paria ſunt: quamuis ſint poſitione diuerſa:
Igitur ſpondeus e duabus ſyllabis longis aptus eſt clauſulæ uel clauſulis q̃ licet maxime
Demoſtenes utit᷑. πασι και πασαις και πασιν υμιν. Habet. n. graues ſonos finẽq; ſẽ
ſus & clauſulæ firmam ſedem conſtituit. Vt rei publicæ cauſa arma ſumpſi: & etiam pro
nobis grauior eſt autem longa ſyllaba præcedente q̃ breui. Aliter enim ſonat arma ſum/
pſi: Aliter etiam pro nobis: ſane intereſt quis eum ante pes ſedeat: Nam trocheus præcur
rit arma ſumpſi Anapeſtus etiam ꝓ nobis amat & dactylum præcedentem ut criminis
cauſa ipſe ſibi Spondeus male anteponit᷑. Trocheus quoque in clauſula bene ponit᷑: ma
xime ſi ſe ipſe precedat. Vt acta res eſt & iuſta cauſa: & pyrrhichius cape uota & creticus
pro diris rebus: & amphibrachus uenite mecum: niſi quod hæc clauſula in rythmum ca/
dit & anapæſtus impetum facit. Sane quotiens una pars orationis anapeſtum & troche
um receperit mollem & quaſi lubricam ſtructuram dabit: Vt archipirata: & parricidarꝫ
quamuis enim idem pedes eademque tempora tamen. Vbi dubiæ ſunt partes orationis
neſcio quomodo in utriuſq; confinio retentus ſpiritus ac reſtitutus affert quandam com

poſitionis firmitatem at in una parte orationis properare uerba & continua ſpiritus cele
ritate labi uidentur: ſic fit ut trocheum quoqꝫ tametſi bene tribrachus antecedit ut refero
cauſā facite nota tamē in una parte orationis quæ totidē pedū: totidēque ſit temporum
mollior ac fluxior: ſtructura dicatᷣ: Vt facilitatis: agilitatis: temeritatis Iābus quoqꝫ clau Iambus
ſulus aptus ſpondeo antecedēte iuxta fidæ & ſe ipſo præcurrēte bonā fidem. Nunc triſ/
ſyllabos pedes in triſſyllabis partibus orationis cōſideremus ſingulis eni partibus orōnis
ſingulos pedes dabimus. Dactylus eſt clauſula fortis & Trocheo ātecedēte iure fecimus Dactylus
Pyrrhichio etiam bene dicitur. Spondeo cauſas audiat: Ciues dicimus: iuſte fecimus &
Trochæo uota fecerat: & Iambo fide dicitur. Et tribachus quoqꝫ Dactylum bene præce
dit: recole noīa. Anapeſto repetes cætera. Vnde eſt gladiū nobis ab ipſis porrigi legibus:
& Palimbachius ſepone cætera. Et moloſſus qrebāt dicere: facit ēt Tribrachus ad clauſu Palimbachius
lā p̄cedēte Cretico Itē epitrito tertio: ut ſi dicas de cæteris agite: de præliis redeo: de Iris
dubito. Cæterꝝ pedibus antepoſitis in rythmum labitᷣ Amphibrachus quoqꝫ recte po/ Amphibrachus
nere ī clauſulā Spōdeo fere antecedēte lubos habete: recte locutus: & trocheo iuſta qrella
hic ē illud Tullianū & priſtinū morē iudiciorꝝ reqrit: & neminē preponēdū mihi eē acto
rē putauit: & ī exiliū eiiciebā quē īgreſſū iā ī bellū uidebā. Itē palibachius trocheo prece
dēte: ut cōtra Cæſarē eſt cōgreſſus armatus. Etiā Anapeſtus clauſulis cōuenit: ſed mollis Anapestus
& fluēs atqꝫ ī rythmi modū ꝓfluēs trochæo antepoſito: Vbi erat īpii nomē & dignitas.
Creticus. n. paulo fortiorē facit: ut nobiles hoīes. Bacchius clauſulis aptio ſpōdeo antece Creticus
dēte cauſas agebas cæteris pedibus nō fere cōuenit. Palibachius ſtabiles clauſulas reddit Bachius
ut Cic. ī Catilinā Si iſtius furorē ac tela uīcemus: & nullū id rurſus īpunitū. Cretico: ut
uiciſſe: tāq̄ plurimos repimus: & moloſſo rure nutritos eſſe ſenatores. Iā. n. de pedibus:
q̄ præponēdi ſūt parcius loquemur: & Amphibrachus primus eadē refixi: cauſā ꝓbaui:
& ꝓ Milone Clamoreſqꝫ maximos ꝓ noſtra ſalutæ neglexi. Hæc de Triſyllabis Cæterꝝ Nunc de pedibus
quattuor ſyllabarꝝ nō multi ad clauſulas apti ſunt: ex q̄bus pauca referimus uideatᷣ habe 4 syllabarum
atᷣ & ſimilia pedē habent. Pæona tertiū ex duabus breuibus & lōga & breui tēporꝝ q̄nqꝫ.
tamē quæ breuis ſyllaba fere collocāda eſt ut eē uideatᷣ: facere uideatᷣ: fortis habeatᷣ. Sic
Tullius ꝓ cluēto Q uātū difficultatis & q̄tū ſit habitura laboris: & ī Catilinā: Cū oībus
potiuſq̄ ſoli pati uoluerūt. Struimus & ditrochæo dicere maluerūt: auſus eſt cōfiteri: cri
mina detulerūt. & Pæone tertio exercitū compararūt: nūtio ꝑtulerūt. Inde eſt ꝓ Ligario
aut leuiū græcorꝝ: aut immaniū barbarorꝝ. Et ꝓ Milone ꝓ ſalute bonorꝝ cōtra amentiā ꝑ
ditorum. Ille quoqꝫ pes quem Antipaſtū uocant ex breui & longis duabus & breui bene Antipastum
in clauſula ponitur: ut uir optimus uideretur: & ſua manu ſororem interfectam eſſe fate
retur. Simile eſt Hortenſius ꝑorauit Et ille pes: qui uocatᷣ Ionicus maior ſtruit clauſu/ Ionicus
la: conſtatqꝫ ſyllabis longis duabus breuibuſqꝫ duabus curā ſollicitudinemque deponite
Vnde eſt illud quorum igitᷣ impunitas Cæſar tuæ clementiæ laus eſt: eorꝝ te ad crudeli/
tatem acuit oratio. Sed & illa uerba quæ quinqꝫ ſyllabis conſtant fluxiorem ſtucturam Nō
faciunt cōpræhendentis arbitror nō īueniretis: & magis ſi ſex ſyllabis habeāt excogitare
tis arbitraremini interrogauerūt: deſyderauerūt. & ſimilia. Hæc a nobis iccirco tractata
ſunt ut oratoris plenam fluentemqꝫ libero impetu facultatem his ſemꝑ uinculis alligare
mus. Nam compoſitio uerborum nō ex anxio labore uenit: ſed uſu atqꝫ exercitatione ꝑ/ Compositio
petua quæ magis fluat de ea auribus iudicetᷣ: quæ uelut arbitræ cōpoſitionis eſſe debet:
ut quid ſtrictū: q̄d effuſū: quid gracile: q̄d ubertū: q̄d durꝝ: q̄d effœminatū ſit exiſtimēt
plerūqꝫ eſſet nimiæ artis opinio fugiēda eſt: & interponenda ſimplicitas rudis atqꝫ impi/
tæ dictiōis nō ꝓpter hoc ſolum: quod in omnibus rebus nimium lenocinium odio dignū
eſt. ſed quod plerūqꝫ acribus ſenſibus maior eſt. Si naturaliter ꝓferant: niſi forte. M. Tul

ſius in ſtructura defecerit: Cũ de Appiana & Clodii cæde loqueretur: quæ cruentata an/
tea cæde honeſti atque innocentis uiri ſilebat' Eadem nunc crebro uſurpat' poſteaq̃ la/
tronis & parricidæ ſanguine ĩbuta eſt Ibidẽ dederas.n.iqt q̃ cõtẽneres populares inſidias
ab adoleſcẽtia documẽta: maxima. Nẽpe enim parricidæ ſanguine cruẽtata melius ſtrue
batur: Et maxima documenta melius ſonat. Sed orator acerrimus uim ac uirtutẽ loquẽ
di ſecutus contempſit ornatum: deditq; a uiribus a cõtinuo cultu quaſi reſpirandi ſpatiũ
Et pro ligario ad ea arma profectus ſum quæ erant ſuſcepta contra te. Idem quid autem
contra aliud egimus niſi ut hoc quod hic poteſt nos poſſemus. hæc omnia non phaleris
ſed uiribus ſtructa ſunt: nec nulla re. Cicero glorioſior eſt quam quod ſũmam artis iſti
us laudem mira artis diſſimulatione peruenit:

Tructuræ qualitates uariis uocabulis tradũt': Statuendũ quoq; eſt quo quãq;
earũ nomine appellemus. Si penultimus fuerit pyrrhichius optime ſuccedit
Pæõ primus: & erit ſtructura q̃drata. Si penultimus fuerit ſpõdeus ſucceſſerit
tribrachus uel pyrrhichius & pæões ſuceſſerit prius & nouiſimus erit ãtiq̃ ſtru
ctura quæ dr̃ cõfragroſa: q̃ uſus ẽ Cato: Si ĩ penultĩo Tribrachꝰ fuerit uel dactilꝰ uel pyr
hichius uel tribrachus uel moloſſus uel anapeſtus erit ſtructuraq; uel de lũbis uel mollis
uel fluxa dicit': qua uſus ẽ. M. Antonius maior in libro quoq; ſecundo quantũ ad offici/
um obſeruationis grammaticæ ſtructuræ orationis proſæ probabilem comparationem
ſpectat prudentiæ tuæ ſenſibus interim explanaſſe ſufficeret. In hoc uero tertio libro q
ſummã totius operis implebit: metra quæ ſũt tortuoſis obſcuritatibus ĩplicata: ac mul/
tarum quæſtionum numeroſa perplexitate diuerſa quibus pedum qualitatibus compo/
ſitionis ue metricæ obſeruationibus regnant ceteris rationibus docebo: quæ quidẽ oĩa ſi
quis profundis ſenſibus intimarit: & ſincera mẽtis intenſione perſpexerit & comparauit
ſtudio diligentiaq; ſeruauerit non tantũ in agenda uerſificatione pollebit: uerum eẽt de
aliorũ carminibus quotiens libitum fuerit iuſtis rationibus & irrepræhenſibili tractatu
ſentẽtia iudicabit: Nunc tertio quoq; libro qui ſũmã totius operis ĩplebit quid poetica &
quibus officiis digeratur tractabimus.

Oetica eſt fictæ ueræq; narrationis congruenti rythmo uel pede cõpoſita me/
trica ſtructura ad utilitatem uoluptatemq; accommodata. Diſtat autem poe
Poema
tice.a: poemate & poeſi quod poetice ars ipſa intelligit' Poema autẽ pars ope
Poeſis
ris ut tragœdia: poeſis cõtextus & corpus totius operis effecti. Vt Illias: odyſ
ſea: æneis. Rythmus eſt pedum temporumq; iunctura cum leuitate ſiue modo: Alii ſic
Rythmus
Rythmus eſt uerſus imago modulata ſeruans numerum ſyllabarum poſitionem ſæpe
ſublationemq; cõtinens Metrum eſt pedum iunctura numero modoq; finita. Vel ſic
Metrũ
Metrum eſt compoſitio pedum ordine ſtatuto decurrẽs modos poſitiones ſublationeſq;
conſeruans. clarius ſic. Metrum eſt quod certis pedum quãtitatibus qualitatbuſq; ryth/
mis deſcriminatur Diſtat enim metrum arithmo quod metrum certa qualitate ac nume
ro ſyllabarum temporũq; finit' certiq; pedibus conſiſtit ac clauditur. rythmus autem tẽ
poꝝ ac ſyllabaꝝ pedumq; cõgruentia in infinitũ multiplicant' ac profluit. Metrũ tripli/
citer audit' nã aut bioticon metꝝ eſt: aut poeticõ aut cõe. Bioticõ metrũ eſt qđ ĩ uſibus eſt
conuerſationis humanæ. Poeticon metꝝ eſt: quod a poetis per uerba ac uerſus figuratur
quod & ipſum intelligit' modis quattuor: Primo per temporis ſpatium ut in ſyllaba bre/
ui aut longa: quoniã metron ideſt quod menſura temporis certa corripit': aut ꝑducitur.
Secundo per numeꝝ ſyllabarum poſitione quoque metrum finit': quo pes uel diſſylla/
bus uel triſſyllabus uel duplex mittitur. Tertio per qualitatem pedum quia certis pedi
bus uerſibuſq; conficit'. Vnde dactylica ſpondaica ionica metra dicũt'. Quarto ꝑ nume

rum pedũ quia uerſus pro menſura ſua quiſq; pentametri uel hexametri uel deinceps in telligũtur. Cõmune quoq; metrũ ueluti muſicæ rationis ſiue diſciplinæ cuius ſpecies bipartita tã ad menſurã ſupra memoratæ conuerſationis humanæ: quã ad poeticã tendit ex quibus altera duplici collatione colligit᷑. Ex hac enim tempora & interualla trahit: his nãq; in uſus humanos utimur: altera ad officiũ memorati generis poematis refert᷑. Idẽ tidẽ & ex hoc dicit tenores & numeros ſonos ue quos græci tythmos & phthongos uocant. Sicut in cãticis demõſtra hoc ẽ melodiis ĩ qbus quædã doria nõ nulla phygia: alia lydia μιξιι reperiuntur. Intelligitur autem alio modo metrũ cõe nõ ex duobus modis.

Es eſt ſublatio ac poſitio duarũ aut triũ ampliuſue ſyllabaꝝ ſpatio cõprehẽſa.
Pes eſt poeticæ dictiõis duaꝝ ãpliuſue ſyllabaꝝ cũ certa tẽporum obſeruatione modos recipiens arſin & theſim. i. q incipit ablatione: finit᷑ poſitione. Pes ergo tũc dr̃ quãdo duæ ſũt ſyllabæ: quoniã arſin et theſim pedibus querimꝰ nõ ubi duo tẽpora ſũt: Ergo una lõga pedẽ nõ ualebit efficere: quia ictibus duobus arſis et theſis nõ gemello tempore ꝑquirenda eſt accedunt aũt uniquiq; pedi arſis et theſis: numerus ſyllabaꝝ: tempus: reſolutio: figura. metrum. et Sunt pedes poetici ſimplices. xii. ex quibus quattuor binis ſyllabis conſtãt ternis octo duplices qui et cõpoſiti uel cõbinati ſedecim: Heteroplici pẽtaſyllabi: xxxii. ergo binaꝝ ſyllabaꝝ ſunt hi. Primuſ pes dibrachus bibreuis pyrrhichius uel periambus uel ægæon græce dicitur. Conſtat ex duabus breuibus temporũ duũ ut deus: ãte enim breuis q̃ lõga ſyllaba reperta eſt ut prius unũ q̃ duo. Ideo autẽ pyrrhichius dictus eſt propter pyrrhichiã quia breuẽ ſyllabã proferentes ſpiritũ arctiorem labris cõcurrentibus explicamus: quæ cõpoſitio huiuſcemodi modulationis pyrrhichiæ conuenit: uel a pyrrho achillis filio qui crebris & citis modulationibus bis breuiter prominentem clipeũ genibus ĩcũbens & per hunc terrorem hoſtibus immittens inferebatur: ſicut uerſus ille oſtendit ὑποσπιαι προβολιον. Cum ergo gradus uult breuiter accedentis oſtentare mobilem decurſionem pyrrhichio pede cõmentus ẽ & ideo metrum pyrrhichium a pyrrho repertum & illuſtratum Cognominauit: ſed ipſe a pedũ mobilitate quod tripudians & cineſias etiam cognominatus: Fidem huius enarrationis facit Ariſtophanes comicuſ: nomen eius iſtac dictãs characterem Achenchineam apud italos uero eius gradiuus abellonæ et αρεοσ ideſt ενυουσ filio: quẽ eã primo pede in unũ poetæ fingunt: quod eum a montium & difficilia collium cõcitato curſu captæ moræ ſuperaret quotienſ prædatoriã uice graſſaretur citi pedem hunc curſum ſibi repetiſſe teſtificantur: quo nomine ui breuem pedem nuncupant. Sunt qui pyrrhichium græca interpretatione cognominauerunt quod calore uelocitatis tripudio mobilitatis apices flammarum æmularentur. Huic contrarius eſt ſpondeus qui conſtat ex duabus longis tẽporum quattor ut heros: dictus ωαρατινσ ωονλιν quia intemplis quedã carmina componebant ſcilicet libantes ſonum uocis abominoſæ audire non poſſint: Arcadiæ princeps uenerat: ſors accipitur ab agricolis hoc ſuceſſit: & hoc diuum ritu cumulis paribus a muſicis Thure incenſis altaribus muſicos choros geminis greſſibus explicaret & æquipedi ſono tibicen ſpondaliũ canere iuberet: ut duabus longis melodiis quaſi duplicibus & iugibus uocis proſpera deorum uolũtas firmaretur. Numam Pompilium diuinare prædictum hunc pedem pontificum appellaſſe memorant: cum ſalios iuniores æquis greſſibus circulanes inducere: Spondeo melo patrios placaret indigeteſ ergo & dibrachus & ſpondeus tantũ habet in arſi: quantũ in Theſi. Iambo qui cõſtat ex breui & lõga ut dies uerſu maledico habilis ϖαρατο ιαμβιζειν nominatur. Huius ãt origo uerbi ex noĩe Iambeſſamulæ celei nominatur: quæ carerem filiam querendo ad meganiram coniugem celei delatam cum uidiſſet ſolicitam male tractauit. Quidã aũt ferunt Iambũ quaſi triãbũ atriũ

phatore libero cognominatũ ſed alii a matre ortum. Iambum ſtrenido duce tradunt: qui
cum crebiter pugnas iniret: & telũ cũ clamore torqueret ϖαρὰ τοιοη βαλλειη Iãbus ap
pellatur. Iccirco & breui & longa pedẽ hunc eſſe cõpoſitũ: quod ii qui iaculent̃ & breui ac
ceſſu ĩ extenſum paſſũ proferuntur: ut fortiore uixu telis ictũ cõfirment. auctor huius li/
brationis agretinus græcus his uerſibus ꝓhibet̃ ἴαμβος ἐξ ὀλιγόν διαβὰσ ϖροφέρω
Igitur hunc pedem uel imbicum greſſum priſci Apuli Daunium a duce
ſuo Daunio ꝓdiderunt: ꝙ is primus aduerſus acrẽ Diomedes pugnã bellũ aſperũ ĩniſſet
gladiali pugna duos dimicare ĩſtituit & collato pede aſſequẽte paulatĩ dextero diſtẽtoq
& ꝓgrediente leuo & breui ſucceſſu & lõgo diſtẽtu gradus ſimul & uiſus firmaret̃: unde
nõ ĩmerito melon hũc iãbicũ gradalẽ quidã nominãt. gradiuoq marti augurant: ꝙ gra/
dariæ pugnæ huius effectu moueant̃. Huic cõtrarius eſt trocheus quem conon appel/
lant: conſtat ex longa & breui: tempoꝝ triũ ut roma dictus. Quippe eius modulatio/
nem poematũ ſiue metroꝝ cõpoſitioni accõmodatã rotatim & uolubiliter dicebant tro/
cheũ a Mercurio reptũ ſatis conſtat: ꝙ in his precipitẽ feſtinatione & ĩpetu longo ĩ breuẽ
greſſũ finiti oſtẽderet. Vnde pleriq græcoꝝ ex longa & breui eũ pedẽ cõpoſuerũt ϖαρὰ
τὸ τρέχειν & diſcurſu trocheum frequentauerunt: ac muſici uiri ociori melo intuenti ex
rotæ ſitu & uolubili modo rythmũ eius & tonum deſignant: quia decurſionibus aptũ in
dicant ꝙ hii qui in bello laborant quotiens amiſſos ordines reparant ex longo & diſper/
ſo ambitu in breuem & arctum orbem coguntur rotæ ſcilicet ſimilitudine euertilãtis: cu/
ius ſatis latus ac breuiatus cantus radiatus luminibus in anguſtum modioli circulum co
hibetur. Aiunt hunc trocheum auruncos rutilum nuncupauiſſe nimium ſimili ratione
quia græcia toti nuntiandi uel diuerſa appellatione perſuaſi: quod cũ aciẽ cõſtituerẽt ꝑ/
latis pedibus: ueſtigia ſſterent: ſcuta brachiis protenderẽt: breuiterq dextris ſuccedenti
bus pedibus: ueſtigia ſiſterent: & reductis manibus ingenti clamore qui uibrauerant te/
la iacebant quæ res huic melo in genitiuum nomen acquiſiuit. Ternaꝝ ſyllabaꝝ ſunt hii
dactylus quẽ græci politicon appellãt. cõſtat ex prima longa & duabus breuibus. tẽpoꝝ
qttuor: ut Romulus: a tractu digitoꝝ dictũ: quẽ ad exprimẽdã organi modulationẽ fali
ermiæ affectabãt. uel ab ideis dactilis quos cruetas ſiue corybãtes poetæ appellabãt. Hii
nãq in iſula creta Iouẽ cuſtodiẽdo ne uagitu ſe paruulus ꝓderet luſus ex cogitato gener
clipeolis æneis intra ſe cõcurrẽtes tinitu æris niſi rithmica ẽt pedis dactyli cõpoſitiõe cela
uere uocẽ ĩfantis. Sed natiuitatis eoꝝ cãm uetuſta fabuloſitas docet: hãc fuiſſe aiũt opẽi
Idã mõtẽ ĩſulæ Cretæ fugiẽdo delatã manus ſuas ĩpoſuiſſe memorato mõti: & ſic ĩfantẽ
ipſũ edidiſſe. & ex manuũ ĩpreſſione emerſiſſe curetas ſiue corybãtas: quod a mõtis noĩe
& a qlitate facti ideos dactylos appellaret. Hos qdã tres putãt q lares eſſe credũt̃. Dami
mamẽtinus: Aſteus: Pyrrhichius dicti ἀϖὸ τῶν κορῶν. i. a formoſis oculis q̃ coræ uocã
Anapeſtꝰ tur. i. pupillæ uel a cono galeæ. Huic cõtrarius eſt anapeſtus quẽ antidactylũ græci no
minãt. Cõſtat ex duabus breuibus & longa & tẽpoꝝ totidẽ: ut nebulæ: dictus παρὰ τὸ
ἀναπαίειν. i. παρὰ τὸ ἀνάπαλιν ἀντικρὸ ὑειν πρὸς τὸν δάκτυλον qa recurrẽdo reper
Tribrachꝰ cutiẽs dactylũ ſono recyproco obliquit̃ & per antiſtophen. Tribachus tribreuis tanq̃ ta
ſius: quidã brachiſyllabũ: alii trocheõ: nõ nulli ꝑigmona: pleriq choreũ nominãt. cõſtat
ex tribus breuibus ex quibus nomen accepit ut helena: choreus autem ideo dictus quia
Molloſſꝰ choreis huius compoſitio conuenit. Huic contrarius eſt moloſſus uertunnus extenſipes
quẽ alii hippium uel canium dicũt: cõſtat ex tribus lõgis tempoꝝ ſex: ut æneas. ideo mo/
loſſus dictus qa moloſſi. i. theſali ad bellum procedentes huius modulata compoſitione
utebantur: Hippius uero equeſtri ſcilicet pugnæ conueniens modulabatur. Amphibra/
Amphibrachꝰ cus Ianus amphi breuis q & ſcolius cõſtat ex breui & lõga & breui quattuor temporum

ut carina: dictus autē a duabus breuibus a quibus ex utraq; parte media longa cōtinetur
Scoliuſq; ideo: quia habiliter cōponit̃ ſcolio: ē aūt cytharæ ſpecies. Huic menſalis cōtra
rius eſt amphimacrus feſcētinus amphimaros: quē alii creticū appellāt cōſtat ex lōga &
breui & lōga tempoꝝ quinq;: ut demophon dictus a duabus longis a qbus utrinq; breuis
media amplectit̃: Creticus quoq; qa cretes ſalutādo eius rithmica cōpoſitiōe utebantur.
Bacchius œnotrius tripodias ſalutē: quā græci pyabū dicunt: conſtat ex breui & duabus
longis tempoꝝ quinq;: ut agenor: athenæ dictus: παρὰ τῆς βακχῆς q a bacchātibus cō
ueniēter cōponebat̃. Huic cōtrarius eſt palimbachius latius q & ſaturnius ultima breuis
quē quidē propōpicon alii theſeleon uocāt: cōſtat ex duabus lōgis & breui tēpoꝝ totidē
ut natura: dictus palibachius quia cōtrarius eſt bacchio apud græcos enī πάλιν contra/
rium ſignificat ideo παλίντονα τόξα cornibus īter ſe contrariis ex his omnibus inter ſe
mixtis: alii deinceps pedes cōplures συζυγίαι ue naſcunt̃. Nā quēadmodū pedes diſſilla
bi quattuor geminati ſedecim duplices fiunt: quas græci ſyzygias uocāt: ita iidē cū triſy
labis iuncti triginta duos de ſe redūt. Triſyllabi uero cū triſyllabis gemiatis. lxiiii. colligū
tur: atq; excepto amphibraco & epitrico: quoꝝ alteꝝ tripla: alteꝝ epitrita diuiſione parti
mur uniuerſoꝝ pedū trina cōditio reperitur. In aliis uero dupla: in aliis ſexcupla: in aliis
æqua diuiſio eſt. Prima dactylica: Secūda iambica. Tertia pæonica nominat̃. Eſt itaq;
æqua pedis diuiſio quotiēs ſublatio pedis tēporibus poſitioni par eſt: ut eſt in dactylo &
anapæſto. Item ſpondo & pyrrhichio: Horū enī arſis tantum in ſe habet quantū & the/
ſis. dupla uero eſt quotiens pedis ſublatio temporibus impar eſt poſitioni: ut eſt in iambo
& trocheo & duobus ionicis. Iambi enim arſis unum tēpus tantum ī ſe habet: & eius the
ſis duo: quæ trochei uerſauice arſis duo habet & theſis unum. Sexcupla quoq; ītelligitur
ut eſt in pæonibus & in duobus bacchio & cretico. Hi enī pedes qui temporibus quinq;
pares ſunt per bina tēpora diuidūtur. Identidem bina adiecta ſcilicet duum dimidia par
te terna de ſe reddūt: per quæ ſexcupla colligit̃. Pedes duplices ſiue cōbinati uel quadrati
ſunt ſedecim hi: Proceleuſmaticus ex duobus pyrrhichiis quattuor breuiū ſyllabarum to
tidē tēporū ut ualeria: Huic contrariis eſt diſpōdeus ex duobus ſpōdeis ſyllabarū q̄ttuor
lōgarū tēporū octo. ut mœcenates ſiphēates: oratores. Paeō primus ex trocheo & pyrrhi
chio & iābo hoc eſt ex lōga & tribus breuibus: ut emodochus ſtheſichorus. Huic cōtrari
us eſt hippius: primus pæon ſecūdus ex iābo & pyrrhichio hoc ē breui & lōga & duabus
breuibus tēporū qnq; ut colonia: huic cōtrarius eſt hippus ſecūdus: pæō tertius ex pyr/
rhichio & trocheo hoc eſt ex duabus breuibus & longa & breui temporū qnq;: ut catami
tus. huic contrarius eſt hippus tertius: pæō q̄rtus ex pyrrhichio & iābo hoc eſt ex tribus
breuibus & longa temporū qnq;: ut celeritas: facilitas. Huic contrarius eſt hippus quar/
tus & eſt hippus ſine epitritus primus ex iābo & ſpondeo hoc eſt ex breui & tribus longis
tēporū. vii. ut capenates. ſed hippus ſiue epitritus ſecūdus ex trocheo & ſpondeo: hoc eſt
ex longa & breui & duabus longis temporū ſeptem: ut conditores. Hippus ſiue epitritus
tertius ex ſpondeo & trocheo hoc eſt ex tribus longis & breui temporū ſeptem: ut diſcor
diæ heroici. Hippus ſiue epitritus quartus ex ſpondeo & trocheo hoc eſt tribus longis &
breui temporum. vii. ut linutamus. Ionicus ἀπὸ μείζονος ex ſpōdeo & pyrrhichio hoc
eſt ex duabus longis & duabus breuibus temporū ſex: ut demetrius. Huic contrarius eſt
Ionicus ἀπ' ἐλάσσονος q cōſtat ex pyrrhichio & ſpōdeo hoc eſt ex duabus breuibus &
duabus lōgis tēporū ſex: ut diomedes lacedæmō. Diiābus ex breui et lōga et breui et lon
ga tēporū ſex: ut cleonides: ꝓpinqtas: qui pes dactylus a iābo appellat̃. Huic cōtrarius
ē ditrocheus ex longa et breui et lōga et breui tēporū ſex. ut cātilena: dimicare: q pes cata
trocheus dr̃ Antipaſtꝰ ex iābo et trocheo hoc ē ex breui et duabꝰ lōgis et breui tēporū ſex.

ut medulina: ſaloninus. Huic cõtrarius ē choriābus ex trochæo & iābo hoc eſt ex lõga & duabus breuibus & longa: tempoꝝ ſex: ut nobilitas armipotens. hoc omnes cũ de metri tractatu aliquid legimus diligētius cõſiderare & in memoria habere debemus: ut ſinguli quiq; uerſus quibus pedibus cõſtent ſcire poſſumus. Pedes eteroploci pentaſſyllabi ſũt num. ro. xxx. & duo hi Orthius ex breuibus quiq; & totidē tēpoꝝ Periābus ex longa & breuibus q̄tuor tēpoꝝ ſex. Parapienos ex lõga & breui & tribus breuibus tēpoꝝ ſex Meſomacros ex tribus breuibus & lõga & breui tēpoꝝ ſex Pyrrhichi anapæſtus ex breuibus q̄tuor & lõga tēpoꝝ ſex Probrachis ex breui & lõgis q̄tuor tempoꝝ nouem. Hypobrachys ex lõga & breui & tribus lõgis tēpoꝝ nouem Meſſobrachys ex duabus lõgis & breui & duabus lõgis tēpoꝝ nouē Moloſſiābos ex tribus lõgis ex breui & lõga temporũ nouem Calotibos ex quatuor longis & breui tēpoꝝ nouē: Diphyes ex duabus breuibus & tribus lõgis tēpoꝝ octo Orthius ex lõga & duabus breuibus & lõgis duabus tēpoꝝ octo Amebæos ex duabus lõgis & totidē breuibus & longa tēpoꝝ octo Moloſſopyrrhicos ex tribus longis & duabus breuibꝰ tēporũ octo Symplectos ex duabus lõgis & tribus breuibus & tēporũ ſeptē. Muſicos ex duabꝰ lõgis & totidē breuibus & lõga tēporũ octo Daſios ex tribus breuibus & duabus lõgis tēpoorũ ſeptē Dochimos ex duabus breuibus & lõga & breui & longa tēporũ ſeptē Pariābodes ex breui & longa & breui ex duabus longis temporũ octo Doriſcos ex longa & duabus breuibus & lõga & breui tēporũ ſeptē Cyprios ex breui & lõga & duabus breuibus & longa tēporũ ſeptē Anticyprios ex lõga & breui & duabus lõgis et breui temporũ octo Bacchiochorios ex duabus lõgis & breui et longa et breui tēporũ octo Dochemios ρσυζύγιαν Antiſtrophos ex breui et tribus lõgis & breui tēporũ octo Moloſſoſpõdeus ex longis q̄nq; tēporũ. x. Hactenus originē & hiſtoriā generaliũ pedũ expoſuimus. Poematũ genera metrorũq; tractatus oſtēdere tēpus eſt:

Oematis genera ſũt tria. aut enī actiuũ eſt uel imitatiuũ quod græci δραματικον uel μιμητικον aut enarratiuũ uel enũtiatiuũ q̄d græci εξηγητικον uel απολογητικον dicũt: aut cõe uel mixtũ q̄d græci κοίνον uel μικτον appellāt. Dramaticõ uel actiuũ eſt in quo pſonæ agũt ſolæ ſine ulla poetæ iterlocutione ut ſe habent tragicæ uel comicæ fabulæ: quo generæ ſcripta eſt bucolicon ea cuius initiũ eſt. Quo te mœri pedes. Exegiticon eſt uel enarratiuũ in quo poeta ipſe loq̄t ſine pſone ullius iterlocutione: ut ſe habent tres georgicæ & prima pars quarti. Itē lucretia carmina & cæ. his ſimilia κοινόν uel cõmune eſt ī quo poeta ipſe loq̄t & pſonæ loquentes ītroducũt: ut eſt ſcripta Ilias uel odyſea tota Homeri: uel actiui & exegetici: uel enarratiui.

Oematos gramatici uel actiui genera ſũt q̄tuor apud græcos: tragica: comica ſatyrica. inimica apud Romanos pretextata: tabernaria: atelana. Planipes Ex egetici uel enarratiui ſpecies ſunt tres: angeltice: hiſtorice: didaſcalice. Angeltice eſt qua ſententiæ ſcribunt: ut eſt Theognidis liber. Itē hiſtoricæ qua narrationes & genealogicæ cõponũt ut eſt Heſiodi theogonia: & ſimilia. Didaſcalice eſt q̄ cõprehēdit philoſophia: ut libri Varrõis: Empedoclis: Lucretii. Itē aſtrologia: ut φαινόμενα Arati & Cicerõis & georgice Virgilii: & his ſimilia κοινόυ uel cõmunis poematis ſpecies prima ē heroica: ut iliados & æneidos Secũda lyrica: ut eſt archilochi & Horatii poematos Characteres ſunt quattuor epos dr̄ græce carmen exametron diuinarũ rarũ & heroicarũ: humanarũq; cõprehēſio q̄d a græcis ita diffinitũ ē εμπεριοχη θείων καὶ ηρωικῶν καὶ ανθρωπίνων πραγμάτων latine paulo cõmunis carmē audit. Epos latine primus digne ſcripſit Liuius is q romanorũ geſta decem & octo complexus eſt libris q & annales ſcribũt: q fere ſingulorum annorum actus contineant: ſicut puta annales quos pontifices ſcribæq; conficiũt de romanis quidem romanorũ res geſtas declarāt. Epos aũt appellat ut græcis

placet παρὰ τὸ ἔπω τὸ λέγω ꝓprie.n.epos ē ἔμμετρος λόγος uel ἀκολουθῶ precipue ue/
ro hexameter uerſus epos dr̄ quoniã hoc uerſu uerba reſpõdent mutuo ut ſic dixeri. Poe/
matos characteres ſũt hi βραχὺς μακρὸς μέσος ἀνθηρός. Macros ẽ ut apud Virg. in
decimo de Camilla facit narrationē ſic: pulſus ob īuidiã regno uireſq; ſuꝑbas aut ut ſe ha
bent ſecundi & tertii libri. Brachys ē ut in quinto ubi de Ganymedæ ſtricti narrat ſic: Vi
ctori chlamydē auratã quã plurima circũ Purpura mœãdro duplici mælibœa cucurrit
Intextuſq; puer frõdoſa regius ida: Veloces iaculo ceruos. Meſſos ē ut ī prio: Huic con/
iunx ſicheus erat. Eſt eni caſtigata narratio: ſic tamē: ut oĩa cõplexa ſit ἀνθηρός ut ĩ. vii.
ubi amœnitatē luci ac fluminis deſcribendo facit narrationē ſic: Hunc īter fluuio tiberi/
mus amœno. Vorticibus rapidis & multa flauus arena: In mare ꝓrũpit: uariæ circũq; ſu
praq; Aſſuetæ ripis uolucres & fluminis alueo. Cõſequētiã primus deus uates cõprehen
dit: unde poſtea abuſiue uerbũ & ſolutæ orationis ipſa ſcriptura cõſequens ab aliis epos
dictũ. Rapſodia dicit̃ ποιήσεως aliqua particula diſcreta atq; diuulſa dicta παρὰ τὸ ῥά
πτειν ꝙ uerſus in unũ uolumē uelut cõſuãt̃ & cõprehendant̃: uel ꝙ olī partes homeri/
ci carminis in theatralibus circulis cũ baculo .i. uirga ꝓnuntiabant: q ab eodē Homero
dicti ſunt homeriſtæ. Elegia eſt carmen cõpoſitũ hexametro uerſu pentametroq; ad in/
uicē poſitis: ut Diuitias alius fuluo ſibi congerat auro: Et teneat culti iugera magna ſoli
quod genus carminis præcipue ſcripſerũt apud romanos Proptius & Tibullus & Gallus
imitati græcos Callimachũ & Ephorionē. Elegia autē dicta ſiue παρὰ τὸ εὖ λέγειν τοὺς
τεθνεῶτας (Fere.n. defũctorꝝ laudes hoc carmie cõprehēdebãt ſiue ἀπὸ ρο μέλευ. id eſt
miſeratione: ꝙ tyrenus græciq; ἐλέγεια ſ iſto metro ſcriptitauerũt: cui opinioni cõſentire
uidet̃ Horatius ad albiũ Tibullũ elegiarꝝ auctorē ſcribēs ab eia qua dixius miſeratõe ele/
gos miſerabiles dicit hoc modo: Neu miſerabiles decãtes elegos Apud Romanos autem
id carmen quod cũ lamentatiõe extremũ mortuo accanit̃ uenia dicitur παρὰ τὸ νήτον
τὸ ἔσχατον & in chordis extremus neruus appellatus eſt ne te & elegia uidet̃ tractum
cognominari ꝙ mortuis uel morituris aſcribit̃ nouiſſimũ. Iambicũ ē carmē eſt maledicũ
plerũq; trimetro uerſu & epodo ſequente cõpoſitũ: ut male ſoluta nauis exit alite ferens
olētē meuiũ: Appellatũ eſt παρὰ τὸ ἰαμβίζειν qđ ē maledicet̃: cuius carminis præcipui
ſcriptores apud græcos Archilochus & Hipponax: apud romãos Lucilius & Catulus &
Horatius bibaculus. Epodos dicunt̃ uerſus quolibet metro ſcripti & ſequentis clauſulas
habentes particularꝝ quales ſũt epodos horatii: in quibus ſingulis uerſibus ſingulæ clau/
ſulæ adiiciũt̃ ut: Nox erat: & cælo lucebat luna ſereno deīde. Suis & ipſa Roma uiribus
ruit: & quicũq; ſũt ſimiles. Dicti ãt epodos συνεκδοχικῶς a ꝑtibus uerſuũ quæ ligitimis
& ītegris uerſibus ἐπᾴδουσι .i. accinũt̃. Satyra eſt carmē apud romanos: nũc qdē apđ
græcos maledicũ: & ad carpēda hominũ uitia argeæ comædiæ charactere cõpoſitũ: qua
les ſcripſerũt. Lucilius & horatius: & Perſius: & olim carmē quod ex uariis poematibus
cõſtabat ſatyra uocabat̃: quales ſcripſerũt Pacuuius Ennius. Satyra autem dicta ſiue a
ſatyris ſimiliter ī hoc carmine ridiculæ res pudendæque dicunt̃ quæ uelut a ſatyris ꝓfe/
runt̃: & fiũt ſiue a ſatyra lanceq; referta uariis multiſq; primitiis ī ſacris piſcordis infere/
bat̃: & a copia & ſaturitate rei ſatyra uocabat̃: cuius generis lanciũ & Virgilius ī georgi/
cis meminit cũ hoc modo dicit: Lancibus & pandis fumãtia reddimus exta: & Lanceſq;
& liba feremus: ſiue a quoddã genere farcimusquod multis rebusrefertũ ſatyram Varro
uocitat. Eſt autem hoc poſitũ in ſecundo libro plautinarꝝ quæſtionũ: Satyra eſt ubi paſſa
& polenta & nuclei pini ex mulſo conſparſi: Ad hæc alii addũt & de malo punico grana
alii autē dictam putant a lege ſatyra quæ uno rogatu multa ſimul cõprehendat: ꝙ ſcili/
cet & ſatyra carmina multa ſimul poemata cõprehendũt̃: cuius legis Lucilius meminit

Bucolica

in primo per ſatyram ædylem factum qui legibus ſoluat: & Saluſtius in Iugurtha dein/
de quaſi per ſatyram ſententiis exquiſitis in deditionem accipitur. ¶ Bucholica dicunt
poemata carmine paſtorali compoſita. Inſtituta autem ſunt ſicut quidam putant in La
conia uel ut alii in Sicilia. Nam inter lacedæmonios & ſiculos uaria fuit conditio: ſed qd
hoc ad laconas pertinet? Hæc eorum fuit origo: quo tēpore abuentante Xerſe in græciā
omnes deſerta laconia metu barbarorum perterriti in diuerſas partes fugiſſe credunt: & cū
uirgines timore laterent ex hoc eueniſſe ut eo die quo ſolitus erat chorus uirginū dianæ
curiati di hymnū canere nemo ad ſolenne ſacrum inueniretur. Tunc itaque paſtores ex ru/
re in urbem conuenerunt: & ne ritus ſacrorum interrumperet. paſtorali carmine compoſito
deæ honorem celebrauerūt: unde etiam bucholiſmus dictus. A ſiculis autem origo quæ
trahitur hæc eſt. Anteq̄ Hiero Rex ſyracuſas expugnaret morbo ſicilia laborabat: uariis
& aſſiduis cerimoniis Dianam placantes finem malis inuenerunt: eadem Lyen cogno/
minauerunt quaſi ſolutricem malorum: inde res in conſuetudinem tracta eſt ut greges
ruſticorum theatrum ingrederentur & uictoriam canerent. habitus uero huiuſmodi ui/
debatur. Erat panis magnus omnium ferarum imagine complexus: & cum uino & foliiſ
omnium leguminum genere: inerat corona in capite & in manu pedum clauatum: atque
ita uictorum omnium fores multitudo carmen circuibat. uictoriam quam adepti fuerāt
canebant: & de eo folle limina frugibus ſpargebant non nulli & in Italiam & in Lidiam
& Aegiptum tranſiſſe creduntur quos lydiaſtas & bucoliſtas appellauerunt. Quāquam
& eſt alia opinio circum pagos & oppida ſolitos fuiſſe paſtores compoſito carmine pre/
cari pecorum & frugum omniumque prouentum: atque inde in hunc diem manere nomen &
ritum bucolicorum. Putant autem quidam hoc genus carminis primum Daphnim cō/
poſuiſſe: deinde alios complures: inter quos Theocritum ſyracuſanum quem noſte imi/

Tragedia

tatur. ¶ Tragœdia eſt heroicæ fortunæ in aduerſis comprehēſio. A Theophraſto ita diffi
nita eſt. Tragœdia eſt ἡρωικῆς τύχης περίστασις Tragœdia ut quidā dicit a τράγος
& ᾠδή dicta: quoniam olim auctoribus tragicis τράγος idest hircus premium cātus pre
ponebatur: qui liberalibus die feſto Libero patri ob hoc ipſum immolabatur: quia ut ait
Varro: depaſcūt uitem: & Horatius in arte poetica: Carmine qui tragico uilem certauit
ob hircum. mox & ſatyros agreſtes nominauit: & Virgilius Georgicorum ſecūdo cum
& ſacri genus monſtrat & carmen talis hoſtiæ reddit his uerſibus Non aliam ob culpam
Baccho caper omnibus aris Cæditur. Alii putant a fæce: quam grecorum quidā τρύγα
appellant: tragœdiam nominatam permutatione litterarum in aduerſum: quoniam oli
nondum perſonis a Theſpide repertis talis fabulas peruncti ora fæcibus agitabant: ut
rurſum eſt Horatius teſtis: Sic iguotum tragicæ genus inueniſſe camenæ. Dicitur: & pla/
uſtris uexiſſe poemata theſpis: Quæ canerent agerentque peruncti fæcibus ora. Alii a ui/
no arbitrantur: propterea quod olim dictitabatur τρύξ a quo τρυγητός hodieque uindemia
eſt quia liberalibus apud atticos die feſto. Liberi patris uinum cantoribus pro corolario

Commedia

dabatur: cuius rei teſtis eſt Lucilius in duodecimo. ¶ Comœdia eſt priuatæ ciuiliſque for
tunæ ſine periculo uitæ comprehēſio: apud græcos ita diffinita κωμῳδία ἐστὶν ἰδιωτικῶν
καὶ πολιτικῶν πραγμάτων ἀκίνδυνος περιοχή. Comœdia dicta ἀπὸ τῶν κωμῶν κῶ
μαι enim appellantur pagi idest conuenticula ruſticorum ¶ Ita iuuentus ut ait Varro.
Attica circum uicos ire ſolita fuit: & quæſtus ſui cauſa hoc genus carminis pronuntia/
bat: aut certe a uicibus: Nam poſteaq̄ ex agris Athenas commigratum eſt: & hi ludi con
ſtituti ſunt ſicut Romæ compitalitii ad canendum prodibant: & ab urbana come & oda
comœdia dicta eſt uel ἀπὸ τῶν uiculorum idest humilium domuum fortunæ compræ/
hendantur: nō ut in tragœdia publicarum regiarum quæ uel ἀπὸ τοῦ κώμου idest

comeſſatione quæ olim in huiuſmodi fabulis amantium iuuenum comæ canebant. Co
mœdia a tragœdia differt: ꝙ in tragœdia introducuntur duces: heroes: reges: In comœ
dia humiles atq; priuatæ perſonæ: In illa luctus: exilia: cædes: in hac amores uirginum
raptus. deinde ꝙ in illa frequenter & pene ſemper lætis rebus exitus triſtes & liberorum
fortunatūq; priorum in pœnis agnitio: quare uaria diffinitione diſcretæ ſūt. Altera enī
χεῖνων πέριοχη: altera τύχησ πέρισασις dictæ ſunt. Triſtitia nanq; tragœdie proprium
Ideoq; Euripides petēte Archelao rege ut de ſe tragœdiam ſcriberet abnuit: ac precatus
eſt ne accideret Archelao aliquid tragœdiæ proprium oſtendens nihil aliud eſſe tragœ
diam q̄ miſeriaꝝ comprehenſionem. Poetæ primi comici fuerunt Suſſarion: Nullus: &
Magnes. Hi ueteris diſciplinæ ioculatoria quædā minus ſcitæ & uenuſte pronūtiabant
in quibus hi uerſus fuerunt. Suſſarion cantalogica enigine cecalimoſo odemate ut eſti/
euratimiana neutatu. Secunda ætate fuerūt Ariſtophanes: Eupolis: & Cratinus: qui &
principium uitia ſectati acerbiſſimas comœdias cōpoſuerunt. Tertia ætas fuit Menan/
dri philemonis qui omnem acerbitatem comœdiæ mitiguerunt: atq; multiplicia argu/
menta græcis erroribus ſecuti ſunt: Ab his romani fabulas tranſtulerunt: & cōſtat apud
illos primo latino ſermone comœdiā Liuiū andronicū ſcripſiſſe. Sunt qui uelint Epichar
mum ī inſula ceo exulātē primū hoc carmen frequētaſſe: & ſic a Ceo comoediā dici ātea
Itaq; galeris nō pſonis utebant̄ ut q̄litas coloris īditiū faceret ætatis cū eſſet aut albi: aut
nigri aut ruffi. Perſōis uero uti primus cœpit Roſius Gallus precipuus hiſtorio. q oculis
obuerſis erat: nec ſatis decorus in perſonis niſi paraſitos pnuntiabat initio togatæ come
diæ dicebant̄: ꝙ oīa in publico honore confuſa cernebāt: quæ togate poſtea in prætexta
tas & tabernarias diuidebant̄. Togatæ fabulæ dicuntur quæ ſcriptæ ſūt ſecundū ritus &
habitus hominū togatorum .i. romanoꝝ. Toga namq; romana eſt: ſicut græcas fabulas
ab habitu æque palliatas Varro ait nominari. Togatas autem cum ſit generale nomen
ſpecialiter tamen pro tabernariis nō modo cōmunis error uſurpet: quia Fānius togatas
appellat. Sed & poetæ ut horatius qui ait: Vel qui prætextas: uel qui docuere togas. To
gataꝝ fabulaꝝ ſpecies tot fere ſunt quot & palliataꝝ. Nam prima ſpecies eſt togatarum
quæ prætextatæ dicunt̄ in quibus imperatoꝝ negotia agebant̄ & publica & reges roma
ni uel duces inducunt̄ perſonarum dignitate & pſonarum ſublimitate tragœdiis ſimiles
Prætextate autem dicuntur quia fere regum uel magiſtratuū qui prætexta utunt̄ in hu/
iuſmodi fabulis acta comprehendunt̄. Secunda ſpecies togataꝝ quæ tabernariæ dicunt̄
humilitate perſonarum & argumentorum ſimilitudine comœdiis pares: in quibus non
magiſtratus regeſq; ſed humiles homines & priuatæ domus īducuntur: ꝙ olim tabulis
tegerentur cōmuniter tabernariæ uocabantur. Tertia ſpecies eſt fabularum latinarum
quæ a ciuitate oſcorum atella in qua primum cœpte atellanæ dictæ ſunt argumentis di/
ctiſq; iocularibus ſimiles ſatyricis fabulis græcis. Quarta ſpecies eſt planipedis græce
dicitur μιμόσ. Ideo autem latine planipedes quod actores planis pedibus ideſt nudis p
ſcenium introierēt non ut tragici actores cum cothurnis: neq; ut cōmici cū ſocis olim nō
in ſuggeſtu ſcænæ: ſed in plano orcheſtræ poſitis inſtrumentis inimicis agitabant. cuius
planipedis actius togatarum ſcriptor ita in ædilitia fabula meminit. Datum ineſt aurū
exultat planipes: ſi quas tamen ex ſociis fabulas fecerant palliati pronuntiabant. Toga//
ta prætextata a tragœdia differt heros introducuntur Pacuuius tragœdias nominibus
heroicis ſcripſit Horeſtem: Chryſoen & his ſimilia. Item actius in prætextata autem ſcri
bitur Brutus uel decius. Item marcellus. Togata tabernaria a comœdia differt ꝙ ī come
dia græci ritus īducūt̄ pſonæq; græce laches ſoſtrata: in illa uero latinæ togatas taberna
rias in ſcænam dictauerunt præcipue duo Affrānius & Quītus Ennius: nā Terentius &

cæcilius comœdias ſcripſerunt: latina athelana græca ſatyrica differt ꝙ in ſatyrica fere ſatyroꝝ perſone inducunt᷑: aut ſi quæ ſunt ridiculæ ſimiles ſatyris autolicus burris. In athellana obſcenæ perſone ut maccus. Dramata autẽ dicunt᷑ tragica aut comica ϖαρὰ τόλρόν ideſt agere: latinæ fabulæ appellant᷑ ſiue factibulæ. In latinis enim fabulis plura ſunt cantica quæ canuntur: uel a faciendo: Nam & agi fabula nõ referri ab actoribus dicitur. Itaq; Horatius utraq; ſignificatione ĩterpretatur cum ita de fabula dicit: aut Agit᷑ res in ſcænis: aut acta refertur: ſicut græco in choro Dramate uero tres pſonæ ſolæ agunt Ideoq; Horatius ait. Nec quarta loqui perſona laboret: quia quarta ſemper muta: ac latini ſcriptores q̃ plures perſonas in fabulas introduxere ut ſpatioſiores frequentia facerent

Satyrica eſt apud græcos fabula in qua item tragici poteſt nõ reges: aut heroes: ſed ſatyros induxerunt ludendi cauſa: iocãdiq; ſimul ut ſpectator inter res tragicas: ſeriaſq; ſatyroꝝ quoq; iocis & luſibus delectaret᷑: ut & Horatius ſentit his uerſibus. Carmine qui tragico uilem certauit ob hircum: Mox etiã agreſtes ſatyros ornauit & aſper: Incolumi grauitate locum tentauit eo ꝙ illecebris ſpectator erat & nouitate mouendus. Mimus eſt ſermonis cuiuſlibet motus ſine reuerentia: uel factoꝝ cum laſciuia imitatio. Mimus dictus quaſi ſolus imitetur cum & alia poemata idem faciant: ſed ſolus quaſi priuilegio quoddã quod fuit commune poſſedit. Similiter atq; is qui uerſum fecit dictus ϖόιητησ cũ & artifices cum æque quid faciunt non dicuntur poetæ. Membra comœdiaꝝ tria ſunt: diuerbium: canticum: chorus. Membra comoediæ diuerſa ſunt. diffinitio tamen numero cõtinentur a quinq; uſq; ad decem. Diuerbia ſũt partes comoediarum in quis diuerſorum pſonæ uerſantur. Perſone autem diuerbiorum aut duæ aut tres aut raro quattuor eſſe debent: ultra augere numeꝝ nõ licet. In cãticis ãt una tantũ debet eſſe pſona aut ſi duæ fuerint ita debẽt eſſe ut ex oculto unã audiat nec loquat᷑. ſed ſecũ ſi opus fuerit uerba faciat. In choris uero numerus pſonarũ definitus nõ eſt: qppe iunctim oẽs loqui debẽt quaſi uoce cõfuſa & cũ centũ in unam pſonã reformantes. Latinæ igit᷑ comoediæ choꝝ nõ habẽt ſed duobus tantũ mẽbris cõſtãt diuerbio & cãtico. Primis aũt tẽporibus aſſerit tranqllus oĩa quæ ĩ ſcæna uerſant᷑ ĩ comoedia agebãt. Nã & pãtomimus & choraules in comoedia canebãt ĩter actores comoediarũ ꝑ facultate & arte potiores principatũ ſibi artificia uindicabãt. Sic factũ ẽ nolẽtibus cedere mimis cũ artificio ſuo ceteris ſeparatio fieret reliquorũ. Nã dũ potiores ĩferioribus q in oĩ magiſterio erãt ſeruire dedignabãt᷑ ſe ipſos a comoediis ſeparauerũt: ac ſi factũ eſt ut exẽplo ſemel ſumpto uſus quiſq; artis ſuæ rẽ exequi cœperit: neq; in comoediã uenire cuius rei ĩditia ꝓdunt nobis antiq; comoediæ ĩ qbus ĩuenimus acta tibiis paribus aut ĩparibus aut ſeranis. Quando. n. chorus canebat choricis tibiis ideſt choraulicis artifex cõcinebat: In cãticis aũt pyraulicis reſponſabat: ſed ꝙ paribus tibiis uel ĩparibus ĩuenimus ſcriptũ hoc ſignificat ꝙ ſi quãdo monodio agebat unam tibiã ĩflabat: ſi quando ſynodio utranq;.

Vonĩa extremitas nominum ad metricam cõpoſitionem neceſſario indaginem inquirit iccirco ſingulorũ extremitates regulatim q̃ potuimus diffinitas contulimus: quo facilius metrorũ tractatus cum legi coeperit colligat᷑: ut pura uia in ſenſus legentis & ſine ullis caliginibus ueniat. Omnes caſus numeri ſingularis & pluralis obſeruata nouiſſima ſyllaba facilius mõſtrabit quomodo ſeparare debeamus quæ ſint ꝓducenda uel corripienda ultima nominũ ſyllaba. Q uiq; enĩ uocales ſuã poteſtatẽ mutãt cũ p caſus nomina prima ſui poſitione ĩflexa uarient᷑: Oĩa. n. noĩa qbus uniuerſa dictiõis ſilua copioſiſſima eſt nõ pluſq̃ p. xx. ultimas lr̃as ſylabas finiũt qnq; uocales: a. e. i. o. u. Semiuocales. l. m. n. r. s. x. unã mutã. t. ut ſiſẽna. monile: ſinapi: Cicero. Veru: cõſul: ſcãnum: pecten: Cæſar: lybius: ſilex: caput: Age nũc omniũ nominũ extre/

mitates p omnes caſus quæ ſint producendæ uel corripiendæ exponemus:

Mnia noia exceptis monoſylabis caũ ntõ ſingulari memoratis lrís.xii.prædictis nouiſſimis corripiunt̃ præter illa quæ.o.littera finiunt̃:ut cato:ſyllaba es ut alcides:fides:nubes.uel.as.ut mœcenas:facultas æneas.uel.en.ut lyen.Itẽ greca í os.ut heros.Fœminina quoq; ntõ.e.littera finita:ut circe:dirce:phœnice.¶Oia noia triũ generũ caſu genitiuo numeri ſingularis ꝓducũt̃ quæ i:as.ſyllabas littera ſue deferunt̃ In æ maſculía & foeminía.ut huius fortunæ.In.i.maſculía:ut pueri:Fœminía ut huius lauri:Neutra huius doni.In.us.maſculina:ut huius porticus.In.u.neutrũ ut huius cornu.In.ei.maſculina & foeminina:ut diei aciei.¶In.es.græca:ut huius dirces:phoenices. Corripiũt̃ uero memorato caſu quæ i.is.ſyllabã termínãt̃ & ſũt trium generũ maſculina ut catonis:foeminina ut orationis.neutra ut ſyderis:& cætera his ſimilia.¶Omnia nomina triũ generũ caſu datiuo ſingulariter uocalibus terminata ꝓducunt̃.¶Omnia noía accuſatiuo caſu ſingulari corripiunt̃ præter græca ſi nõ reformentur in latina declinationem gtõ cũ ſtatu terminata in.en.ſyllaba ꝓducũtur:ut alciden:dircen:phœnicen.¶Omnia nomina caſu uocatiuo ſingulari corripiũt̃ exceptis his quæ.o.littera uel.e.uocali ꝓducta ſyllaba ut.es.uel.as.uel.e.terminãt̃.o.ut cicero:iuno.e.ut alcide:circe:es:ut dies as.ut dignitas mecenas.en.ut lyen.¶Oía nomina trium generum ablatiuo caſu ſingulari quinque uocalibus finita producũtur. Ex his uero.e.litteram tã corripitur q̃ producitur & prius quidem ſic:Maſculina ab hoc oratore.Fœminía.ut ab hac Iunone.Neutra ut ab hoc ſydere.Poſterius uero maſculina ſic ut ab hoc die.Fœminina ut ab hac re:& ſimilia.Neutrum enim in:e.littera producta memorato caſu nullum producitur.¶Omnia nomina caſu nominatiuo plurali tam maſculina q̃ Fœminina quacunq; ſyllaba terminata producuntur exceptis his quæ græca ſunt:ut tro es:phriges.¶Omnia nomina trium generũ caſu genitiuo plurali quibuſcunq; ſyllabas terminata corripiũtur.¶Omnia nomina triũ generũ caſu datiuo & ablatiuo numeri pluralis tantũ producunt̃ ea quæ in.is. ſyllabã finiunt̃ q̃ corripiuntur ea quæ us ſyllaba memoratis caſibus finiũtur.¶Omnia nomina maſculina & fœminina ablatiuo caſu & uocatiuo plurali in quibuſlibet terminata producuntur præter græca quæ tam acuſatiuo.as.ſyllaba finito q̃ uocatiuo.es terminato corripiuntur.Accuſatiuo ſic troas:ſtygas:delphinas:Vocatiuo.o.troes:ſtyges & cetera ſimilia.¶Metrorũ.i.legitimæ poſitionis obſcuritas ſcrupuloſæ intenſionis ídaginẽ uehemẽter inqrit:quãobrẽ oí fluctu circuitionis ablato quædã metra dilucide & breuiter expoſui.Et enim mihi res uidebat̃ abſurda rem natiua obſcuritate difficilẽ etiã caligine expoſitionis obtegere.¶Verſus eſt partiũ legitima diſpoſitio & pedũ culta copulatio cõſonanti ſpecie metricã exhibẽs regulã.¶Verſus heroicus.xii.ſyllabis í.yii.&.x.ſyllabis longat̃.ultra nõ poteſt.Nã ſi plus habet excutiũt̃ p eclypſim uel ſynaliphẽ.Scãditur aũt ſexies.Recipit.n.pedes cũ eſt legitimus íter ſe uariatos duos ſpondeũ & reſoluta eius poſteriore parte dactylũ:ſed ſpondeus perpetuo í fine ponit̃ cuius loco plerunq; trocheus inuenit̃ ea ratione qa indifferẽter in omnibus metris poſtremã ſyllabã ueteres eſſe crediderũt.Hic igit̃ pedes ſyllabis ípares tẽporibus æq̃les ex regióibus diſtributi q̃terna tẽpora ſua ſcandẽdo patientes q̃ttuor &.xx.tẽporibus metri totius ſiue comas uel commata ſiue cola quæ latine ſectiones uel íciſa uel mẽbra dicunt̃ pfecta cõfirmatióe cõcludunt Obſeruat̃ aũt ne ultimus pes ſit triſyllabus exceptis pauculis uerſibus qui hypmetri dicũtur.quoꝝ abundantiã excipiũt hi uerſus q ſecuntur ícipientes a ſynaliphæ ratióe rithmica facta eo q, factũ uitiũ quod erat í fine uerſus cõtinuatio ſequẽtis emendat:¶Verſus heroicus ſenarius diuerſis uocabulis appellat̃.Idẽ.n.& hexãeter & pythiꝰ uel epicus & pirichius & bucolius uocat̃:ſup quas appellationes etiã latine lõgus pes dicit̃.Heroici

Verſꝰ quid

Cautela xviii

igit̓ ſűt quotiés ĩ primo ſpődeus ẽ & ĩ tertio & ĩ ſexto. Heroicũ ãt preterea dr̃ ꝗ uiroꝝ for
tiũ res geſtas ac facta cõmemoret hexametꝝ quoqꝫ ſex regionibus ſpõdeũ & dactylũ pe/
des diuerſis modis rationibuſqꝫ cõſeruat. Pythii ergo origo ĩde tracta ẽ. nec. n. uidet̓ ĩcõ
gruũ fabuloſæ antiqtatis documẽta depromere. Apollo cũ pythona delphis ꝑ ultionẽ
matris necaſſet accole primũ timore carmẽ heroicũ hexametꝝ initio ſex ſpõdeis cõpoſitũ
texuerũt: deĩde ſoluta ſpõdei altera ſyllaba ſine dãno tẽporis dactylũ ſuſcipit. Quidã ãt
dicũt iãbũ magis gaudio ſubleuati motu celeri ꝓtulerũt. Fert̓ hoc etiã heroicũ metꝝ eius
oraculis poſtea celebratũ: & ex hoc uerſũ pithii nomẽ accepiſſe. Itẽ ꝓprii ſũt quotiés ĩ pri
ore loco ſpõdeus ponit̓: & ĩ quarto & ĩ ſexto ut apud Virg. Defeciſſe uidet ſua iã ꝓmiſſa
repoſci: Itẽ: Immotãqꝫ coli dedit & cõtẽnere uẽtos: Cui nõ dictus Hylas puer & latonia
delos. Bucolici ſũt quotiés ĩ quarta regiõe dactylus finiẽs partẽ orõnis iuenitur identidẽ
dactylus noĩat̓: cũ uero oẽs fere dactylos hẽt nouiſſime ut ẽ apud Homeꝝ βηλέ δια πρὸ
μάχων κεκορυθμένοσ αἴθοπι χαλκῶ apd Virg. tale eſt. Pãdit̓ iterea domus oĩpotẽtis
olympi: idẽ ſpõdeus appelatus cũ oẽs ſpõdeos quẽ qdã moloſſicũ dixerũt ut. Romani ui
ctores germanus danetis. apud homeꝝ: Verſus heroicus is dignitate prius eſt plenæ ra/
tionis ꝑfectione formatus: ac totius grauitatis honore ſublimis: multaqꝫ pulchritudinis
uenuſtatæ præclarus ꝗ ſine ulla cõiunctione quaſcunqꝫ alias orõnis ꝑtes ita mutuis inter
ſe cõnexionibus colligat ut ĩ ſcanſiõe ꝓpria pes nullus niſi nouiſſimus tantũ ĩtegrã partẽ
orõnis ĩcludat: atqꝫ ita ſex regionibus ſuis ſpõdeũ pedẽ dactylũqꝫ cuſtodiat: ut dactylus
ꝑ raro: & qdẽ ornandi poematis gratia qntã regionẽ ſuam ſpõdeo cõcedat. Spõdeus ue/
ro poſtremus finibus ſuis nũq̃ dactylũ patiatur ĩſidere. In tertia quoqꝫ regiõe melius ſpõ
deus penthemimeres ꝗ dactylus diuidit. Cæteri aũt pedes ſine ulla ĩter ſe diſcretiõe uari/
ant̓: & exẽpli gratia ponamus aliquẽ uerſũ q fit his oĩbus quæ ſupra memorauimus cla
rus & q adeo ipſi uirgilio placuit: ut nullo mutato elemẽto duobus. n. uoluminibus po/
nere delectatus ſit. Oceanum iterea ſurgẽs aurora reliqt animaduerti pedes ſingulos ita
eſſe ſcãſionis lege diuiſos ut eoꝝ nullus partẽ orõnis clauſerit niſi nouiſſimus quẽ finalis
neceſſitas cogit. Verſus heroicus recipit figuras triginta duas. Aut. n. ex oĩbus ſpõdeis
erit: & ob hoc ſpõdaicũ dr̃: quod uix apud latinos iuenitur raro apud græcos ẽ: & erit hu
iuſmodi uerſus monoſcheãticus. i. unius figuræ ut ſi facias: aut leuis ocreas lẽto ducãt ar
gento: ut ſi auctus numero qnqꝫ ſylabaꝝ oẽs habuit dactylos id ẽ qnqꝫ: & ob hoc dacty/
lycus nominat̓. Nã ultimũ etiã ſupradiximus diſyllabũ eſſe debere monoſchematiſtus
dicet̓ ut ẽ: Pandit̓ iterea domus oĩpotẽtis olympi. Verſus uero q ẽ. xvi. ſyllabaꝝ de qn
qꝫ pedibus habẽs unũ ſpõdeũ uarie qnqꝫ regiones ꝑcurrẽtẽ erit figuraꝝ qnqꝫ: hoc eſt pen
taſchematiſtos: ut eſt una ſpecies illaꝝ ĩ hoc uerſu: Aeole nãqꝫ tibi diuũ pater atqꝫ homi/
nũ rex. Itẽ e cõuerſus q ẽ ſedeci ſyllabaꝝ & qnqꝫ hoc ẽ penteſchemetiſton ut eſt una ſpẽs
qnqꝫ figuraꝝ: Cũ Iuno æternũ ſeruãs ſub pectore uulnus. Ille uero uerſus q de qnqꝫ pe/
dibus duos habuit dactylos ꝓmiſcue ꝑ qnqꝫ regiones uariatos. x. figuraꝝ erit: & noiat̓
dechaſchematiſtos uerſus q cõtra. xiiii. ſyllabas ut ẽ una ſpecies qnqꝫ figurarum. Multa
quoqꝫ & bello paſſus dũ cõderet urbem: & cõtra ſi de qnqꝫ pedibus duo ſpõdei fuerint in
uicẽ dactylis mixti: & itẽ. x. regiões ꝑcurrẽtes erit. x. figuraꝝ uerſus q qndeciſyllabis legi
tur ut ſupra: & ẽ una ſpẽs. Arma uirũqꝫ cano. Meminerimus aũt figuras maiores dici ſi
dactyli plures fuerĩt: ſi ſpõdei minores. Illud quoqꝫ obſeruare debemus ut ĩ heroico hexa
metro mãſiões q̃s alii cæſuras appellãt nõ nulli ſectiões uocãt facias: q̃s græci rite cuſtodi
ũt. Inciſiões uerſus heroici ſũt quattuor. hæ finitis partibus orationis fiũt: & tali ordine
colligent̓. Prima ẽ pẽthemimeris. Secũda ẽ catatriton. Tertia heptimemeris Quarta te
trapodia bucolice dicit̓. Theocritꝰ auctor carminis hac plurimũ eſſe credit̓. Pẽthemime

ris ē ſemiquinari:ubi poſt duos pedes & unā ſyllabā pars oratiōis explet̃: & ideo penthi/
meris uocat̃:qa pedes diuidit ſic:defeciſſe uidet ſe ſignari oculis:horū reſiduis partibus
trimetri Anapæſtici hypcataletica fuit ſua iā promiſſa repoſci. Vltro ī placibilis ardet: li/
cet hæc accipit unā breuē faciet finitā tamē partē orationis ſine cæſura. Secūda ē catatri
con ī qua finita parte orationis tertiū trocheū ponas a quo nōie trāſit:ut ē Infandū regi/
na. huic addito Anapæſto uel ſpōdeo cōſtat tertia īciſio. Tertia ē heptimemeris latina lin
gua trāſlata ſemiſeptinaria ſcilicet qa ſeptē diuidit ut ē: Italiā fato ꝓfugus Tū demū mo
uet arma leo Excutiēs ceruice toros hinc quod remanet precor gaudetꝗ comātis leo fixū
ꝗ latronis leo fremit ore cruēto. hæc duabus additis breuibus quartā māſionē efficit:ita
ut quarto dactylū īuenias ut ē: Inferretꝗ deos latio genus unde latinū. Sūt q quartū tro
cheū in hac cæſura collocant:& catalecticon & trocheon appellāt:& eſt: Qui pax lōga
remiſſerat arma noua reparabant: Alii uero ſpondeum ut eſt: Inde toro pater æneas:ita
tamen ut per omnia iſta interualla quæ diximns pars orationis finiatur remanebit pars
uerſus quæ dicitur comma hoc cōma ſi priorem hūbuit dactylum dicetur dactylicum ut
eſt: Orſus ab alto ſi ſpondeum ſpondaicum appellatur ut eſt: Vellataꝗ obuertimus an/
tenarum. Hæ inciſiones quas græci commata appellant figuris formantur tribus: ſim/
plici: compoſita: coniuncta. Simplex eſt cū inuenitur in uerſu una inciſio ut: Panditur
interea domus omnipotētis olympi. Cōpoſita ut duæ inueniūt̃ ut eſt: infandum regina
iubes renouare dolorem. Coniūcta cū tres inueniūt̃ ut eſt: Talibus Ilioneus cuncti ſimul
ore fremebant dardanidæ.

Rimus uerſus dena ꝓprietate ſpectat̃ pricipio ut ſūt Illibati:ī iuges æqformes:
quiquipartes paripedes fiſtulares:æqdici:teretes:ſonori:uocales. Itaꝗ & græci
hos nūcupāt:apeleges: atigus: Aproſchemi. Pētametris:podomeris: ſiropodis
Iſoleti:cyclotelis: & hereche:planaſtici. Si uero hac ī appellatiōe improbant̃ ut quiꝗ ſpe
ciebus deſignāt̃ mnile rauoli:frigoſi. Fluxiachos græci acephaleis legarus mnirus:tra
chis colobus appellāt. Igit̃ illibati ſunt qui nō aucta uel minuta aut amputata ſyllaba ui
tiant̃:ſed integra & pleniſſima dictōe formant̃: De preſſo incipiat iā tum mihi taurus ara
tro. Eſt enim uerſus integer: & nullo uitio cōtaminatur. In iuges ſunt quia nulla cōiun
ctionis ſyllaba copulantur quos græci aſynthetus nuncupant:ſicut eſt: Tectum aguſtū
ingens centum ſublime columnis. ſine nexu. Nullus enim cūiunſtionis nexus occurſat.
Aequifores ſunt qui nō compoſita uel ſimplici figura oſtētātur ut: Vrbē fuit media. Lau
rentis regia pici. nuſquam enim: Hic duæ partes oratiōis nectuntur. Quinquipartes ſūt
qui quinꝗ partes ſignant ac miſcet flumina candida ſanguine ſparſo. Fiſtulares ſunt q
paulatim accreſcente partis orationis numero ab unica ſyllaba plures ad uſꝗ dicuntur
ut homericus ille declarat. Aequidici ſūt qui ſingulis præpoſitionibus antithetas appa
rant dictiones ut: Alba liguſtra cadunt:uacinia nigra leguntur: Albis enim nigra poſuit
liguſtris autem uacinia tribuit & cadentibus legenda aſſignauit. Teretes ſunt qui uolu/
bilem & cohærentem cōtinuāt dictionem ut: Torua mimalloneis inflatur tibia bombis.
Sonori ſunt qui crepitant pronuntiationem fragoſam: & exultātem īformāt dictionem
ut. At tuba terribili ſonitu procul ære canoro Increpuit. &. Quadrupedante patrē ſoni/
tu quatit ungula campum. Vocales ſunt per alta producta locutione ſonantibus litteris
uniuerſam dictionem illuſtrant ut eſt illud Pacuuii: Omnem non meo oceano hyperion
fulgurat citro a repto plauſtro boreas baccat̃ theno heſperio:zephiro orion uoluitur. Au
ſtro fuluo arettonio uaga cinthia proruit auſtro. De īprobatis uero uerſibus uaria tradū
tur. Mutili uel trunci ſunt q inprincipio āputantur & litterā uel ſyllabā amittūt:uel ſyl/
labā deficiunt:græce dicūtur acephali:quale ē fluuioꝝ rex Eridanus. Itē homericus uer

.us in media pte exhiles uel iulci græce uocant̃ agade q̄lis eſt. Itẽ homericus bendeis.
Ecades eſt q ĩ ultima cõcluſione hottatiũcula uel ſyllaba fundant̃ uel tẽpore deficiũt græ
ce ĩmiri & ſcazontes uocãt̃ ut eſt: troes detriges. Fragoſi ſũt q ĩ leuigato ſono & ĩcondito
uariãtur. Fluxi ſũt q ſolito modo & uulgari metro uacillãtes quatiunt̃:

Valitas metri qua ĩtelligimus utꝝ principale ſit metrũ an deriuate locãt̃ finite aut
ĩfinite. Finita eſt quæ ſtatuto pedũ cõuenientiũ modo & numero ſyllabaꝝ diffini
to quo ad petẽdi formã debeat multiformis ſtructuræ cõuerſione decurrit: ut eſſe
in omni prĩcipali forma cognoſcimus. Infinita eſt ĩ deriuatiuis que metrum ſeruat & nu
meꝝ ſyllabarũ ſeruat ſed ſtructure imitatæ deſeruit: aut diuerſis uerſibus & metris cõſtru
cta a tertio uerſu uel a quarto cũ uoluit metrũ ſeruat: & numeꝝ ſyllabarũ: nõ ſeruat ut di
conica uel pheretratitia. quæ metra dactyli imaginẽ habẽt: ſed pedũ minore numero cõ/
cludunt̃: at uero nec metꝝ ſeruat: & numeꝝ ſyllabarũ: ut ĩ ſapphico endecaſyllabo ĩ quo
cõtrarios pedes ĩ uno uerſu cõiungit. Itẽ diuerſis uerſibus & metris a tertio uerſu uel a q̄r
to ſtrophẽ reuocat. Alcaica illa tria uel aſclepiadeũ & gliconicũ & pherecratiũ cõiunctũ
uidemus. Species metri ſũt duæ finita: & ĩfinita. Finita eſt qua ĩtelligimus utrũ prĩcipale
ſit metrũ an deriuatũ. Principale eſt q̄d ipſũ ex ſe formatũ eſt: & ſua lege nõ abſũpta de/
currit: & eſt finita in oĩbus metris principalibus deriuatiuũ quod a principali originẽ du
cit ut eſt in oĩbus deriuatiuis infinita ſpecies.

Ormæ principaliũ metrorũ ſecundũ antiq̄tatis rationẽ generaliſſime duæ ſũt in/
uẽtæ: dactylica & iãbica. His etiã aliorũ ꝓbat auctoritas accedũt aliæ ſeptẽ: hetro
caica: anapæſtica: choriambica: duæ ionicæ pæonica quã pleriq; rythmicã eſſe di
xerunt: quarum aditione uel immunitione reliquæ ſpecies uariæ cõtextæ deriuãt̃: & aut
a pedũ præcipua ſtructura: ut anapeſtica: trochaica: alia ſyzigiæ quãtitate: ut eſt trime/
trũ: cẽtametrũ. alia a numero ſyllabarũ: ut eſt ſapphicũ: endecaſyllabũ. alia ab inuẽtori/
bus: ut ſapphicon: alaicon. alia ab his qui in his frequẽtes fuerũt: ut ſũt ariſtophenia: ar/
chebula. phalerea: aſclepiadea: gliconia: quæ q̄dẽ in ĩfinitũ poſſũt uitiari beneficio ryth/
morũ quoq; uelut fuit compoſitio.

Odi metrorum ſũt ſex: cataſticos diffinitus uel prĩcipalis: ſchematicos cõpoſitus
a ſynarches: ĩcompoſitus ſyncechimenos cõfuſus ſiue zeugmenos: cõiũctus para
gogon. Deriuatiuũ diffinitus uel prĩcipalis ẽ legitimorũ metrorũ ordo cõpoſitus
cõſtat ex legitimo uerſu ut eiuſdẽ legitimi mediate eiuſdẽ pedibus Incõpoſitus eſt pegri/
nis pedibus uerſus ordinatus cũ fuerit alius uerſus medius ſecutus trimetrer. Heroicus
cõfuſus ex peregrinis pedibus uerſus cõiunctus eſt quãdo ex duobus metris uerſus ordi
nat̃: ut heroicus & iambichus.

Pecies carminũ ſũt quatuor. Acatalecta: catalecta hypcatalecta brachicatalecta.
Acatalecta eſt ĩteger uerſus ſingulorũ metrorũ. Catalecta eſt uerſus minus habẽs
metricæ cõſtitutionis. Hypcatalecta eſt ſup prĩcipiũ uerſus ſyllabã plus habẽs.
Brachicatalecta pedẽ plus habet q̄ poſſit pedum diſpoſitio.

Valitates carminũ ſũt ſex: heroica. comica: tragica: melica: ſatyrica: choriãbica re
giões pedũ ſũt q̄nq;: theſis arſis: baſis: ſyzigia: nipodia. Hæ ſic ordinãt̃. theſis ĩdi
ſyllabis cõſtat. Arſis ĩtriſyllabis: baſis ſyzygia: dipodia ĩ triſyllabis cõſtat ſed baſis
ĩ epitritis & pæonibus fit ſyzigia cõtrariis: ſed dipodia paribus. Hæc iterĩ q̄tũ ad ſimpli/
cẽ cognitionẽ ſpectat prudẽtiæ tuæ ſatis explanaſſe ſufficiat. Cetera uero metra quæ ſũt
tortuoſis obſcuritatibus ĩplicita: ac multarũ diuerſitate ꝑplexa opportunis tẽporibus ac
certis rationibus edocebo: quæ q̄dem omnia ſi quis profundis ſenſibus intimarit ac ſin/
cere mentis intentione perſpexerit: & competenti ſtudio diligenterq; ſeruauerit: non tã

tum ipſe in peragenda uerſificatione pollebit: ueꝝ etiam & aliorum carminibus quotiens
libitũ fuerit iuſtis rationibus de irreprehenſibili ſentẽtia iudicabit q̄bus pedibus regantur

Legum metrũ binis uerſibus cõſtat hexametro heroico ſubiuncto quinario Prior
pedes heroici recipit: poſterior pentametri ideſt quinarius ſcandit᷑ duæ ſemi qui/
nariæ ideſt ut poſterior cõma duos dactylos habeat & ſemipedẽ: quod genus ſcã/
ſionis eſt uſitatius. Alii uero ſic ſcandunt ferit᷑ quinquies in primis duabus greſſionibus
admittit dactylum & ſpondeum tam in uicem inter ſe cõpoſitos q̄ ſe irritantes prout ra/
tio poſtulauerit. Tertiam regionem ſine dubio perpetuo ſpondeus debet habere ſi memo
rati pedis breuem priorem ſyllabam pro longa poſitam iuenies quæ ratio ſit ne moueat
poteſt enim eſſe rationis: quare pars orationis finitur duobus anapæſtis terminatur:

Entametrum elegum conſtat ex duabus ſemiquinariis ideſt ut poſterior comma
duos dactylos habeat & ſemipedem: Quidam uero ſic ſcandũt. Tertium pedem
ſpondeum faciunt ut anapæſti ſequantur propter quod oportet ſemipedem prio
ris comæ longam eſſe. Alii uero quia duo cõmata eſſe dixerunt uoluerunt breuem eſſe &
prioris comæ ſemipedem: quia nouiſſima ſemper indifferens atq; hoc utuntur exemplo
ideſt ut ſemper partem orationis uideatur implere: Nam talis pentameter uitioſus erit:
ſed & hoc accipiendum eſt geminum in elogiis hexametro ſubiungit᷑. ſed ut archilochus
inuenit & dactylica comæ. Verſus ternarius iambicus quo tragœdiæ & comoediæ ſcri/
buntur ipſi iungitur iambo & ſine auxilio alterius pedis conſtat a quo nominant᷑: ſed ua
rietatis cauſa recipit dactylum ſpondeum anapæſtum: tribrachum. Fiunt itaq; numero
quinq; qui conuenienter prout ratio poſtulauerit in ſe uariantur: ſed in ſiniſtris pedibus
ipſum debent rapere iambum: aut trybracum: aut pyrrhichium. Quarta tamẽ regione
ipſum perpetuo dominum in dextris quemlibet ut fors optulerit de ſupra memoratis. In
comediis uero latius fundit᷑ licet currat ſicut in tragoediis ſenariis. Iambus recipit pedes
ſpondeum & dactylum: anapæſtum: proceleuſmaticum: tribrachum. pyrrhichiũ: & ip/
ſum i ſecundo dominum iambum: ſed in dextris pedibus. In comoedia quæcunq; ex his
ſiniſtris tribracum pyrrhichium: & ſeipſum aliquando in ſecundo & i ſexto loco. Quar/
to uero aut ipſe: aut ꝓceleuſmaticus eſſe debet magis in quantum poteſt ipſe catalexim
facit in bachio. Fert᷑ quoq; ſenarius iambicus combinatis pedibus & ſingulis combina//
tionibus præponit᷑ quilibet pes de ſupra memoratis quinq;: Item ſubiungit᷑ unus ſine
dubio ex tribus. ideſt tribachus uel anapæſtus: uel ipſe dominus. Non nunq̄ etiã pyrrhi
chium admittit: quia nouiſſima metri ſyllaba indifferẽter ponitur: Et hoc utiq; deriuat᷑
choriambus in fine claudicans: quoniam expulſo pyrrhichio uerſauice ſpodeus interpo
nitur: ut pote. Contrarius aduerſarii crura frangit. Sæpius autem tertiæ declinationis ſe
cundo pede inuenit᷑ comunis ſyllaba quæ excipitur a duabus conſonãtibus quarũ prior
ſit muta ſequens liquida. Sane huic metro trinacrio ſi acceſſerit quarta dipodia fit uerſus
quadratus q̄ choriãbitionẽ quater ferit᷑ eoſdẽ recipiens pedes quos iãbus trinarius æque
tragoediæ: comoedieq; conueniẽs: & habet in ſe catalecticum in hoc metra tã ſeruat᷑ in
fine periambus q̄ excluditur pariambus.

Rochaicum metrum recipit pedes quinq;: dactylum: ſpondeum: anapeſtum: tri/
brachum: trocheum a quo nominatur. Triplicem autem fertur tripodiam & uni/
cuiq; ſine dubio pedes tam præponuntur trocheus dactylus tribrachus q̄ ſubiun
gantur: quilibet de ſupra memoratis quinq; pedibus catalecticon facit: aut in amphima
cro aut in epitrito quarto. Hoc autem metꝝ ab iãbico diſtat ꝙ i illo cõbinatis pedibus &
ſubiungit᷑ unus de tribus qui ex breui cõſtãt: & item ſubiungit᷑ quilibet de qnq; pedibus

Anapeſticũ metꝝ eſt ꝙ aut ipſo ſolo anapæſto cõſtat adiunctus cũ eo prout fors tule/

rit ſpondeo: tribacho: dactylo ſed dactylum non nunq̄ recipit niſi in dextris pedibus uel
quemq; ex illis aliis: In ſiniſtris uero quēlibet ex tribus ꝓut res exegerit extra dactylō ſpō
deū: tribrachū: anapeſtū: hoc metꝝ catalexi facit: aut ionico ἀπὸ μειζονός: aut ἀπελάχο
νόσ aut ī moloſſo: aut hippio q̄rto: aut ī choriābo. Scire debemus tū demū ī ultīo triſylla
bo hoc metꝝ admittere cū ī penultio loco ſpōdeū ꝓceleuſmaticū: metꝝ pedes recipit q̄ttu
or: dactylū: ſpōdeū: ꝓceleſmaticū: anapeſtū a noīe meruit. hoꝝ cōpoſitio frequēs eſt ana
pæſto p quē plurimū cōſtat: Sed dactylū ī dextris tātū pedibus habet: Idē quēlibet ex tri
bus ꝓut exegerit. i. ſpōdeū tribrachū tamē dactylus ꝑpetuo dexter & aliquādo ſubiūgit̄
unus quilibet ex tribus: huius clauſula ſpondeo & dactylo terminat̄.

Ntiſpaſticū metꝝ cōponit̄ antiſpaſto: admittit aūt iābicū baſſim: pſipathiā. Et pri
ma q̄dē regio primæ greſſiōis antiſpaſtiæ magnitudinis oī genere a poetis mouet̄
longat̄ āt a dimetro uſq; pētametꝝ. ꝑfectiſſimū āt ē endecaſyllabū ſaphicū. & hoc
ſiqdē acatalectū ē: & habet nouiſſimā ſyllabā iābicā. Tetrametri āt cataletici ꝑfectiſſimi
eſt quod appellat̄ pampiū polida admittit.

Horiābū metꝝ cōſtat choriābo pede q̄drato a quo noīe a dimetro aūt metametrū
longat̄. Ferit̄ p dipodiā ī q̄ antecedit trocheus ſeq̄t̄ iābus: ſed īterdū prior trochei
ſyllaba in duas breues reſoluta tribrachū admittit mediæ duæ quoq; iābicæ optie
ponunt̄ quartæ clauſulæ. i. ut ultimus pes aut bachio: aut tribracho terminet̄: uel potius
iambica dipodia collocatur in qua antecedit anapeſtus:

Onicus maior cōſtat omonymo pede. Admittit aūt catalexī pathando aſericroco
cen ut huius metri primæ greſſionis regio multiformiter uariat̄ & brachycatale/
cton deſiderat a dimetro in tetametrum longet̄. Ionicus quoq; minor cōſtat ex
omonyma dipodia in qua antecedit pyrrhichius ſeq̄t̄ ſpondeus uel anapeſtus: & pyrrhi
chius nō nunq̄ ē cataſinæreſim breuiū ſyllabaꝝ moloſſus īterponit̄: & in dimetris q̄dē cū
prior baſſis pētaſemos fuerit. i. tēpoꝝ qnq;: erit ſine dubio ſecūda heptaſmos. i. tēpoꝝ ſe/
ptē a dimetro in trimetrū ampliat̄. Poenicū. metꝝ quod pleriq; rythmicū eſſe dixerūt
cōſtat priore pæonæ admittit uero & quartū creticū & bachiū albreui q ē adimetri finē cō
poſuiſſe reddit̄. Elegātiſſimū ē igit̄ cū p ſingulos pedes pars oratiōis īplet̄. Verſibus ge
nera præcipua ſunt qnq;. Aut. n. dimetri ſunt: aut trimetri: aut tetrametri: aut pētame/
tri: aut hexametri: ſed ſinguloꝝ plurimæ ſunt ſpecies: Dimeter ē ex īferiore parte hexa/
metri q habet dactylū & ſpōdeū uel trocheū. huius exēplū ē ī horatio: Terruit urbē q̄ſe ē
illud primus ab oris. Trimeter heroicus ex īferiori pte hexametri. huius exēplū ē. Flumi/
na nubibus obuia torques. Pētameter heroicus ex īferiori pte huius exēplū ē. Sparſaq;
luminibus polus īdicat aſtra. Hæc īciſa dicunt̄. i. cōmata & quædā ex īferiori pte hexa/
metri detracta poſſunt uideri de ſupiore eius pte deſecta. Pētameter degiacus cuius exē
plū ē: Cādida ceruleo nata uenus pelago. Hic cōſtat ex duobus prīcipiis hexāetri recipit
initio duos anapæſtos uel certe nouiſſimū tribrachū prædicta ratione ultimarū ſyllabaꝝ
Iābicus q uerſus ē comicus cōſtat ex oībus iābis ut anus uirēte ſecta pinus ī agro Hic re
cipit ſpōdeos uel alios ſui generis pedes. i. totidē tēporū & ſi nō totidē ſyllabarū recipit ī/
quā ſpōdeos ſed primo & tertio & qnto loco. Vltimo aūt p iābū aliquādo. Iābicus ſca/
zō. i. hipponactius ab auctore dr̄ fore ſimilis ſupioribus: niſi ꝙ īmo habet ſpōdeū. huius
exēplū ē: ligate gutur pēdulotā ī uiclo. Iābicus colobiis hic de metro iābico ſyllaba ex/
trema attrita factus ē: cuius exēplū ī horatio. Tales trahūt ſiccas machiæ carinas: ſi eſſet
carinulas eēt iābicus uerſus. Trochaicus. i. ſenarius & q̄drarius hic ſi uerſus ē. vii. troche
os hēt & ſemipedē. i. una ſyllaba cuius exēplū tale eſt. uirente ſecta pinus in agro hic fit
Recipit pedes ſui generis qua ratione de iambicho diximus fit trochaicus hipponautius

quoniam iambico cognatus:huius exemplũ eſt: Feſtæ dies amœna luce præpotẽs ſalue
hoc ſic eſt ut ſi facias tale: Socrates ligare guttur pondu lo canũ uinculo:quos aũt pedes
recipit trocheum & cæteros ſui generis pedes:& in una ſpondeum uel trocheum.

Sclepiadeũ ab auctore dictũ:eius exẽplũ eſt: Mecenas atauis edite regibus: Hic
ponit unde ortus ẽ ad pẽthemimeri elegiatã redigi addita una ſyllaba ſic: Mece
nas atauis edite regibus:quod tale eſt quale ẽ illud: Cãdida ceruleo uecta uenus
pellago. Põt aſclepiadeus ab hexametro naſci detracto ĩmediis partibus diſyllabo uerbo
& ultimus ut ſi dicas: Nimboꝝ in patriã loca fœta furẽtibus auſtris. aut illud: Auulſũq;
humeris caput & ſine nomine corpus. Rurſus illi aſclepiadeo adde diſſyllabũ uerbum in
medio facies hexametrũ: Mecenas atauis edite regibus olim

Ndecaſyllabũ ſaphicũ qđ Sappho poeta ĩuenit exẽplũ huius tale ẽ: Iam ſatis ter
ris niuis atq; diræ: ſupior ps ex trochaico ẽ. Nã ſi hæc uerba Iã ſatis terris ſupple/
as facies ĩtegꝝ trochaicũ ſic: Iã ſatis terris uirẽte ſecta pinus in agro. Inferior autẽ
uerba hæc: Niuis atq; diræ:de prĩcipio iãbici ſunt:deniq; additis quæ deſunt iãbici pote
rit impleri ſic. Niuis atq; diræ ſecta pinus in agro. Hæc metra quæ ex cõmatibus cõſtãt
unde partes habent inde & pedes ſumunt.

Oriambicus eſt qui cõſtat coriãbo pede qui ex lõga & duabus breuibus & longa:
huius exẽplũ ẽ: Ergo ades huc ãbroſia de ueneris plaude:ẽ in Horatio: Tale: Te/
deos oro ſybari cur properes amando perdere. Recipit hic ĩ imo uel palibachium
pedem qui ex breui & longa & breui. Archilocũ de ꝓximo ſupiore præciſum. huius exẽ/
plũ ẽ: Lydia dic p omnes:hoc ẽ tale q̃le ſi facias cur ꝓperes amãdo : qđ magis apparebit
ut ſic: Sectũ ſi ſic iũgas. Te deos oro ſybarim lydia per oẽs. ſic eni integer ẽ Choriambus

Ndecaſyllabũ phaleuticũ a phaleutico ĩuẽtũ ẽ tale: Vidi credite p lacus lucrinoſ
Huius pars ꝓprior de hexametro ẽ q̃ ſupplebimus ſic: Credite uidi p liqdos ne
reidas fluctus Poſterior autẽ pes a prĩcipio iãbici ẽ quã ſi ſuplemus ĩtegrum iam
bicũ faciemus ſic. Lacus lucrinos ĩter lata nauiũ. Anacreontius ĩ Horatio talis ẽ: Sic te di
ua potẽs cypri. præcioſus hic ẽ. de proximo ſuperiore endecaſyllabo:& tale ẽ quale illđ
uidi credite p lacus : Rurſus endecaſyllabus ex iſta ſupiore fieri põt: Sic te diua potens
cypri lucrinos. Ergo apparet triſyllabũ endecaſyllabum eſſe tractũ & anacreõtius fieret.
Archilochiũ aliud ĩ Horatio tale ẽ: Soluitˀ acris hyems grata uice ueris:& fauoni:hoc ẽ
ut fieret ĩdita ẽ hexametro ſyllaba:an duas deniq; ſi eã detrahã facies hexametrũ:ſic Sol
uitˀ :acris hyems grata uice ueris:& fauoni. Alcaicũ ab alceo ĩuẽtore:ĩ Horatio tale ẽ: Vi
des ut alta ſtat niue cãdidũ hoc ẽ ex duobus cõmatibus: Nã ſupius illud uides ut alta ta/
le ẽ q̃le illud ĩ iãbico: Ibis liburnis. Inferius illud ẽ Niue cãdidũ:tale ẽ q̃le illud in aſclepia
deo:edite regibus. Alcaicũ aliud ĩ Horatio tale ẽ penes Iãbi ſiue flama hic ſi addas uerbũ
torrida erga apparet hoc alcaicũ ab iãbo eſſe præciſũ. Alcaicũ aliud ĩ Horatio tale ẽ: Vſ
q; ĩ eis pluuioſq; uẽtos:ut hic fieret hexãetri ultra mediũ exceptæ ſũt:q̃s ſi uellis reddere
ſupplebis hexãetrũ:ſic uſq; meis plurioſq; rapiatis uitæ uẽtos. Archilochiũ aliud ẽ ĩ ho/
ratio tale ẽ: Nullã uare ſacra uite prius ſeueris arborẽ. hic tolle duo uerba ſcilicet diſſyla/
ba iuxta prĩcipiũ facies aſclepiadeũ: Sic nullã peius uitæ ſeueris arborẽ. Hoc. n. tale ẽ q̃le
illud: Mecenas atauis edite regibus. Ergo appuit ꝙ archilochus ĩpoſuerit dimetꝝ ex ar/
chilochio modi ẽ: Capiũt forãs & aptãt. hoc tale ẽ q̃le aliud uice ueris & fauoni. Glyconi
cũ ex iãbico. Climetꝝ ĩ horatio tale ẽ:nõ ebur neq; auꝝ hoc ex ĩferiore iãbici pte preciſũ ẽ
Nã ſi redis ei prĩcipia ſupplebis iãbicũ ſic ibis liburnũ:nõ ebur neq; auꝝ. Ionicus αϖελα
χονοσ dr̃ q̃re hic pes cõſtat ex duabus breuibus & duabus lõgis. huius exemplũ ĩ hora/
tio eſt: Miſerarum eſt neque amori dare ludum. Ionicus πηεζονοσ ſuperiori contrarius

Nam ex duabus longis & duabus breuibus conſtat:cuius exemplum. Panſa optime diuos ſi uis bonus eſſe. hic ſotadicus uocat̃:quia ſotades eo plurimũ uſus eſt: Archilochiũ ex iambici parte ꝓriori in horatio tale eſt ut:Priſca gens mortaliũ. Huic ſi inferiora reſtituas quæ archilochius amputauit facies iambicũ plenũ ſicut ut:Priſca mortaliũ uitari trahit. Archilochiũ aliud in horatio tale:Scribere uerſiculos amore ꝑcuſſum graui Satis apparet priorẽ partẽ hexametri eſſe poſteriorẽ ex iãbico. Nam illud ſcribere uerſiculos eſt tale quale:Arma uirũqꝫ cano. Illud aũt quod eſt amore ꝑcuſſũ tale eſt quale de priſca gẽs mortaliũ de hoc ſupra dictũ. Archilochus ita metra cõficuit ut iambico detraheret & faceret uerſũ talem:Iupiter ſalutis arbiter meæ erit iãbicus plenus. Anapæſticus ꝙ anapæſti conſtat pedibus talis eſt. In ſereno cede teſtula irrita ſol occurrit tibi ꝑ ſpeculũ panope hic recipit pedes ſui generis de qua re ſupradiximus. Anapæſtus aũt fit ex duabus breuibus & longa. Anapeſticũ coritũ habemus in Horatio:Audax nimiũ ꝙ freta primus. admiſcet̃ huic ꝑꝑ gratiam uarietatis dimetri. Heroicus:Nã tale eſt: Qui freta primus quale terruit urbẽ. In cætero recipit hoc metꝝ ſpondeos & alios ſui generis pedes Archilochius etiã de iambico colobo facit. Comma tale eſt Huc ades lyæ:quod tale eſt quale illud machinæ carinas:& põt ſuppleri iãbicus colobi:ſic trahũt ſiccas:huc ades Lya e. Dimetrũ heroicũ ex ſuꝑior̃ ꝑte hexametri factũ ut Sũt illa ſcribẽti mihi præmõſtra dea. hic.n. duo pedes ſunt de prĩcipio hexametri trimetꝝ ex ſuꝑiore ꝑte hexametri tale:Muſæ pieri des nõ ſed idẽ anacreõtiũ eſt:de quo ſupradixius. nã ſimile ẽ illud qđ poſueramuſ exẽpla: Sic te diua potẽs Cypri. Tethametꝝ heroicũ ex ſuꝑior̃ ſic ẽ:Optĩa mẽte tibi fero munera hic ſi addas duos pedes. i. terruit hexameter ĩplebit̃. Pentameter quoqꝫ heroicus fit ex ſuꝑiore ꝑte hexametri ſic:Fontis & gelida uada fluminis. Hic ꝑſpicuũ eſt uno pede deeſſe quo minus fit hexameter. Heptametꝝ heroicũ fieri ſolet ſi dixere ridiculũ qbuſdã uidebit̃ ſed exẽplũ tale:Clio cui dedit ingeniũ & libidĩe iunctũ. Sat in honorem dei Venus inuenit addita ſyllaba ad Iambicũ:Sic ſũmus apex qui regũ regias refregit: huic ſi demas ultimã ſyllabam erit iambicus:de quo ſepe memoratum eſt:angelicũ metꝝ celeritate nũtiis aptũ terpſichorus inuenit. Vna enim ſyllaba ultimã hexametro efficit:id tale eſt: Incidi patulũ in ſpecum ꝓcumbente priapo:prius cõma ex inferiori parte ſupplebit̃ ſic:Ibis liburnis incidi patulum in ſpecum. Poſterius coma ex inferiori parte hexametri ſupplebit̃ ſic:Arma uirumqꝫ cano. Qui procũbente priapo. Anapeſticũ dimetꝝ fit inciſione cuius exẽpla hæc ſũt:Agite o pelagi curſores. cupidã in patientiã portate. ſunt hic bini anapæſti:aut pedes qui recipi ſolent. In uno autem bachius eſt: ꝙ cõſtat ex duabus longis & breui:aut moloſſus qui conſtat ex tribus longis. Alienũ aũt pedem metra niſi recipiant modus nõ facile finit̃:ut rythmus magiſꝗ̃ metrum ut uarro dicit in rythmũ ꝙ latine numerus uocat̃:& metꝝ intereſſe ꝗ̃ inter materiã & regulã dimeter ex heroico ſotadico ſolet fieri talis:Vnus ex marmore pulchro hoc tale. Optime diuos cole ſi uis bonus eſſe. Proceleuſmaticũ eſt quale fecit ſerenus animalia in ſecula ꝑꝑ:iter obiit conſtat ex ꝓceleuſmatico pede ꝙ eſt ex quattuor breuibus:imo recipit triſſyllabũ pedem incertum: quem quidem in ultima ſyllaba uarium obſeruãdũ eſſe ſupradictũ eſt. Moloſicum metꝝ mihi duriſſimũ uidet̃ huius exempla dat Celſius Baſſius tale romanum uictore gallis deuictis longe ſũt omnes:qui moloſſus cõſtat ex tribus ſyllabis longis. huic ſane uerſum ſimillimũ puto illi hexametro qui ſpondaicus dicit̃: nam & hic ſimiliter. xx. ſyllabas longas habet. Cræticí uerſus hoc exemplum eſt:Alma lux roſida prima flamina nitens me ſat dixiſſe. Creticnm ex longa & breui & longa qui & amphimacros nominat̃. Antibachus uerſus huiuſmodi eſt. Nati beati parens nepotes. huius facilis partitio cum ſciamus pedem ipſum conſtare ex breui & duabus longis. Bacchiachum metrum eſt tale bacchare

præcinge frontem. Hi mihi uident̃ magis ad proſam conuenire:& ſane multis pedibus ĩ
oratione utimur licet ſtulti putāt liberam a uinculis pedum proſam eſſe debere. Archibu
lum metrū ubi hexametro prima littera ablata:& abultima tertia:& factū tali tibi naſci
tur:omne pecus tibi creſcit herba:reſtitue ſillabas & implebis hexametrū ſic. Nā tibi na/
ſcitur omne pecus tibi creſcat ĩherba. Trimeter heroicus ex inferiore ſupra quod dixi:ſed
hoc ſerenus nouum facit hoc modo tulitelus amiſſo tule:uide hic præpoſita eſt una ſylla
ba:Nam ſi eſſet tale reſpuis amiſſo tule:manifeſte tres pedes eſſent quos habet pars po/
ſterior hexametri:Caliābrū metrū eſt quod apud Mœcenatē tale ē. Ades inquinto Cibe/
le:ſimile eſt illi. Veris & fauoni. Inferius comma ſuperioris ſimilis eſſet niſi amiſiſſet ulti
mam ſyllabā. Caliābrū aliud ex ipſo factum ei ſimillimum eſſet niſi ꝙ eneruatius fieret
& mollius ſecunda aut tertia ab ultima ſyllaba in duas breues geminata eſt:& factū tale
latus horreat flagello:comitū chorus ululet. ſi eſſet ſic comitū chorus ululet eſſet illi ſimi
le:fera montiū dea. Cæterū quod eneruatius diximus ſimile eſt illud Neotericū quod eſt
tale rutilos recide crines:habitū cape uiri. hoc ſimile eſt illi de quo pauloante diſputaui
ꝙ fuit tale latus horreat flagello:comitū chorus ululet. Septenariū uerſū Varro fieri di/
cit hoc modo cū ad iambū triſyllabū pes addit̃ & fit tale quid ĩmerentibus uoces quid in
uides amicis. ſimilis in Terētio. Nā ſi remitterent quipiā philomenæ dolores:& in Plau/
to ſæpius tales reperiunt̃. Octonarius eſt ut Varro dicit cū duo iambi pedes iambico pe/
di præponunt̃ & fit uerſus talis: Pſalmus meus docēs docēdo qui docet dicit docēs:tol/
le huic primos duos uerſus & erit talis quale illud Ibis liburnis ĩter altra nauiū. Dimeter
heroicus ex ſupiore iambico diximus:ſed hic uarro ex archilochio auctū dicit adiūcta ſyl
laba:& factū omnipotentē te parente meo:huic ſi auferas ultimā ſyllabā erunt tales tres
pedes quos prior pars hexametri recipere cōſueuit. Archilochiū Varro illud dicit quod ē
tale ex littoribus ꝓperantes. ſimile eſt illud: Troiæ qui primus ab oris. Inferius coma qđ
eſt tale nauibus recedūt. ſimile eſt illi quod eſt machina carinas. Dimetrū quod eſt ex ſu/
periore parte hexametri archilochus una ſyllaba auxit & facit tale quale eſt in Horatio:
Arboribuſq; comæ & illud Arma uirūq; cano: deniq; detrahe ultimā ſyllabā & erūt duo
pedes q priori hexametri partē habēt. Dimetrū eſt qđ inferiori parte hexametri archilo/
chus auxit præpoſita una ſyllaba ĩmo duabus quæ ꝓ una ſunt & ſemipedē faciūt:& ē ta
le. Noua munera diuū:hic tole ſemipedē & erit munera diuū. hoc ſimile eſt illi:teruit ur
bem de quo dicā archilochū ut Ho. Niueſq; deducūt Iouē nunc mare:nūc ſiluæ. hic ſæ/
pius coma ex principio iambici eſt inferius principio hexametri pleriq; facerent talem
rythmum:& mediis properas aquilonibus ire per altum. littus ama:hic utrūq; coma ex
ſuperiore parte hexametri ē:ſed illud ſuperius quod eſt tale:& mediis properas aquiloni
bus:thetrametrū heroicū. Reciprocus uerſus eſt apud neotericos:talis ē:uolo liber tua p̄
dicentur acta:acta prædicent̃ tua liber uolo. Verſus Sotadicus ē ex utraq;:ſed durus ut
ad recurſum poſſet cōuenire ſotadico iam dictū reciprocus uerſus alter huiuſmodi ē Eſſe
bonus ſi uis cole deos optime panſa. Panſa optime deos cole ſi uis bonus eſſe. hic ĩ ꝓcur/
ſu hexameter ē:in recurſu ſotadicus. Reciproci genus metri. Inuenerūt ocia curioſa. Nā
repertū ē hexametrū poſſe ꝑ hexametꝝ recurrere ĩ illo uerſu. Muſa mihi cauſas memora
quo numĩe læſo. Læſo numine quo memora cauſas mihi muſa. Reciprocū neoterici ſi nō
fallor nouū ꝓtulerūt ꝑ duos uerſus nereides freta ſic. Verrētes cærula tranant flamĩe cō
fidens. Flamĩe tranant cærula uerentes ſic freta nereides. Hic & ĩ Curiētibus & ĩ recurē/
tibus uerſibuſ priores hexametri ſunt:poſteriores minori Elegiacus Reciprocus. Itē qui
talis ē pio precare thure. Cæleſtū numina:numina cæleſtū thure præcare pio:Hic recur
rit Iābicus recurrit Elegiacus. Sed Iābicus recipit nonā ſyllabā tertiā ut poſſit recurrere

ſambicus hexameter ſit cum Iambo terminat̃. Et ſi talis per uarias ſemp currũt m a car
mina modos dimeter ex tali iãbico flumina nubibus obuia manent. Si eſſent i hoc uerbo
torques eſſet tetrametrũ ex heroico pentameter ex tali Iambicus fieri poteſt. talis undiq;
de nominibus ponis iudicat & uilis. & imo aſtro ponere ubi eſt. Item facies pent metrũ
heroicum ex iferiori ſerenus fecit huiuſmodi uerſum: qui nauigum nauicula aufers pice
næ marginis acta. Superius cõma eſt ex Anapæſtico coricho de quo ſupra dictũ eſt Nã
hoc qui nauigum nauicula aufers ſimile eſt illi: Audax nimium qui freta prius Inferius
cõma quidem eſt talis picenæ marginis acta ſimile eſt illi troie qui primus ab oris ſereni
aliud tale eſt: pingere calũbicũ eſt graphidẽ dare pentenolata: Superius Cõma eſt tetra/
metrũ heroicũ ex ſupiore poſterius cõma ẽ dimidiũ elegiaci. De quibus plenixime eſt diſ
putatũ. Sereni aliud tale quod ſi uirgo ferues referet curat clauſtra puerperii. Hic ſũmũ
ſemipedẽ detrahas erit ſyllabæ pximo ſupiori ſerenus cõma huiuſmõi fecit: i his uerſicu/
lis iſonito ſeptenarius cadens dimetra hæc & epitrito ſũt epitritus autem pes cõſtat ex lõ
ga & breui & duabus lõgis poſterior ẽ ut iambus aut pariambus iambico nouũ carmẽ re
fert: Varro exemplũ ẽ tale pedũ rythmũq; finit ſi addas hic quæ detracta ſũt & iãbo eun
dẽ iambicũ ſupplebis ſicut pedẽ rythmuũq; finit alta nauiũ põt cõma tale eẽ quale illud.
Nam ſi remittent quippiam philomenæ dolores quod ex Iambico Septenario. Et illud ẽ
cõma quod arbiter fecit tale anus recocta uino trementibus labellis.

Etra etiã quæ horatii corpus cõtinet: quod carminũ inſcribit̃ neceſſario. Cõpen/
dioſa diligentia Inſerere. Studuimus. Sane attendendũ hoc fuit ut ſcires ĩ omni
metro uel maxĩe lyrico nouiſſimas uerſuũ ſyllabas: ſiue lõgæ ſiue breues natura/
liter fuerit: i differenter ex cõſuetudĩe omniũ poni: ne te moueat cũ aut lõgã p breui: aut
breuẽ p longa poſitã reperis primæ ode poſt metrũ aſclepiadeũ habent: ſcandit̃ uero ſic
& dicit̃ penthemimeris: ſpondeus: dactylus ſemipes: dactyli duo Mecenas atauis edite
regibus. Alii ſic ſcãdunt ſpõdeus coryãbi duo pyrrihichius Mecenaſ atauis editere gibus
Hoc metrum ab Elegiaco tractum eſt una ſyllaba tracta: quam ſi redideris uel in ſecun/
da uel in tertia ab ultima ſyllaba erit uerſus elegiacus ſic. Mecoenas atauis edite regibus
Item ſi huius nouiſſimam ſyllabam dempſeris erit endecaſyllabum phaleuticum.

Ecũda ode tetracolos motro ſapphico: quod ẽ pẽtametrũ endecaſyllabũ ſcripta ẽ
& ſũt eius uerſus ires pares. Recipiũt ãt ſinguli q̃ttuor hos pedes binarũ ſyllabarũ
trocheũ: ſpõdeũ: Iãbũ: & triſyllabũ bachiũ: & ſcãdit̃ ſic: Iamſa tiſter riſni uis atq;
dire: Quartus q breuis ẽ recipit ſtrophen & colon: & clarilicas dipodias appellat̃ & ſcan
dit̃ ſic dactylus ſpõdeus. Terruit urbẽ. Aliis uero hoc metrũ his pedibus placuit cõſtare
hippio ſed & coriãbo & bachio: & ferit̃ ſic. Iãſatiſter riſniuiſat q;diræ. Hoc metrũ catale/
cticũ ẽ quoniã illi ſylaba ẽ quo minꝰ poſſit rei fieri κατὸλλιϖόλιὸν Tertia ode dicolos ho
ratianũ metrũ habet cuius prior uerſus cũ exglotino recipit ires pedes ſpõdeũ Coriãbũ &
iambũ. Sic te diua potẽs cypri. Alter uero Aſclepiadeũ habet & pẽthemimeris appellat̃
ſpondeus Sactylus ſemipes dactylus ſic: Sed tres helenæ: lucida ſydera. Quarta ode di
colos metrũ plauticũ habet & cõſtat prior uerſus hexametro heroico & ex tribus troche/
is ſic dactylus ſpõdeus dactylus ſpõdei ires ſic. Soluit̃ acriſhy: emſgra: tauice ueris: & fa:
uoni: Alter uero ex penthemimeri iãbica & tribus trocheis ſic. Trahũtq; ſiccas machi næ
ca rinas. Quita ode tetracolos horatianũ metrũ habet: & p quaternos uerſus ſcãdit̃. Nã
ex duobus aſclepiadeis & tertio pherecrantio & quarto gliconico cõſtat. Aſclepiadeum
ſcandit̃ ut ſupra diximus. Nam duo ponthemimeres & duæ dipodiæ ſũt dactylicæ: ſic
ſpondeus dactylus ſemipes dactylus. Qui ſimul: tagraci lis: tepuer: i roſa. ſic & ſecũdus
pherecratiũ autem eſt trimetrum heroicũ ſpoõdeus. Grato pyrrha ſub antro. Item glico

nium ex ſpódeo & choriambo & iābo:ſic:Q uiſla:nam religas comina. Sexta ode tetra/
colos horatianum habet. Conſtat autem ex tribus uerſibus aſclepiades de quibus ſupra
diximus ſic: Scriberis:uario:fortiſetho:ſtium. & quarto gliconio conſtat autem ſpódeo
& coriābo:ſic Miles teducegeſſerit. Alii uero catatripodiam dactilicem ſcandunt ſic ſpó
deus dactylus. Miles te duce geſſerit. Septima ode dicolos metrū archilechiū habet qd'
cōſtat hexameter heroico & tetrametro. Item heroico & tetrametro. Itē heroico aretico
unus ſic ſpondeus dactylus ſpódeus ſpódeus dactylus dactylus Lauda būt ali icla ram
rhodon aut mitylenen. Alter uero ſic dactylus dactylus dactylus ſpódeus Antephe ſūbi
maris uecho rinthi. Octaua ode dicolos metrum habet anacreontium & alcaicum ſcādi/
tur uero ſic. Anacreontium excoriambo & baicchio interdū & anapæſto:lidia dic pom/
nes. Item alcaicum cōſtat ex hyppio ſero & duobus coriābis & bachio ſic:Te deos oroſi/
barin. Cur properes amando. Nona ode metrum alchaicum conſtat & ſcāditur per qua/
ternos uerſus nati duos catelecticos tertium hic percatalecticum habet catalectici ſcādi/
tur ſic hippius tertius Ionicus ἀπο μειζονοσ & ſemipes Siluæ laborātes geluq; quartus
ſic dactylus Coriābius bachius ſeu amphimaceus flumina conſtiterunt acuto. Hoc me
trum ab horatio compoſitum: Alio genere ſcanditur quod conſtat ex tribus alcaicis pri
mus & ſecundus uerſus ac penthemimere cōſtat iambico & duobus dactylis. Tertius ex
epitritis duobus & ſyllaba Q uartus ex dimetro & heroico & dimetro trochaico Decima
ode tetracolos ſapphicum metrum endecaſyllabum habet:& per quaternos uerſus ſcan
ditur:& bachio ſic:Mercuri facundæ nepos atlantis in hunc modum ſunt ſequētes duo
uerſus:quarto recipit ſtrophen uel nicen celicon climeton:ſic dactylus ſpódeus Morepa
Læſtræ: Vndecima ode phaleutiū metrū habet & cōſtat uerſibus qui ſcādūt' ſic ſpódeus
dactylus ſemipes dactylus. Tu ne q̄ſieris ſcire nefas quē mihi quē tibi. Duodecima ode
tetracolos ſapphicum metrum habet:quod ut ſupra diximus ſcādit'. Q uē uirum aut he
roa lyra uel acri. Tertiadecima ode aſclepiadeū metrum habet:& per binos uerſus ſcādi
tur. Alter pēthemimeres Appellatur ſpódeus dactyli duo. Cum tu lydia telephi. Q uar
tadecima ode aſclepiadeum metrum habet & per quaternos uerſus ſcanditur duo q pen
themimeres appellantur & duo qui tripodia dactylice dicuntur ſpódeus dactylus dacty
lus. Onauiſ referēt in mare te noui. Q uintadecima ode idē metrū habet:& p quaternos
uerſus ſcanditur ſed tres pentemimeres unū qui tripodia dactylice appellat' ſpódeus da
ctylus ſemipes dactili duo Paſtor cū traheret pfreta nauibus. Sextadecima ode alchaicū
metrum habet quod ut ſupra diximus ſcanditur ſic hippius tertius ſemipes coriābus Iā/
bus. O matre pulchra filia pulchrior. Alii ſic ſcandunt' ex alcaicis tribus & cōſtat unus ex
penthemimere iambica:& dimetro heroico:eodē modo & alter. Tertius uero ex duobus
epitritis tertiis & una ſyllaba. Q uartus qui ſtrophen claudit conſtat ex dimetro heroico
& dimetro trochaico. Septima decima ode ſupra dictū metrum habet: & ſimiliter utro/
que genere ſcanditur. Velox amœnum ſæpe lucretilem. Octaua decima ode ſapphicum
endecaſyllabum habet quod conſtat ſpódeo & tribus choriambis & pyrrhichio. Nullā
uare ſacra uite prius ſeueris arborem: Decimanona. ode horatianum metrū. habet & cō/
ſtat ex gliconio & aſclepiadeo quod ſupra ſcriptū eſt in æglega proſeutice Virgilii. Alio
autem genere ſcanditur per binos uerſus quorū unus eſt tripodia dactilica. Alter pēthe/
mimereſ. Mater ſæua cupidinum. Vigeſima ode ſapphicum metrum habet quod ut ſu
pra diximus Scanditur. Vile potabis modice ſabinū. Vigeſimaprima ode metrum hora
tionū habet p quaternos uerſus ſcanditur quorum duo conſtant ex aſclepiadeis:tertius
pherecratio:quartus gliconio. Alii uero ſic ſcandunt penthemimeres & duo tripodia da
ctylice: Dianam tenere dicite uirgines. Vigeſima ſecūda ode idem metrum habet & per

quaternos uerſus ſcanditur. Sed tres pēthemimeres unum qui tripodia dactylice dicitur qui gliconio metro conſtat quis deſiderio ſit: Pudor aut modus. Vigeſimaquarta ode alcaicum metrū habet quod ut ſupra diximus ſcanditur: Muſis amicus triſtitiā & metus: Vigeſimaquinta ode idem metrum habet & ſimiliter ſcanditur. Natis in uſum lætitiæ ſiphis. Vigeſimaſexta ode exhametro & tetrametro dactylis cōſtat. Te maris & terræ numeroq; carentis harenæ. Vigeſimaſeptima ode ſapphicum metrum quod ut ſupra diximus ſcanditur. Ouenus regina gnidi paphiq;: Vigeſima nona ode metrū habet quod ut ſupra diximus ſcandit': Quid dedicatum poſcit appollinē. Trigeſima ode ſapphicū metrum habet ut ſupra diximus ſcanditur. Poſcimus ſi quid uacui ſub umbra. Trigeſima prima ode aſclepiadeum habet metrum & per quaternos uerſus ſcāditur: ex quibus tres pētemimeres: quartus tripodia appellat'. Albine doleas plus nimio memor. Trigeſima ſecunda ode alcaicū metrū habet quod ut ſupra diximus Parcus deorū cultor & ī frequēs Trigeſima tertia ode aſclepiadeū metrū habet per binos uerſus ſcandit' ex quibus unus Tripodia dactylice: alter penthemimeres appellat'. Et ture & fidibus Iuuat. Trigeſima quarta ode alcaicū metrū habet quod ut ſupra diximus ſcandit'. Nūc eſt bibendū Nunc pede libero. Trigeſimaquinta ode ſapphicū metrū habet quod ut ſupra diximus ſcandit' Perſicos odi puer apparatus.

Rima ode alcaicū metrū habet quod ut ſupra diximus. Scandit' motū ex metello cōſule ciuiū. Secūda ode ſapphicū metrū habet quod ut ſupra diximus: Scādit'. Nullus argento color eſt auaris. Tertia ode metr; alcaicū cōſtat ex penthemimere Iābica & duobus dactylis: Aequā memēto rebus ī arduis. Quarta ode ſapphicū metrū habet: quod ut ſupra diximus ſcandit'. Ne ſit ancillæ tibi amor pudori: Quinta ode ſapphicū metrū habet: quod ut ſupra diximus: ſcādit' ſeptimi gades aditure mecū: Sextā ode ſapphicū metrū habet: quod ut ſupra diximus: ſcanditur. Nundum ſubacta ferre iugum ualet. Septima ode alcaicum metr; habet: quod ut ſupra diximus: ſcāditur. O. ſæpe mecū tempus in ultimum Octaua ode ſapphicū metrū habet: quod ut ſupra diximus ſcanditur VIla ſi iuris tibi peierati Mona ode ſapphicum metrum habet: quod ut ſupra diximus ſcanditur. Nō ſemper ībres nubibus hiſpidos. Decima ode alcaicū metr; habet: quod ut ſupra diximus ſcanditur. Rectius uiues licini neq; altū. Vndecima ode alcaicū metrū hēt: quod ut ſupra diximus ſcādit'. Quid bellicoſos cātaber & ſcytes. Duodecima ode aſclepiadeū metrū habet quod p quattuor uerſus ſcanditur. Nam tres penthemimeres. Quartus dipodia dactylice appellat'. Nolis longa ferre bella numātiæ. Tertiadecima ode alcaicū metrū habet: quod ut ſupra diximus ſcandit'. Ille nefaſto te poſuit die. Quartadecima ode hoc idē metrū habet: & ſimiliter ſcandit'. Heu fugaces poſtume poſtume. Quintadecima ode ſapphicū metrū habet: & ſimiliter ſuperioribus ſcanditur. Ociū diues rogat ī patēti. Sextadecima ode habet metrū alcaicū quod ſimiliter ſupradictis ſcandit'. Cur me querelis exanimas tuis. xvii. ode metrū hēt quod ab oratio cōpoſitū dicit': & p binos uerſus ſcādit': ex qbus unus trochaicus trimeter appellatur: alter pētameter: Iābicus una ſyllaba dr̄: ſed uterq; pedē poſtremū debet. habere lōgiorē. ſcādit' aūt ſic. Nō ebur neq; aur;. Itē iābicus: Si mea renidet ī domo lacunar: accedēte ſcilicet Iābico lege quā referemus in Epodon libro: cū iābicos uerſus cæperimus exponere. Decima octaua ode alcaicū metrū habet quo alcaici ſupradicti modo ſcādit'. Bacchū ī remotis carmina rupibus Decimanona ode alcaicū metr; hēt qđ ut ſupra diximus ſcandit' ſic. Nō uſitata nec tenui fere.

Rima ode alcaicū metrū habet quod ſimiliter ſcandit'. Odi pphanū uulgus & arceo. Secūda ode aſclepiadeū metr; habet p quaternos uerſus ſcandit'. Nā duo

penthemimeres duo dipodia dactylice inſunt: Quid fles aſteria quē tibi candida. Tertia
ode ſapphicū Martiis celebs quid agā kalēdis. Quarta ode aſclephiadeū metrū habet &
per binos uerſus ſcandit̃. Nam unius tripodia dactylice: alter penthemimeres ineſt: Do
nec gratus eram tibi. Quinta ode aſclepiadeū metrū habet & p quaternos uerſus ſcādit̃
Nā tres pēthemimeres quartus dipodia dactylice. Extremū tanain ſi biberes lice. Sexta
ode ſapphicū metrum habet quod ut ſupra diximus ſcandit̃. Mercuri nā te docilis magi
ſtro. Septīa ode Ionicū metrū habet & p ſingulos uerſus ſcandit̃. Miſeratū ē neq; amori
dare ludū. Omnes tres pedes Ionici ſūt qui. αϖομέξνοσ appellāt̃: Octaua ode aſclepia/
deum metrum habet: & per quaternos uerſus ſcādit̃. Nam duo penthemimeres & duo
dipodia dactilice inſunt. O fons blanduſiæ ſplendidor uitro. Nona ode ſaphicū metrum
habet quod ut ſupra diximus ſcāditur. Herculis ritu mō dictus oplebs: Decima ode aſ/
clepiadeum metrum habet & p binos uerſus ſcādit̃: Nam unius tripodia dactylice alter
penthemimeres in eſt Vxor pauperibus hibici. xi. ode aſclepiadeū metrū habet: & p qua
ternos uerſus ſcanditur Mam penthemimeres quartus tripodia dactylicen in eſt: Inclu/
ſam danaen turris ænea. Duodecima adchaicū metrū habet quod ut ſupra diximus ſcā/
ditur. Heli uetuſto nobilis ablamo. Tertiadecima ode ſapphicū metrū habet quod ut ſu
pra ſcāditur. Faune nympharū fugientium amator. xiiii. ode aſclepiadeū metrū hēt: & p
binos uerſus ſcādit̃: Nā prior tripodia dactylica ſequēs penthemimeres in eſt: Quātum
diſtat ab Inacho. xv. ode ſaphicū metrū habet quod ut ſupra diximus ſcanditur. Nō ui
des quanto moueas piculo. xvi. ode alcaicū metrū habet: ut ſupra diximus ſcādit̃. Ona/
te mecū conſule mallio. xvii. ode ſaphicum metrū quod ſcādit̃ ut ſupra. Mōtium cuſtos
nemorūq; uirgo. xviii. ode albaicū metrū habet quod ut ſupradiximus ſcandit̃. Cælo ſu
pinas ſi tulleris manus. xviiii. ode aſclepiadeū metrū habet & p binos uerſus ſcanditur:
Nā unus tripodia dactyce. alter penthemimeres in eſt. In tactis opulentior. xx. ode hoc
idem metrū habet & ſimiliter ſcandit̃. xxi: alcaicū metrum habet de quo ſupra dictū eſt
& ſcandit̃. Dixi puelis nuper idoneus. xxii. ode ſapphicū metrū habet quod ſupra dixi/
mus ſcanditur Impios partæ recinentis omen: xxiii. ode aſclepiadeū metrū habet quod
ut ſupra diximus ſcandit̃. Nā unus tripodia dactylice alter penthemimeres in eſt Feſto
qui potius die. xxiiii. ode alcaicum metrum habet quod ut ſupra diximus ſcandit̃. Tyr/
rhena regum progenies tibi. xxv. ode aſclepiadeum metrum habet quod ſingulis uerſi/
bus ſcanditur penthemimeres appellatur.

Rima ode aſclepiadeum carmmen habet: & p binos uerſus ſcādit̃. Nā primus
tripodia dactylice ſunt quoniā penthemimeres ī eſt. Intermiſſa uenus diu. Se/
cunda ode ſapphicum metrum habet quod ut ſupra diximus ſcādit̃: Pyndarū
Quiſqs ſtudet æmulari. Tertia ode aſclepiadeū metrū habet: & p duos pedes
tripodia & penthemimeres ſcandit̃. Quē tu uirum tetigeris ſemel. Quarta ode alcaicū
metrū habet quod ut ſupra diximus ſcandit̃. Qualē miniſtrum fulmiminis alitē. Quita
ode aſclepiadeum metrum habet & per quaternos uerſus ſcanditur tres penthemimeres
quartus tripodia dactylice in eſt. Diuis orte bonis optime romuleæ. Sexta ode ſapphicū
metrū habet quod ut ſupra diximus ſcādit̃. Diue quē proles niobea magne. Septima ode
aſclepiadeum metrum habet quod ut ſupradiximus & per binos uerſus ſcādit̃ ex quibus
unus hexameter. Diffugere niues redeūt iam gramina campis: Alterū tripodia dactilica
& ſemipes Arboribuſq; comæ. Octaua ode aſclepiadeū metrū & per ſingulos uerſus pen
themimeres ſcandit̃. Donarē pateras grataq; comodius. Nona ode alcaicū metrū habet
qd ut ſupra diximus ſcandit̃: Ne forte credas iteritura quæ. Decīa ode aſclepiadeū metrū
habet & per ſingulos uerſus ſcādit̃. O crudelis adhuc & ueneris muneribus potēs. xi. ode

ſapphicū metrū habet:quod ut ſupra diximus ſcādit̃.Eſt mihi nonū ſuperātis annū.xii
ode aſclepiadeū metrū hēt & p q̄ternos uerſus tribus pēthemimeres q̄rto tripodia dacty
lice ſcandit̃.Iā ueris comiteſq; me tēpant.xiii.ode hoc idē metrū hēt & p q̄ternos uerſus
ſcādit̃ duo pēthemimeres duo ſtripodiā dactilice hēt.Audiuere lice mea uota dii.Quar
tadecima ode alcaicū metrū hēt:qd ut ſupra diximus ſcādit̃.Quæ cura patꝝ quæue qri
tiū.xv.ode hoc idē metrū hēt:& ſimiliter ſcādit̃:Phœbus uolentē prælia me loqui.

Rima ode Iambicū metꝝ habet & p binos uerſus ſcādit̃.Nā unus iābicus hex
ameter uel trimeter.Si cū cōſpoſitis uel quadratis uerſibus ſcandas dicit̃:alter
tetrameter ſi ſimplicibus dimeter.Si compoſitis rebus ſcandit̃ ut hexametrum
facias ſic ſcandas.Ibis liburnis iter alta nauiū:Ante omnia tamē meminiſſe de
bemus uitiū nō eſſe in eiuſmodi uerſibus ſi primus pes tertius & quintus ſpondei iter cæ
teros iambos occurrēt:Aliquādo aliqui ex tribus aliquādo nullus:& erit ſincerus Iambi
cus:nō quod ita appellat̃:ſed utiq; ſine alienis pedibus.i.ſine ſpondeis in ſecūdo aut q̄r
to & ſexto pedibus.Si quādo ſpōdei iueniūt̃ uitioſū uerſū p̄nūtiabimus hoc & i tetrame
tro obſeruabimus:ut primū pedē & tertiū ſpondeū.Si quādo occurrit recipiamus ſecun
dum & quartū iābos reſeruemus.Secunda ode hoc idē metrū habet & ſimiliter ſcandit̃:
Beatus ille qui procul negotiis.Tertia ode hoc idem metrum habet & ſimiliter ſcandit̃:
Parentis olim ſi quis impia manu.Quarta ode hoc idē metrū habet & ſimiliter ſcādit̃.
Ato:Quinta ode hoc idē metrū habet:& ſimiliter ſcandit̃.Quid immerentes hopites
uexas canis.Sexta ode hoc idē metrū habet:& ſimiliter ſcanditur:Quo quo ſceleſti rui/
tis aut cur dextris dextris.Septima ode hoc idē metrū habet & ſimiliter ſcādit̃.Regare
longa putidante ſeculo.Octaua ode hoc idē metrū habet & ſimiliter ſcādit̃.Mala ſoluta
nauis exit alite.Decima ode hoc genus metri habet quod ab Horatio compoſitū eſt & p
binos uerſus ſcāditur:Nā primus hexameter uel trimeter Iābicus eſt Pecti nihil me ſicut
ātea iuuat.Alter ex duobus hexāetris dactylico & iābico cōponit̃ Nā de dactylo duos pe
des & ſemipedē habet De iābico ſimiles quattuor uel cōpoſitos duos.Scandit̃ aūt ſic ſcri
bere uerſiculos amore percuſſum graui.Vndecima ode aſclepiadeū habet & p binos uer
ſus ſcanditur:nā unū hexametrū alter tetrametrū dactilicos habet.Quid tibi uis muli/
er nigris digniſſima barris.Duodecima ode metrū habet quod ab Horatio cōpoſitū dici
tur:& p binos uerſus ſcāditur ex q̄bus unus hexameter:heroicus eſt:Horrida tempeſtas
cælū cōtraxit & imbres:Alterū dactylico & Iambo cōponit̃:nā quattuor pedes Iambus
habet:uel duos ſi cōpoſitos ponere malueris:& duos dactylos & ſemipedē.Scandit̃ āt ſic
Niues quæ deducunt Iouē nunc mare nūc ſiluæ:xiii.ode æque ab horatio cōpoſita dici/
tur & p binos uerſus ſcanditur ex quibus unus hexameter dactylicus alter tetrameter iā
bicus uel dimeter:Mollis inertia cur tantā diffuderit imis.xiiii.ode hoc idē metrū habet
& ſimiliter ſcādit̃.nox erat & cælo fulgebat luna ſereno.Quintadecima ode ex duobus
hexametris cōſtat dactylico & Iambico.Altera iā teritur bellis ciuilibus ætas.Sextadeci
ma ode uel iambicū metꝝ habet:& p ſingulos uerſus ſcanditur.Iā iam efficaci do manus
ſcientiæ.Hic uerſus qui carmē ſeculare appellatur.Sapphicū metꝝ habet quod ut ſupra
diximus ſcanditur Phœbe ſiluarūq; potēs diana. Hactenus quæ didici & legi & quæ
mediocri uſu cōprehendi tribus his commentariis retuli ſperans me profecto legentium
gratum teſtimonium ſi nō laboris certe ſimplicitatis conſecuturum.

FINIS.

VETVSTISSIMI AC PERSPICACISSIMI PHOCAE GRAMMATICI DE NOMINE ET VERBO LIBER INCIPIT.

RS mea multorum es: quos ſæcula priſca tulere:
Sed noua te breuitas aſſerit eſſe meam.
Omnia cum ueterum ſint explorata libellis:
Multa loqui breuiter ſit nouitatis opus.
Te relegant iuuenes: quos garula pagina terret:
Aut ſi quem paucis ſeria noſſe iuuat.
Te lõgiqua petens comitem ſibi ferre uiator
Ne dubitet: paruo pondere multa uehis.
Te ſiquis ſcripſiſſe uolet: non ulla queret̃
Damna: nec ingrati triſte laboris onus:
Es quod quiſqꝫ petat: nunq̃ cẽſura diſerti
Hoc contẽnet opus: ſi modo liuor abeſt.

Redo nõnullos hoc meũ miraturos opuſculũ: qꝫ ĩ tãta doctiſſimoꝝ hominũ co/
pia q uarie diligẽterqꝫ emẽdati ſermõis precepta tradiderũt ego potiſſimũ auſus
ſim temerario ac pene ſacrilego conatu libelũ de arte cõminiſci. De quo prius ex
cuſãdũ puto q̃ de titulo opis diſſerã. Cũ ſciã plurimos qdẽ regulas artiũ p ordinẽ digeſiſ/
ſe: qbus ad ꝓrogatiuã ſolertia uel ãtiqtas ſufragata ẽ. Sed eoꝝ alios latæ copioſeqꝫ ſcripſiſ
ſe ita ut ſupflua ĩterdũ ubertate narratiõis memoria legẽtiũ cõfundat̃. Alios dũ breuitati
ſtudẽt: admodũ diffuſã coartaſſe materiã: ut ſterili cõpendio nihil ad ĩtegrã ſciẽtiã lecto/
ribus cõferãt: Adoleſcẽtes uero nr̃i ſeculi nõ deſiderio litteraꝝ nec amoꝛ uirtutis ad ſtudia
ſe applicãt: ſed aut neceſſitate cõpulſos aut odore uoluptatũ p ætatẽ afflatos execrari ma
giſtratus: quoꝝ ut qſqꝫ ẽ diligẽtior: eo maior odio præmit̃. Et gymnaſiũ ſapientiæ: quo
ad beatã uitã ſemita demõſtrat̃: uelut teterrimũ carcerẽ deteſtrari Alios aũt q̃uis ſcire cu
piãt oẽ tñ fructuoſi laboris onus detrectaꝛ nec aſſiduis ĩherere lectiõib9 nec curioſa pſcru
tatiõe uteꝝ eruere cõmẽtarios: q dũ ſẽp aſſidui nolũt fieri docti eẽ nõ poſſũt. Iccirco fate
or me negotiũ hoc ſuſcepiſſe pluribus ꝓfuturum: niſi q nouellã artis expoſitionẽ tracta/
re faſtidiũt: præcipue q̃ diſcipulis nr̃is ꝓderit qb9 aduerſus obliuiõis iacturã & pcũctatio
tẽtamẽta coſultũ eẽ deſidero ĩ hoc nãqꝫ nr̃æ ꝓfeſſiõis ſũma uerſat̃: ut ĩ alioꝝ ſciẽtiã tui pi
culũ facias nec ipſe ſcias ſed alios docueris eruditus eẽ uidearis Noium igit̃ regulas & uer
boꝝ ĩ unũ cõgeſſi: quoniã hæc fere pricipatũ ĩ ptibus orõis obtinẽt multũqꝫ diffilcultatis
habẽt: & ſup cæteris habũde dictũ aſũmis auctoribus æſtimo: quo ĩ ope nihil mihi ſumã:
nec ame noui qcq̃ reptũ affirmabo: Multa nãqꝫ ex multoꝝ libris decerpta cõcina breuita
te cõculſi: ut ne ieiuna paꝝ iſtruat cõpẽſatio nec uerboſa ꝓlixitas faſtidiũ legẽtibus moue
at. Si qd ãt a nobis ĩ ſuſcepto negotio cõmode tractatũ ẽ: malo id lectoris iuditio laudari
q̃ nr̃a prædicatiõe iactari. Tu tñ ĩduſtria tua petulãtiæ nr̃æ crimẽ excuſabis: uel laudis ſi
qd merebit̃ ãpliabis. Aggreſſus ſũ noium regulas breuiter explanare & ſcrupuloſã diffi
cileqꝫ materiã adoleſcẽtib9 p uiã facere. Quoniã oĩs ãbiguitas ĩ genere nois & declinatõe
cõſiſtit. Primũ latia: a græcis diſcreui: ne cõfuſione uarietatis pturbaret̃ memoria. Deĩde
monoſyllaba cõgeſta præpoſui: q̃ diuerſi qdẽ ſũt generis Tertii ãt ordĩs formulã trib9 ex
ceptis ſequũt̃ & ſũt fere hec. Maſculini generis: as: dẽs: grex: flos: fõs: las: mõs: mos mus
mas: præs: mars: põs: lar: pes: ros: rex: ſal: ſol: uir: uas: dis. Ex his unũ ẽ ſecũde declinatio
nis: uir Feminini generis arx: ars: calx: crux: cos: dos: frõs: gẽs: falx: fax: fex: glis: lux: lex
lis: lẽs: glãx: lãx: mors: mẽs: nux: nix: nox: pix: ops: prex: ps: res: ſpes: ſors: ſtirps: trabs:
uis: gius: urbs: uox: nar: narris: Ex his duo ſũt qnte declinatiõis cõtra regulã ſpes: & res.
Neutri generis ſũt hæc æs: crus: cors: fas: far: git: ir: ius: mel: os: pus: tus: fel: lac: rus: uer
uas: uaſis. Ex his quattuor minime declinantur fas: git: pus: ir:. Quattuor in plurali nu/
mero deficiunt. nam tres tantum caſus habent. far. ius. rus. & æs. ſimiliter.

Communis generis bos:dux:ſus:fur:grus. Omnis generis hæc duo ſola par:trux.
Expoſitis monoſyllabis cuiuſcunq; ſint generis de cæteris quorunlibet ſyllabarũ nomi/
nibus diſſeremus:quæ his clauſulis terminãtur quattuor uocalibus præter.i.& ſemiuo/
calibus præter.f.& una muta.t.de quibus ordinate regulas ſubiectas notabimus:excep
tis illis quæ minime declinantur. Fas nefas:nihil:nugas:gumi:frugi:& ſinapi:pedũ:ne
quã.Ex his neutri generis fas:nefas:nihil:nugas:gumi:neq̃ alia omnis generis. A ter/
minata maſculina ſunt propria ut ſylla:ſeneca:Catilina:Cotta:Tuca:Agrippa:Panſa.
Pauca ſũt appellatiua maſculini generis ut hic laniſta:hic dãna:hic talpa : hic popa:hic
nauta:hic poeta:hic colega:hic ſcurra:hic liſſa:hic aſſela:hic ſcriba:hic profuga:hic trãſ
fuga:hic homicida:hic paricida: Q uæ alii cõmunis eſſe generis dicunt. Et illa quæ a uer
bis colo & gigno componuntur:ut hic & hæc cælicola:agricola:ſiluicola:terrigena ruri
gina. Reliqua appellatiua oĩa fœminini ſunt generis & primæ declinationis : ut fortuna
ſchola:terra:arena:carina:habena. Neutri generis latina ſunt nulla. Cõmunis generis
hæc ſola hic & hæc pediſequa:aduena:cõuena:auriga:conuiua:uerna: & omnia primæ
ſunt declinationis:Barbara neutri generis duo lecta ſũt:apud Saluſtium nomina flumi/
num hoc Moluca hoc turia. ¶ E finita neutri generis ſunt omnia & tertiæ declinationis
ut hoc ſedile:monilæ:ræte:mare. ¶ O terminata tertiæ declinationis ſunt omnia ſed di
uerſi generis:nam quæ in.o.puram deſinunt.e.uocali præpoſita maſculini generis ſunt
ut hic ganeo:aleo:labeo:quæ nominatiuum & uocatiuum ſolum habẽt. Q uæ.i.ante.o
habent aut propria maſculini ſunt ut Curio:Scipio:aut corpus quidem ſignificantia ge/
neris maſculini ſunt:ut hic ſtelio:unio:hiſtrio:Centurio:Curculio:quaternio:mulio:&
omnia.o.litteram in obliquis caſibus productam ſeruant excepto uno anio flumẽ eſt ita
liæ:quod anienis facit. ¶ Rem autem incorporalem ſignificantia plæraq; a uerbis tranſſe/
runtur & ſunt generis fœminini ut hæc oratio:ratio:actio:ſtatio:ortatio:religio. Et hæc
ſimiliter nomina per omnes caſus.o.producũt præter ntũm & uocatiuum numeri ſingu
laris.præpoſita uero.b.littera uel qualibet conſonante propria uel appellatiua maſculi/
ni ſunt generis:ut hic carbo:libo:præco:mucro:bubo:latro:homo:tyro:ſermo:pauoca
to.Excepto uno proprio fœminini generis:hæc iuno.& altero appellatiuo quod.o.litte/
rã in obliquis caſibus amittit:ut hæc caro carnis.ſed duæ ſolæ conſonantes.g.d.quibus
præcedẽtibus.o.littera noĩa generis fœminini ſũt ut hæc imago:caligo:fuligo.origo.p
pago.irundo.erugo.arũdo.magnitudo altitudo.teſtudo:ſimilitudo.fortitudo quæ.o.
in.i.cõuertunt in obliquis caſibus.Excipiuntur ĩ utroq; genere maſculina:ut hic ligo hic
mango:hic prædo:hic cudo.hic ſpado.quæ.o.producunt hic cardo:hic ordo:quæ ſupe
riorẽ formulã ſequuntur. Sũt & quattuor tãtum modo quæ neutralia eſſe poſſũt: quoꝝ
pars dimidia declinationem patitur:ut duo & ambo:põdo:ãt & octo monoptota ſũt:&
tantum pluraliter efferuntur:ut hæc pondo.nam unum pondo nõ dicimus:ſed in librã
efferri põt:duo.n.& tria põdo & deinceps obſeruabimus uel quotiens de neutro loqui/
mur correptæ dicimus pondo:in accẽtu longo duo homines & ambo homines duæ mu
lieres & ambæ mulieres dicuntur. Duo autem & ambo & ſi correpta eſſe uideantur tamẽ
in accuſatiuo dupliciter efferuntur:nãq; hos duos & hos duo & ambos & ambo. Apud
auctores inuenimus cõmnia hi & hæ duo & hæ duæ & ambo & ambæ.horum duorum
& amborum.harum duarum & ambarum.duobus & ambobus.duos & ambos.duas &
ambas duo & ambo.duobus & ambobus.duabus & ambabus. ¶ V terminata ſine cõtro
uerſia neutri generis ſunt.& q̃rte declinatiõis.aptota ĩſingulari numero.ĩ plurali declinã
tur:& ſũt perpauca quæ pluralẽ numerũ admittũt genu.cornu.ueru.ſpecu.tonitru.Cæ
tera ſẽp ſingularia ut hoc ſeru.gelu.pecu.teſtu.Dicimus tamẽ & hæc teſta & hec pecua.

¶Al ſyllaba finita neutri generis ſunt & tertie declinationis:ut hoc animal:lis.hoc ue
ctigal hoc tribunal hoc lupercal. Vnum eſt maſculini generis monoſyllabum hic ſal ſa/
lis & barbara propria ut hic hanibal adherbal:haſdrubal:hiemſal.
¶El neutri generis ſunt ut mel fel.¶Il ſyllaba terminata maſculini generis ſunt hic
pugil hic mugil.ſed Iuuenalis hic mugilis nominatiuũ dixit:unũ comunis ut hic & hæc
uigil unũ fœminini generis ut hæc tanaquil:& oĩa exẽplo tertiæ declinationis ĩflectunt̃
¶In ol unum inuenitur maſculini gæneris ut hic ſol. ¶Vl ſyllaba finita duo ſunt ma
ſculini generis ut hic cõſul & hic præſul.unum cõmunis ut hic & hæc exul. Exul adhuc
iacet umbra ducis lucanus.& ſunt tertiæ declinationis conſulis:præſulis:exulis. ¶Vm
ſyllaba terminata ſunt generis neutri & ſecundi ordinis ut telum:cælum:bellum:im pe/
rium:regnum:fatum:in hac extremitate nulla ſibi locum ambiguitas uendicat.¶En
ſyllaba quæ finiuntur.i. uocali præpoſita duæ tantũmodo maſculini generis ſunt.ut hic
rien nis:hic lien nis:quæ in obliquis caſibus.e.litteram ꝑductam ſeruant:Et ſeptem alia
eiuſdem generis antepoſitis conſonantibus hic flamen:ſacerdos iouis:hic pecten:hic ty/
bicen:hic fidicen:hic tubicen:hic cornicẽ:hic lyricen:cætera neutri generis ſunt procul/
dubio & tertiæ ſimiliter declinationis:ut hoc carmen:nis.certamen.limen:numẽ:omẽ:
crimen:examen:gluten:nis & his ſimilia: ¶Ar ſyllaba terminata generis ſunt neutri.
omnia ut hoc iubar hoc torcular:hoc puluinar:hoc laquear:hoc lacunar:preter unũ pro
prium maſculini generis hic Ceſar:hæc quoq tertiæ declinationis formulam ſequunt̃
ſed neutra in obliquis caſibus.a.productam habẽt:notatur iubar quod ſolum correptã
a.habet:ut uirgilius iubare exorto.¶Er ſyllaba finita excœptis duobus fœminini gene/
ris hæc mater:hæc mulier:& neutris his hoc uber.hoc ſuber:hoc papauer:hoc cadauer
hoc laſer:hoc tuber:hoc ſiſer:hoc cicer:hoc citer:quæ omnia tertiæ ſũt declinationis.Ce
tera maſculini ſunt generis:alia ſecundæ:alia tertiæ declinationis.¶Maſculina igitur in
er ſyllaba deſinentia ſi faciunt ex ſe fœminina.a. littera terminata ſecundi ſunt ordinis:
ut hic pulcher:pulchri.ater:atri.niger:nigri:Quorum fœminina ſũt pulchra:atra:ni/
gra.Notatur ſequeſter quod ſequeſtra facit fœmininum:& eſt tertiæ declinatiõis. Quæ
ex ſe aut nulla faciunt fœminina:aut in is ſyllabam mittunt tertiæ declioatinnis:hic pa
ter.tris.frater:tris:hic paſſer:ris.anſer:ris:carcer:ris.agger:ris. hic acer huius acris. nã
fœmininũ facit.hæc acris. Vt horatius ſoluitur acris hyems hic alacer:cris hic uolucer:
cris.mediocer:mediocris:celer:ris.equeſter:ſtris.pedeſter:pedeſtris.Excipiuntur pauca
quæ q̃uis in fœmininum genus.a.terminatum minime tranſeant:ſecundæ tamen ſunt
declinatiõis:ut hic puer pueri.hic gener:ri:hic ſocer:ri.liber:ri.auſter:ri.aper:ri.cancer
cri.oleaſter.ſtri.caper:pri.culter.ri.raſter.ri.faber.bri.unũ iuenit̃ cõis generis qđ iuxta
rationẽ cõmuniũ tertii ẽ ordinis:ut hic & hæc paup:ris. Quidã adiiciũt:hic & hec iuber:
ris.¶Ir ſyllaba terminat̃ unũ monoſyllabũ generis maſculini ſecũde declinationis.hic
uir uiri.Et ſi qua ex illo componuntur:ut hic ſemiuir:duumuir:triumuir:ſeptemuir: de
cemuir:leuir:quæ eiuſdem ſunt declinationis. Vnum præterea neutri generis repertum
eſt:& monoſyllabis inſertum hoc.ir.indeclinabile. ¶Or ſyllaba finita maſculini ſunt
generis & tertiæ declinationis:ut hic odor odoris:hic olor.ris.hic amor amoris:liquor li
quoris.Exceptis tribus quæ ſexus in fœminino genere deſcendi:eiuſdem tamen decli/
natiõis:hæc uxor:hec:ſoror:hec arbor:Et neutris his hoc ador:hoc marmor:hoc equor
hoc ebor:hoc robor:quidã & hoc fœmor:rationabiliter annumerãt.¶Vnũ eſt communis
generis hic & hæc auctor. Vnum omnis hic & hæc & hoc memor compoſitum ex eo:im
memor & omnia in hanc ſyllabam deſinentia.o.in obliquis caſibus productam habent
ſi ſunt appellatiua & latina.Excepto arbor & ſupraſcriptis neutris & memor & imme/

mor. Propria latina ſiue græca. o. correptam habent: in omnibus caſibus ut actor ris: he
ctor ris. Quæ in or ſimiliter deſinunt. l. littera uocali præpoſita cõmunis ſũt generis eiuſ
dẽ declinationis tertiæ. ſ. & omnia cõparatiui ſunt gradus hic & hæc melior: ris. doctor
ris. ¶ Vr ſyllaba finita generis maſculini hæc ſunt: hic fur. hic ſatur. Sed fur iuxta qdẽ
rationem monoſyllaborum tertiæ eſt declinationis: quod alii cõmunis generis eſſe dixe
runt. Satur autem ſecundæ quoniam fœmininũ ſatura facit. Præterea hic turtur: uultur
maſculini generis & epichenon eiuſdem declinationis tertiæ. Cetera neutri ſunt generis
eiuſdem declinationis: ut hoc guttur. hoc ſulfur. hoc fulgur: hoc murmur. hoc iecur: ris
uel iecinoris unum cõmunis generis hic & hæc augur. ris. ¶ As ſyllaba terminata femini
ni ſunt generis tertiæ declinationis: ut hæc dignitas: pietas facultas: ciuitas. poteſtas:
¶ A. littera in omni caſu producta pauca inueniuntur maſculini generis partim propria
partim a propriis ciuitatum nominibus tranſlata: ut hic latinas latinatis mæcenas mæ/
cenatis. hic Arpinas. arpinatis: hic capenas: capenatis. ¶ Es ſyllaba quattuor modis no
mina terminantur. i. in es productam præpoſita conſonante ante. es. ¶ In es correptã ſimi
liter præpoſita qualibet conſonãte ante. es. In es purã producta uocali. i. præpoſita ante
es. in eadem pura correpta. Nomina igitur quæ in es productam deſinũt conſonãte præ
poſita generis ſunt fœminini & tertiæ declinationis totidem ſyllabis in genitiuo & in cæ
teris caſibus quot in nominatiuo proferuntur ut hæc nubes. bis. cædes. cædis. proles pro
lis. moles. molis. ſtrages. ſtragis. labes. labis. pubes. pubis. plebs. plebis. ¶ Excepto uno
quod eiuſdem generis eſt: ſed quintæ declinationis ut hæc fides fidei: & ceres quod in ge
nitiuo extra morem omnium plus una ſyllaba profertur nam ceretis facit & merces mer
cedis: in eãdem extremitate quattuor reperiuntur propria maſculini generis: eiuſdem de
clinationis: hic hercules. herculis. cocles. coclis. uerres. uerris. ulyxes. ulyxis. Et quæ cõ/
ponuntur a pede nihil a declinatione ſimplicis diſcrepantia: ut bipes: tripes. quadrupes.
hæc etiam communis eſſe generis multi affirmant ſonipes. alipes. ¶ Duo præterea ſunt cõ
munis generis quæ ĩ genitiuo una ſyllaba adcreſcunt. ut hic & hæc hæres hæredis. locu/
ples locupletis. Quæ es correpta terminantur præpoſita conſonante maſculini ſunt ge/
neris tertiæ ſimiliter declinationis: & una ſyllaba in genitiuo creſcunt: ut hic poples: po
plitis. hic fomes fomitis. miles militis. gurges gurgitis: ſtipes ſtipitis. hic ceſpes ceſpitis:
hoſpes hoſpitis. nam fœmininum hoſpita facit. Excœptis his quidem fœminini generis
hæc ſeges ſegetis. teges tegetis. Communis uero accidẽtibus licet hic & hæc teres. hic &
hæc præpes: hic & hæc hebes: comes comitis: ſoſpes ſoſpitis. ſupſtes: ſupſtitis. ¶ Et omnia
genitiuum in tis ſyllabam mittunt. ¶ Notantur hæc ſola quæ in dis non in tis faciunt ge
nitinum: hic & hæc præſes: dis: heres heredis: deſes: dis: obſes: dis. Quæ in es productã
& puram deſinunt fœminini ſunt generis & declinationis quintæ: ut hæc facies faciei.
acies aciei. effigies ei. Excœpto uno incerti generis: quod nunc mas. nũc fœmininnm ut
hic uel hæc dies diei: & quod ex eo figuratur maſculini generis ut hic meredies meredieі.
Vnũ præterea notat' eadẽ clauſula finitũ generis fœminini tertiæ declinationis hæc qes
quietis. Quæ in es correptã. i. præcedente uocali deſinũt: duo ſunt maſculini generis hic
aries: paries: unum fœmininũ hæc abies: & tertiæ ſũt declinatiõis faciũt. n. genitiuũ arie
tis. parietis. abietis. Is ſyllaba finita præpoſitis. n. &. c. cõſonantibus maſculini ſunt ge
neris. hic panis. hic funis: finis. annis. ignis. clunis. piſcis. hic faſcis. Vnũ fœminini ẽ ge
neris hæc bipẽnis: unũ cõmunis hic & hæc canis: oĩa tamẽ ſunt tertiæ declinationis & il/
la generis ſũt maſculini: quæ in gtõ una ſyllaba adcreſcũt: ut hic lapis lapidis. hic puluis
ris. hic ſanguis nis. uomis ris. hic cinis cineris. hic polis nis. hic pubis puberis: ut Tullius
filiumq; eius impuberem. Ex his unum tamen fœminini generis eſt hæc cuſpis cuſpidis.

Cætera qualibet cõſonante is ſyllabã præcedẽte fœminini ſunt generis & eiuſdẽ declina
tionis tertiæ.ſ.noĩatiuũ genitiuũ parẽ habẽtia ut hæc auis: claſſis clauis turris. puppis:
hæc cutis:hæc pellis:hæc ſecuris:meſſis:nauis:ſcrobis:ſcobis:hæc bilis. Sed ſi ſũt accidẽ
tia.i.ad corpus uel ad animã ptinẽtia:uniuerſa cõmunis ſũt generis & tertiæ declinatiõis
& neutra ex ſe faciũt. ¶E.littera terminata nihil a declinatiõe cõmuniũ diſcrepãtia: ut hic
& hec fortis & hoc forte.huius fortis:hic & hæc dulcis & hoc dulce:huius dulcis:hic &
hæc ſuauis & hoc ſuaue huius ſuauis:& quæ deriuãt a prĩcipalibus.is.ſyllaba finita ean
dẽ regula ſequunt:ut a populo hic & hæc popularis & hoc populare:huius ris:ſpecialis
ſpeciale & quæ ſimilia ſũt. Sũt præterea pauca noĩa eadẽ clauſula finita:q̃ neq;.n.neq;.c
ante is ſyllabã habent maſculini generis:neq; in genitiuo plus una ſyllaba proferunt:ut
hic fuſtis:hic enſis:hic poſtis:hic anguis:hic unguis: hic follis:hic collis: hic corbis: hic
menſis:hic uectis:hic torquis:hic orbis. Præterea & quæ ſuperius nominauimus oĩa aut
fœminini ſunt generis:aut cõmunis. Nã ſup declinatione nulla eſt ambiguitas. ¶Os fi
nita ſyllaba tria ſunt generis maſculini hic mos:hic flos:hic ros.duo fœminini hæc.cos:
hæc dos: Vnũ neutri hoc os:oris.quidã & hoc os oſſis adiiciũt. Vnũ cõis hic & hæc bos.
& oĩa ſecundum diffinitã ſupius regulã monoſyllabaꝝ tertiæ ſunt declinationis. Diſyl
laba tria quoq; duo ſunt maſculini generis unum cõmunis eiuſdẽ declinatiõis. hic lepos
leporis:nepos nepotis:hic & hæc cuſtos:dis.ſimiliter hic & hæc ſacerdos:tis. ¶Vs ſyl/
laba terminata noĩa maſculini ſunt generis & fœminini aut neutri. Tantũ unũ eſt oĩs ge
neris tertiæ declinatiõis:hic & hæc & hoc uetus:ris. Sed maſculini generis noĩa aut ſecũ/
dæ ſunt declinationis aut quartæ. Exceptis duobus quæ ſũt tertiæ declinatiõis:hic ligus
ris.& hic lepus:ris. Sed illa maſculina ſecũdæ declinatiõis accipiũt formulã quæ ĩ fœmi/
ninũ genus trãſeunt. Illa quartũ quæ aut a uerbis ueniũt aut in fœmininũ genuſ nõ tran
ſeunt:ut hic aſſenſus:huius aſſenſus a uerbo aſſẽdo.hic motus huius:tus:hic riſus huius
riſus:hic portus huius portus:hic arcus huius arcus quoniã in fœmininũ nõ tranſeunt.
Sed quoniã plurima inueniunt quæ nec a uerbis ueniũt:nec minus quartæ ſunt:neq; fœ
mininũ ex ſe faciũt & tamẽ ſecundæ ſunt declinationis:diſernẽdæ ambiguitatis cauſa di
ligenti inquiſitiõe ſubiectas notauimus regulas:quo facilius declinationis diuerſitas de/
prehendi poſſit. Ergo.us.ſyllaba terminata noĩa maſculini generis propria uel appellati
ua ſiue fœmininũ ex ſe faciunt:ſiue in aliud genus minime tranſformant ſecũdæ ſunt de
clinationis. Vt terentius:tii:marcus ci:bonus:ni.cãpus:pi hortus:ti.fumus:mi.nidus.
di.fungus:gi.mergus:gi.ſomnus:ni.lacus:ci. Duo notant quæ ſuperius poſuimus ter
tiæ declinationis us.ſyllaba terminata eiuſdẽ generis hic ligus:ris:lepus:ris. Quæ a uer
bis aut nominibus ueniũt principalibus quartæ ſũt declinationis:ut hic ſtatus huius ſta/
tus.hic ductus huius ductus:hic motus huius motus:hic cõſulatus:hic tribunatus:ma/
giſtratus:eqtatus.principatus.hic reptus hic receptus:huius receptus hic uiſus huius ui
ſus. Notant hæc quæ nec a uerbis ueniunt:nec a nominibus deriuant:& tamen quar/
te ſunt declinationis generis maſculini hic arcus huius arcus:hic gradus:fructus:ceſtus
æſtus:portus:lacus:ſinus:currus:cultus:luxus:ſenatus:faſtus: aſtus: pictus: rictus ri/
tus:fœtus:ſitus. Fœminini generis eadẽ ſunt extremitate finita:& ſecundæ declinatio/
nis ſunt tria tantũ.hæc colus.huius coli:hæc aluus:alui.hæc humus:humi.& omnia ar
boꝝ quæ in eadem ſyllaba deſinunt fœminini generis ſunt:hæc pyrus.pyri.hæc prunus
pruni:fagus fagi.taxus taxi.fraxinus.fraxini.hæc ulmus.ulmi.hæc alnus.alni. Tertiæ
pauca ſunt hæc tantum ſalus ſalutis.palus.paludis.iuuentus. iuuentutis.ſenectus. tis.
ſeruitus ſeruitutis.tellus telluris. uirtus uirtutis.uenus ueneris. Quartæ hæc tantum
hæc anus:huius anus.hæc porticus huius porticus.hæc domus.hæc nurus.hæc ſocrus.

hæc quercus. Neutralia illa ſunt quæ: in genitiuo una ſyllaba creſcũt & in ris deſinunt ut hoc decus decoris hoc ſydus ris: pódus: ris hoc pecus: ris. Excœptis tribus quæ ſecundæ ſunt decliatióis correpta. us. ſyllaba hoc ualgus: uulgi. hoc uirus uiri. hoc pelagus: pela/
Ax gi. Alia oía maſculini ſunt generis & declinãt exẽplo ſecũdæ declinationis aut q̄rtæ. iux ta deffinitas ſuperius regulas. Ax ſyllaba terminant unũ maſculini generis ꝓprium: ut hic Aiax. unũ femininũ hæc formax Alia oía ſũt accidẽtia & triũ generꝝ hic & hæc & hoc audax rapax falax: loquax: pertinax: minax: procax: cõtinuax: peruicax: & oía ad inſtar
Ex tertii ordinis declinant & a. í obliquis caſibus ꝓductam habent. Ex ſyllaba finita maſcu lini ſũt generis declinationis tertiæ ut hic uertex uerticis: hic culex: cis. codex: cis. latex: ſorex: polex cis. hic cortex cis. hic murex: cis Fœminini generis hæc ſola hæc ſilex. ut Vir gilius ah ſilice í nuda: hæc illex cis: carex cis. Si ſint accidẽtia quæ in ex deſinunt omnis generis ſunt nihil a declinatióe diſcrepãtia: nan tertiæ declinatióis ſunt: ut hic & hæc & hoc ſimplex: duplex: artifex. opifex: aurifex: & oía in genitiuo & í cæteris caſibus. e. litte
Ix rã i. i. cõuertũt. unũ reperitur maſculini generis quod. e. producit í obliqs caſibus hic uer uex ueruecis. Ix ſyllaba quæ terminant maſculini generis hic calix: cis. hic fornix: cis: uarix cis. fœminina ſũt hæc: hæc ſalix: hæc filix: hæc radix: hæc ceruix: hæc matrix: hæc cornix: hæc lodix. Ex his poſteriora quattuor. i. ꝓducũt í obliquis caſibus. accidẽtia triũ
x generꝝ ſũt: ut hic & hæc & hoc fœlix fœlicis: hic & hæc & hoc pnix í eadẽ ſyllaba præpo ſitis cõſonantibus quarũ prior muta altera liqda ẽ: Nomía fœminina generis deſinũt i. x quæ a maſculinis. tor: ſyllaba finitis & a uerbo ueniẽtibus figurantur. ut hic genitor hæc genitrix: hic uenator hæc uenatrix. bellator: bellatrix. uictor uictrix. Vnũ eadẽ clauſula terminat maſculini generis nomẽ ſerpẽtis: apud lucanũ lectũ ẽ: & natrix uiolator aque
Ox Duo fœminini q̄ a maſculinis nõ ueniũt: hæc meretrix hæc cicatrix. Oía tamẽ ꝓculdu/ bio tertiæ declinatióis ſũt. Ox. ſyllaba finit a exceptis monoſyllabis oía accidẽtia ſũt ge
Ox neris oís ſed iuxta rationẽ ſupius demõſtratã ut hic & hec & hoc ferox: atrox: uelox: hæc quoq; eiuſdẽ declinationis legibus ſubiacẽt. Vnũ fœminini generis hac extremitate apd plautũ lectũ ẽ: hæc Celox qd ſcaphã ſignificat. Vx. ſyllaba terminat unũ maſculini ge neris hic polux: cis. Monoſyllaba cuiuſcũq; ſint generis diffiniuimus. Fœminini mono ſyllaba lux. nux: crux: Quidã cõmunis generis hac ſyllaba finitũ aſſerũt hic & hec cũiũx qn tãtũ ſine. n. littera ꝓferri uolũt: qa í genitiuo & aliis caſibus eadẽ littera nõ ſeruat. T. littera muta unũ nomẽ terminat: generis neutri: hoc caput: tis & q̄ ex eo cõponũt occi/ put: tis. ſinciput: tis. Perſius & ſiſſa fumoſũ ſinciput aure q̄ í duas deſinũt cõſonãtes exce ptis ut ſæpius dictũ ẽ monoſyllabis: ſi ſint accidẽtia triũ generꝝ: ſũt & tertii ordinis remo/ ta ãbiguitate declinatióis: ut hic & hæc & hoc ígẽs: tis. hic & hæc & hoc celebs bis: hic & hæc & hoc íops: pis. Solers: tis: cõſors: tis hic & hæc & hoc potẽs. Pauca ſũt maſculini ge neris ꝓpria hic mauors tis: hic Aruns aruntis. Pauca apelatiua quoq; alia maſculini gene ris. alia fœminini hic adeps: pis. hæc cohors tis: hæc hyems hyemis: & ſimilia.

Explicit regula latinoꝝ: Incipit græcoꝝ.

Oeliciter expoſitis latinoꝝ regulis: græcoꝝ quoq; tractãda eſt declinatio. Qua plærumq; utimur í ſermone & maxie ꝓpriis: quæ í uſu latinæ linguæ admiſſa ſunt: ut etiam certis diffiniẽda ſint regulis. Memineris autẽ oía græca noía ꝓ/ pria uel appellatiua aut primæ eſſe declinatióis aut ſecũdæ: aut tertiæ: generis
As: Es: A: maſculini: fœminini: neutri. Sed primæ qdẽ & ſecũdæ declinatióis maſculía & fœminía repiũt tertiæ ãt maſculía fœminina neutra. Quæcũq; noía as: uel es uel. a. ſylaba termi nãt ſi apd græcos gtũm í ου: mittũt apd nos ſũt priæ declinatióis: ut ο αἰνειασ τοῦ αἰνεῦ hic Aeneas. neæ. ὁ λυσιας τοῦ λυσιῦ. liſias ſiæ: ὁ ἀμυντας τοῦ ἀμυντοῦ Amitas tæ. ὁ λα

μοῖ τησ τοῦ δαμοῖτου. Damœtas:damœtæ. ὁ κλοάντησ τοῦ:κλοάντου. Cloātas cloā
tæ. Exceptis his. ο ιωάννησ:του ιωάννου. Ioānes ioānis. ο ορόντησ τουορου τοῦ. oron
tes orōtis ο ὀρέστησ τοῦ ορεστου. oreſtes oreſtis. ὁ ηρωδησ τοῦ ηρωδου. hic herodes herodis
ὁ πυλάδησ τοῦ πυλάδου. Pylades. ladis. oīa maſculini generis ſūt. Itē illa flexa q̄. ſ. ī ſ a
adēpta faciūt apud illos genitiuū:ſimiliter apud nos eiuſdē ſunt declinationis:ut Antas
antæ. Menas menæ. Quæ & accuſatiuū ſingularē in. n. potius q̄ in. m. ſyllabā termināt
ut æneam anchiſen:Liſian:ſimili ratione. patronymica nomīa declinantur ut hic Priami
des. dæ. pelides:pelidæ hunc priamiden:peliden. Græca aūt fœminina quæ. a. littera fi
niunt̃ primæ ſunt declinatiōis ut hæc medea medeæ. phedra. ræ. Andromeda. æ. & que
ī. e. producta apud illos deſinūt. apud nos. e. in. a. conuerſa ſunt eiuſdē declinationis:ut
hæc Circa circæ. Andromacha. chæ:aut ſecūdū græcā declinationē īflectunt̃ ī nomina/
tiuū caſum. ut hæc libye libyes. Sic lucanus. Finibus extremis libyes ubi feruida tellus.
Secūdæ declinationis ſūt græca maſculina uel fœminina quæ in os ſyllaba breui termi/
nant̃. o littera ī. u. mutata apud latinos ut hic homerus. ri. iginus igini. hæc Tyrrhus tyr
rhi. beritus. ti. cyprus. pri. pōtus. ti. Itē quæ apud illos ī eus ſyllaba deſinūt. ſunt maſcu/
lina propria eiuſdē declinatiōis:ut hic peleus pelei. Tydeus tydei. Aeneus ænei. orpheus
orphei. hæc datiuū ſingularē duplicē hēt. nā & peli & peleo dicimus. orpheo orphi:ut
Virgilius. Orphi calliopea. lino. hoc græcū ē. illud latinæ declinatiōis. Accuſatiuū tamē
habent grecū ut pelea. tydea. Itē illa quæ apud græcos ī gros & in dros ī tros ī eros ſylla/
bā mittūt. poſtrema ſyllaba ī er cōuerſa eiuſdē ſunt declinatiōis ut μελέαγρόσ meleager
gri. μενάνδροσ menāder menādri:τεύκροσ teucer teucri. αντίπατρόσ. Antipater anti
patri. Excipiunt̃ quædā in grus. in brus in drus & ī trus ſyllaba deſinētia. quæ nominati
uum tamen er mutant. nihil tamē a declinatiōe diſſentiūt:ſcōbrus. andrus. congrus. pe/
trus:In or nomina maſculina propria deſinunt:& tertiæ ſunt declinationis ut hector he
ctoris. neſtor. ris. mentor mētoris:actor actoris. In his oībus. o. ī omni caſu corripit̃. In
as maſculini generis deſinētia ſi apud illos genitiuū ī os mittūt nos tertiæ declinatiōis ap
plicabimus ut θόασ θοαντόσ. toas toātis. ατλας ατλαντοσ:atlas atlātis. μαινασ μα
ινάδοσ menas menadis. γίγας γιγαντόσ. gigas gigātis. Et fœminina ſimiliter eadē
ſyllaba terminata tertiæ ſūt declinatiōis:ut hæc pallas. dis:thyas. dis. oreas. dis. In es p̄
pria maſculini generis deſinūt. Quoꝝ ſi græci gtūm ī os efferūt. ſimili modo latini tertii
ordinis exēplo declinant:ut δημοσθένησ. δημόσθενόσ. Demoſthenes:nis:πολυνείκης
εός. Polinices. cis. διόγενης εος Diogenes nis. Et quæ circūflexo accētu ꝓnūciāt̃. ī ſuo
ſtatu hæc remanent. & græcā declinationē ſequunt̃:ut hic Eumenes eumeneos. Eupre/
pes euprepeos:quāq̄ quidā ſic decliare uoluerūt:Eumenes eumenis:Euprepes euprepe
tis. Et quæ in tis genitiuū mittūt ſimiliter declinant̃:ut Dares daretis:Chremes chreme
tis dicimus & chremis:Diores dioris:Antores antoris. In is tam maſculini q̄ fœmini ge/
neris deſinunt eiuſdem declinationis ſunt:ut hic daphnis dis. tybris dis. Et fœmina hæc
Thais thaidis:lais dis. hiſis hiſidis heſperis heſperidis. Et omnia genitiuum in dis ſylla/
bam mittunt. Excepto uno ſimois quod ſimoentis facit genitiuum. Os maſculini gene/
ris propria figuræ compoſitæ deſinunt tertiæ ſunt declinationis ut hic melampos. dis:
edippos. dis. In is propria maſculini generis ſunt & tertiæ declinationis ut Capis. capis:
pantis pantis. ¶ O littera finita propria ſunt generis fœminini. quæ tranſlata in lati/
nam linguam nihilominus græcā declinationem obtinent:ut Dido. Manto. Erato. Ca
lypſo. Themiſto. declināt̃ enim hoc modo. hæc. Dido didois. didoi. didoem. ad hac di/
doe:Errant enim qui didonis aut Mantonis genitiuum dicunt & uocis aſperitas & uete
rum auctoritas eiuſmodi declinationem repudiant. In On maſculini generis proprie de

ſinentia quæ genitiuum aut in os. aut in tos. mittunt apud nos tertiæ declinationis eſſe
aſſerunt: ut ſi non ſinonis. Damon damonis iterdum apud latinos mutata nouiſſima lit
tera ꝓferũtur: lacoon lacoontis: hypocoon hypocoontis: & quæ in os genitiuum mittũt
penultimam ſyllabam ꝓductã habẽt in obliquis caſibus. Quæ in tos genitiuũ mittũt ꝓ
ductam habẽt penultimã in reliquis. Et quæ genitiuũ ĩ os efferũt exceptis duobus quæ ĩ
is genitiuũ extollũt os: corripiunt: ut mẽnon is: agamenõ nis: In an maſculini generis de
ſinẽtia nomina ea quoq; tertiæ declinatiõis ſũt ut titan nis: Pean peanis: hoꝝ accuſatiuũ
tam numeri ſingularis q̃ pluralis ſecũdũ græcos proferimus ut tytana: peana hos tyta/
nas hos peanas: unum etiã genitiuũ ſingularẽ propter differẽtiã in os: iuxta græcã decli/
nationẽ mittit: hic pan huius panos: ut Virgilius panox de more licei. In ĩ maſculini ge/
neris exeũtia eiuſdẽ declinatiõis ut hic delphĩ nis: accuſatiuũ utriuſq; numeri delphina
& delphinas: ſicut græci ꝓferimus. In os ꝓductã generis maſculini: tertii ordinis ut mi/
nos: ois. heros: ois. tros: ois. A finita grecã neutri ſunt generis nam ſuper declinatione
nulla eſt ambiguitas nam eiuſdem ſunt ordinis: ut poema tis: toreuma tis: emblema tis.
Quæ q̃uis tertiæ ſũt declinationis: datiuũ & ablatiuum pluralẽ nõ ĩ bus ſed ĩ tis mittũt ra
tione nominum ſecũdæ declinationis: nam his poematis emblematiſq; dicẽdũ eſt. In
Ax. uel ĩ. ix. maſculini generis nomina deſinũt & genitiuũ ĩ is ſyllaba finiũt: ut thorax
thoracis: phœnix cis: & quæ ĩ duas deſinũt cõſonãtes tertiæ declinatiõis ſimiliter applicã
tur: ut hic cylops cyclopis: calybs bis. Vniuerſa noĩa græca cuiuſcũq; ſint generis: geni
nitiuũ apud illos in has ſyllabas mittũt: ĩ ησ ut ἡ κίρκη τῆς κίρκης In as: ut φέδρα φέδρας
ĩ οῦ: αὐτῆς αὐτοῦ: ĩ α. ut λάας. λαα. ĩ ος ut αἴας αἴαντος ĩ ους ut δημοσθένης δημο
σθένους ĩ ως ut τέσις θέσεως. Igiť quæcũq; apud græcos gtũm: ĩ ησ uel ασ mittunt:
apud nos primæ ſũt decliatiõis: ut ἡ κίρκη τῆς κίρκης: circa cæ: ἡ φέδρα τῆς φέδρας phe
dra phedræ. Quæ ĩ α uel ĩ οῦ genitiuum mittũt: ĩ nominatiuo ĩ ας uel ĩ εις ſyllabis termi
nãť: ſimili modo primæ ſũt declinatiõis: ut Antas tæ: Aeneas æneæ. Oreſtes oreſte Quæ
ĩ ου ſyllaba exeũt ĩ genitiuo a nominatiuo ος terminato ueniẽtia ſecũdæ ſũt declinatiõis
ut Itẽ quæ ĩ os exeũt: ſecũdæ ſũt: ut Tydeus Tydei:
Peleus pelei: quæ ĩ ους uel ĩ os ſyllabis genitiuũ ſingularem mittũt: omnia tertiæ ſũt de/
clinatiõis remoto dubitatiõis errore: ut Demoſthenes demoſthe/
nis: Paris paridis. minas tis: palas paladis
thaís thaidis: poema poematis.

Voniam genera & declinatiões tam latiuorum q̃ grecorum noĩum dilucidæ
breuiterq; explanauimus: de cæteris quæ prepoſitis regularum legibus refra
gãtur diſſeremus: ut diſcuſſa penitus ignoratiõis caligine ĩoffẽſa luce ſciẽtiæ
mẽtes adoleſcẽtium illuſtrentur. Sũt quædam nomina ĩ utroque numero
nõ eiuſdem generis. Alia ſũt nõ eiuſdem declinatiõis. Alia nomia ſũt quæ in
utroque numero declinãtur: Alia certis caſibus deficiũt. De his dicemus & primum de il
lis quæ generibus diſcrepãt. In ſingulari numero generis maſculini. ĩ plurari neutri:
ut hic locus & hæc loca: dicimus tamẽ & hi loci. hic iocus & hæc ioca dicimus & hi ioci:
hic menalus hæc menala: hic tartarus hæc tartara. hic gargarus hæc gargara: hic carba/
ſus hec carbaſa. hic iſmarus hec iſmara: hic ſibilus hec ſibila. In ſingulari numero ge/
neris fœmini ĩ plurali neutri: ut hæc pergamus & hec pergama: hec intybus hec intyba.
hec arbutus hec arbuta. In ſingulari numero generis neutri ĩ plurali fœminini. hoc
epulum hæ epulæ: ſic Iuuenalis. Vnde epulum poſſis cẽtum dare pythagoreis. Alii hæ
epulæ ſemp pluraliter declinãt: hoc balneũ hæ balneæ dicimus & hæc balnea: ut Tullius
ad balneas pallatinas: Iuuenalis & crudum pauonem in balnea portas: hæc cepe quod in

ſingulari numero eſt aptotum: in plurali fœmininum: hæ cepæ & ordine declnatur.
In numero ſingulari generis neutri hoc porrum in plurali hi porri. hoc frenū hi freni
ut lucanus frenoſq; momordit: dicimus tamen & hæc frena: hoc filū hi fili: traxerūt ī a
te magica uertigine fili: & hæc fila dicūtur. hoc argos: hi argi. In plurali numero mu/
tant declinationem hæc. Hoc iugerū in ſingulari numero ſecūdæ declinatiōis eſt: in plu
rali tertiæ nā genitiuū horū iugerū datiuum & ablatiuum his & ab his iugeribus facit. Et
uas quod tertiæ eſt in ſingulari numero in plurali ſecundæ: nā genitiuū horum uaſorum
datiuū & ablatiuū his & ab his uaſis dicimus. Pauca ſūt primæ declinatiōis nomīa quæ
cōtra regulam datiunm & ablatiuum numeri pluralis in bus ſyllabā mittūt: diſcernēdæ
ambiguitatis. i. ſexus cauſa his & ab his deabus: filiabus: mulabus. equabus: libertabus:
natabus aſinabus quæ a uiris pitis uſurpata ſūt. Hæc ſūt quæ ī utroq; numero nō admit
tūt declinationē quorum alia ſingulariter tātum alia pluraliter declināt. ¶ Deorū pro/
pria nomina elemētorum: fluminū: heroum: mōtium ſingulariter dumtaxat declinātur
Itē urbiū niſi quæ naturaliter pluraliter efferūt: ut athenæ: thebæ: cumæ: mycinae: athe
lanae: graiuſſe: cruſtumae: ricoſe: carpi: puteoli oſtia Itē metallica quae oīa ſecūdae ſūt
declinatiōis: & generis neutri: ut hoc aurum: argētum: ferrum: plūbum: ſtanum. Excep
to uno aes quod eiuſdē generis eſt: ſed iuxta rationē tertii ordinis monoſyllabaꝝ tres ca/
ſus ī plurali numero admittit nominatiuū: acſūm & uocatiuū: hoc aes & hec aera Itē ari
da uel liquida quae ad mēſurā pōdus ue referūtur: ut triticū: ordeū: furmētū: far lens: ci/
cer miliū: eruū: oleum: uinum: mel: mulſum: defrutū: muria. Ex his multa ueteres aucto
ritate licētiae largiētes: pluraliter extulerūt: haec ordea: farra: mella: defruta: uina: haec
etiā uſus recipit: nā uina choa dicimus & maſica. Praeter haec alia ſūt quae plurali nu/
mero deficiūt generis qdē maſ. haec hic fumus: fimus: limus: puluis: ſanguis: genius: ge
neris fœminini haec fames: lux: labes: pax: ſitis: tabes humus. Generis neutri hoc cenū:
fœnū: ius lutum: uulgus: pelagus: uirus: uiſcū: euum. penū. In plurali numero tātū decli
nant noīa numeroꝝ: praeter unū: quod plurali numero deficit: tātū ut duo tres. Memi
neris autem noīa numeri ab uno uſq; ad tres dedinari a quattuor uſq; ad cētū minime.
a ducētis uſq; ad nonīgētos p omnia genera pluraliter tātū declinari. Eſt etiam unū apto
tum neutri generis ſemp eiuſdē numeri hoc pōdo. Praeter haec alia ſūt quae in ſingula
ri numero nō declinātur. Generis quidē maſculini: hi antes: hi carceres: cāi: caſſes: fo/
res: fori: liberi: manes: optimates: primates: pceres: pugilares: quirites: ſentes: nepres.

Generis fœminini: argutiæ: blāditiæ: cune: exequiæ: īferiæ: īſidiæ ī inimicitiæ: exu/
uiæ. manubiæ: primitiæ: bigæ: trigæ: q̄drigæ: compedes: delitiæ: diuitiæ: dapes: feriæ
ſcalæ: phaleræ: genæ: facetiæ: indutiæ: kalendæ: idus: nonæ: latebræ: nuptiæ: nundine
quiſquiliæ: reliquiæ: tenebræ: antiæ. Generis neutri: arma: mœnia: caſtra: megalia
crepūdia. exta: ſpolia: ſerta: preſepia: paſcua: ſponſalia: præcordia. mappalia: cunabula.
Item feſtorum deorū nomina ut Saturnalia: neptunalia: bacchanalia: certis caſibus de/
ficiunt. hac ſaties quod præter nominatiuum ſingularem nullum caſum admittit. hanc
ditionem & ab hac ditione. hoc quoq; nominatiuo caſu utriuſq; numeri deficit præter ac
cuſatiuum & ablatiuum ſingularem. Laterem ſimiliter accuſatiuum tantum lectio uſur/
pauit. Spōte & tabo ablatiuum ſingularem habent tantum. Tabes nominatiuum & ac/
cuſatiuum & ablatiuum numeri ſingularis habet dumtaxat. Sūt alia quæ a genitiuo ca/
ſu ſingulari declinationis ſumūt exordium & in utroq; numero recte declinantur ut Re/
mex. gis. frondis: uerberis. ut Lucanus ad ſaxum quotiens ingenti uerberis ictu. Alia du
os aut tres tātum caſus habent: in ſingulari numero: ſed in plurali per omnes declinātur
ut huius opis. opem ab hac ope. huius uicis & hanc uicem: ab hac uice. Alia ablatiuū ha/

bēt in ſingulari numero:ut ab hoc frugi:ab hoc opice:ab hac prece:ab hoc uiſcere. Næc
quoqꝫ in plurali numero declinātur. Pauca ſunt quæ cū ī ſingulari numero nō deficiat in
plurali tres tātū caſus habēt de quibus paulo ſuperius diximus:hæc iura:hæc rura:hæc
æra:hec maria. Vniuerſa noīa prime ſecūde & quarte declinatiōis totidem ſyllabis ī gtō
quot ī ntō ꝓferūt᷑ præter unū uir & ſi qua ex eo cōponūt᷑. Et quæ ī er ſyllabā deſinūt. Ter
tiæ aut pares habēt ſyllabas in obliqs caſibus:aut unā ad ſumūt. Q uitæ ꝓculdubio plus
una ſyllaba ꝓferri ſolēt. Pauca īueniūt᷑ tertie:declinationis q̄ in gtō duabus ſyllabis cre/
ſcāt. Iter itineris:Anceps:tis.biceps:tis.triceps:tis.præceps:tis.iecur:oris.lectū eſt & ie
coris. Suppellex.ſupplectilis. De uocatiuis.

Mniū nominum cuiuſcūqꝫ ſint declinatiōis uocatiuus ſingularis ſimilis eſt ntō
eiuſdem numeri:neqꝫ hoc in dubiū uenit. Exceptis noībus ſecūdæ declinatiōis
quoꝝ uocatiuus diuerſis exprimit᷑ modis. Propria igit᷑ nomina quæ in ntō caſu
ſingulari.us.ſyllaba terminā᷑t:adēpta us faciūt uocatiuū ut Virgilius uirgili.
terētius terēti.domotius dodomiti. Præpoſita qualibet cōſonāte uocatiuū in.e.correptā
mittūt:ut hic Turnus:o ne.hic marcus:o ce.hic lēculus:o le.appellatiua quæ in ius de
ſinūt uocatiuū in.e.mittūt:ut fluuius o fluuie:ſocius: ſocie. Quē ueteres iuxta ntūm ꝓ/
ferebant uocatiuū ut. Virgi. Corniger heſperidū fluuius regnator aquaꝝ:quæ cōſonāte
prælata in eādem ſyllabā mittūt:ſiquidē ſūt accidētia uel deriuatiua uocatiuū ī e.mittūt
ut doctus:docte:ſanctus cte:romanus.romane.hiſpanus hiſpane. Cætera ī.us.potius
q̄ in.e.ſyllabā exeūt:ſic lucanus degener.o.populus:&.o.popule lectū eſt. Lucus.o.lu/
cus. Quæ a ueteribus ꝓpter aſperitatē uocis minime uſitata ſūt adeo ut rara huiuſmodi
declinatiōis reperiāt᷑ exempla:hæc myrtus o myrte & te ꝓxima myrte.

De Ablatiuo

Ertiæ quoqꝫ declinatiōis nominū abltūs caſus ſingularis duobus modis ꝓferri
ſolet:aut in.e.aut in.i.ſed illa quæ in.i.exeūt communis ſūt generis: & ī ntō.is
ſyllaba terminā᷑t ut hic & hæc ſuauis abltō ab hoc & ab hac ſuaui:hic & hec gra
uis abltō ab hoc & ab hac graui. Itē neutra quæ in ntō.e.uel.ar.uel.al. ſyllabis
terminā᷑t:hoc ſedile ab hoc ſedili.hoc laquear ab hoc laqueari:hoc animal ab hoc aīali.
Excepto cū.e.ante.l.habet᷑:ſed cū.a.ante.l.īuenit᷑ ut hoc tribunal ab hoc tribunali lup/
cal ab hoc lupercali:& cætera cū.e.anteceſſerit.l.littera nō.i.terminat᷑ abltūs ſed ī.e. ut
hoc mel ab hoc melle:hoc fel ab hoc felle. Itē quæ ī duas deſinūt cōſonātes ī.is.uel in.ix.
duplicē & ſūt accidētia & triū generꝫ:ut hic & hec & hoc īgens ab hoc & ab hac & ab hoc
īgēti:hic & hæc & hoc audax ab hoc & ab hac & ab hoc audaci. Et q̄ in.r.deſinūt maſcu
lini uel fœminini uel triū ſūt generꝫ hic & hæc acer ab hoc & ab hac acri:hic & hæc & hoc
par ab hoc & ab hac & ab hoc pari:& q̄ in.im.mittūt accuſatiuū ſūt aūt hec turris: hanc
turrim:ab hac turri ſitis hāc ſitim:ab hac ſiti:hec pupis:hāc pupim:ab hac puppi:hæc ſe
curis:hāc ſecurī ab hac ſecuri:febris:torqs:uectis:hæc reſtis.hāc reſtim:ab hac reſti:Pre
terea hec nauis bipēnis.hic ignis:ſimiliter & ablatiuū ī.i.mittūt:q̄ ſæpe poete p.e.ſolent
efferre. Cætera oīa tertiæ declinatiōis noīa ablatiuū ſingularē in.e.mittūt.

Explicit nominū tractatus de uerbis Incipit.

Voniam ut opinor:de nomine cōuenienter tractatum eſt. Nūc de uerbo ſicut
prefacio pollicet᷑ diſſeremus:cuius omnis ambiguitas ī diſcernēda coniuga/
tione & cognoſcēdo præterito ꝑfecto uerſat᷑. De his nos ꝓ īgenii uiribus dili/
gēter docebimus:Nā & cetera multoꝝ expoſitio declarauit. Igit᷑ cōiugatiōes
ſūt tres:ut alii q̄ttuor. Quas ī ſecūda ꝑſona preſentis tēporis modi īdicatiui dinoſcimus
Formæ quattuor.ꝑfecta:Meditatiua.Inchoatiua:Frequētatiua. Sed ꝑfecte formæ uer

ba omnium ſunt coniugationum: Frequentatiuæ tantum primæ coniugationis. Excep
to laceſſo: quod uenit a lacero. Inchoatiuæ tertiæ dũtaxat correptæ: Meditatiuæ tertiæ
productæ uel quarte. Genera uerborũ facili ratione dinoſcunt̃: aut enim actiua ſunt: &
o. littera terminantur: & aſſumpta. r. littera tranſeunt in paſſiua: aut paſſiua & adempta
nouiſſima littera. redeunt in actiua: aut neutra ſũt: quæ actum ſignificant & actiuam ha
bent ſignificationem: & in paſſiua minime tranſeunt: aut ſupina quæ ut actiua quidem
declinatur: ſed ſignificationẽ habent paſſiuã: paſſiuã ut uapulo ueneo: pendeo: aut depo
nẽtia ſuperiori contraria: quæ paſſiuorũ declinãtur exẽplo: & ſignificationẽ habent acti
uam: neq;. r. litteram poſſunt amitere aut communia ſimilia deponentibus & paſſiuis:
ſed agentis & patientis formã flectuntur. Vnde cõſtat uniuerſa duobus modis declinari
Nam neutra & ſupina actiuoꝝ deponentia & cõmunia paſſiuoꝝ regulam ſequũtur. Sũt
præterea neutro paſſiua quæ in præterito ꝑfecto & pluſq̃ ꝑfecto paſſiuã declinationẽ ha
bent: in aliis neutram. Et ſunt hæc ſola ſecundæ quidem cõiugationis ut audeo: gaudeo:
ſoleo. Tertiæ aufido: fio: & ſiqua ex his componuntur: præter hec nulla ſunt huiuſmodi
declinationis uerba. Sunt alia paſſiua neutra. ſuperiori contraria hec ſola. Cõperior me/
reor. deuertor. Nam in preterito comperi. merui. deuerti: ſicut actiua uel neutra ꝓferũt̃

Vniuerſa uerba prime coniugationis que in ſecunda ꝑſona as. ſyllaba terminãtur ac
tiua ſunt ſiue neutra. preterittũ perfectũ in. ui. ſillabam mittũt. ut amo. amaui. aro araui
armo armaui: narro narraui. canto cantaui. nauigo nauigaui. paro paraui. ſeruo ſeruaui.
Exceptis nouem que in ui mittũt preteritũ. ut Seco ſecui. neco necui. ueto uetui. ſono ſo
nui. tono tonui. mico micui. crepo crepui. plico plicui domo domui frico fricui. Et ſi qua
adnexis prepoſitionibus cõponuntur. explico tamen utranq; formã ſeruat ĩ preterito nã
explicui & explicaui dictum eſt. Quattuor huic regule refragantur. nam neq; in. ui:
neq; in aui. exeunt. ſto ſteti. do dedi. lauo laui. iuuo iuui ſed duo poſteriora quidam ſupe
rioribus applicant errantes. Nam illa in præterito una ſyllaba creſcunt hæc totidem: in
preſenti proferuntur.

de ſecunda coniugatione:

Ecunda coniugatio: quã non tamen ſecũda perſona: ſed etiam prima facile de
clarat. Quoniam omnia uerba quæ i. eo. ſyllaba ĩ prima ꝑſona finiunt̃ ſecũde
ſũt coniugationis productæ eo. is. & ſi qua ex eo cõpoſita figurãt̃. Et duobus
primæ creo: creas. meo: meas. ſimiliter & beo: as. præteritũ ꝑfectũ mittit in ui
cõſonãte præpoſita. præeunte uocali paueo: paui. caueo caui. in xi. & in ſi quæ in ter ex/
cepta notabimus. Ergo omnia uerba ſecũdæ coniugationis qualibet conſonante præpo/
ſita. eo. ſyllaba preteritum perfectum in ui. mittũt: ut habeo habui. debeo debui: rubeo
rubui. doceo docui. taceo tacui. miſceo miſcui. iaceo iacui. noceo nocui. arceo arcui. areo
arui. egeo egui. ſplendeo ſplendui. candeo candui. madeo madui. egreo egrui. langueo.
langui. rigeo rigui. caleo calui. doleo dolui. oleo olui. palleo pallui. timeo timui. tepeo te
pui. torpeo torpui. careo carui. pareo parui. uireo uirui. floreo florui: horreo horrui. cen/
ſeo cenſui. niteo nitui. pateo patui. teneo tenui. caneo canui. Excipiuntur pauca que ĩ ſi.
ſillabam mittunt præteritum iubeo iuſſi: mulceo mulſi. mulgeo ſi. algeo alxi. fulgeo ful
ſi. ardeo arſi. ſuadeo ſuaſi. maneo manſi. hæreo hæſi. rideo riſi. torqueo torſi. indulgeo in
dulſi. De urgeo & turgeo ambigitur. Alia in. xi. lugeo luxi. frigeo frixi. Illa in ui. præteri
tum mittunt. quæ in prima perſona modi indicatiui tẽporis præſentis. u. ante eo. habẽt
& primã ſyllabã quã in preſenti tempore breuẽ in præterito longam habẽt ut faueo faui
paueo paui: foueo foui. moueo moui. caueo caui. uoueo uoui. & quæ ex his cõponunt̃.
Quæ quãq̃ in preſenti non ſint ſimilia ſuperioribus preteritũ in ui. mittũt ꝓducta ſylla/
ba neo neui. fleo fleui: cieo ciui. ĩpleo ĩpleui. cõpleo cõpleui. expleo expleui. deleo deleui.

Nō multū ab his diſcrepare uident᷑ etiā hec quoqꝫ primā ſyllabā in preterito ex correpta
caditi ꝓductā. ſedeo ſedi. uideo uidi. Cōtra omniū regulā eſt prādeo prādi. Quædam
ſūt in ſecūda cōiugatione quoqꝫ præteritū ꝑfectū iterat᷑ ꝑ primā hec ſola. pendeo pepēdi.
ſpōdeo ſpopōdi. tondeo totōdi. mordeo momordi. Quæ aſumptis præpoſitionibus non
eodē modo ꝓferēda ſūt nā diſpōdi: & diſpēdi: & repēdi: & detondi dicimus. De neutris
paſſiuis aliunde dictū eſt.

De tertia cōiugatione.

Ertia cōiugatio correpta quæ ſecundā ꝑſonam in is mittit in Inperatiuo modo
in e ſolidā cōuertit præteritū ꝑ has ſyllabas effert: in di prepoſita cōſonāte in ui
præpoſita uocali. i. i. cōſonante qualibet præpoſita in. ſi. & in. xi. Sed illa tamē
præteritum in ui. mittunt quæ in præſenti tēporis indicatiui modi. u. ante no/
uiſſimā litteram habent. Vt tribuo tribui: ſtatuo ſtatui: minuo minui. imbuo imbui ob/
ruo obrui. Ex his duo notantur tantum quæ in xi. mittūt præteritū. fluo fluxi. ſtruo ſtru
xi. Et quæ in lo ſyllabam exeūt in præſenti. nihilominus præteritū in ui: mittūt: ut uolo
uolui. nolo nolui. colo colui. conſulo conſului. Alo alui. Pauca præterea i eandē extremi
tatem mittunt præteritū quanꝗ præſens ſimile ſupioribus habeant. tremo tremui. gemo
gemui. fremo fremui. cōpeſco cōpeſcui. necto xui. ſterto ſtertui. pecto pexui. texto texui
ſeneſco ſenui. gigno genui. increbeſco iucrebui. nam icrebo nō iuenit᷑. Et ſi qua ex his cō
ponuntur. Vi ſyllaba terminātur in præterito hæc ſola ſperno: ſpreui: ſterno ſtraui
cerno creui. ſero ſeui: tero triui. paſco paui. quæro quæſiui. lino liui. quieſco qeui. cupio
cupiui cōſueſco conſueui. peto petiui. ſapio ſapiui. In di præpoſita conſnante i præ
terito deſinunt quæ in præſenti. do. ſyllaba terminantur præcedente. n. littera: ut ſcādo
ſcandi: aſſcendo aſſcendi. deſcendo deſcendi. offendo offendi. pādo pandi: prendo prē/
di mando mandi. Tria enim in præterito amittūt: fundo fudi. linquo liqui. ſcindo ſcidi
Sic lucanus ait. Scidit & in medias fecit ſibilator a terras. Et quæ minus una ſyllaba ꝓfe
runtur: ꝓducta prima ſyllaba in præterito quæ i præſenti corripitur: ut Capio: cœpi. Ia
cio ieci. fugio fugi: fodio fodi. Pauca præterea eandē clauſulam habent nouiſſima littera
præſentis temporis i. ideſt cōuerſa. uinco uici. rumpo rupi. ſoluo ſolui: cudo cudi: uoluo
uolui. In ſi præteritum mittūt ſyllabā uerba quæ in præſenti. do uel mo. ſyllabis ter/
minantur ſi ſit natura longa penultima: ut ludo ſi. lædo læſi. cædo ceſſi. plaudo plauſi.
trudo truſi. rado raſi illido illiſi. allido alliſi. promo prompſi. ſumo ſumpſi. demo dēpſi.
reſumo reſumpſi. Et primo quāuis correpta ſit penultima i eadem ſyllaba exit: Et ꝗdꝗd
ex eo componitur: ut præmo preſſi. exprimo expreſſi. comprimo compreſſi: & quæ i bo
uel i. po. ſyllabas deſinunt: ut ſcribo ſcripſi. nubo nupſi. ſcalpo ſcalpſi. repo repſi. ſerpo
ſerpſi. ſculpo ſculpſi. Præter hec pauca ſunt quæ non eadē extremitate finiuntur i præ/
ſenti: præteritum tamen i ſi. ſyllaba mittūt. ſpargo ſparſi. mergo merſi: mitto miſi: uro
uſi: temno tempſi. contēno ſi. cōcutio concuſſi. gero ſi. Et ſi qua ex his i compoſitam fi/
gurā tranſeunt. In. xi. ſyllabam in præterito deſinūt. Verba quæ in præſenti. go. ſyllaba
terminantur: ut cingo cinxi. pingo pinxi: ſugo ſuxi. afligo aflixi. ꝑgo pexi. rego rexi. dili
go dilexi: intelligo intellexi. fingo fixi. tego texi. Excipiuntur tria in go: deſinētia quæ in
ſuperioribus notauimus. Et alia quattuor quæ nō in xi. ſed in gi mittūt præteritum tan/
go tetigi. frango fregi. lego legi. ago egi. Et ſiqua ex his componuntur ſimplicium formā
ſequuntur: his ſimile eſt. Impingo: quod impegi facit præteritum. Præter hæc in. xi. præ
teritum mittunt. uiuo uixi. coquo coxi. meio minxi. illicio illexi. aſpici aſpexi. flecto fle/
xi. duco duxi. dico dixi. ueho uexi. traho traxi. ſunt tertie cōiugationis uerba quæ primā
ſyllabam in præterito duplicant: quæ omnia ſubiecta ſunt: ut pello pepuli. tango tetigi.
fallo fefelli pendo pependi. tendo tetendi. pungo pupugi. ſed & punxi dicimus. tūdo tu/

tudi.cado cecidi:cædo cecidi.pario peperi.cano cecini diſco didici.poſco popoſci.parco:
peperci.facit & parſi.curro cucurri.pedo pepedi. Hæc adiunctis præpoſitionibus non
eodem modo proferenda ſunt:nam duplicatam in ſimplici figura ſyllabam in compoſi/
tione amittunt. Dicimus enim ſic expendo expendi decurro decurri.refello refelli. com/
pello compuli.concido concidi. Sed ex his duo ſola præpoſitionibus adnexis in ſuo ſta/
tu manent diſco & poſco: Nam dedici & depopſci faciunt præteritum. Cano autem
neutram regulam ſequitur concinui facit:Et ſi qua compoſita in eadem coniugatione.
Quoniam nouiſſimam ſyllabam geminant in præterito illa uidelicet quæ ado uerbo pri
me coniugationis componũtur.condo condidi.reddo redidi.trado tradidi. ſubdo ſub/
didi.prodo prodidi.addo addidi.abdo abdidi. Similiter proferuntur credo credidi uen
do uendidi.Excepto circundo dedi quod ſecundam perſonam facit:circundas & eſt pri/
mæ coniugationis.

De quarta coniugatione

Varta coniugatio uel tertia producta quam imperatiuus modus prodit litte/
ram in fine conſeruat præteritum perfectum in ui. ſyllabam mittit uel in du/
plicem.ii.ut audio audiui.uel audii.munio muniui.uel munii. ſeuio ſeui uel
ſeuii.linio liniui uel linii. mollio molliui uel mollii.finio finiui uel finii. pu//
nio puniui uel punii:ſopio ſopiui uel ſopii.actio actiui uel actii. ſcio ſciui uel ſcii hinnio
hiniui uel hinnii.Exeo ui uel exii. Inio iniui uel inii. Cætera his ſimilia:pauca in xi exeũt
& ſunt hæc fere ſarcio ſarſi.fartio farſi.haurio hauſi.ſepio ſepſi.ſentio ſenſi. Alia in.xi.
ſola hæc ſãxio ſanxi.fulcio fulxi.uicio uixi.unum inuenitur quod primam ſyllabam in
preſẽti corripit in præterito producit.uenio ueni.Et compoſita ex eo ĩ hunc modum ꝑ/
feruntur:aperio aperui.cuius compoſitum diſſẽtit repperio repperi.in has fere ſyllabas
omnia uerba quartæ coniugationis norma complectitur in præterito deſinũt: ſed ne q̃d
ambiguitatis poſſit eſſe lectoribus nõ diſſimulabimus.de illis dicere: quæ ratione refra/
gantur:ſunt enim uerba quæ in perſonis deficiunt:& imperſonalia dicuntur. alia ĩ mo/
dis.alia in temporibus alia coniugationibus.alia participiis:de his exponemus: & pri/
mum de imperſonalibus quæ aut ſunt ſecũdæ coniugationis aut tertiæ quãtum ex ter/
tia perſona contemplari licet eorum:alia accuſatiuum trahũt:ut pudet:tedet.piget:pœ
nitet:miſerat:decet.alia datiuum ut licet:liquet:libet. Vnum eſt quod caſu nõ indiget:
oportet:& omnia præteritum inuit.ſyllabam mittunt:ut puduit:piguit: pœnituit:licu
it:libuit decuit. Præter tria quorum duo deficiũt in præterito:liquet:& tedet:unum qua
ſi paſſiuam habet declinationem miſeret nam miſertum eſt dicimus:licet tamen & libet
ad hanc ſimilitudinem proferri poſſunt:licitum eſt:libitum eſt. Et tedet in compoſita fi
gura perteſum eſt. Tertiæ coniugationis Imperſonalia datiuum caſum aſſumunt.ut cõ/
tingit: euenit.accidit:expedit. Quædam prime coniugationis imperſonalia reperiũtur
ut iuuat præſtat:quæ & aliter declinari poſſunt:ſed omnia tam in futuro imperatiui mo
di quam infinitiui:nec non etiam gerundiis participialis participiis utriuſq; temporis de
ficiũt: Defectiua ĩ modis ſunt hæc. Queſo quod primam perſonam habet indicatiui
modi dumtaxat:licet quæ fere lectum ſit apud Saluſtium & tulium. Ouat.ifit.hæc quo
que tertiam perſonam habẽt ſolam.ſed ouat participium facit præſẽtis tẽporis ouans cũ
ĩ difinitiõe uerbi deficiat. Similiter auſim:& perdiũt pro perdũt dicũt:& inquam ĩ primã
perſonam cõtra morem omnium profert:utrunq; numerum modi ĩdicatiui præſentis tẽ
poris inquam imperatiuum numeri ſingularis habet tãtum:nam ĩ quæ apud terẽtium le
ctum eſt:aio præſẽs & præteritum imperfectum habet tãtum. Faxo futurum tempus tã
tum uelut alii promiſſiuum modũ oſtẽdit. Salue ſaluete.imperatiui modi ſecũda pſona
utroq; numero lectũ ẽ:& ĩfinitiui modi præſẽs tẽpus ſaluere:Cedo &.aue ſimiliter & im

peratiuí perſonam habent numeri ſingularis.cedo etiam numeri pluralis lectũ eſt apud
Plautum cedite mihi pro dicite.Et in coniugationibus & in preterito deficiunt hæc:Fe/
ro fers præteritum facit tuli Sum es eſt fui:ferio is percuſſi:tollo tollis ſuſtuli facit. Edo
es edidi:hoc infinitiuũ præſentis temporis non in.re.ſyllabam ſed in.ſe contra morẽ om
nium mittit.eſſe.enim dicendum eſt:Volo uis uolui:hoc quoq; incertæ eſt coniugatĩóis
& in futuro imperatiui & infinitiui modi deficit.& gerundiuis uel participialibus quæ ſu
pina alii dicunt:meto meſſui nàm aliter proferri non poteſt:pelleo:fiſto:ſimiliter & gliſ
co & quatio nullum habẽt præteritum.

Memineris tũ ĩchoatiuæ formæ uerba qa ĩ præterito pfecto deficiũt. De pticipiis.

Articipiis carent Verba alia præſentis tẽporis alia futuri:alia utriuſq; impræ/
ſenti itaq; deficit Sum & quæ ex eo adiectis præpoſitionibus componuntur.
Præter duo abſens & preſens:Quæ a uerbis abſum & preſum ueniunt:Et eo
uerbum in participio nominatiui caſus numeri ſingularis deficit in ceteris re/
cte declinatur Compoſita quedam etiam nominatum habent ut preteriens abiens:futu
ri temporis participia nó habẽt in primis. Verba formæ Inchoatiue ut horeſco:Caleſco:
& his ſimilia.Deinde omnia ſecunde cóiugatĩóis:quæ ſunt generis neutri & ĩformã trã/
ſeũt Inchoatiuã:ut horeo:caleo:tepeo:niteo:pateo:ſtupeo:ſplẽdeo:uigeo:uireo:rigeo:
floreo:paueo:rubeo:tabeo:madeo:tumeo:ſileo:paleo:ferueo:timeo: lateo: nam & hæc
aſſũptis prepoſitionibus faciũt ĩchoatiua:ut pertimeſco:& diluceſco. Valeo tãtum cũ fa
ciat cóualeſco.In participio futuri tẽporis minime deficit:nã ualiturus dicẽdum eſt.Sũt
alia preterea q̃ nó trãſeunt in formam ĩchoatiuã eiuſdẽ cóiugatĩóis & generis: & nihilo/
minus in participiis temporis futuri deficiũt.ut egeo:mereo:palleo:calleo:ſtudio:preter
hec & uolo caret participio futuri temporis:ut nolo.Et que ex illis componũtur: Simili
ter & metuo fluo:ſitio:tremo:ſeuo:ſereo:algeo:diſco:paſco.furio. Quæ uerba primiti/
ua futuri temporis participiis carẽt.Similiter carẽt participiis ĩperſonalia omnia de qui/
bus ſuperius docuimus:& defectiua illa uidelicet quæ ordine declinari nó poſſũt:ut aio:
quæſo:inquam:faxo:ſalue:aue:cedo.& poſſum ſimiliter & ſoleo.Sũt uerba quæ prima
perſona cófuſa habent̃:quorum ſignificationẽ ſecunda perſona cóiugationis diſcernit:
dico as.correpra priore ſyllaba dico cis.producta:fundo fundas:fundo dis: uolo uolas:
uolo uis.appello appellas:appello appellis.compello cópellas cópello cópellis.mãdo as:
mãdo is.Sũt alia quæ ex diuerſa forma preſentis tẽporis ĩ præterito cófũdũt̃ : paueo ui.
paſco paui.cerno creui:ereſco ui:acuo acui.aceo acui.lugeo luxi.luceo xi.pẽdeo pepẽdi.
pendo pepẽdi.frigeo frixi.frico frixi. Sũt q̃ idem habẽt præſens & preteritũ pfectũ hec ſo
la.Odi:noui:cepi:memini:pepigi:hæc ĩ iperatiuo modo preteritũ memini quod memẽ
to facit deficiũt & ĩ futuro & in ĩfinitiuo modo & ĩ ſupinis.nec nó etiã & ĩ participiis utri
uſq; tẽporis Vnũ ex his odi duo participia facit:præteriti tẽporis figuræ cópoſite exoſus
& peroſus.Sũt alia q̃ in oĩ declinatĩóe ſecũde ſũt cóiugatĩóis:& in ĩfinitiuo quaſi tertie cor
reptæ proferunt̃.Fulgeo infinitiuũ fulgere facit:ferueo feruere:obſido obſidere.

De Paſſiuis.

Erba tam paſſiua q̃ deponẽtia nec nó etiam communia cuiuſcunq; ſint cũiuga
tionis præteritum perfectum in has ſyllabas mittunt in: tus: in ctus:in fus: in
xus:adiuncto in omnibus ſum uerbo:ut amor amatus ſum:doceor doctus ſũ:
patior paſſus ſum:nitor niſus ſum.Notantur pauca quæ in præterito deficiũt
paſſiua qdem hæc feror :ferior:tollor:faciũt eni præteritũ latus ſum:ictus ſum ſublatus
ſum:Poſcor nanq; hoc quoque deficit:in præterito poſtulatus ſum : arguor coniunctus
ſum ſimiliter & metuor & timeor nullũ habet præteritum perfectũ.Deponẽtia uero hec

Veſcor fruor.medor:liquor:reminiſcor quæ in præterito ſic proferũtur:paſtus:ſũ: poti/
tus ſum:medicatus ſum:liquefactus ſum:recordatus ſum: Quæ ab alio præſenti ueni/
unt:ſed ad ſupplemẽtum declinationis defectiuis accõmodãtur ſunt quedã deponẽtia in
certis cõiugationibus hæc ſola: Potior:orior.nã in ſecũda perſona numeri ſingularis ter
tiæ productæ ſunt hoc eſt quartæ cõiugatiõis & præſẽti tẽpore ĩfinitiui modi:oriris.enim
& potiris etiã oriri & potiri dicimus. Reliqua ad exemplum tertiæ correptæ declinantur.
Sunt alia quæ ex diuerſo ueniunt preſenti & in præterito cõfunduntur:ut patior paſſus
ſum:pandor paſſus ſum:ut apud Virgilium Crinibus iliades paſſis. Item uetor uerſus
ſum:ut apud eundem. Et uerſa puluis ĩſcribitur haſta. Sunt alia imperſonalia quæ a ſũ/
ptis præpoſitionibus ablatiui caſus declinãtur:& a uerbis neutri generis figurãtur uel ac
tiuis quæ datiuũ caſum inſerie orationis admittũt:ut ſedet̃:ambulatur: ſtatur: pugnat̃
itur:ſtudetur. Veniũt enim ut dictũ eſt a neutris ſedeo:ambulo.ſto:pugno:eo: ſtudeo.
His enim græcorum iactantiã ſiqua de copia ſermonis exercent:refutauimus quod nec
propria nequeũt explanare:ſimiliter nocet̃ & ſuadet̃ & dat̃ proferimus: quæ in actiua
ſpecie datiuo caſui iunguntur. Sũt quæ in participiis deficiũt: Vt fruor:medeor:& reor:
quod de præterito tamen habet participium & in præſenti & in futuro deficit. Item na/
ſcor futuri temporis participio caret. Et imperſonalia ſicut in actiua declinatione partici
pia nulla habent:niſi poetica uſurpauit Licentia:ut regnata percuſſa pugnata futuri ut
uigilanda uiris & his ſimilia: Finis.

Phocæ clariſſimi gramatici ars de nomine & uerbo fœliciter explicit.

PRISCIANI CESARIENSIS CLARISSIMI GRAMMATICI EPITOMA

Mnia nomina quibus latina utitur eloquentia quinq; declinationibus infle/
ctuntur:quæ ordinem accaperũt ab ordine uocaliũ formantiũ gtõs. Prima
igit̃ eſt declinatio cuius genitiuus ſin in.æ diphthongon deſinit ut hic poeta
huius poetæ: Secumda eſt cuius genitiuus ſin in.i.productum deſinit ut do
ctus:huius ti. Tertia in is breuem ut hic pater huius patris: Quarta in us pro/
ductam ut hic ſenatus:huius ſenatus. Quinta in ei diuiſas ſyllabas:ut hic me
ridies:huius meridiei.habet ergo primæ declinationis:nominatiuus litteras terminales
duas.a.&.s.terminationes uero tres.a.as.es.ꝑductas ut hæc ſyllaba huius bæ.hic æne
as huius æneæ.hic anchiſes:huius anchiſe.i.a. deſinẽtia ſeu græca ſint ſeu latina:maſcu
lina ſeu fœminina uel cõmunia prime declinationis ſũt.ut hic citharisſta huius cithariſte
hic ſcriba huius ſcribe.hæc caliopea huius caliopeæ: hec regina huius næ.hic & hæc ad/
uena huius aduenæ. Excipiũtur nouẽ nõia mobilia.una:ulla:nulla:ſola:tota:alia: alte/
ra:utra:neutra. quæ declinationem pronominũ habent:in ius terminãtium genitiuos
quomodo ea quæ ex his compoſita ſunt:ut aliqua:nequa:ſiqua. Neutra uero in a græca
tertiæ ſunt declinationis:gtũs enim græcus tos in tis couuertũt apud nos ut hoc poema:
huius poematis:emblema:tis.toreuma.tis. Litterarũ uero nomina tã apud græcos quã
apud latinos in declinabilia ſũt ut & neutra. ut.α: β. a.b. In as uero uel in es græca quæ
apud græcos in ου.diphthongon terminãt genitiuũ primæ declinatiõis ſunt: apud lati/
nos.ut.ὁλύσιαςου hic lyſias huius ſiæ:αντηςου hic antas huius antæ. ο πρίαμιδησόυ
hic priamides huius dæ. Sciẽdũ eſt ãt ꝙ ſi patronymicoꝝ forme inueniãt̃ ꝓpria nõia ſe/
cũdum tertiam declinationem magis ueteres ꝓferũt ut hic thucidides huius didis hic eu
ripides huius pidis. Similiter ꝓferũt eiuſdẽ terminationis barbara ut hic tygrães huius
nis.hic mithridates huius tis.hic ariobarzanes huius ariobarzanis:& ĩ aliis qbuſdã græ
cis auctoritate idẽ feciſſe auctores ĩueniũt̃.ut hic orõtes huius tis. Secũda declinatio ter
minales tres habet litteras.r.s.m.terminationes uero ſex.er.ir.us.eus.um.er.ut ſacer.

ir:uir:ur ut ſatur.us ut magnus:eus:ut tydeus:um ut templũ. In er deſinẽtia ſi a græcis
ſint ῥόσ iter cõuertentibus apud nos & quare fœminina ex ſe faciũt in a deſinẽtia & quae
ſ.&.t.habẽt ãte er niſi ſint poſſeſſiua ut cãpeſter:ſilueſter:ſecũdae ſũt declinatiõis ut hic
menãder huius dri:hic alexãder huius dri:tener ri:ſacer cri:faciũt.n.tenera ſacra:hic ole
aſter:huius ſtri:hic apiaſter huius ſtri:excipit͛ hic. Sequeſter huius ſtris:quod q̃uis ter/
tiæ declinatiõis ſit tãtum fœmininum in a facit ut hec Sequeſtra:q̃uis uetuſtiſſimi ſecũ/
de declinatiõis rationabilius hoc protulerũt ut hic ſequeſter huius ſtri:Alia uero oĩa in er
deſinẽtia tertie ſũt declinatiõis ut hic pater huius tris:& haec mulier huius ris:hic & hec
pauper ris:hoc tuber huius tuberis:excipiũtur puer ri:Socer ſoceri:fiber fibri:cãcer cri:li
ber libri:culter cultri:faber bri. In ir.duo iueniũtur maſculina ſecũde declinatiõis:ut hic
treuir ri.quod eſt gẽtile:& hic uir:huius uiri:& ex eo cõpoſita ut leuir:duumuir.triũuir:
ſemiuir. Preterea neutra duo iueniũtur in ir:unũ tertiae declinatiõis ut hoc gadir. huius
diris nomẽ ciuitatis:& hoc ir.quod græci θέναρ dicũt:ĩdeclinabile. In ur uero unũ maſcu
linum cuius fœmininum ĩ a deſinit iuenitur ſecũde declinatiõis:ut hic ſatur ri:Alia uero
omnia tertiae ſũt declinatiõis:ut hic furfur huius furfuris τοπίτυρον.hic & hec fur furis
φωρος hoc ſulfur ris. θεῖον. In us correptam.s.uel.t.uel.x.antecedẽtibus ſi ſint re/
rum ĩcorporalium uocabula maſculina ſũt & quarte declinatiõis:ut hic riſus huius riſus:
hic uiſus huius uiſus:tumultus metus. Sexus luxus:ſimiliter quarte declinatõis ſũt quae
ex his cõponũtur ut hic Senatus a ſenibus & natu huius ſenatus:& quae cognominatim
ex his prolatis fixa ſũt:ut magiſtratus huius tus. ὁ ἄρχων τοῦ ἄρχοντος:καὶ ἡ ἀρχὴ hic
exercitus:huius tus. ὁ στρατὸς τοῦ στρατοῦ καὶ ἡ ἄσκησις hic ſaltus τὸ ἄλσος καὶ ἡ
ἅλησις: huius tus:eiuſdem preterea quarte ſũt declinatiõis quaedam quae cum ſint fi
xa intus deſinũt aliqua precedẽte cõſonãte in eadem ſyllaba ante.t.poſita ut hic fluctus
huius fluctus: hic quæſtus huius queſtus:hic rictus huius ctus: Excipitur lectus. ἡ κλίνη
ti. Nam ĩniuſtus facit ĩiuſta. Similiter quarte ſũt declinatiõis quae per ſincopã a ſupradi
ctis ĩcorporalibus proferũtur:ut portatus portus:arctatus arctus:arcitus a uerbo arceo:
artus. Laqueatus.lacus.uultus quoq; ipſa res eſſe uidetur a uerbo uolo.quomodo a colo
cultus. Alia uero omnia ſupradictæ terminatiões nomina maſculina ſũt ſecũde declina/
tiõis:ut hic bonus huius boni.humerus ri.uẽtus ti.quamuis uideat͛ hoc quoq; ſimile eẽ
in corporali quod a uerbo uenio naſcit͛ ex quo compoſitum eſt aduẽtus. Sãctus cti.ſom
nus ni.excipiũtur gradus. Sinus currus:ficus.quod eſt uitiũ corporis & tonitrus:& cor/
nus.quæ etiam neutra ſũt in.u.deſinẽtia:& unum tertiæ declinatiõis:ut hic lepus huius
leporis. Nam ſpecus & penus tam maſculini quam fœminini & neutri generis iueniũtur
& ſecũde & tertiæ & quartæ declinatõis.ut hic penus huius peni:& hoc penum huius pe
ni.& hoc penus huius noris:& hoc penu huius penu. Similiter hic ſpecus huius ſpeci.&
hæc ſpecus.huius ſpeci:& hoc ſpecu huius ſpecoris:& ſpecum huius ci. In us correptã
deſinẽtia fœminina ſi ſint propria uel appellatiua aut græca in os deſinẽtia apud græcos
uel arborum nomina ſecũde ſunt declinatiõis:ut Tyrus huius tyri. Gyprus huius cypri.
arctus arcti.pylus pili.cupreſſus cupreſſi.pyrus piri.arbutus arbuti.pinus pini:alnus al
ni. Excipiuntur quinq; nomina quæ tam quartæ quam ſecũde declinationis inueniun
tur:ut quercus:laurus:pinus cornus:ficus:& unum tertiæ declinationis:ut hæc uenus
ueneris. Alia uero omnia in us.correptam deſinentia fœminina quarte ſunt declinatio
nis ut hæc manus.nurus.ſocrus porticus.anus. Excipiuntur aluus alui.& humus hu/
mi.& hæc domus huius domui.uel domus:& hæc colus huius coli uel colus. Neutra in
us deſinentia ſeu producta ſeu correpta tertiæ ſunt declinationis & in ris terminant geni
tiuum:ut ius.iuris.plus.ris. munus.ris. pondus.ris. pectus pectoris. corpus corporis.

maius:ioris.minus.ris. Excipiũtur pelagus:gi. quod græcũ eſt & uulgus gi quod & maſculinum eſt: & Virus:ri. & pus indeclinabile. Itẽ in us correptã cõmunia duo íueniũtur tertiæ decliatióis ut hic & hæc & hoc uetus:ueteris. hic & hæc ligur:liguris quod ẽ gẽtile & duo monoſyllaba quæ producuntur in ntó:ut hic & hæc ſus:is. grus:uis. Nã mus:ris dictum eſt a græco. .mutauit υ í u. longam. Nullum enim latinum nomen maſculinum in. us. productam deſinit. græca igitur in us productam ſi apud græcos in dos finiunt: genitiuum apud latinos dos in dis cõuertũt per eundem caſum ut.
hic œdipus huius:œdipodis. hic melanpus huius melampodis. Latina uero quæ in ſupradictam ſyllabam in us. productam deſinunt ſine dubio fœminina ſũt & tertiæ declinatióis ut hæc ſeruitus huius ſeruitutis. ſenectus:tis. iuuentus: tellus: ſalus palus: & que de eorum & aliorum nominum ultimis & penultimis ſyllabis græcorum. Latius in ſexto de nomine libro docuimus. In eus deſinẽtia greca ſũt tãtum & ſecũdæ declinationis ut hic tydeus huius tydei. orpheus. orphei. Oyleus:oylei in um deſinẽtia oĩa ſecũdæ declinationis ſũt ut hoc templum huius templi. palladium:dii pallatiũ:tii.

Ertia decliatio habet litteras terminales: decem. a e. o. c. l. n. r. s. t. x. a. ut poema e ut ſedile. o :ut uirgo. c. ut lac:lactis. l. ut ſol:n. ut numẽ. r. ut orator. s. ut ciuitas: t ut caput. x. ut hic & hæc & hoc felix i. a. neutra & in e correptã & in omnia tertiæ ſunt declinatióis ut hoc toreuma huius tis:hoc monile huius monilis. Sedile: ouile caro & hæc uirgo:hic & hæc homo. excipitur hoc cepe quod aptotum eſt dicitur tamẽ & hæc cepa huius cepæ in:c. uel. l. uel. n. uel. t. uel. x. deſinẽtia omnia tertiæ declinatióis ſũt ut hoc. alec:huius:cis. conſul:lis. titan nis. Sinciput:tis. falax:cis. In er deſinẽtia ſi nõ ſũt ſecundæ declinatióis de qua ſuperius docuimus ſine dubio tertiæ ſũt ut hoc boſtar:ris. augur:ris:ager:ris:hæc ſoror ſororis. hic & hæc felicior:ris. hoc laquear:ris. In. s. uero deſinẽtia í quinqꝫ declinatióibus íueniũtur per antecedẽtes igitur per uocales ea diſcernamus. In as deſinẽtia latina quidem omnia ſũt tertiæ declinatióis Græca uero quæ in os terminãt genitiuũ apud græcos ut hic Mecenas:tis:arpinas:tis:ciuitas:tis:pietas:tis hic athlas:tis. hæc palas:dis. In es correptã omnia ſũt tertiæ declinatióis:ut hic miles:tis hæc ſeges:tis. hic & hæc teres:tis. In es ꝑductã græca quidẽ quæ genitiuũ græcũ in ουσ uel í εοσ terminãt tertiæ ſũt declinatióis ut uel ουσ. hic ermogenes huius ermogenis. hic Eteocles huius:clis. Latina uero ſi ante. s. i. habuerint quite ſũt declinatióis: ũt facies:ciei. ſeries:riei dies:diei. Excipiũ quies:tis. cuius cõpoſitũ requies:tis: & requiei:facit gtũm. Alia uero oĩa tertiæ ſũt declinationis ut hic ulyxes:huius ulixis. hic uerres:ris. hæc cedes:dis. Nubes:bis. amnes: hic & hæc heres: huius:dis. præſes. hic & hæc locuples:tis Excipiũt rex:rei: & ſpes ſpei. plebes. bei. quod & pleps bis dr̃. In is. oĩa tertiæ ſũt declinatióis:ut hic collis huius collis. Sannis. huius nis:hæc neapolis:huius:lis. dis:tis:hic & hæc utilis. In os quoqꝫ correptã oĩa latina in os ꝑductam uel in us græca ſũt declinatióis:ut hic flos:floris. nepos:tis. dos:tis. hic & hæc cuſtos:dis hic heros:is. hermos:is. Sed de penultimis & eoꝝ alioꝝ omnũ í ſexto de noíe libro. Latius ut ſupradictũ eſt íuenies. In æs uel í:aus. diphtógó deſinẽtia: & oĩa quæ í duas cõſonãtes deſinũt tertiæ ſũt declinatióis:ut hic pares:huius dis:hoc æs : huius æris. fraus: dis: laus dis. ars tis. mons montis:

Vuarta declinatio terminales litteras duas habet. s. &. u. terminatiões uero ſimiliter duas. us. &. u. In us. quidẽ maſculinoꝝ uel fœmininoꝝ. In. u. uero. neutroꝝ ut hic uultus. huius uultus. hec manꝰ huius manus. hoc cornu:huius cornu hoc gelu huius gelu. hoc genu:huius genu. Sed í us. terminatoꝝ regulas ſupius tractauimus quando de ſecunda docebamus declinatione. In. u. uero deſinentia neutra inueniuntur

ideclinabilia in ſingulari numero.in plurali uero ſecūdū quartā declinationē inflectūtur

Vinta declinatio unam habet terminationem in es productam de qua ſuperius oſtendimus quando de tertia declinatione diſſerebamus ut hic meredies : huius diei.hæc ſunt de obliquis caſibus quintæ declinationis.

Rimæ declinationis gtiūs & dtiūs ſingularis in.æ. diphthongon deſinū:ut huius poetæ:huic.tæ.actūs ı̄ am:ut hunc poetā uoctūs & abltūs in.a:ut.o.poeta:& ab hoc poeta. Ntūs & uocatiuus plurales ı̄.æ. diphthōgon ut hi &.o.poetæ. genitiuus in aꝝ.ut hoꝝ poetarū.dtūs &abltūs in is ut his & ab his poetis.& fœminina mobilia duū generꝝ quæ naturaliter mobilia ſunt differentiæ cauſa notantur ut deabus:filiabus natabus:equabus:aīabus:aſinabus:mulabus.actūs in.as.ut hos poetas.Sciendū eſt tamē ꝙ in græcis nominibus eſt quando græcis utuntur terminationibus auctores per diuerſos caſus tam ſingulares quam plurales:ut huius familias gtūs caſus:latinus huius familiæ

Ecundæ declinatiōis gtūs in.i.deſinit ut hic magnus huius gni dtūs & abltūs ı̄.o productā ut huic & ab hoc magno.actūs in.um.ut hunc magnū:niſi neutra quorū actiūs ubiqꝫ ſequit᷑ ſuū nominatiuū ut hoc pelagus:hoc laquear uoctūs quādo ntūs ı̄ er.uel ı̄.ū deſinit ſimilis erit ei.ut hic uir:&.o.uir.hoc tēplū & o tēplū qñ uero ı̄ ius finit᷑ ntūs.ſi ſint ꝓpria noia abiecta.us.fit ntūs.ut Virgilius.o.uirgili hic terētius o.terēti.ı̄ aliis uero nominibus terminātibus mutatiōe.us.ı̄.e.fit uoctūs ut magnus.o.gne Socius:o.cie.inuenit᷑ unū nomē.ut filius.o.fili.& o filie.duplici ꝓlatū uocatiuo ueteres tamē aliquādo aut metri uel euphoniæ cauſa nominatiuis utunt᷑ pro uocatiuis.In eus.deſinētia græca ſunt tamē & uocatiuū ſeruant græcū:quō & actūm ut hunc orphea : Et hoc frequētiſſime in omnibus græcis nominibus ı̄uenies quādo dicimus i multis caſibus fieri ntūs & uoctūs plurales ſecūdæ declinatiōis per.i.finiuntur:ut hi &.o.magni. Neutra autē tam eius quā aliarū declinationū in quibus inueniūtur nominatiuum accuſatiuū & uocatiuū pluralē in.a.termināt quomodo fit apud græcos:gtūs pluralis ab ablatiuo ſingulari addita rum profertur ut ab hoc magno:horum magnorum datiuus & ablatiuus in is.ut his & ab his magnis.accuſatiuus in os.ut hos magnos.

Ertiæ declinatiōis gtūs ı̄ is correptā deſinit:ut hic rex huius regis. dtūs ı̄.i.ut huic regi:actūs ı̄ plerisqꝫ ı̄ em exit:ut hūc regem:ı̄ paucis uero ı̄ im ut hūc tyberim:hāc reſtim:puppim:turim:ſitim:de quibus ı̄. Vii.de nomı̄e libro Latius expoſuimus.uocatiuus ſimilis eſt nominatiuo:ut hic rex o.rex.ı̄ græcis autē nominibus licet uocatiuo uti græco ſicut ſuperius dictum eſt:ut tybri pater ablatiuus in quibuſdā p.e.correptam ut ab hoc rege.ı̄ quibuſdam per.i.ut tyberi:ı̄ quibuſdā per e.& per.i. ut a fœlice uel fœlici.ntūs actūs & uocatiuus plurales tertiæ declioatiōis .i.es.productam deſinunt ut hi & hos & o.reges:ı̄ quibuſdam actīs ēt.is finitur ut hos & has oēs uel oīs gtūs pluaralis plerūqꝫ ı̄ um.nō antecedēte.i.ut a rege regū ı̄ ꝗbuſdam antecedēte.i.ut horū montiū de ꝗbus ı̄. Vii.de noīe libro docuimus.dtūs et abltūs ı̄ bus ut his et ab his regibus.

Vartæ declinatiōis gtūs ſingularis ı̄ us ꝓductā deſinit ut hic ſenatus huius ſenatus dtūs ı̄ ui.ut huic ſenatui.actūs ı̄ um.ut hūc ſenatū:uoctūs aūt ſimilis ē ntō ut.o. ſenatus.abltū ı̄.u.ꝓductā ut ab hoc ſenatu eiuſdē declinatiōis ntūs pluralis actūs et uoctūs ı̄ us productā ut hi et hos et o.ſenatus gtūs ı̄ uum ut hoꝝ ſenatuū.datiuus et ablatiuus in bus ut his et ab his ſenatibus.

Vintæ de.gtūs & dtūs ſingulares ı̄ ei diuiſas ſyllabas ꝓferūt᷑:ut huius & huic diei actūs ı̄.m.ut hāc rē.uoctūs ſimilis eſt uoctō ut o res.abltūs ı̄ e ꝓductā ut ab hoc re ntūs actūs & uoctūs plurales eiuſdē decliātiōis ı̄.es. ꝓductā exeūt ut hæ & has & o res.gtūs pluralis adiecta. rū.ſyllaba.ablatiuo ſingulari ut ab hac re haꝝ rerum : datiuus

& ablatiuus ī bus ut his ab his rebus: & hoc quidē cōpendii cauſa ad inſtruendos pueros
ſufficiat ī præſenti dixiſſe perſpicationē autem regulā & rationem tam penultimarū ſyl/
labarū quam ultimarum quæ ad omniū ptinēt nominū declinationes ī. Vii. libris quos
de nomine ſcripſimus diligētius īuenire licet & maxīe ī. Vi· & ī. Vii. q de nominatiuo &
obliquis caſibus compoſiti multorum teſtimoniis nittuntur auctorum.

Ronomina de qbus nulla dubitatio ē. ſūt apud latinos. xv. primitiua quidē. viii
ſunt huius prīæ pſonæ: unum ego & ſecūdæ unū. tu. tertiæ uero ſex: ſui. ille. ipſe
hic: iſte: is deriuatiua. Vii. meus: tuus: ſuus: noſter: & ueſter: noſtras: & ueſtras:
habēt ergo primitiua duas decliātiones deriuatiua uero duas uel tres. una qdem primiti
uoꝝ ē decliātio quæ tā gtūm q̄ datiuū ī. i. terminat actūs & abltūs ī. e. productā ut ego tu
mei: tui: ſui: mihi: tibi: ſibi: me: te: ſe: ame: ate: aſe. uoctūm. n. ſecūda tātū hēt pſōa q ſimi
lis ē noīatiuo ut tu. &. o. tu. pluralis prīæ & ſecūdæ pſonæ ſimiliter declinant̄. Nā tertiæ
ꝓnomen ſuprapoſitū. i. ſui. quod noīatiuum nō hēt cōmune ē utriuſq; numeri. nos: uos
noſtrū uel noſtri. ueſtrū uel ueſtri nobis uobis. nos. uos. a nobis. a uobis. ī plurali aūt nu/
mero ſecūda tantū habet pſona uocatiuū q ſimilis ē noīatiuo & actiō. ut. o. uos ideo aūt
ſui nomīatiuū nō habet qa nec apud græcos habet hoc aūt ī libro q eſt de ꝓnomīe latius
tractauimus. Altera uero decliātio ē ī reliquis quinq; primitiuis quoꝝ gtūs ī. ius. dtūs in
i. deſinit p tria genera actūs aūt ablatiuus ſingulares & oēs caſus plurales in maſculino q
dem & neutro ſecūdæ declinatiōis nominū terminatiōes ſeruāt. ī fœminino uero prīæ ut
ille: illius: illi: illa: illius illi: illud: illius: illi: illum: illā: illud. Neceſſe eſt enī neutra nomīa
noīatiuū accuſatiuū & uocatiuū ſimiles habere: ab illo: ab illa: ab illo: illi: illæ: illa. Notā
dum eſt tamē q; hic & hæc: & hoc: huius: huic: datiuū ſemp ī. c. terminat differētiæ cau/
ſa propter hui iteriationē: A ſeptē autem deriuatiuis: quiq; quidē ſecūdū mobiliū nomi
num regulā declinātur. i. maſculina & neutra ſecūdæ declinatiōis fœminīa uero primæ
& ſūt hæc. meus: tuus: ſuus: noſter: &: ueſter. Reliqua uero duo. i. noſtras. & ueſtras: cō
munia ſunt: & tertiæ: declinatiōis: ut hic & hæc noſtras: tis: & ueſtras: tis. īueniūt̄ tamē
nouem noīa mobilia quæ quia declinationē habēt ꝓnominum īter pronoīa quidā ea po
ſuerūt ut quis quæ: quod: cuius: cui Vnus: na: unū: unius: uni. ullus: la: ullū: ullius: ulli
nullus: la: lum: nullius: nulli. Solus: la: lum: lius: li: totus: tota: tū: tius: ti: alius: alia: ali/
ud. alius: alii. uter: utra trū: utrius: utri. alter: ra: rum: ius: teri. Similiter declināt̄ & quæ
cūq; ex his cōponūtur: excipit̄ hoc neuter huius neutri. uetuſtiſſimi tamē & neutrus ꝓ/
tuliſſe īueniūt̄. quis uel qui. accuſatiuū ī. em. termināt ut quē & ablatiuū tā ī. o. q̄ ī: i. ut
aquo uel aqui & dtūm & abltūm pluralē tā ī is quā ī. bus ut quis uel a qbus: quidā tamen
oīa infinita uel īterogatiua uel reditiua ſubſtantiæ uel q̄litatis uel q̄titatis uel numeri ſi
gnificātia ꝓnomīa eſſe putauerūt ut quiſq; qualis talis quātus: tātus: quot: tot & quæ ex
his cōpoſita ſunt ſiue deriuatiua ut quotus: totus. Sed pronomina eſſe non poſſunt quia
finitas perſonas nō habent quod proprium eſt pronominis cum caſu coniunctum.

Mnia uerba quæ ſecundū anologiā declinātur: ī. o. uel in or. deſinūt & habēt cō/
iugatiōes quattuor. Prīa igit̄ cōiugatio ē cui prīa pſona ī. o. deſinēs mutat eā ī as
ꝓductā & facit ſecundā pſonā ut amo amas. Secūda uero cōiugatio ē quæ eo pri
mæ pſonæ ī es. cōuertit ī ſecūda quæ ſēper in ea cōiugatiōe una ſyllaba minor ē: ut doceo
doces. Tertia autē quæ ī. io. quidē deſinens ī prima pſona abiecta. o. aſſumit. s & minuit̄
una ſyllaba in ſecunda pſona ut facio: cis. Alia uero quacunq; littera antecedēte. o. ī. is
breuem conuertunt ut ueho: is: ruo: ruis: lego. legis. Q uarta coniugatio primā pſonā in
io. uel in eo. finit. eiſq; in. is. productā conuerſus facit ſecūdā perſonam minorē una ſylla
ba ut audio: audis: eo: is: queo: quis. s. finali ſecūdæ pſonæ in. t. conuerſa fit tertia pſona

in omni cõiugatione uocali tamẽ correpta ante.t.ut amas amat.doces.docet.facis:facit
legis:legit.audis:audit.interpoſita uero.mu. eadẽ ſecũda ꝑſona ſeruãs.s. facit primam
pluralẽ:ut amas:amamus.doces:docemus:legis:legimus.audis:audimus.ti. uero īter
poſita ſecundã ꝑſonam facit pluralẽ:ut amas:amatis:doces docetis.legis:legitis.audis:
auditis.Tertia uero pluralis in prima & quidẽ & ſecũda coniugatīoe īterpoſita.n. tertiæ
ꝑſonæ ſingulari ſolet fieri:ut amat amant.docet docẽt.in tertia uero & in quarta primæ
ꝑſonæ.o.finalem in.unt cõuertẽtes facimus tertiã pluralẽ:ut facio:faciunt:lego:legunt
audio audiũt:eo:eunt:præteritũ īperfectũ primæ qdẽ & ſecundæ coniugationis a ſecũ/
da perſona abiecta.s.finali & addita.bam ꝓferimus ut amas:bam.doces:bam:& ſimili
ter fit ī uerbis quartæ cõiugationis ī.eo deſinẽtibus:ut eo.is.ibam.quæo:is:bam.in aliis
uero omnibus quartæ coniugationis & tertiæ primæ ꝑſonæ.o.finalẽ in.e.ꝓductã cõuer
timus & aſſumpta bam.facimus præteritũ imꝑfectũ ut facio:bã.audio:audiebã:licet ãt
& maxime poetis ꝑ ſincopã in quarta coniugatione audibã:& munibã:dicere & ſimilia.
eandẽ autem habet declinationẽ præteritũ ꝑfectũ in omni cõiugatione quod habet pri/
me cõiugationis preſens tẽpus & omnia quæ in as.ſecundã faciũt perſonam cuiuſcunqꝫ
ſint tẽporis uel modi:ſimiliter declinãtˀ ut:amo:as:at:amamus:tis:ant:amabã:bas:bat
amabamus:amabatis:amabãt.docebã:docebas.docebat.docebamus:tis:docebãt: do/
cuerã:doeueras:docuerat.docueramus:tis:rant.legebã:legebas:legebat.legebamus:le
gebatis:legebãt:legeram:legeras:legerat.legeramus:legeratis:legerãt.audiebam:bas:
bat:audiebamus:audiebatis:bant.adieram:audieras:audierat.audieramus.audieratis:
rant.Optatiui futurum & præſens cõiunctiui tertiæ cõiugationis & quartæ ſimiliter de/
clinantˀ:ut legã:gas:gat:legamus:tis:gant:in es.quoqꝫ ꝓductam deſinentia in ſecun/
da perſona cuiuſcũqꝫ ſint tẽporis uel modi uel cõiugationis ſecũdum præſens tempus in
dicatiui modi ſecũdæ cõiugationis declinantˀ:ut doceo:ces:cet.docemus:tis: ent:ama/
rem:res:ret.amaremus:tis:rẽt.amẽ:es:et.amemus:tis:ent:legẽ:es:et:legemus:tis: ent
In is uero correpta terminãtia ſecũdam perſonam tertie cõiugatiõis declinationẽ quam
habet in preſenti tempore īdicatiui modi.ſeruãt.ut lego gis git. legimus tis gunt. ama/
bo amabis amabit.amabimus tis bũt.ibo ibis ibit.ibimus ibitis ibũt.illud autem notãdũ
eſt quod in ſubiunctiuis tertia perſona pluralis nõ cõuertit.i.in.u.ut amauerim amaue/
ris rit.uel amauero amaueris rit.amauerimus tis rint & ī anomalis quidẽ tam ꝑſonæ ſin
gularis quã penultima ꝑſonæ pluralis:& ſecũdæ perſone ſyllaba ꝓducitˀ:ut ſim ſis ſit:ſi/
mus ſitis ſint. Velim uelis uelit.uelimus tis lint.ī aliis uero rariſſime īuenitur.apparet igi
tur omnia tempora in omni cõiugatīoe & in īdicatiuis & ī omnibus modis abſqꝫ impera/
tiuis:& abſqꝫ præterito īperfecto trifarie declinari:ſecũdũ præſens tẽpus trium cõiugatio
num & omne quidem præteritũ īperfectũ & pluſq̃perfectũ ſecundũ primæ cõiugatiõis
præſens tempus declinantˀ.ut amabã bas.bat.amaueram ras rat.docebam docebas do/
cebat.ducueram ras:rat:legebã legebas legebat.legerã ras rat. audiebã bas bat. audierã
ras rat.Similiter ſecũdæ & tertiæ & quartæ cõiugatiõis optatiui futuꝝ & præſens ſubiũ/
ctiui ſecũdũ preſens tẽpus primæ declinãtˀ ut doceã as at.legã as at.audiã as at. Secũdũ
aũt præſens tẽpus ſecũde cõiugationis declinatˀ futuꝝ indicatiui in tertia & q̃rta cõiuga
tīoe.ut legam es et:audiam es et.& omne preſens cõiũctiui & præteritũ īꝑfectũ optatiui
& pluſq̃ perfectũ utriuſqꝫ modi ut amarem res ret. docerem res ret. legerẽ res ret. audirẽ
res ret.amauiſſem ſes ſet.docuiſſẽ ſes ſet.audiuiſſem ſes ſet. Similiter & optatiuũ futuri
tẽporis ſiue ſubiũctiui præſentis temporis primæ coniugationis ut amem es et.orem res
ret.ſecundũ quam futurum tempus indicatiui modi:ut legam ges get.tertiæ uero coniu
garionis declinationem quã habet præſens indicatiui. habet & futuꝝ primæ & ſecundæ

coniugationis ut amabo:bis:bit.docebo:bis:bit. Similiter & quartæ in·eo.deſinentis ut
ibo.ibis:bit. Similiter ſubiunctiua præteriti perfecti & futuri temporis uniuerſarum con
iugationũ ut amauerim.amauero:ris:docuerim:docuero:ris:legerim:legero:ris:audie
rim:audiero:ris:his igitur generalibus triũ coiugationum declinationibus collectim tibi
expoſitis de præteritopfecto generaliter quoq; doceamus.

Mnis præteritipfecti pſona prima in.i.deſinit.ut amaui:cuius de penultimis lit/
teris uel ſyllabis i libro tertio uerbi latius deſeruimus.hæc aſũpta. ſti.facit ſecũdã
pſonam ut amaui ſimiliter correpta ut amauiſti.docui ſti. legi:ſti·audiui ſti.t.ue
ro aſũpta:ſed correpta.i.tertiã facit perſonã ut amauit.docuit. legit. audiuit. Similiter
correpta.i.& aſſumpta mus . facit primã pſonam pluralẽ ut amauimus.docuimus: legi
mus.audiuimus·ſtis.uero adiecta ut amauiſtis.docuiſtis.legiſtis.audiuiſtis.facit plura
lem perſonam ſecũdam.in tertia uero perſona plurali mutat.i.in.e.productã & aſſumit
runt uel re.ut amauerunt uel amauere. Pluſq̃perfectum in omni coniugatione apræteri
toperfecto fit.i.finali in.e.breuem conuerſa & aſſumpta ram ut amaui:amauerã:docui
docueram.legi.eram.audiui:audieram:uel audiueram.futurum primæ & ſecunde cõiu
gationis a ſecũda perſona abiecta.s.& aſumpta.bo.ſolet fieri ut amas:amabo. doces:do
cebo.idem fit in uerbis quartæ coniugationis in eo deſinentibus ut eo is.ibo. Tertiæ uero
coniugationis omnium uerborum futurum & quartæ in:io.deſinentium fit a prima per
ſona præſentis.o.finali conuerſa in am.ut lego:legam:es.audio:audiam:es. Et notãdũ
eſt:ꝙ nullo alio modo inuenies in prima pſona ante.m.litterã uocalẽ quæ in aliã trãſeat
in ſecũda niſi in ſupradicto futuro·

Mnis ſecunda perſona imperatiui præſentis:a.ſecũda perſona fit indicatiui mo/
di abiecta.s.in tertia uero coniugatione etiam.i.in.e. correptam conuertitur.ut
amas:ama:doces:doce:audis:audi:legis:lege.ideo autem.i.in.e.cõuertit tertia
coniugatio:quia debet ſeruare tempus quod habuit in ſecunda perſona indicatiui modi
non poterat finalem i corripere:in omni.n.uerbo.i.in fine producitˀ. Tertia uero eiuſdẽ
imperatiui perſona fit:a prima perſona indicatiui conuerſa.o.finali in prima quidem cõ
iugatiõe cõuerſa in et:in aliis uero cõuerſa i at:ut amo:amet.doceo:at:lego:legat:audio
diat:& cætera hæc autem eadem tertia perſona abiecta.t.ſed producta.e.uel a.& aſſum
pta mus.facit primã pluralem ſuã:ut amet:amemus:doceat:doceamus:legat.legamus
audiat:audiamus. Secunda uero pluralis a ſingulari ſua fit adiecta te ſyllaba.ut ama:te.
doce:te.audi.te.Et notandũ eſt:ꝙ in tertia cõiugatione.e.finalis quæ loco.i.correptæ
ponitur in plurali numero eiuſdem perſonæ in penultimo loco in quolibet.e. correptam
inueniri in.i.reddit ut lege:legite. Tertia autem pluralis imperatiui modi in omni coniu
gatione a ſingulari ſua fit: interpoſita.n.littera:ut amet:amẽt. doceat:doceant. legat.le
gant.audiat:audiant. Futurũ imperatiui ſecundæ & tertiæ perſonæ cõmune eſt & fit ab
iecta ſecundæ pſone præſentis tẽporis to ſyllaba.ut ama:to.doce:to.audi:to.hoc quoq;
notãdum eſt ꝙ.e.finalis in.i.redit impenultima ſyllaba propter ſupradictam rationem
ut lege legito.non legeto:audi:te·huic addentes te ſyllabam facimus ſecundam pluralẽ
pſonã ut amatote:docetote. Tria uero pluralis futuri imperatiui a tertia plurali preſẽtis
indicatiui in omni coniugatione fit adiecta.o.ut amant:to.docent:to.legũt:to.audiũt:
to.eunt:to.Optatiui modi præſens & præteritum imperfectum in omni coniugatione a
ſecũda pſona impatiui aſumpta rem.ut ama.rem.doce:rẽ.lege:rem.audi:rẽ. Præteritũ
uero pfectũ & pluq̃perfectũ eiuſdem modi:fit a præteritopfecto indicatiui aſumpta.s.et
ſem.ut amaui amauiſſem.docui docuiſſem,legi:legiſſem.audiui audiuiſſem. Futurum
optatiui fit a prima perſona indicatiui.o.in.em.cõuertens in prima cõiugatione. In aliis

uero.o.in:am.ut amo:amem.doceo:doceam.lego:legã.audio:audiã.futuro quoq; op/
tatiui ſimile eſt præſens ſubiunctiui ut cũ amem:doceam:legam:audiã.præteritũ quoq;
imperfectum ſubiunctiui ſimile eſt præſenti & præterito imperfecto optatiui:ut cũ ama/
rem:docerem:legerẽ:audirem:præteritũꝑfectũ ſubiunctiui apræteritoperfecto indicati
ui fit.quod mutat finalẽ.i.in.e.correptã & aſſumit.rim.ut amauerim.docui.docuerim
legi:legerim.audi.audiuerim.idem ẽ præteritum & futurũ eiuſdẽ modi prima tãtũ mo/
do ꝑſona mutãte.im.i.o.ut.amauerim:amauero.ris.rit.docuerim.ro.ris.rit.legeri.ro.
audiuerim.ro.pluſq̃ꝑfectũ ſubiũctiui ſimile eſt præteritoꝑfecto & pluſq̃ꝑfecto ut utinã
amauiſſem:docuiſſem:legiſſem:audiuiſſem:Infinitiua in omni coniugatione fiũt præ/
ſentis temporis a ſecũda perſona imperatiui addita.re.ut ama:amare. doce:docere.lege
legere:audi:audire.præteritũperfectũ & pluſquãꝑfectũ infinitiui a præterito perfecto &
pluſq̃perfecto optatiui fit abiecta.m.ut amauiſſem:amauiſſe.docuiſſem:docuiſſe.legiſ
ſem:legiſſe.audiuiſſem:audiuiſſe.uel audiſſe. Futurũ uero per ſupinũ in um deſinẽs &
uerbum:ire.ut amatum ire.doctũ ire.lectum ire.auditum ire.uel per participium futu/
ri in rum.neutri.ut amaturum eſſe.docturum eſſe.lecturum eſſe.auditurũ eſſe. partici/
pialia uel ſupina quæ tres caſus uidentur habere loco infinitiui cum articulo coniunctiui
apud græcos accipiuntur naſcuntur a participio præſentis temporis.s·in.d.conuerſa &
addita.i.uel.o.uel.um.ut amans:amandi.do:dũ:Sunt & alia dubio quæ ad formã par
ticicipii præteriti temporis deſinunt in.um.uel in.u.ut amatũ:amatu.Sed hoc inter eſt i
ter amandum & amatum & inter amando & amatu.ꝙ amandum neceſitatem amoris ſi
gnificat:amatũ uero iniciacionem ad amorem. Similiter amando in ipſo amore.amatu
uero pro amatiõe uel amore.i.ꝓ ipſa re accipit̃.& hoc manifeſtat etiã ipſa interpretatio
græca ꝗbus ſuperiora infinitiuorũ non ſolũ cum articulis ſed etiam cũ præpoſitione uim
habẽt faciẽdo. εντῶ ποιεῖν τοῦτο hoc faciẽdo: dũ.πρὸς τὸ ποιεῖν τοῦτο.ad hoc faciẽ
dũ faciendũ ποιητέον pro oportet facere:Sequentiũ uero alterũ cum præpoſitione græ
ca & articulo ĩfinitiuũ ſignificat ut uenatũ πρὸς τὸ θηρεύειν θηρευτέον.i.ꝓ oportet uene
rari uel magis ꝓ ipſa re ad locũ accipit̃ uenatũ ꝓ aduenationem quõ & uenatu ꝓ uenatiõe
ſicut mirabile uiſu ꝓuiſiõe ut nec uiſu facilis nec dictu a fabilis ulli prouiſione & dictione:
Vltis igit̃ modis ſic & in aliis docuimus locis nomina ſunt hæc accipiẽda magis
quam uerba unde & propoſitiones inueniũt̃ ante ea nomina quæ in dũ uel in tũ
deſinũt qui eſt actũs uel in do q eſt ablatiuus poſitæ ut ad amandũ & in amãdo.
Aſſiua uerba autẽ ex actiuis fiunt hoc modo omnia actiua cuiuſcunq; coniuga
tionis in quocũq; tẽpore uel modo uel ꝑſona ĩ.o.deſinentia aſſumũt.r.& faciũt
paſſiua.ut amo:amor.amabo:bor.amato:tor.amãto:anãtor.doceo:doceor.do
cebo:bor.doceto:docetor.docento:tor.lego:legor.legito:tor.lgũto:tor.audio: audior.
audiunto:tor.omnis ſecunda ꝑſona paſſiua & in præſenti & in præterito ĩperfecto & ĩ fu
turo ĩdicatiui & optatiui ab actiua ſua fit ĩterpoſita.ri.Sed ĩtertia pro.i.penultima.p.cor
reptam habet:ſed etiã.ris.in.re.conuerſa ſolet eadẽ ſecunda ꝑſona ĩ omni coniugatiõe.e
ꝓferri.ut amas:ris:uel amare.doces:ris:uel.re:legis:ris:uel.re.audis.ris.uel.re. quomõ
aũt docuimus in actiuo ſic etiã ĩ paſſiuo præſentis tẽporis declinatio docet:& reliquorũ
tempoꝝ abſq; præteritoꝑfecto & ĩ his quæ ex hoc naſcũt̃ ꝑ diuerſos modos declinationẽ
quæ fit ꝑ unãq̃q; ex tribus cõiugationibus trertia ꝑſona ab actiua ſua adiecta.ur.ſolet fie
ri ut amat:tur.docet:tur.& cætera·Sed penultĩa ĩ omnibus cõiugationibus ꝓducit̃.Ex
cepta tertia pluralis prima & ſecũda ꝑſona a ſecũda actiui abiecta:s.& addita:mur:& mi·
ni fiunt:ut amas mur:mini·doces:mur:mini.legis:mur.mini:ſic audis:mur.mini.& in
omni cõiugatiõe penultima primæ ꝑſonæ ante penultima uero ſecuudæ ꝓducit̃ ſyllabæ

alq; tertia coniugatiõe:tertia uero pluralis pſona ab actiua ſua fit adiecta.ur.ut amãt tur docẽt:tur:legũt:tur.audiũt:tur:quæ uero in.m.deſinũt actiua primæ pſonæ p oẽs cõiugatiões & modos in præſenti uel ĩ præterito ĩpfecto uel ĩ futuro.m.ĩ.r.cõuertẽtia faciunt paſſiua: Nã præteritũ pfectũ & pluſq̃pfectũ p participia declinãt̃ in paſſiuis ut amabam:bar:amarẽ.rer.docerẽ:rer.docebã:bar.legebã:bar.legerẽ:rer.amem amer.doceã:docear.legã legar.audiã:audiar. Ceteras uero pſonas ſecundũ prædictas regulas declinamus Omne præteritũ pfectũ & pluſq̃pfectũ paſſiuoꝝ & ſimiliũ paſſiuis p participiũ præteriti tẽporis & ſum uerbũ declinant̃ paſſiua ĩperatiua ſecũdæ pſonæ ĩ omni cõiugatiõe ſimilia ſũt ĩfinitiuis actiui uerbi:ut amar̃:docere:legere:audir̃. Tertia uero pſona a tertia ſui uerbi actiui fit addita ur:ut amet:tur.doceat:tur.legat:tur audiat:tur.pluralia uero ſecũdũ tertiæ pſonæ terminationẽ æq̃liter terminant̃ addita.m.pro.t.in prima & ĩ tertia ĩterpoſita.n.ut amet amemur ament̃. Nã ſecũda pſona ĩperatiui modi ſimili eſt ſecũdæ pſone indicatiui quomodo & apud græcos ut amamini:docemini & cætera.hæc.n.tam ĩdicatiuo modo q̃ ĩpatiuo ſimiliter ꝓferunt̃ idq; cõprobat uſus auctoꝝ. Terẽtius dicit in phormione cũ igitur dũ licet dũq; adſum loq̃mini mecũ. Itẽ in antipho contẽplamini me In eodẽ uultu.idẽ ĩ eunucho uos me ſequimini. Saluſtius ĩ catilinario expgiſſimini aliquãdo & capeſcite rẽ.p.idẽ in iugurtino uos aũt adherbalẽ colite ueneramini & obſeruate talẽ hunc uiꝝ:imitamini uirtutẽ eius:& enitemini ne ego meliores liberos uidear ſumpſiſſe quã genuiſſe. Futurũ ĩperatiui ſecundũ prædictã regulã fit ablatio in.o.deſinẽte addita r.ut amato:tor.doceto:tor.legito:tor.audito:tor. Similiter in tertia plurali ut amanto:tor.docẽto:tor.legũto:tor.audiũto:tor. Secũda uero fit pſona ĩpatiui a ſecũda ĩdicatiui mutatione.i.finalis ĩ or.ut:amamini:nor.docemini:nor.legimini:nor:audimini : nor. Omniũ moꝝ præteritũ ĩpfectũ & pluſq̃pfectũ ſicut ſupradictũ eſt:p participiũ præteriti tẽporis & ſũ uerbi declinationẽ ꝓferunt̃ ſubiũctiui ẽt futuꝝ:ut amatus ſum:amatus fui amatus erã uel fuerã:utinã amatus eſſẽ uel fuiſſem. amatus ſim uel fuerim : amatus ero uel fuero. Infinitiua uerba paſſiua ab actiuis fiũt hoc modo mutatione.e.finalis ĩ i.abſq; tertia cõiugatiõe ĩ illa.n.ſyllaba extrema abiecta penultia.e.ĩ.i.cõuertit̃:ut amare:ri.docere.ri.legere:gi.audire.ri preteritũ uero pfectũ p pticipiũ fit neutri generis & uerbũ eſſe uel fuiſſe.ut auditũ eẽ uel fuiſſe.& cæ. Futuꝝ tẽpus pticipiũ ſimile fit.&.iri.uerbũ ut amatũ iri.doctũ iri.lectũ iri.auditũ iri.

Mne participiũ preſentis tẽporis ĩ.ns.deſinit & ĩ prima cõiugatiõe q̃dẽ & ſecũda fit ĩterpoſita ſecũdæ pſonæ.n.ut amas amans.doces docẽs.ĩ tertia uero & ĩ quarta cõiugatõe a pſona prima præſentis participiũ fit cõuerſa.o.ĩ.ens.ut lego: legẽs audio:audiẽs.Excipit̃.eo.& queo:quod euphoniæ cauſa pro eens:iens ꝓ queẽs q̃ens faciunt:& genitiuũ in untis.ut queuntis: ꝓ queentis.

Mne pticipiũ præteriti tẽporis.t.uel.s.uel.x.habet ante.us.ut amatus : doctus: auditus.leſus.fluxus & reliqua.excipitur mortuus.

Mne participiũ futuri tpis in rus. uel ĩ dus: deſinit:ut amaturus. & amãdus. docturus:docendus:lecturus:legendus:auditurus:dus.

Omina uerbalia plerumq; a participiis præteriti tẽporis fiunt : Mutata finali . us ĩ.or.ut amatus.tor.& cætera ĩ.or.autẽ deſinẽtia mutant eã in trix.& faciunt fœmininũ ut amator amatrix:doctor:doctrix:lector:lectrix. Excepto nutrix : Reꝝ quoq; uocabula ĩ corporaliũ plerumq; præteriti tẽporis & participiis ſimilia inueniunt̃. Sed quartæ declinationis ut iudicatus:munitus:habitus: auditus fiunt a genitiuo ſupradicti participii addita.a.& correpta.i.nõia ut coniunctus:coniuncti.addita.o.fit cõiũctio. Ratus:rati.ratio penultima correpta.eſt tamẽ quãdo pticipia futuri tẽporis

fœmininis i.ra deſinentibus ſimilia ſunt ut ſcriptura:pictura:armatura.Eſt quãdo deſi/
nunt in.um.uel in.or.ut factum:labor:in.o.deſinentia omnia uerba actiuorum regulã
ſeruant in.or.uero paſſiuorum de quoꝝ ſpeciebus in libris in quos de uerbo ſcripſimus
latius deſertum inuenies.

CAPRI VETVSTISSIMI AC ILLVSTRIS GRAMMATICI DE ORTO GRAPHIA ET LATINITATE VERBORVM LIBER INCIPIT.

AEC uia quo ducit dicemus:non ubi.Cato deſcendit nõ diſcedit.& iter/
rogamus quo uel qua hora ſolet ire foras:& eſſe foris.iacti in litus dica/
mus:delati in portum:introimus uel irrumpimus:intus ſumus. Vado
ad grammaticum uel ad medicum.diſco apud iſtos dicendum:im profũ/
dum nummi uel in archam conduntur:& inuehor & iocor in macrum in
manus incidit inimicus:& ĩ manus aquas paſcimus.Veteres autem ma/
nibus pedibuſqꝫ aquam dixerũt in mentẽ uenit:nõ in mẽte.oblitus ne ſcis noſtri.nõ nos
Veteres tamẽ & hoc modo dixere.& ĩ uideo tibi diuitiis:nõ diuitias comeſſor & comeſſa
uti dicas meſſor meſſura meſſum ſcribes.Cella pinaria nõ penuria dicendũ.præcoca di/
cendũ precoria deridendũ:peparaira mola dicendũ non eſt.ſed piperaria.Theſauꝝ dicẽ
dum eſt & theſaurus.miſertus mei p genitiuũ dicit̃:& accuſatiuũ miſeratus me.pecto ca
put non pectino:& pexum nõ pectinatũ:ſic pexi me met & pectã cras:ſic nexi a necto &
ructo & nauſeo dicẽdũ quanuis quidã ueteres dixerũt ructor & nauſeor.nõ egeo nõ eges
non eget dicimus nõ autẽ egeor ris tur.dico me uictuꝝ nõ uincituꝝ & picturum non pin
cturũ:fido mihi & confido tibi & fidimus non confidimus nobis:ſic fidere media ſyllaba
correpta.Nã ſi eſſet fideo & rideo tepeo faceret ridere fidere tepere.Sordet acer calet flo
ret tabet ſqualet ſplẽdet uiget aret:hæc.pfecta ſũt:at ĩceptiua ſordeſcit aceſcit caleſcit flo
reſcit ſqualeſcit ſplẽdeſcit uigeſcit.areſcit ſufragor nõ ſufrago:& ſic ſufragatus ſum non
ſufragaui.Euentura mihi præſago:is.it.nos præſagimus uos præſagitis illi præſagunt.
Hic pecten rien uel ren lien.ſic tibicen fidicẽ liricen dicendũ preſes præſidis:ambos & du
os actiũo ambo:& duo nominatiuo.Acer:ĩermus:ĩfirmus:faciũt pluralẽ acri:ĩermi:ĩfir
mi.at acris:ĩ ermis:ĩfirmis faciũt pluralẽ acres:ĩermes:ĩfirmes:ſed hilarus hilari facit:hi
laris hilares.Noſtri noſtroꝝ noſtrũ.uenit anos ſic ueſtri ueſtroꝝ.uenit auos Vas uaſis
facit:nõ uaſibus:& uaſoꝝ uaſis genitiuus ſignificat:odeo muſea ſerapea iſcea mauſolia
caducẽda dicẽdũ nõ eſt.nõ ſorbo ſed ſorbeo nec ſorpſi:ſed ſorbui ſic & abſorbui nõ abſor
pſi:ut Lucanus:coactus nõ coctus dicẽdũ:abſcondi nõ abſcõſi.ſic nõ abſcõſus ſed abſcõ/
ditus dicẽdum alter de duobus.unus ex pluribus uel tribus dicendũ deſcendi ĩ ſolui ma/
ius nõ in maiore.fruitus ſum illa re ueteres dixerũt:fruitus nos illã rem:ſõmnio dicendũ
nõ ſomnior & ſomniaui nõ ſumniatus ſum.Græca noĩa ut phirne.phalãx.phronimus
phaleræ.p.p.&.h.latina ut facile p.f.ſcribenda ſũt.Sine.n.ſcribẽda ſũt milies cẽties.de
cies.quoties.toties ſcribunt̃ p.d.qd dicis qd facis.cũ nomẽ erit p.t.aut uerbũ ubi fuerit
ſcribit̃ ut ĩquio:is:it:eo is it & aduerbiũ numeri quot.tot.& monoptotõ:ut lacte.Negãt
illud nomen qdã muta poſſe finire & ideo dicũt lacte eſſe nõ lacta aut lac.Ad præpoſitio
p.d.at cõiunctio p.t.ſcribi dẽt.Exul cũ addita.ſ.ſcribẽdũ ẽ.ætymologiæ:cauſa a ſolo qd
uertit.Formoſus.ſine.n.ſcribit̃ ab ætymo qd̃ eſt forina.Nactus eni punũ.n.ſcribẽdũ
nanciſcor duobus.Quidqd ĩ priore ſyllaba.c.littera ſcribit̃ quoniã.d.diuidit inter duas
uoces:ſicut quãq prior enim habere debet nõ.m.ne ſimiliter duas eſſe uoces oſtẽdat.atq
careat.n.ſimiliter alioqui.haud dolo ſic recte ſcribit̃ &.n.d.iter duas uocales eſſe debet:
quod ſi conſonãs ſequit̃.d.addi nõ debet ut hauſtio narro:narratio p duo.rr.querela:lo
quela p.l.ſimplex.maſ.erit ĩpoſitione:indiminutione maſculinus:Non ut quidã putant

maſcellus: ꝑ nomen noſtrũ ac ueſtrũ ſi ſcriptura diuidēda ſit:s:littera poſteriori ſyllabæ
applicari debet:quoniã ſequēs.s.littera.t.muta eſt ſicut maieſtas.ſcribas ſtas.i deductio
ne uocis eſſe debet non tas ſic in ſimilibus. Tunc tēporis aduerbiũ tum ordinis eſt:nunc
uero eſt & cum modo præteriti temporis eſt:ideo dicendum eſt:modo ſcripſi modo feci
nõ modo ſcribo:modo facio:quãuis qdam ueteres in præſētia putauerũt. Circiter ad nu/
merũ reffert̃.circum ad locũ:circa ad tēpus quod eſt.ergo dicemus circũiiſſe urbē: non
circaiiſſe. Supereſt reſtat ſignificat ſupat.n.ut ſuperãt capite & crinibus altis. Itē egreſſi
ſuperant foſſas:trãſeunt ſignificat. Caſus ſuperauerat omnes pro euaſerat. Captæ ſupera
uimus urbi: pro ſupuiximus : ſuperēt quibus hoc neptune dediſti: ꝑ uincãt:amiſſa ſolus
palma ſuperabat acceſtes pro reſtabat. Spectare per.s.expectare p.x. Demitto ē deorſũ
mitto diſmito non dicas. Fidus amicus erit:famulum fidelem dicito. Coram illo dicen/
dum eſt non palam illo:nam palam ad multos refertur palam de multis factum eſt.ha/
bet ſignificationem etiam ſi hoc ueteres uariauerũt. Cognoſcimus ignota & in uiſa:agno
ſcimus quæ nobis exciderant. Illius ſimilis:ad mores refert̃.illi ſimilis.aduultũ. Clypeũ

Cliſpum ornamentum dices. Verſus pagina dicetur. Verſus participiũ a uerbo
uertor. Alias temporis aduerbium quod græci . Cilo eſt anguſto capite cui hoc cõ
tingit in partu:Chilo dicitur modum labiorum excedēs. Collactaneus eſt eiſdē mãmus
educatus:Collacteus eſt qui uno eodēq; lacte educatus eſt. Lacteus qui lacte alit̃ lactãs
qui decipit.lactãs qui lacte habundat:ut lactantis ficus.lucilius lactantia coacla cũ mele
bibi.lactea candida ſũt ut lactea laudat brachia dicit horatius. Suſcipimus:ad animũ &
ad mentē refertur:ut ſuſceptũ perfice munus:ſuſcipimus corpore:ut ſuſcipiunt famulæ
colapſaq; membra:ſuſcipimus aliquem uenientem. Accidere aliquid aduerſi: cõtingere
aliquid pulchri dicito. Quãdudum interogantis:iam dudum reſpondentis:Calcs dicē/
dum ubi maceria eſt per.ſ.c.at cum pedis calx per.x.mihi dtũs.mi.uocatiuus ē Inuidus
qui inuidet:inuidioſus qui inuidiam ſuſtinet. Terga hominis ſunt tamen tergum ſingu/
lariter facit. Quadrupedũ erit tergus:pluralis tergora.i.coria:Tergus quoq; íuenio dici
& eſſe eius plurale tergora. Noctu temporis eſt aduerbium nocte nomē ē noctu dicimus
cenaui.hac nocte nihil breuius. Commoda.i.accõmoda. Oliua arbor eſt.olea fœtus ole
um liquor. Felmina eſt ubi abundant. Crura ſanguine.plemina cum in manibus uel in
pedibus Calloſi ſint ſulci. Vortex fluminis ē uertex capitis. Pauperies dãnũ ē pauptas ip
ſa cõditio. Fœdus ſancitur religione:at ſponſio Pœna eſt Mãmas eſſe hõinis ſcito:at pe/
cudis ubera. Bucius ipſe canor:ſed bucina erit tuba qua ſignũ dat bucinator:A patria pa
triũ dices.a patre paternus ē:precor ꝓſpera:iprecor tetra. Dũ manat ſanguis eſt:effuſus
uero cruor erit. Sumimus ipſa : accipimus ab alio:ſic cum dabimus dicendum eſt accipe
cum promittimus ipſi tollere: dicēdum eſt ſume. Pone loci aduerbiũ ē poſt tēporis:poſt
ſecus omnino nihil eſt. Barbã hominũ barbas pecudũ dices: Vultus mutat̃.facies per/
manet. Mœſtum animo triſtē aſpectu dices. Calua uocatur paſſaniē:uel canõ:licet Cæ
lius & Varro Caluariam dicant:nam Caluarie plurale ē: Caluæ uero oſſa quæ ſũt & ſin
gulariter Calua. Protēus p.e.aduerbium locale ē.i.porrotenus:ua cũ ꝓtenus utraq; tel/
lus una foret. Protinus p.i.aduerbiũ ē tēporale.i.ſtati protinus æneas celeri certare ſagit
ta. Quatenus p.e.aduerbium ē quatinus p.i.cõiunctio cauſalis ut ſi dicas quatinus hoc
ſine plagis non facis en tibi plagas aduerbiũ: Quatēus aũt tēporis aut loci: tēporis cum
dices quatenus hos mores exercebis loci cũ dicimus q̃tinus ibimus in unum mãducare ?
Buxus arbor erit:buxũ aũt materia ipſa Hic malus nauis ē hæc malus furgifera Pomeria
muroꝝ pennas auium dicimus Laſerpitium florē aut Caulũ laſer aiũt Exprobat q come
morat quæ præſtitit Opprobat q opprobrium dicit hoc eſt uitium Scorpio bellica res eſt

at ſcorpius animal eſt. Adoleſcens nomē eſt adoleſcētes participium. Primo pedato nó
pidato dicēdũ eſt. Nequidem fieri poteſt non eſt dicendũ: ſed ne fieri quidem poteſt: ut
diſtinctum ſit. Vir pretorius & quæſtorius non prætoritius & queſtoritius dicendũ. Pul
chra liburna dicendum non pulchra liburnia. Vectũs & actũs ſeq debent ut ue populo
maurorũ & ue populũ mauꝝ. Salmenta ꝓferre ne tineas quia latinum eſt. Du ɔ tanta ac
tria tanta: duplũ ac triplum in uſu ueteres habuerũt. Omne animal pecus præter homi/
nem uocatũ eſt. Mox aliã ordibo tellam & ordiar tellã utroque modo dixere. Hic culeus
hic pluteus: ſuccus: cuneus: laqueus: poſtes: margo: ueper uel uepres maſculina ſunt: hic
cardo hic axis. Modius: ſextarius: congius: orbis: gladius: ſanguis: uenter: aqualiculus:
hic uectis: flos: ros: pons: hoc lutũ atque macellum ſingulari exire memēto: licet Ennius
iſta macella dicat: & Cæſar lutea. Recte dices. hæc retia pluraliter reciaculũ & reciacula
uſurpandũ. Oĩa noĩa in. is. finita maſculina ſũt: ut hic finis: crinis: cinis amnis: anguis.
Hic radius non radium dicendum. Ille ſal aſperſus muſaꝝ eſt nó hoc ſal uel hæ ſales: ſed
hic ſal erit. quidē dicimus hii ſales pluraliter Vrbanitates alicuius. Hic puluinus molis
ideſt puluillis. idem refertur: ad ꝑſonam maſculini generis: eſt etiam in plurali numero
ut idem lupus & idem lupi. Idem correpte neutri ad rem refertur: ut idem ſcannum: &
idem rus. Mi paula & mi emiliã dicendũ non eſt: quia mi maſculini generis: eſt & pro/
nomen: etiam ortus a prima poſitione meus: ſed dicitur mea paula & mea emilia. O meũ
caput o meumq; brachium: Nec non & ille ſolœciſmus: ubi dicier audis omnibus maior
& melior animi. Cum ſyncreſis omnis alter ubi eſt fiat. prælatio uero ubi plures ſunt: Er
go illuſtrior aſtris ſol omnibus aut dies cunctoꝝ illuſtriſſimus eſt. Similiter multo eſt hic
dignior illo: digniſſimus illoꝝ dicendũ eſt. ſic potior. e: duobus potiſſimus omniũ. Pri/
mus ex multis: prior ex duobus dicitur: Muſtatius ſiue muſtatiũ nó ad gñs referendũ eſt
quia hoc potius ſit aut illud. Cũ per ſe nihil ſit: ſed ſic plane eſt muſtatius panis: recte
dicimus & muſtatiũ librũ: ſic militis puer gallearius recte dicitur: Nam gallearia ſoloe/
ciſmus eſt. Hoc cerebrũ. nam qui cereber dicunt ſine cerrebro uiuunt. Reſpondi nihil eſt
reſpondit dic ciceroni. Bargena nó bargina genus cui barbaricũ eſt. Vaſa iſta uinaria ſũt
Vinariaq; cella uulgus adhuc retinet de priſca recta loquela. Sobrius per. i. non p. e. ſcri
bendũ. Sedi non ſecus te: ſed ſecundũ te dicendũ. Ludos aliquem egregios feciſſe dices
non dediſſe. Vir ducit mulier nubit: quia pallio obnubuit caput ſuũ genaſq;. Induxit ꝑ
decepit: ſeduxit non dicitur cum ſignificamus in aliam partē duxit: ut ſeduxit foras.
Patre matre quis cognato fratre ſorore: non opidus caret ac nũmis: Nongētos non no/
centos dicendũ: ab noue nonaginta non nonacenta: & nonagines caſtigauit me uti di/
cas non corripuit me. hic lanius nomen eſt. Verbũ autē lanio aſat. dixerunt tamen & ue
teres lanio in noĩe. Roſtra ſunt. nã pro roſtris dicit ante roſtra ſignificat ut pro muris ſic
errant qui proſcenia appellant. ideſt cænã operoſã officinã & aduerſæ concaueque apud
græcos de fronde ornatus. Vmberq; cauſa fiebant: ſcænæq; dicebant. Vnde rectius pul
pita proſcænia quæ ante ſcænã ſunt appellabant ut ueteres in eunt ꝓſcænia ludi. in uer/
ſis armis pugnaſſe gladiatores non eſt dicendũ. Sed uerſis: ideſt tranſmutatis. Sic nó
in uerſis pannis agittaſſe aurigas: ſed uerſis. Balneæ dic lauant: nó lauãtur: ad homines
utroq; modo: poſſunt dici: quadrigas: trigas: & bigas. pluraliter effert. Antenas quoq;
non aliter apud ueteres declinatas niſi numero plurali. Carcer maſculini generis nó niſi
ſingulariter dicit in quo homines. Coercentur. pluraliter uero carceres unde currus effũ
dunt. Participium a nomine tripliciter diſernit. Cõparatione: declinatiõe: ſignificatiõe
numeri & noĩa cõmunia ſunt. Sedes: ſpes: clades: labes: res. Frequentatiua uerba ex hoc
nota ſunt ut cænito: pranſito: lectito: dicto: dictito: curſito: nectito: & ito: ibitoq;. Cum

degenere alicuius generis nominis ambigis pluralem conſule numerum : ut puta ſi quæ/
ras hic partus ſit aut hoc partum plurali numero faciat hæc parta : nec recipiat̃ hi parti
manifeſtũ eſt genus: cõfeſſiua fit uox duplici uoce. abnutiua ut nõ nollo: oſtendo. n. me
uelle. & nõ neſcio q̃ tibi uita eſt: & nõ nũq̃ prandeo & nec nõ eſt libera res mihi. Rumigat
nihil eſt: ſed ruminat & rumino. delibuit dicit unguẽto nõ dilibuit: laquearia nõ lacuna/
ria. Lintea mercatur dicit̃.

Litterã nulla uox latina aſciſcit. Ideoq; inſultabis gloriam dicimus. Subdio legi/
y mus audiuimus: pro quo ſubiũgebant ueteres & dicebant ſubdio cælo. Martulus
a marte non marculus: ſœua fames non famis dicendũ eſt. Filicem non fœlicem
dicendũ. Vnde & filicata opera priores dixerũt celata: unde & filix quã ita credo dictã q
ſit minus fœlix aruis pollenta nõ pullẽta dicẽdũ eſt. Fictũ rationis eſt fixũ uetuſtatis: ut
pingo pictũ: ſic fingo fictũ participaliter facit. Gobius piſcis nõ nũq̃ gobio legit̃. Turpi/
tudo nõ turpido. Nequã nõ malũ ſignificat ſed in utilẽ: & eſt aptotõ ut frugi Venſica. n.
habet qa non eſt ſine uento. iã ſuper dicendũ eſt nã nihil eſt ia. Itẽ non iamus ſed eamus.
Montuoſã italiã ſiue ſardiniã memorato. Scripula nõ ſcribula dicẽdũ. Tinguere nõ tin/
gere dicẽdũ. Quoniã eſt uerbũ tinguo: is: it. Ingenii pfer: ſicut. officii qa nullus a recto
caſu eſt gtũs. In ciliciã nõ in ſiliciã dicendũ qa nuſq̃: ſine. n. pronũtiat̃. Audacter ſuplati
uũ: eſt: ſe audaciter melius eſt qa noĩa in. x. littera terminata in aduerbiis. iter aſſumũt ut
atrox atrociter. Ferox ferociter: uelox uelociter: ſtlataris ſine. c. littera ſcribẽdũ eſt. Aſtla/
ta rate pyrratica Stelbonẽ dicito ad ſimilitudinẽ ſtellaꝝ.

AGRAETIVS DE ORTHOGRAPHIA ET PRO/ PRIETATE ET DIFFERENTIA SERMONIS.

Omino meo Enchieirio Epiſcopo Agrætius ſalutem dicit. Libellum capri
de orthographia miſiſti mihi : hæc quoque res præpoſito tuo moribuſq;
tuis congrua eſt: ut quia ſed nos in huiuſce uitæ actibus corrigere uis: eti/
am in ſcribendis ſtudiis emendares: Nihil ergo quod in nobis eſt alienum
acaſtigatioue tua credis: omnia noſtra & quæ dictu parua ſunt : ſollicita
indagermaris: a uiuendo ad ſcribẽdũ ab animo ad manũ a corde ad articulũ puenis: hoc
eſt uere ſũmũ ſacerdotẽ dei eſſe: cõmiſſos ſibi homines ut ipſi dicitis & ſecundũ ſpiritum
imbuere: & ſecundũ litteram perducere: huic ego Capri libello de ortagraphia & proprie
tate ac differentia ſermonũ. quedam addicienda ſubieci. Non quod Vir tantæ peritiæ
aliquid prætermiſſerit : Cũ tam multis præſertim litterarũ operibus celebratur : qui in
commendando etiam Ciceronem præcipuus : ſed quia nos difficilia putamus q̃ illæ ut
facilia neglexit: ego autem credidi hæc ambigua aliquantis uideri: qa nihil obſcura fre/
quentata fuere. Ad te igitur hoc opus mittitur in quo laborabis plurimũ cui neceſſe eſt
emendare eum qui aliquid emendare præſumpſit donauit diuina pietas & qui ſcriptum
abſte obſeruare uolumus: etiam præſcriptum tuum ſeruare poſſumus. Vale memor no
ſtri & præſidium meũ.

Grætius & cũ latine ſcribis p diphthõgõ ſcribendũ: nõ ut qdã putãt. p. y. Agritius
Triceni de tricentis dices. trigeni de triginta. Accerſit q uocat arceſſit q accuſat.
Sicut Cicero nõ capitis arceſſere. Et quãdo quod ĩcrepãdo uel ĩqrendo Interrogã
tis aduerbiũ eſt: quod quãdo ſimpliciter loquẽtis. Similiter. n. cũ oſtẽdis en cũ ĩcrepas: ci
cero en cui tu quoq; liber liberos tute comitas: hem cũ dolor irã mouerit: aut cũ admira
tio cogitatioq; ſtuporẽ. Acceruus mobilis eſt. Acerbus ĩmaturus: aut aſper ĩſignis. Abi/
tũ ſine aſpiratiõe de abſceſſu ſcribis: habitũ de ueſtitu geſtuq; corporis dicimus Sicut pri
mus e multis & prior ex duobus. Ita poſtremus de multis & poſterior de duobus: & alter

de duobus dicit᷉ alius de multis. Ve interiectio dolentis eſt ſine oe. Ve coniũctio diſiũcti ua. præmiũ. Cũ diphthõgo. Pretiũ p. t. ſine. œ. Veteres. n. maioris rei ſermõis cũ diphtõ go et quadã dignitate ſcribi uoluerũt: precari eſt autem rogare: deprecari ẽ pugnare et ex cuſare. Virgilius equidem merui nec deprecor. Cicero quid faciet hortẽſius auaritiæ ne Crimina frugalitatis Laudibus deprecabitur? Nubo nupſit ſcribo ſcripſit. Cum uocalis ſequitur. b. eſſe debet conſonãs. p. Fides de fidelitate dicitur. fidis de corda. Diſertus ora tor eſt deſertus derelictus. Delator qui deffert ad accuſandũ: dilator qui differt ad profe rendũ. Traducta eſt getulis: nec ducit arena nocentes: & delator habet quod dedit exili um. Deluit pugnat deluit temperat. Liuius de morte mitrydatis quod cum diluiſſet. ad uerſũ te aduerſatius aduerſus te imitator In Velus ut accutũ ſit. quia nomẽ ex ſono uo/ cis accipit. Deduco de amico producendo: diduco eſt autem diſtraho. Derectũ inrectũ uadens. Directum in latera arreptum partem nomen eſt partim aduerbium Faſtus de ſu perbia et facit genitiuũ faſtuũ faſtus de libris: et facit faſtorum. Expectratur uenturus Spectatur qui uidetur: uel probatur: Apparet qui uidetur: aſt paret qui obſequitur: non regulæ rationẽ ſed diſernendi intellectus gratia. Hercules Achilles ueteres recto caſu p e: ſcribebant genitiuo per. i. Et omnia huiuſmodi nomina breui ſyllaba coniunctiuus modus præteriti perfecti et futuri.

Verimus coniũctiuo modo tempore præterito perfecto. fuerimus eodem modo tempore futuro cum diceres uerbo actiuo coniunctiuo modo diceris uerbo paſſi uo indicatiuo modo. Miramur opera. admiramur uirtutes Labium ſuperius di/ citur. Labrum iferius. Roſtrum non eſt niſi quod incuruum eſt. Exercitus laboribus. ex ercitatus ſtudiis. Minores res eſſe aliquas aut homines dicimus. Nam minores emptum aut exiſtimatum aliquid recte dicimus: ſicut eſt pluris quod maioris ſumma taxat᷉. Plu res de multitudine ſcribimus: plures de comparatiui gradu Cicero unus plures prædo/ num duces cepit ſeruilius quam cæteri: poſitiuum habet multi ſuperlatiuum: plurimi: cepit de capiendo: cœpit de incipiendo ſcribimus. Vterque uenit utriq; ueniunt: Cicero iubeo promi utroſq; binos ut habeam: qui delphica Comparia uaſa ſemp ſunt: unde ipſe Cicero dicebat: ſciphorum paria complura. Queritur de inquirendo: queritur deploran do dicimus: & ſic quæſtus lucri & quæſtus lachrymarũ. Poculũ uas eſt potio quod hau/ rit᷉. Cicero accepto poculo ſubito in media potione exclamauit. Demediatum Calicem bibi non de medium dicere debemus non enim ipſe uas bibis: ſed quod intra uas ẽ: Olim & condam & aliquando tria tempora tenent præteriti: præſentis & futuri: affatim iueni untur exempla: præſentis demus quod difficile uidetur. Tumidus quod fluctibus olim tundit᷉. Quondam etiam uictis reddit imprecordia uirtus. Expergiſſimini aliquando & capeſcite rem. p. Conſcribere eſt multa ſimul ſcribere. Exſcribre quod ab aliis ſcriptum ſit trãſferre trãſcribere cum ius noſtrum in altum tranſit: inſcribere accuſationis eſt uel oc caſionis: adſcribere ſignificationis eſt. Deſcribere dictionis uel ordinationis deſcribere dictionis. Extruere eſt in altũ ſtruere. Inſtruere aciem uel actionem. Adſtruere affir/ mare. Conſtruere ſtruendo coniungere: Subſtruere eſt aliqua ſubterſtruere ſuperpoſi ta re Memini me facere dicere debemus: non memini me feciſſe. Nam memini ſermo eſt totus præteriti temporis qui ante factam rem in præſens reuocat. & ſi dixeris memi/ ni me feciſſe duo præterita ſimul iungis. Cicero memini me pamphilum. Libytani/ um mihi narrare ſolitum. Idem infra reſpondi metello ut debui & memini me di/ cere. Terentius ego illam uidi uirginem forma bona memini me uidere. Virgilius cantando ſolitum memini me condere ſoles. Idem memini me aruncos ita ferre ſenes & multis præterea in locis: neque inuenitur ubi ab aliis magnis auctoribus memini

ita poſitum ſic:ut non addatur aut etiam aut aliquantus ſermo qui præſens tempus re/
ſtituat. Niſi uno loco & quaſi hoc mirabile: Namque ſub œbaliæ memini me turribus
altis Choritium uidiſſe ſenem: quod poetæ pro neceſſitate metri licuit uſurpare. Inſtar
illius rei dicere debemus non ad inſtar. Quæritur ab aliquantis quare .l. littera inter
liquidas poſita ſit. cum uelut ſola ſyllaba haberi uideat̃ ac propter hoc dicta ſit ſuæ cuiuſ
dam poteſtatis eſt. Aliæ autem liquide in ipſo concurſu litteraꝝ & ſermonum. Ita cõglu
tiantur ut pene interire uideantur. Hæc ratio apud latiũ unde latinitas dicta ẽ & orta &
maior populus & magis egregiis artibus pollẽs tuſci fuerunt: qui de linguæ ſuæ .G. litte
ram raro exprimunt: hæc res fecit habere liquidam. Arbor omnem lignum dicitur: ar/
bos non niſi fructifera hora dierum: ora profiniunt pignora rerum: pignora filiorum &
affectionum: columbæ quæ manſuetæ fieri poſſunt: & domibus adſueſcere. Pallumbes
feræ arboribus feræ & ſiluis ſaxiſq; inhabitantes. robur arboris. Veniunt qui uendunt ue
neunt: qui uenduntur. Conſueſcimus bona iuſueſcimus mala adſueſcimus utraq; Cõti
gunt bona accidũt mala: eueniunt utraq;. Fungi agere eſt. defũgi eſt defficere uel pera/
gere. Adoleſcere augumenti eſt: inoleſcere coagumenti eſt. Exoleſcere uaneſcẽtis ẽ. Aue
næ ſteriles germen eſt. Habenæ dicuntur retinacula iumentoꝝ hoc de habẽdi poteſtate
illud de occupãdi auiditate dictum. Deuncem decem untias diuncem .xi. pulcritudo for
mæ i uiris dignitas. Vnde Cicero pro celio quis non poſſit huic ætati atq; huic dignitati
& ſi ſine ſuſpicatiõe: at non ſine argumẽto maledicere. In fœmininis aũt honeſtas dicit̃
Vnde Ter. de horrido & ſene eunucho: illũ ne inhoneſtũ hominem ambulare? Formoſi
tas uero in luxurioſis. Vt formoſũ paſtor Id ſe pronomen dignitatis: iſte abiectionis. Do
nũ dantis eſt munus accipientis. Illud adando: hoc amuniendo uel amouẽdo dicimus
has manus huius hominis dicimus: hanc manum multos homines cõiungere. Coargu
ere eſt: Coercere & compenſare. Arguere oſtẽdere & patefacere. Vir. degeneres animos
timor arguit unde argumenta dicunt̃ quæ cauſam cauſæ oſtendũt: ſunt ſermones ut ita
dixerim comunes duos ſibi contraria ſignificãtes. Vector eſt ille qui portat & q portat̃
Hoſpes eſt qui recipit & qui recipitur. Sacer eſt uenerãdus & execrandus. Vir auri ſacra
fames. Vultus eſt uindicatus & punitus. Gratia & bene & male rei cauſa nã ſic dicimus
amicitiarum ut beneficii gratia. Ita ut ſaluſtius opprobrii gratia Cicero religioni & ſup/
plicii gratia colendam & fruendam tradiderat. Et Ter. qui referam ſacrilego illi gratiã?
Sufragia populi & quæ honorant dicuntur & quæ donatur. Cicero de præfectura urba
na. Iſtum uis ullis populi ſuffragiis erripere nõ potuit? Donamus & illud qđ damus &
illum cui damus: Afficimus honore afficimus iniuria. Elleuamus & quæ in altũ attolli/
mus & quæ aleuiamus leuiora facimus. Subducimus: & q̃ retro ſubtrahimus & q̃ iprõ/
ptu offerimus: bello. Catilinæ optimum quẽq; in primam aciem ſubduxit pudet & quæ
de alterius facto & quæ de ſuo: inadelforum libris Eſchini ubi eum pudet patris non an/
te confeſſum. Supremus ſummus & ultimus: & ſuperiorem & inferiore ſignificat. Altũ
& quod ſurſum eſt & quod deorſum: procul & lõge & prope ſignificat. Clipeo excuſſa ſa
gitta proculq; egregium cantorem. Damnatus & adictus & obligatus uel potius abſo/
lutus. Virgilius quem damnat labor aut quo & cætera ideſt Virtus ſua abſoluat aut ui
ctorem faciat. Nunquam enim Virgilius in duobus locis unam rem ponebat. Præſer
tim cum aut interponeret coniunctionem diſiunctiuam. Idem ipſe alio loco damnabis
tu quoq; uotis: ſicut uoti reus dixerat. Hic ita & abſoluẽdos dixit. Vnde & iure damnas
iſtius & iſtum eſto ligatum dicit̃. hoc eſt ſoluendo: eſto iſtum quod ſolui omnibus mo/
dis neceſſe eſt: & ſi res aliena ligatur. In præpoſitio utriq; caſui ſeruit. Cum in loquelas
tranſit fit etiam communis intellectus. Nam & ſatis & parum factum aliquid uel non

factum dicimus. Sic ut impotẽs & īfractus. Latere & abſcõſum eſſe aliquid dicimus : &
late patere. Virgilius & ſcuta latẽtia cõdunt: & torua ſolum ſub fronte latebat. Horrẽdũ
dicimus deſpicabile aliquid. & admirãdũ. Virgilius oculos horrẽda ĩ uirgine fixi. Ad/
uocatur daturus patrocinium. Inuocatur præſtaturus auxiliũ. Euocat̃ præbiturus obſe
quium. Illuuies ſordidum eſt. Ingluuies uẽtris: Illud quidem alauãdo hoc ab ingluuiẽ/
do dictum. Torres lignum præuſtum. Torrẽs aqua prærupta decurrẽs. Cõmonemus
preterita admonemus preſentia: monemus futura. Ne multas ſignificatiões habet ut ne
quære doceri. Ne longa aduerbiũ prohibẽdi. ne breuis cõiunctio diſiunctiua: ut eſt homi
nes neſere ne: Ne lõga cõiunctio cauſalis ut ẽ ne tenus pluuiæ. & ne ſubeãt herbe. Teme
ritas ſine cõſilio dicit̃: audatia poſt cõſiliũ. Velocitas pedũ & corpoꝝ: celeritas aĩoꝝ atq;
factoꝝ. Gaudiũ animi atq; leticia ẽ: exultatio membroꝝ atq; factorum. Vlcus eſt quod
naſcitur uulnus quod ab alio ĩfertur. Viuum de uĩcturo dr̃ uiuẽtem de morituro. Na/
ſcitur quod de utero decedit: Enaſcitur quod de terra aut de aqua exurgit. Adducit̃ qs
ad rem inhoneſtam.: ꝓducitur ad ſtudia deducitur ad honorẽ. Eluxit qui luctũ deponit
illuxit cum lumẽ apparuit. Nuntiatur de lõginquo: denũtiatur de præſenti: adnũtiatur
de futuro. Annũtiatur de excuſando & repudiãdo Cicero renũtiata eſt tota cõditio. De/
portare deponere: ad portare eſt aliquid afferre. cõportare re unum locum cõferre: expor
tare tollere. Tẽperãtia eſt animoꝝ temperatio reꝝ. Tẽperies uẽtoꝝ. Paſſim aliquid inue/
niri rerum de re corporali recte dicimus: affatim de re aliqua incorporali. primum enim
de ĩceſſu: illud de affatu dictũ. Lepus aĩal eſt: Lepos iocũditas uoluptatis: unde & gra/
tum aliquid lepidum dicimus. Lepos eloqui. Recipimus aliqd differẽdum rogati ſuſci/
pimus noſtra ſpõte: aſpicimus ſurſum: cõſpicimus: Palam: reſpicimus: retro ĩſpicimus ĩ
tus. Præterea præteriti tẽporis. Saluſtius nunq̃ hiſpanos preterea tale facinus facere au/
diui. Tẽporis futuri præterea haud ſuſpecteris. Eo uerbũ primæ pſonæ: facit eo: is it. eho
aduerbium ĩterrogantis eſt: Ter. eho parmeno noſti: eo etiã aduerbiũ loci ut ſi dicis eo re
dactus ſum: heu: ĩteriectio dolẽtis ẽ: eu laudãtis. Ter. eu formio. heu aduerbiũ uocãtis.
eu reſpõdẽtis. eo eſt ĩteriectio iubẽtis uel hortãtis. Ter. eo puer curre ad bachidem. Limẽ
ædium eſt: limes regionũ. Arundo cãna eſt ab arũditate dicta. hirundo auis eſt: q̃ tignis
adhæret hirudo ſãguiſuga dr̃: Spirare uiuẽtis eſt: expirare mori. Pertinatia male rei. per
ſeuerãtia bonæ Cõſeqmur ſtudio: obſeqmur officio. pſeqmur iniuria: ſubſeqmur ordinẽ
adſeqmur uoto. Nihil aduerbiũ nihil nomẽ ẽ: nemo. n. momẽti: nullus. nihil dr̃: Genus
familiæ gentẽ regionẽ recte dicimus. Lætamur de nr̃is: gratulamur de alienis. Hoc gra/
tificãs lætitia Cicero dicit. Neq; iſtius hoĩs pditi ſubdita lætitia. q̃ huius hoĩs ampliſſimi
noua gratulatio diuitiis eũ cõmouebat. Herbulum locum dicimus ĩ quo herba eſt. & ſi
aridus eſſe cõſueuerit: Herboſũ q herbã facile generat: etiã ſi ad tẽpus aridus ſit. Sic aq̃ti
cũ potionẽ recte dicimus q̃ aquã aliunde recipit. aquoſũ locũ quod ex ſe aquã fũdat. Ita
& meritã potionẽ meroſum: aut uinũ appellamus. Attollit aggerat ſcribẽdũ eſt: ĩ cõpoſi
tiõe. n. ad præpoſitio accuſatiui caſus corripit̃ cũ ſeruire loqualis ĩcipit quãdo ea muta ſe
qt̃: ĩtegra ãt pmanet quãdo ſemiuocalis ut adficit adripit: huius rei ratio redẽda ẽ. Voca
les oĩs uocis prĩcipes ſũt: & dominæ litteraꝝ. q̃ ſint uniuerſa fortiora naturaliter faciũt.
ſubiecta & adiecta ſibi ꝓtegũt: æqualia aũt & reſiſtẽtia ellidũt: Nã quomodo nõ nunq̃ ĩ/
ter ſe colliſſa frãguntur ĩterdum & ſinaliphã faciunt: Ita conſonãtes ſibi creditas conſer/
uãt: quaꝝ uirtutẽ neceſſe eſt: ut ſemiuocales imitatæ uicinas ſibi mutas tueant̃. Quærit̃
ab aliquãtis qd diſtat inter ſup: & ſupra: & ſubter: & ſubtus: ſuper eſt quod eminet ſupra
quod ſubſtratũ aliquid habet. Itẽ ſubter eſt qd re aliqua ſupiore premit̃: & cõculcat̃: ſub
tus eſt quod demiſſum altius non contingitur. Sinum dicimus exterius ſumare ue recep

taculum. Gremiū ueſtis receptaculum iterius iacens ſecretum. Vir. pandentéqꝫ ſinū:&
tota ueſte uocantem: Ceruleū ingremiū. gremiū aūt dicit᷑ acōtrario: ab igreſſu difficili. ſi
milia procedunt: ſicut adytū & penum & penetrabile eo ꝙ adiri & penetrari raro ſoleant
Largitas humanitatis eſt largitio ambitionis. Craſſari in corporeis ē & ſanguineis. Graſ
ſari autem animi: aut crudelitatis. Album natura tantum eſt: Candidū de ſtudio: Nam
& corpori & animo aliquotiens aſignat᷑. albos ergo capillos: Carmen candidū recte dici
mus. Muliebre dicimus a muliere aliquid factum: Mulierariū per mulieres ordinatum
& per uiros geſtum. Iuuentus ipſa hominis ætas & iuuenta ipſa dea ut græce dicitur aut
poetice: Iunonis aut uxor herculus aqua iunium menſem appellatum in libris priſcorum
legimus. Delictum peccatum aliquando dicimus. delectum militiæ: aut alicuius rei exa
minis delectionem appellamus. Nam dilligi affectionis eſt: deligi iudicii eſt: Inter como
datum & mutuatum nō nihil diſtat. Comodamus amico pro tempore equū ſeruū ueſtē
hanc ipſam rem quam dedimus recepturi Mutuo damus pecuniam: triticum: uinum &
his ſimilia: quæ mutuo data recipi neceſe non eſt: Ligat quis uinculo: legat teſtamento
Loqui ē hominis: obliqui ē obtrectatoris: ſicut obicit opponit. Adloqui ſuadentis eſt: uel
hortātis: uel blandiētis. eloqui oratoris. Percuſſum corpore dicimus. perculſum animo
Cicero de ſignis tāquam illa face perculſus eſſe. Effert᷑ qui portatur: & efferunt qui lau/
dando extollunt. Idem cicero nimium hæc illi fortaſſe efferunt. Diſcrimen ad piculū pti
net & id experimentum. Indigenes hoīes dicuntur: īdigetes dii. Idē indigetes unde geni
ti dii. Circūpedes ſunt obſequia ſeruoꝝ: ante pedes amicoꝝ. Inſcita arbor ē cui īſciſſæ alie
num germen includit᷑. Ad ſcita cui incolumi aliquid ſuſtineat adiungit᷑. Horatius quia
populus ad ſcita ſurgit: quippe quæ uitibus maritantur. Fremor ē rumor hominū fremi
tus ferarum. Flauum dicimus rubeum ſicut flaua ceres. furuum nigrū furuæ reginæ ꝓ/
ſerpinæ: fuluum rubeum & nigrum: furmū ſuperbum. fuluū leonem: & fuluam aquilā:
& fuluum aureum ut fulua pugnas nube tuentem: quæ haberet igneum de celeſti & ſor/
didum de lugubri: Aut certe de ænea iracundiam de turno Triſtitiam: Fuluum certe au
rū cui ad decorē ſplēdoris ſui īgeniti aliquid addat᷑. Poſtulat᷑ aliquid de honeſtate poſci
tur īprobe. Cicero īfrumētaria īcipiūt poſtulare poſcere minia. Aluus uiroꝝ recte dr̄. Vte
rus mulieꝝ. Venter utroqꝫ modo. Suplicia de tormētis dicimus & precibusi duinis.

DONATI VIRI CLARISSIMI DE OCTO PARTIBVS ORATIONIS EDITIO SECVNDA.

Artes orationis ſunt octo: Nomē. Pronomen: Verbū: Aduerbiū: Partici
piū: Coniunctio. Præpoſitio: Interiectio. Ex his duæ ſunt pricipales par/
tes orationis: Nomen & uerbū. Latini articulum nō adnumerāt: Græci i
teriectionem. Multi plures: multi pauciores: partes orationis putant.
Verum ex his tres ſunt quæ ſex caſibus inflectuntur. nomen pronomen
& participium

De Nomine.

Omen eſt pars orationis cū caſu: corporis aut rem proprie cōmuniter ue ſigni/
ficans. proprie ut Roma: tyberis cōmuniter ut urbs & flumē: Nomini accidūt
ſex. qualitas. cōparatio: genus: numerus: figura: caſus. Nomē unius nominis
appellatio multaꝝ uocabulū ꝑū ē. Sed modo noīa generaliter dicimus. Qua
litas noīum bipertita ē: Aut. n. ꝓpria ſunt nomina aut appellatiua: Proprioꝝ nominum
ſecundū latinos quattuor ſūt ſpecies. prænomē: nomē: cognomē: & agnomē. ut. P. cor
nelius Scipio africanus. Omnia prænoīa aut ſingulis litteris notant᷑ ut. C. Cæſar. L. Ca
tilina aut binis ut. Cn. Pōpeius aut ternis ut Sex Roſus. Appellatiuoꝝ nominū multæ
ſunt ſpecies. Alia. n. ſūt corporalia ut homo: terra: Mare: Alia īcorporalia ut pietas iuſti

cia:dignitas. Alia ſunt primæ poſitionis ut mons:ſchola. Alia deriuatiua ut montanus
ſcholaſticus. alia dimunitiua ut mōticulus ſcholaſticulus. Diminutiuoꝝ nominum tres
ſunt gradus quoꝝ forma quo magis minuitur creſcit ſæpe numerus ſyllabaꝝ. Sunt etiā
quaſi diminutiua quoꝝ origo non cernitur ut fabula:macula:tabula:uinculū. Et ſūt no
mina tota græce declinationis ut temeſco:caliſpſo:pan. ſūt tota conuerſa i latinā regulā
ut polydeus:polux:odyſſeus: Vlyſſes. Sunt in græcam latināq; formāquæ notha appel
lant̃ ut achilles. agamēnon. Sunt alia Omonima quæ una appellatione plura ſignificat
ut nepos:acies:ries. Sunt etiā alia ſimonina uel polionima ut terra:humus:tellus: enſis
mucro. gladius: alia patronymica ut pelides:atrides. Hæc & ab auis & a patribꝰ ſepæſi
unt. in his quæ græca ſūt ſiue maſculina ſiue fœminina fuerint græcā magis ſeruabimus
regulam. alia hoꝝ maſculina aut in des exeunt ut atrides ab atreo: aut in ius ut peleius:a
peleo. aut in ion ut nerion a Nereo. fœminina aūt aut in is exeunt ut atreis: aut ī as ut pe
lias: aut in e ut nerine. Sunt alia thethica. ideſt poſſeſſiua quæ in ius exeunt ut euādrius
enſis. Agamēnoniæ mycenæ. Et alia mediæ ſignificatiōis & adiectiua nominibus ut ma
gnus:fortis: dicimus. n. magnus uir: fortis exercitus Hæc etiā epitheta dicunt̃. Alia qua
litatis ut bonus malus. alia quantitatis ut paruus magnus. Alia gentis ut græcus hiſpa/
nus. alia patriæ ut thebanus: Romanus. Alia numeri ut unus: duo. alia ordinis ut primꝰ
ſecundus. Sed primus de multis de duobus prior dicitur. Sicut de duobus alteꝝ dicimus
Ita de multis alium. Sunt alia ad aliqd dicta ut pater: frater. Sunt alia ad aliquid quodā
modo ſe habentia ut dexter ſiniſter: Hæc & cōparatiuū gradū admittūt: nō deſtrior & ſi
niſtrior ſed deſterior & ſiniſterior. Sunt alia generalia ut corpus animal. Alia ſpecialia ut
lapis homo. lignū. alia facta de uerbo ut dictor: factor: lector. Alia ſimilia participiis: ut
demēs: ſapiens: potens. Alia uerbis ſimilia ut comedo: palpo: contemplator: ſpeculator.

De Comparatiuo.

Omparationis gradus ſunt tres poſitiuus: Cōparatiuus. Superlatiuus. Poſiti/
uus ut fortis. Comparatiuus ut fortior. Superlatiuus ut fortiſſimus. Sed cōpara
tiuus gradus generis eſt ſemper cōmunis. cōparantur aūt noia quæ aut quali/
tatē aut quantitatē ſignificāt. ſed non omnia nomina p omnes gradus exeūt. Aliquādo
enim poſitiuus tantū inuenitur ut mediocris. aliquando poſitiuus & cōparatiuus: ut ſe/
nex ſenior. Iuuenis iunior p ſyncopā. Aliquādo Poſitiuus & ſuplatiuus ut pius piiſſimus
Nam pro ſecūdo gradu magis aduerbiū ponit̃: ut magis pius. Aliquando cōparatiuus
& ſuperlatiuus ut ulterior ultimus. Aliquando ſuperlatiuus tantū ut nouiſſimus. Extra
hanc formā ſūt ut bonus & malus & magnus. Dicimus enī bonus melior optimus. ma/
lus peior peſſimus. magnus maior maximus. Cōperatio nominū proprie ī comperatiuo
& ſuplatiuo gradu ē cōſtituta. Nā poſitiuus pfectus & abſolutus ē Sæpe aūt cōparatiuus
gradus præponit̃ ſuplatiuo ut ſtultior ſtultiſſimo: & maior maximo. Sæpe minus poſiti
uo ſignificat q̄uis recipiat cōparationē ut mare pōticū dulcius q̄ cætera: Sæpe idē propo/
ſitiuo poſitus minus a poſitiuo ſignificat q̄uis recipiat cōparatione & nulli cōparat̃: Vt
iam ſenior ſed cruda deo uiridiſq; ſenectus. Sūt noia ſignificatiōe diminutiua intellectu
cōparatiua: ut grādiuſculus: minuſculus. mauſculus. Cōpatiuo & ſuperlatiuo tā aut mi
nus aut minime aut magis aut maxime addici non oportet. Adiciunt̃ aūt poſitiuo tantū
Dicimus. n. tam bonus: tā malus: minus bonus: minus malus: minime bonus: minime
malus: magis bonus: magis malus:: maxime bonus: maxime malus. Cōparatiuus gra/
dus ablt̃ō caſui adiūgit̃ utriuſq; numeri. Sed tū hoc utimur cū aliquē uel alieno uel ſuo
generi cōparamus: Vt hector fortior Diomede: uel audatior troianis fuit: Dicimus aūt
fortior hic quā ille. Suplatiuus aūt genitiuo tantū plurali adiungit̃. Sed tūc hoc utimur

cum aliquem ſuo generi comparamus ut hector fortiſſimus troianorum fuit: Plerumq;
ſuperlatiuus propoſitiuo ponitur & nulli comparatur ut Iupiter optimus maximus: In/
terdum comparatiuus nominatiuo adiungitur doctior hic quam ille.

Enera nominũ ſũt quattuor: Maſculinũ Fœmininũ Neutrũ Cõmune. Maſculi/
nũ eſt cui numero ſingulari caſu nomĩatiuo pronomẽ uel articulus præponit̃ hic
ut hic magiſter: Fœmininũ eſt cui numero ſingulari caſu nominatiuo pronomẽ
uel articulus præponit̃ hæc ut hæc muſa. Neutrũ eſt cui numero ſingulari caſu nõ ꝓno
mẽ uel articulus præponit̃ hoc ut hoc ſcamnũ. Cõe ẽ qđ ſimul maſculinũ fœmininũq;
ſignificat: ut hic & hæc ſacerdos: Sed ex his uel principalia uel ſola genera duo ſunt maſ/
culinũ & fœmininũ: Nam neutrũ & cõmune de utroq; naſcũt̃. Eſt etiã triũ generũ comu
ne qđ omne dicit̃: ut hic & hæc & hoc fœlix. Eſt epicœnon ideſt promiſcuũ qđ ſub una
ſignificatiõe marem ac fœminã cõprehẽdit: ut paſer & aquila: Sũt præterea alia ſono ma
ſculĩa ĩtellectu fœminĩa ut eunuchus comœdia: horeſtes tragœdia: cẽtaurus nauis Alia
ſono fœminina ĩtellectu maſculina. Vt feneſtella ſcriptor: aquila orator. Alia ſono neu/
tra intellectu fœminina ut phroneſiũ glyceriũ: ſophroniũ quæ mulieres ſũt. Alia ſono
fœminina ĩtelleſtu neutra ut poema ſchema. Alia ſono maſculina ĩtellectu neutra ut pe
lagus uulgus. Sũt præterea nomĩa ĩſingulari numero alterius generis & alterius in plu/
rali: ut balneũ: tartarus: cælum: porrũ: cepe: loca: fori: nauiũ. Sũt item nomina ĩcerti ge
neris ĩter maſculinũ & fœmininũ ut cortex: radix: ſilex: finis: ſtirps: pinus: pampinus:
dies. Sũt ĩcerti generis ĩter maſculinũ & neutrũ: ut frenus: clipeus. uulgus: ſpecus. ¡Sunt
nomĩa ĩcerti generis ĩter fœmininũ & neutrũ ut buxus: pyrus: pinus: malus. Sed neutro
genere fructũ fœminino ipſas arbores ſæpe dicimus Sũt etiam genera nominũ fixa. ſũt
mobilia. Fixa ſũt quæ ĩ alterũ genus flexi nõ poſſũt: ut pater: mater: frater: ſoror. Mobi/
lia aut propria ſunt & duo genera: ex ſe faciunt. ut caius caia: Martius martia. Aut ap/
pellatiua ſunt & tria genera faciũt. ut bonus. bona. bonũ. malus mala malum. Sũt item
alia nec ĩ totũ fixa nec ĩ totũ mobilia. ut draco. dracæna: leo læna: gallus: gallia: rex: regi
na. Sũt diminutiua quæ nõ ſeruãt genera. quæ ex nominibus primæ poſitiõis acceperũt
ut ſcutũ. ſcutella. piſtrinũ. piſtrilla. canis. canilla. rana ranunculus ſtatua. ſtatunculus.
Nomẽ ĩ. a: uocalẽ deſinẽs nomĩatiuo caſu numero ſingulari aut maſculinũ ẽ ut agrip/
pa: aut fœmininũ ut martia aut neutrũ ut toreuma: ſed tamẽ græcũ ẽ: aut cõmune ut ad
uena. Aut epicœnõ: ut aquila. Nomẽ ĩ. e. uocalẽ deſinẽs nominatiuo caſu numero ſingu
lari aut fœmininũ græcũ ẽ ut euterpe: aut neutrũ ut ſedile. Nomẽ ĩ. i. uocalẽ deſinẽs no/
minatiuo caſu numero ſingulari aut neutrũ græcũ eſt ut gũmi. ſynapi. Aut triũ generũ &
aptoton ut frugi. nihili. Nomẽ ĩ. o. uocalem deſinẽs nominatiuo caſu numero ſingulari
aut maſculinũ eſt ut Scipio. Aut fœmininũ ut Iuno: aut cõe ut homo. Nomẽ ĩ. u. uocalẽ
deſinẽs nõ caſu numero ſingulari tantum neutrum eſt ut cornu: genu: gelu: ueru. Sed
hæc nõia & quæ ĩ cõſonãtes deſinũt diuerſas regulas & multiplices habẽt. Numeri ſũt
duo ſingularis & pluralis. Singularis ut hic ſapiẽs. pluralis ut hi ſapientes. eſt & dualis
numerus qui ſingulariter enũciari nõ poteſt ut hi ambo: & hi duo. Sũt etiam nomina nu
mero cõmunia ut res. nubes dies. Sunt ſemper ſingularia generis maſculini ut puluis ſã/
guis: Sũt ſemper pluralia ut manes. qrites. Sunt ſemper ſingularia generis fœminini ut
pax lux. Sũt ſẽp pluralia ut kl'nedæ: nũdinæ. feriæ. quadrigæ. nuptiæ. ſcalæ. ſcopæ. Sũt
ſemper ſingularia generis neutri ut pus. uirus. aurũ argẽtũ. oleũ. ferrũ. triticũ: hæc & fe
re cetera quæ ad mẽſuram põdus ue referũtur. q̃quã multa cõſuetudine uſurpata ſũt: ut
uina mella. ordea. Sũt ſemper pluralia eiuſdẽ generis ut arma. menia. floralia. ſaturna/
lia. Sũt quædam poſitiõe ſingularia. ĩtellectu pluralia ut populus. cõuẽtus. contio. plebs

multitudo. Sũt quædã poſitione pluralia ĩtellecta ſingularia ut athenæ: cumæ: thebæ:
mycenæ. Figure nominibus accidũt duæ: Simplex & Compoſita. Simplex ut do/
ctus prudẽs. Cõpoſita ut ĩdoctus: imprudẽs. Componũtᷣ autem nomĩa modis quattuor
ex duobus ĩtegris ut ſuburbanus: ex duobus corruptis ut efficax: municeps: ex ĩtegro &
corrupto ut ĩeptus. ĩſulſus. ex corrupto & ĩtegro pĩnipotẽs: nugigerulus. Componũtᷣ
etiam ex pluribus ut ĩ expugnabilis imperitus. Indeclinatiõe compoſitoꝝ nominũ ani/
maduertere debemus quod ea q̃ ex duobus nominatiuĩs compoſita fuerit per oẽs caſus
ex utraqꝫ parte declĩari poſũt ut eques romanus. prætor urbanus. Quæ ex nomĩatiuo &
ex quolibet alio caſu compoſita fuerit ea parte declĩari tãtũ qua fuerit nomĩatiuus caſus
ut præfectus equitũ. Senatus cõſultũ. prouidẽdũ eſt autem ne ea nomĩa componamus q̃
aut cõpoſita ſũt aut componi omnino nõ poſſũt. Caſus nominũ ſũt ſex nominati/
uus: genitiuus: datiuus: accuſatiuus: uocatiuus: & ablatiuus. Ex his duo recti appellãtᷣ
nomĩatiuus: & uocatiuus. Reliqui aũt obliqui: ablatiuũ græci nõ habẽt. hũc ꝗdam ſep/
timũ nõ nulli ſextũ caſũ appellãt. Eſt aũt nomĩatiuus ut hic Cato: genitiuus huius cato
nis: datiuus huic catoni: accuſatiuus hũc catonem: uocatiuus. o cato: ablatiuus ab hoc
catone. Quidam etiã adſumũt ſeptimũ caſũ q eſt ablatiuo ſimilis: ſed ſine præpoſitio/
ne. ab ut ſit ablatiuus caſus ab oratore uenio: ſeptimus caſus oratore magiſtro utor.

Sũt autem formæ caſuales ſex: ex ꝗbus ſũt nomĩa. Alia monoptota: alia diptota: alia
triptota: alia tetroptota: alia pẽtaptota: alia hexaptota. Sũt præterea hæc aptota quæ ne
que per caſus: neqꝫ per numeros declinãtᷣ: ut frugi. nihili. neq̃. fas. nefas. nugas: In qua
forma ſũt etiam nomĩa numeroꝝ a quattuor uſqꝫ ad cẽtũ. Nam ab uno uſqꝫ ad tres per
omnes caſus numeri declinãtᷣ. Item a ducẽtis & deinceps præter mille. Sũt & nomina
quorum nominatiuus ĩ uſu nõ eſt: ut ſi quis dicat hũc laterem ab hac dictiõe. Item per
cæteros caſus nomĩa multa deficiũt ut ſpõte: tabo: Sũt præterea nomĩa quorum alia ge/
nitiũ caſũ trahũt ut ignarus belli: ſecurus armorum. Alia datiuũ ut inimicus malis: con/
gruus paribus. Alia accuſatiuum ſed figurate ut exoſus bella: præſcius futura. Alia ab/
latiuum ut ſecũdus a romulo. alter a ſylla. Alia ſeptimũ caſum: ut dignus munere ma/
ctus uirtute. Omnia nomina ablatiuo caſu numero ſingulari qnqꝫ litteris uocalibus
terminãtᷣ: ſed ea dum taxat quæ nõ ſũt aptota. In illis enim regula nõ tenetᷣ. Quæcũqꝫ
nomĩa ablatiuo caſu ſingulari a littera fuerit termĩata genitiuũ pluralem ĩ rum. ſyllabã
mitunt datiuum & ablatiuum in is: ut ab hac muſa: harum muſarum: his & ab his mu/
ſis. Neceſſe eſt autem contra hanc regulam ut declinentur ea nomina. in quibus genera
diſcernẽda ſunt ut ab hac dea: harum dearum. his & ab his deabus: ne ſi diis dixerimus
deos nõ deas ſignificare uideãtur. Quæcũqꝫ nomina ablatiuo as ſingulari. e. littera cor
repta fuerint terminata genitiuum pluralem in. um. ſyllabam mittunt: datiuum & ab/
latiuum in. bus. ut ab hoc pariete: horum parietum: his & his parietibus. Contra hanc
regulam inuenimus ut ab hoc uaſe: horum uaſorum his & ab his uaſis. Si uero. e. produ
cta fuerint terminata genitiuum pluralem in. rum. ſyllabam mittunt. datiuum & abla/
tiuum in bus ut ab hac re harum rerum: his & ab his rebus. Sed hæc regula propriæ fœ
minini generis putatur. Quæcũqꝫ nomĩa ablatiuo caſu ſingulari. i. littera fuerint termi/
nata genitiuum pluralem in. ium. mittunt: datiuum & ablatiuum in bus: ut ab hac pup
pi: harum puppium: his & ab his puppibus. huiuſmodi nomina. caſum accuſatiuũ plu/
ralem propter differentiam melius in. is. q̃ in. es. ſyllabam terminant: ut ab has puppis
nauis: clauis: quia puppim: nauim: clauim: & nõ puppem: nauem clauem. Eorũ autem
nominum quæ genitiuo caſu plurali in. ium. ſyllabam exire poſſunt trina regula eſt. Pri
ma eorum eſt quæ nominatiuo caſu ſingulari. n. &. s. litteris terminantur: ut mons mõ/

tium. Altera eo℞ quæ ablatiuo caſu ſingulari.e.correpta finiuntur & fœminina ſunt:ut
ab hac clade harũ cladium his & ab his cladibus:& ab.hac cæde:harũ cædium his & ab
his cædibus. Tertia eorum quæ ablatiuo caſu ſingulari.i.littera terminantur ut ab hac
reſti.harum reſtium his & ab his reſtibus. Sed hæc regula etiam accuſatiuũ ſingularem
interdum per.im.ſyllabam terminat ut hanc reſtim:& hanc pupim.horũ multa cerni/
mus conſuetudine commutata. Quæcũqȝ nomina ablatiuo caſu ſingulari.o.littera fue/
rint terminata genitiuũ pluralem in.rum.ſyllabam mittunt:datiuũ & ablatiuum in.is.
ut ab hoc docto horum doctorum:his & ab his doctis. Contra hãc regulam inuenimus.
ut ab hac domo harum domo℞ his & ab his domibus:& ab hoc iugero horũ iugerorũ:
his & ab his iugeribus. Sed ſcire debemus multa quidem ueteres aliter declinaſſe:ut ab
hac domu:harum domuum:his & ab his domibus.& ab hoc iugere:horum iugerũ his
& ab his iugeribus. Verum meminerimus euphoniam indictionibus plus interdũ ualere
q̃ analogiam:& regulam præceptorũ. Quæcunqȝ nomina ablatiuo caſu ſingulari.u.lit
tera fuerint terminata genitiuũ pluralem in um.ſyllabam mittunt gemina.u.littera da/
tiuum & ablatiuum i n bus ut ab hoc fluctu.horum fluctuũ his & ab his fluctibus. Nam
nihil neceſſe eſt retinere.u.litteram & fluctibus dicere:cũ artibus neceſſitate dicamus:ne
quis nos artes non artus ſignificare uelle exiſtimet: In hanc regulam non ueniunt:ut di/
ctum eſt:aptota nomina:ut fas:nefas:nequam:nihili. Non ueniunt tantum pluralia ut
ſaturnalia:uulcanalia:compitalia. Non ueniunt quæ a græcis ſũpſimus:ut emblema:
epigramma. Schema:poema:ſtemma. Nam huius formæ nomina ueteres etiam fœmi
nino genere declinabant: In his regulis Analogia uel ex collatione poſitorum nominũ:
uel ex diminutione cognoſcit̃. Memnierimus hæc græca nomina ad græcam formam
melius declinari:& ſi illa non nulli ad latinos caſus conantur inflectere. Duodecim aũt
litteris omnia nomina latina caſu nominatiuo numero ſingulari terminant̃ uocalibus.
quinqȝ:a.e.i.o.u. Semiuocalibus ſex.l.m. n.r.s.x: Muta una.t. A.ut.tabula.e.ut ſedile
.i.ut frugi.o.ut ratio.u.ut genu.l.ut mel.m.ut ſcamnũ.n.ut flumen.r.ut arbor.s.ut
flos.x.ut nox.t.ut caput. quidã adiiciunt.c.ut lac & allec.

De Pronomine.

Ronomen eſt pars orationis quæ pronomine poſita tantundem pene ſignificat
perſonamqȝ interdum recipit. Pronomini accidunt ſex qualitates: Genus: Nu/
merus: Figura: Perſona: & Caſus. Qualitas pronominũ duplex eſt: aut enim fi
nita ſunt pronomina: aut infinita. Finita ſunt quæ recipiunt perſonas.ut ego tu.ille. Infi
nita ſunt quæ non recipiunt perſonas:ut quis:quæ:quot. Sũt etiam pronomina minus
q̃ finita ut ipſe: iſte. Sũt præpoſitiua ut quis:hic. Sunt ſubiectiua ut is:idem. Sunt alia
gẽtis ut cuias:noſtras:cuiatis:noſtratis. Alia ordinis ut quotus:totus. Alia numeri ut
quot.tot. Alia ad aliquid dicta ĩfinita quæ nec perſonam nec locũ nec tempus deſignãt
ut cuius:cuia:cuiũ. Alia ad aliquid dicta finita:ut meus.tuus:ſuus:hec etiam poſſeſſiua
dicunt̃. Sũt item alia qualitatis:ut qualis talis: Alia quantitatis.ut quãtus: tantus.
Sunt alia demonſtratiua:quæ rem præſentem notant:ut hic hæc hoc.alia relatiua quæ
rem abſentem ſignificant.ut is:ea:id: Sũt alia magis demonſtratiua.ut eccum.eccam:
ellum. Genera pronominibus ita:ut omnibus accidũt pene omnia: Maſculinum ut q̇s
fœmininũ ut quæ: Neutrũ ut quod: Commune ut qualis talis. Triũ generum ut ego:
tu:ſui. Numerus accidit pronominibus uterqȝ. Singularis ut iſte. Pluralis ut iſti. Sũt eti
am numero cõmnnia:ut qui:quæ.dicimus enim qui uir & qui uiri.quæ mulier & quæ
mulieres. Sũt pronomina tota ſingularia ut meus:tuus:ſuus. Sũt tota pluralia:ut noſtri
ueſtri. Ex parte ſingularia:ut mei:tui.ex parte pluralia:ut noſter ueſter. Figura etiam

in pronominibus duplex eſt. Aut enim ſimplicia ſunt pronomina ut quis. Aut compoſi/
ta ut quiſquis: Nam compoſita pronomina ſecundum formam nominum ex ea parte
declinantur. qua pronomen fuerit caſus nominatiui cuius rei exempla ſunt hæc: quiſqs
quiſnam: quiſpiam: aliquis: & cætera. Nam idem quod conſtat ex duobus corruptis: cū
producitur maſculinum pronomen eſt. cum corripitur neutrum hic correptum prono/
men eſt: hic productum aduerbium loci. Perſonæ finitis pronominibus accidunt tres
Prima ut ego. Secunda ut tu. Tertia ut ille. Sed prima perſona & ſecunda generis ſunt
omnis & perſona prima in hoc pronomine cum eſt numeri ſingularis non habet uocati/
uum caſum pluralis uero habet. Caſus item pronominum ſex ſunt quemadmodum
nominum. Nominatiuus ut hic: Genitiuus ut huius: Datiuus ut huic: Accuſatiuus
ut hunc: Vocatiuus ut o: ablatiuus ut ab hoc. Sũt pronomia: quæ non per omnes caſus
declinantur: ut eccum eccam ellum: cuius: cuia: cuium: cuiatis. noſtratis. Sũt etiam alia
ſine nominatiuo & uocatiuo ut ſui ſibi ſe a ſe: hæc etiam numeri ſunt communis. Sunt
item ſine uocatiuo ut ego: mei: uel mis: michi: me: a me. Nullum autem pronomen reci
pit comparationem quamuis qualitatem aut quantitatem ſignificet. Inter pronomi/
na & articulos hoc intereſt quod pronomina ea putantur: quæ cum ſola ſint uicem nomi
nis complent: ut quis: ille: iſte. Articuli uero cum pronominibus. aut nominibus aut
participiis adiunguntur ut hic: huius: huic: hunc. O. ab hoc. & pluraliter hi: horum: his
hos: O. ab his. Hæc eadem pronomina & pro articulis & pro demonſtratione ponũtur
neuter: uter: unus: omnis: alter: alius: ullus: ambo: uterque. Sunt qui nomina: ſunt qui
pronomina exiſtimant. Ideo quod Articulis in declinatione non indiget.

De Verbo.

Erbum eſt pars orationis cum tempore & perſona ſine caſu: aut agere aliquid
aut pati: aut neutrum ſignificans. Verbo accidunt ſeptem: Qualitas: Con/
iugatio: Genus: Numerus. Figura: Tempus: Perſona: Qualitas Verbo
rum in modis & formis eſt. Modi autem ſunt: ut multi exiſtimant: ſeptem. Indicatiuus
qui & pronuntiatiuus dicitur: ut lego. Imperatiuus ut lege. Promiſſiuus: ut legam.
Sed nos hunc modum non accipimus. Optatiuus ut utinam legerem: Subiunctiuus
ut cum legam. Infinitiuus: ut legere. Imperſonalis ut legitur. Sed hunc modum qui
dam pro genere ac ſignificatione uerbi accipiunt. Cuius uerba aut in tur: exeunt: aut in
it: aut in: et. Sed quæ in tur: & in it: exeunt hæc ab indicatiuo oriuntur: ut lego legitur.
contingo: contingit. quæ autem in. et exeunt duas formas habent. Alia enim ab īdicati/
uo ueniunt. ut miſeror miſeret. Alia a ſe oriuntur: ut pudet: tedet: Pœnitet: libet: quam/
uis ueteres dixerint pudeo: pœniteo: & tedo: Qualitas uerborum etiam in formis eſt
conſtituta quas formas allii uerborum generibus ideſt ſignificationibus admiſcent.

Formæ igitur quattuor ſunt: perfecta: Meditatiua: Incohatiua: Frequentatiua.
Nam & in his græca latina deficit. Perfecta. ut lego. Meditatiua: ut lecturio. Frequen
tatiua: ut lectio. Inchoatiua ut ferueſcho caleſco. Sed frequentatiua uerba ſemper pri/
mæ coniugationis ſunt. Inchoatiua non per omnia tempora declinantur: quia quæ in
cohantur præteritum tempus non habent & oriuntur a neutralibus uerbis. Sunt eti/
am frequentatiua de nomine uenientia. ut patrizat. græcizat. Sunt quaſi diminuti/
ua quæ a perfecta forma ueniunt. ut ſorbillo. ſugillo. Sunt ſine origine perfectæ for/
mæ. ut pitiſſo uacillo. & frequentatiua ſæpe in tres gradus deducunt uerbum. ut cur/
ro. curſo. curſito. Sæpe in duos tantum: ut uolo uolito. Sunt uerba inchoatiuis ſimi/
lia. quæ inchoatiua non eſſe temporum conſideratione dignoſcimus. ut compeſco. com

peſcui. Sunt item alia inchoatiua quæ a perfecta forma ueniunt: ut horreo. horreſco.
Sunt quæ originem ſui non habent ut conſueſco: quieſco. Coniugationes uerbis acci
dunt tres: Prima: Secunda: Tertia ¶ Prima eſt quæ indicatiuo modo tempore præſen/
ti numero ſingulari ſecunda perſona uerbo actiuo & neutrali: a productam habet ante
nouiſſimam litteram. paſſiuo communi & deponenti ante nouiſſimam ſyllabam: ut uo
co: uocas: uocor: uocaris: & futurũ tempus eiuſdem modi in bo: & in bor: ſyllabã mittit:
ut uoco: uocabo. uocor: uocabor ¶ Secunda eſt quæ indicatiuo modo tempore præſen/
ti numero ſingulari ſecunda perſona uerbo actiuo & neutrali. e. productam habet ante
nouiſſimam litteram paſſiuo communi & deponenti ante nouiſſimam ſyllabam ut mo/
neo: mones: moneor: moneris: & futurum tempus eiuſdem modi in bo: & in bor: ſylla/
bam mittit: ut moneo: monebo. moneor monebor ¶ Tertia eſt quæ indicatiuo modo tem
pore præſenti numero ſingulari ſecunda perſona uerbo actiuo & neutrali. i. litteram in/
terdum correptam interdum productam habet ante nouiſſimam litteram paſſiuo com
muni & deponenti. e. correptam uel. i. productam habet ante nouiſſimam ſyllabam: ut
lego legis & legor legeris: audio audis & audior audiris: & futurum tempus eiuſdem
modi in am: & in ar: ſyllabam mittit ut lego: legam: legor: legar: audio: audiam: audior
audiar ¶ Eſt altera ſpecies tertiæ coniugationis: quæ. i. producta enuntiatur: hanc non
nulli quartam eſſe coniugationem putant: quod futurum tempus eiuſdem modi in am:
& in ar: in bo: & in bor: ſyllabam mittit: ut Seruio ſeruis ſeruiam ſeruibo. Vincio uin/
cis uinciam uincibo. Vincior uinciris uinciar uincibor. Quod quidam refutantes ne/
gant in bo: & in bor: rite exire poſſe tertiam coniugationem: niſi in eo uerbo: quod in pri
ma perſona indicatiui modi temporis præſentis numeri ſingularis. e. ante. o. habuerit
ut eo: queo: eam queam: ibo quibo: & paſſiuo queor: quear: quibor: & ſi qua ſunt ſimilia.

Genera uerborum: quæ ab aliis ſignificationes dicuntur. ſunt quinque. Actiua:
Paſſiua. Neutra. Communia. Deponentia. Actiua ſunt quæ. o. littera terminãtur &
Accepta. r. littera faciunt ex ſe paſſiua: ut Lego legor. Paſſiua ſunt quæ. r. littera termi
nantur: & ea amiſſa redeunt in actiua: ut legor: lego. Neutra ſunt quæ. o. littera terminã
tur: & accepta. r. littera latina non ſunt ut ſto curro ¶ Sũt etiam neutra quæ. i. littera ter/
minantur: ut odi: noui: cœpi: memini: Sunt item quæ in. um. ſyllabam deſinũt: ut ſum
proſum: obſum: Sunt item quæ in. t. litteram exeunt & imperſonalia dicũtur: ut Pudet.
tedet: pœnitet: libet: oportet ¶ Sed hæc & ſimilia defectiua exiſtimanda ſunt. Sũt præ
terea neutro paſſiua ut Gaudeo gauiſus ſum. Soleo ſolitus ſum. Audeo auſus ſum. Fio
factus ſum. Fido fiſus ſum. Deponẽtia ſunt quæ. r. littera terminãtur & ea amiſſa lati/
na nõ ſunt: ut cõuitior: colluctor. ¶ Communia ſunt quæ. r. littera terminãtur & in du/
as formas cadunt: patientis & agentis: ut ſcrutor criminor. dicimus enim ſcrutor te &
ſcrutor a te. criminor te: & criminor a te. Sũt uerba extra hãc regulã. quæ inæqualia dicũt
ut ſoleo. facio. fio. fido audeo gaudeo: ueſcor: fero: medeor: edo: pãdo: mãdo: nolo. uolo
malo: eo. Sunt quæ declinari rite non poſſunt ut cedo: aue: ſalue: faxo: faxis: infit: inquã
quæſo: aio. ¶ Sunt item monoſyllaba quæ etiam extra regulam ſola ſunt producta: ut
ſto. do. flo. nõ. ¶ Sunt uerba incertæ ſignificationis: ut Tundeo: labo: fabrico: punio:
munio: patior: munero: populor: aſſentior: adulor: luctor: arguor: Hæc enim omnia uer
ba & in. o. um. in. r. litteras finiuntur & his uerbis tẽpora participiorum accidunt pene
omnia. Sunt item uerba quæ componere poſſumus ut pono traho repono retraho.
Sũt quæ nõ poſſunt ut aio quæſo. ¶ Numeri uerbis accidũt duo: ſingularis & plura/
lis. Singularis ut lego. Pluralis ut legimus. Item ſecũdum quoſdam dualis ut legere.

Figure verbi,

Figuræ uerboꝝ duæ ſunt: aut. n. ſimplicia ſunt uerba ut ſcribo. aut compoſita ut deſcri/
bo. Cōponūtur etiam uerba quattuor modis: ſicut & cæteræ partes oratiōis: ex duobus
corruptis: ut officio. ex duobus ītegris: ut obduco: ex corrupto & ītegro ut aligo. ex īte/
gro & corrupto. ut defingo. Sūt uerba cōpoſita quæ ſimplicia fieri poſſūt: ut repono: diſ

Tempora verbi,

traho Sūt quæ nō poſſūt: ut ſuſpicio cōpleo. Tēpora uerbis accidūt tria: præſens præteri
tū: & futuꝝ. Præſens ut lego. præteritū ut legi. futuꝝ ut legam. Præteriti temporis diffe
rentiæ ſunt tres: imperfecta: perfecta: pluſquamperfecta: Imperfecta ut legebam: per/
fecta ut legi. pluſquamperfecta ut legeram. Ergo in declinatione uerborū quinque tem/
pora numeramus. præſens: præteritū imperfectū præteritū perfectū. præteritū pluſquā

Persone verbi,

pfectū & futuꝝ. Perſonæ uerbis accidunt tres: pͥa: ſecunda: tertia. Prima eſt quæ dicit
ut lego. Secūda cui dicit̄. ut legis. Tertia de qua dicit̄ ut legit. ſed prima pſona nō īdiget
caſu ſe admittit plerumq; ntūm: ut uerberor īnocens. liber ſeruio. Secūda pſona trahit
caſū uocatiuū ut uerberaris īnocēs: ſeruis liber. Tertia trahit nominatiuū. ut uerberat̄ in/

Impersonalia datiuo et ablatiuo seruiunt,

nocēs: & ſeruit liber. Quietiam uerba imperſonalia quæ ī. tur. exeūt caſui ſeruiūt datiuo
& ablatiuo: ut gerit̄ a me: a te: ab illo: dicit̄ mihi: tibi: illi. Quæ uero ī. it. exeūt: caſui ſer/
uiūt datiuo: ut cōtigit mihi: tibi: illi. Quæ uero ī. et. exeūt: ea modo datiuo modo accuſa
tiuo caſui ſeruiūt: datiuo ut libet mihi: tibi illi: Accuſatiuo: ut decet me: te illū. Sūt uerba
præterea quoq; alia genitiui caſus formulā ſeruāt: ut miſerior mei. tui. ſui. Alia datiui ut
maledico tibi: ſuadeo illi. Alia accuſatiui ut accuſo illum. Inuoco illum. Alia ablatiui ut

Verba septimi casus

diſcedo ab illo: auertor ab illo. Alia ſeptimi caſus ut fruor agro potior auro. Omnia uer/
ba modi īdicatiui temporis præſētis numeri ſingularis primæ perſonæ aut. e. aut. i. aut. u
ante. o. habēt. Si aūt uocalē ante. o. litteram nō habuerit exceptis. f. & k. & q. cætetras
oēs latinas cōſonātes recipiūt. e. ut ſedeo. i. ut latino. u. ut ruo. b. ut bibo. c. ut uoco. d. ut
uado. g. ut ago. h. ut traho. l. ut impello. m. ut amo. n. ut cano. p. ut ſcalpo. r. ut curro. s.
ut laſſo. t. ut peto. x. ut texo. his accidūt. i. & u. pro cōſonātibus ut aio: adiuuo. Nā triū/
pho per. p. & h. ſcribit̄. k. o. litteræ nō præponit̄. Item. q. ſine. u. præferri. o. litteræ nō
poteſt. Sūt uerba defectiua alia per modos ut cedo. Alia p formas ut faceſſo. Alia per

Defectiua,

cōiugatiōes ut adſum. Alia per genera ut gaudeo: Alia p numeros ut faxo: Alia per figu
ras ut īpleo: Alia per tempora ut fero: Alia p pſonas ut cedo: faceſſo: adſum: ſoleo: faxo:
impleo: fero: edo: Verba quoq; īperſonalia cū per oēs modos declinari poſſint: inueniun
tur quædam defectiua: ut liquet miſeret:

De Aduerbiis.

Duerbium eſt pars orationis quæ adiecta uerbo ſignificationem eius: aut cō
plet: aut mutat: aut minuit: ut iam faciā: uel nō faciam. parum faciam. Ad/
uerbia aut a ſe naſcūt̄ ut heri: hodie: nuper: aut ab aliis partibus orationis ue
niūt: Veniūt autem a nomine appellatiuo ut doctus docte. A pprio ut Tul
lius Tuliane. A uocabulo ut hoſtiū hoſtiatim. A pronomine ut meatim: tua
tim. A uerbo ut curſim ſtrictim. A nomīe & uerbo: ut pedetētim. A participio ut īdulgēs
īdulgēter. A noīe uenīētia aut in a. exeūt: ut una. Aut ī e productū ut docte: aut ī e corre
ptā ut rite: aut in. i. ut ueſperi: aut ī o pductā ut falſo: aut ī o correptā: ut mō aut ī u ut no
ctu aut in l ut ſemel. aut in. m. ut paulatim. aut in. r. ut breuiter: aut ī. s. ut funditus. Ad/
uerbia quæ ī. e. exeūt produci debēt: præter illa quæ aut nō comparātur: ut rite. aut com
perationis regulam nō ſeruāt: ut bene male: faciūt enim bene melius optime: male pe/
ius peſſime. aut ea quæ a nomine uerboue nō ueniūt: ut impune ſæpe. cæterū facile & dif
ficile quæ aduerbia ponūt̄ nomina potius dicēda ſūt eſſe pro aduerbiis poſita: ut eſt tor/
uum clamat. horrendum reſonat. Ergo aduerbia quæ ī. e. productam exeunt ab eo

nomine ueniunt: quod datiuo caſu ſingulari .o. littera terminatur: ut huic docto docte: & huic ſedulo ſedule. Quæ in .r. litteram exeunt ab eo nomine ueniunt. quod datiuo caſu ſingulari .i. lettera terminatur. ut huic agili agiliter. Contra hanc regulam multa ſæpius uſurpauit auctoritas. Nam quædam ut diximus & in datiuo caſu in .o permanent: & aduerbium faciunt ut falſo ſedulo. quædam contra faciũt: ut huic duro non dure: ſed duriter. Aduerbio accidunt tria. Significatio: Comparatio. Figura. Significatio aduerbiorum in hoc ſecernitur quia ſũt aduerbia loci ut hic ubi ibi. Temporis: ut hodie nuper Numeri ut ſemel bis. Negandi: ut non nihil. Afirmandi: ut etiam quidni. Demonſtrandi: ut en ecce. Optandi: ut utinam. Hortandi: ut eia. Ordinis: ut deinde. Interrogãdi: ut cur quare quamobrem. Similitudinis ut quaſi ceu. Qualitatis: ut docte pulchre. Quantitatis: ut multum parum. Dubitandi ut forſan fortaſſe. Perſonalia: ut mecum: tecũ: ſecum: nobiſcum: uobiſcum. Vocandi. ut heus. Reſpondẽdi: ut heu. Separãdi: ut ſeorſũ. Iurandi: ut ædepol caſtor hercle medius fidus: Eligendi: ut potius immo. Congregãdi: ut ſimul una pariter. Prohibẽdi. ut ne. Euentus. ut forte fortuitu. Comparandi. ut magis & tam. Sunt etiam aduerbia ĩfinita: ut ubi quando: ſũt finita ut hic modo. Aduerbia loci duas ſpecies habent: ĩ loco & ad locũ ſignificantes: In loco ut intus foris. Ad locũ: ut intro foras: Dicimus enim intus ſum foris ſum: ĩtro eo foras eo. Adiiciũt qdam de loco: quod ſic dicitur quaſi ĩ loco ut ĩtus exeo foris uenio. Adiciũt qdam etiam per locũ ut hac illac. heus & heu ĩteriectiões multi nõ aduerbia putauerũt ideo quia nõ ſẽper ſubſequũtur uerbum. Comparatio accidit aduerbio quia huic quoq; comparatiõis gradus ſunt tres poſitiuus. cõparatiuus: ſuplatiuus: Poſitiuus: ut docte. Cõparatiuus ut doctius. Superlatiuus ut doctiſſime: & quoniã aduerbia quoq; ſũt quæ per oẽs gradus ire nõ poſſũt Ideo his ad iũgendam ſignificationem pro cõparatiuo & ſuperlatiuo magis & maxime cõiungimus. adminuẽdam minus & minime: quemadmodũ enim comparãt᷑ Ita & minuunt᷑ aduerbia a poſitiuo: ut primũ primule. lõge lõgule. A comparatiuo ut melius meliuſcule. longius longiuſcule. A ſuperlatiuo autem gradu uel nulla exempla uel per rata ſũt. Figure aduerbiorũ duæ ſunt: aut enim ſimplicia ſũt aduerbia. ut docte prudenter: aut compoſita ut ĩdocte ĩprudẽter: Componũt᷑ etiã aduerbia modis quattuor: ſũt ãt multæ dictiões dubie ĩter aduerbiũ & nomẽ ut falſo: ĩter aduerbiũ & ꝓnomẽ ut quõ. Inter aduerbiũ & uerbũ ut pone: Inter aduerbiũ & participiũ ut ꝑfecto: Inter aduerbiũ et cõiũctionẽ ut quãdo: Inter aduerbiũ & præpoſitionẽ: ut propter: Inter aduerbiũ & ĩteriectionẽ ut heu. Hoꝝ quedã accẽtu diſcernimus. quædam ſenſu. Sũt item aduerbia loci: quæ imprudẽtes putãt noĩa in loco: ut Romæ ſũ: de loco ut Roma uenio ad locũ ut Romã ꝑgo. His præpoſitio nõ anteponitur: quæ prouinciis: locis regiõibus ue addicii ſolet ideo: quia de ſignificatione nominis non recedunt ut de aphrica uenio. ad ſiliciam pergo: in intalia ſum Præpoſitio ſeparatim aduerbiis non applicabitur: quamuis legerimus deſurſum de ſubito derepente & exinde & abuſq; & dehinc: ſed hæc tanquã unam partem orationis ſub uno accentu pronuntiabimus.

De participio.

Articipium eſt pars orationis dicta eo quod partem capiat nominis partemq; uerbi: recipit enim a nomine genera & caſus. A uerbo tempora & ſignificationes: ab utroq; numerum & figuram. Participio accidunt ſex. Genus. Caſus. Tempus: Significatio: Numerus & Figura. Genera participiis accidunt quattuor. Maſculinum ut lectus: Fœmininum ut lecta. Neutrum ut lectum. Commune ut legens. Nã omnia participia præſentis temporis generis ſunt communis. Caſus totidem ſunt participiorum quot & nominum nam per omnes caſus etiam participia declinantur.

Tempora participiorum

Tẽpora participiis accidũt tria: p̃ſens præteritũ & futuꝝ: ut luctãs luctatus: luctaturus.

Significationes participioꝝ a generibus uerboꝝ ſumunt᷑. ueniũt enim participia a generibus uerborum ſumuntur. ueniunt enim participia a uerbo actiuo duo præſentis tẽporis: & futuri: ut legens lecturus. A paſſiuo duo præteriti temporis & futuri: ut lectus & legendus. A neutro duo ſicut ab actiuo præſentis temporis & futuri ut ſtans & ſtaturus. A deponenti tria: præſentis præteriti & futuri: ut luctans luctatus & luctaturus. A communi quattuor præſẽs præteritũ: & duo futura: ut criminans criminatus criminaturus & criminandus. Inchoatiua participia præſentis temporis ſũt tantũ: ut horreſcẽs tepeſcens caleſcens. Defectiua interdũ alicuius tẽporis ſũt ut ſoleo ſolens ſolitus. Interdũ nullus ut ab eo quod eſt memini nullũ participiũ reperit᷑. ¶ Interdũ A non defectiuo uerbo participia defectiua ſũt: ut ab eo qđ eſt ſtudio ſtudẽs: & futuꝝ tempus non habet in uſu. Ab imperſonali uerbo participia niſi uſurpata fuerũt non ueniũt. Numerus participis accidit uterqꝫ ſingularis & pluralis. Singularis: ut hic legens. Pluralis: hi legentes.

Figura item participioꝝ duplex eſt. Aut enim ſimplicia ſunt participia: ut ſcribẽs. Aut compoſita: ut deſcribens. ¶ Componũt᷑ etiam participia modis quattuor ¶ Sũt nomina ſpeciem participiorũ habentia: ut tunicatus: galeatus: quæ qa a uerbo non ueniũt nõ ſũt participia appellanda. Ex quibus ſũt etiam illa quæ cũ participia uideant᷑: uerboꝝ tamẽ ſignificatione priuata ſũt: ut pranſus: cœnatus: placita: nupta triumphata: regnata. ¶ Nam prandeor: cœnar: placeor: nubor: triumphor: regnor: non dicit᷑. Sũt etiam alia participia. quæ accepta præpoſitione & a uerbis: & a participiis recedũt ut nocens innocens. Nam noceo dicit᷑ innoceo nõ dicit᷑. ¶ Sũt ueluti participia quæ a uerbo ueniũt & qa tempus non habent nomina magis quam participia iudicant᷑. ut furibũdus: moribũdus: ludibũdus. ¶ Sũt multa participia eadem & nomina: ut paſſus uiſus cultus. ſapiẽs indulgens. quæ tamen & caſibus diſcrepant & temporibus dinoſcũt᷑ & comparata mutant᷑. Sũt alia participia defectiua quæ per omnia tempora ire non poſſũt quæ a uerbo ueniũt ut eſt ceptus urgendus ¶ Sũt participia q̃ accepta comparatione fiũt nomina ut acceptus acceptior incenſus incenſior: aduerbia de participiis fieri poſſe nõ nulli negãt: ſed hos pulrimæ lectionis reuincit auctoritas.

De coniunctione.

Oniũctio eſt pars orationis adnectẽs ordinãſqꝫ ſentẽtiam. Coniũctioni accidũt tria poteſtas figura & ordo. ¶ Poteſtas coniũctionũ in qnqꝫ ſpecies diuidũt᷑. Sũt enim copulatiuæ: diſiũctiuæ. expletiuæ: cauſales: rationales: copulatiuæ hæ ſũt & quæ: at: atqꝫ: ac: aſt ¶ Diſiũctiuæ ſũt aut: ue: uel: ne: nec: an: neqꝫ ¶ Expletiuæ ſũt qdem: eqdẽ: ſaltẽ: uidelicet: quãq̃: q̃uis: quoqꝫ: enim: aũt: porro: licet tamẽ ¶ Cauſales ſi: tam etſi: etſi: ſiquid quãdo: quãdo qdem: qn: qnetiam. quatenus. ſin: ſeu. ſiue. neu. nã. namqꝫ. ni. niſi. enim: & enim. ne. ſed iterea. quãobrem. præſertim. item. itemqꝫ. cæteꝝ. alioqn. præterea ¶ Rationales: ita: itaqꝫ. enim enimuero. qa. q̃re. quapropter: quoniam. quãdoqdem. qppe. ergo. ideo. igit᷑. ſcilicet ꝓpterea. iccirco ¶ Figuræ cõiũctionũ duæ ſũt ſimplex ut nam. Cõpoſita ut nãqꝫ: Ordo coniũctionũ in hoc eſt qa aut præpoſitiuæ ſũt coniũctiões. ut. at. aſt. aut ſubiũctiue. ut quæ aũt. aut cõmunes ut ergo igit᷑. Sũt etiam dictiões quas incertũ eſt. utrũ coniũctiones an præpoſitiões. an aduerbia nominemus niſi ſentẽtiã cõſiderauimus icerta ſũt. quæ tamẽ omnes ſenſu facile diſcernũt᷑. Nã & cõiũctiones ꝓ aliis coniũctionibus poſitæ inueniũt᷑ poteſtate mutata.

De præpoſitione

Repoſitio eſt pars orationis quæ præpoſita aliis ptibus oratiõis ſignificationem earum: aut mutat. aut complet: aut minuit. Nam aut nomini præponit᷑ ut in ua

lidus.aut prænomini præponitur ut p me uel ſupponitur ut mecũ:tecũ:ſecũ:nobiſcum:
uobiſcum:aut uerbum præcedit ut perfero:aut aduerbiũ:ut expreſſe: aut particip ũ ut
præcedens: aut coniunctionem ut abſq; aut ſemet ipſam ut circumcirca. Præpoſitiões
aut caſibus ſeruiũt:aut loquelis:aut æque caſibus & loquelis:hæc aut cõiunguntur aut
ſeparantur:aut coniunguntur & ſeparantur: Quæ loquelis ſeruiunt coniunguntur ut
di:dis:re.ſe:an.con: dicimus eni diduco:diſtraho:recipio:ſecubo:amplector:congredi
or. Separantur ut apud penes. ¶ Coniunguntur & ſeparantur cæteræ omnes ex quibus
in.& con.præpoſitiões:ſi ita cõpoſite fuerint:ut eas ſtatim.s.uel.f.litteræ cõſequantur:
plerunq; producunť ut inſula.infuſa:conſiliũ:confeſſio:præpoſitioni accidit caſus tãtũ
caſus nãq; in præpoſitionibus duo ſũt accuſatiuus & ablatiuus.alie.n. præpoſitiones ac
cuſatiuo caſui ſeruiunt.aliæ ablatiuo:aliæ utrique caſui. Accuſatiui caſus præpoſitiones Accuſatiui caſus præpoſitiones
ſunt hæ:ad:apud.ante:aduerſum:cis:citer:circum:circa:contra:erga:extra:inter:itra:
infra:iuxta:ob:pone:per:prope:ſecundum:poſt:trans.ultra:præter:propter:ſupra:cir
citer:uſq;:ſecus penes. Dicimus enim ad patrem:apud uillam.ante ædes.aduerſum ini
micos.cis renum.citra forũ.circum uicinos:circa templum:contra hoſtem:erga propin
quos:extra terminos:inter naues:itra mœninia:infra tectũ:iuxta macellum:ob auguri/
um:pone tribunal:per parietem:prope feneſtram.propter diſciplinam:ſecundum fores
poſt tergũ.trans ripam.ultra fines præter officium.ſupra cælũ:circiter annos.uſq; ocea
num.ſecus uos penes arbitros. Ex his.ad.& apud.cũ unius caſus ſint diuerſo modo po/
nuntur. Dicimus enim ad amicũ uado. apud amicũ ſum. Nam neq; apud amicũ uado
recte dicitur.neq; ad amicũ ſum. ¶ Vſq; præpoſitio plurimis nõ uideť:quia ſine aliqua
præpoſitione proferri recte nõ poteſt:unde adiũgitur utriq; caſui pro qualitate præpo/
ſitionis eius cui fuerit copulata ut uſq; ad & uſq; ab. ¶ Ablatiui caſus præpoſitiones ſunt Ablatiui caſus præpoſitiones
hæ:a:ab:abs:cũ:coram:clam:de:e:ex:pro:præ:palam:ſine:abſq;:tenus ¶ Dicimus eni
a domo ab homie. abſq; quolibet.cũ exercitu.coram teſtibus.clam cuſtodibus:de foro e
iure.ex præfectura.proclientibus.præ timore. palã omnibus. ſine labore. abſq; iniuria.
tenus pube. Sed hæc præpoſitio ꝑpter eufoniã ſubiciť & facit pubetenus clã præpoſiti
caſibus ſeruit ambobus ¶ Vtriuſq; caſus præpoſitiões ſũt hæ. In ſub.ſuper. & ſubter. qua
rum.in.& ſub.tunc præpoſitiones accuſatiui caſus ſunt cum aduerſum.uel ante. ſignifi
cãt:ut ibant in Eurialum & ſub ipſum arcturum.pro ante. Tũc ablatiui caſus cum uim
recte retinent.nec pro accuſatiuis præpoſitionibus ponuntur. Item accuſatiui caſus ſunt
cum ad locum uel nos uel quoſlibet ire:iiſſe:ituros eſſe ſignificamus:cuius rei exempla
ſunt hæc. In accuſatiui caſus ut itur in antiquam ſiluam ¶ In ablatiui caſus ut ſtans celſa
in puppi. Sub accuſatiui caſus:ut poſteſq; ſub ipſos nituntur gradibus. Sub ablatiui ca/
ſus ut arma ſub aduerſa poſuit radiantia quercu. Super uero & ſubter cum accuſatiuo ca
ſui naturaliter præponantur & ablatiuo tamen plerũq; iunguntť: ut gemina ſuper arbo/
re ſidũt & ferre iuuat ſubter denſa teſtudine caſus. ¶ Quãq; multi ſunt: qui non putant Notabile
ambiguas eſſe præpoſitiones niſi duas.in & ſub. Cæterum ſuper & ſubter cũ locũ ſigni/
ficant figurate ablatiuo iunguntur.extra quam formam ſuper præpoſitio cũ.de.ſignifi/
cat:hoc eſt mentionem de aliquo fieri ablatiui caſus eſt tantũ:ut multa ſuper Priamo ro
gitans ſuper Hectore multa hoc eſt de priamo & de hectore. Separatæ præpoſitiões acu
untur coniunctæ uero caſibus aut loquelis:uim ſuam ſæpe commutant:& graues fiunt.
Præpoſitiones aut uerba ipſa cum componuntur corrumpunt:ut conficio: aut ipſe cor/
rumpuntur ut affero:aut corrumpunt & corrumpuntur ut ſuſpicio. ¶ Antiqui præpo/ Nõ more antiquorũ
ſitiones etiam genitiuo caſui iũgebant:ut crurum tenus. Item:poſt:& ante:& circũ:utri/
que caſui iũctas inuenimus. Sed ſcire nos conuenit præpoſitiones uim ſuam tũc retinere

um præponuntur. ſupoſitas uero & ſignificationem ſuam & uim nominis & legem propriã nõ habere. & aduerbia faciunt ſi quando illas non ſubſequit̃ caſus. Separate præpoſitiones ſeparatis præpoſitionibus nõ cohærent. Sunt qui putant accidere præpoſitioni & figurã & ordinẽ. Figurã qa ſunt præpoſitiões ſimplices ut abs. cõpoſite ut abſqꝫ: Ordinẽ qa ſunt præpoſitiões præpoſitiue: ut ſine. Sunt ſubiũctiuæ ut tenus. Sed hæc nos & ſimilia in his adnumerauimus: quæ inæqualia nominãtur.

De Interiecttione.

Nteriectio eſt pars orationis interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi affectus: ut metuentes: ut enim: at: at: Aut optantis ut. o. Aut dolẽtis ut heu. Aut admirãtis ut pape. Aut letantis: ut euax. Sed hæc græci aduerbiis applicãt. qd ideo latini nõ faciũt: qa huiuſcemodi uoces nõ ſtatĩ ſubſeqt̃ uerbũ. Licet ãt ꝓ iteriectiõe ẽt alias ptes orõis ſingulas plures ue ſupponere: ut ne fas ꝓ nefas: Accẽtus iteriectiõibus certi eſſe nõ poſſũt: ut fere ĩ aliis uocibus quas ĩcõditas ĩuenimus.

DONATVS DE BARBARISMO

Arbariſmus eſt una pars oratiõis uitioſa in cõmuni ſermone. In poemate uero Metaplaſmus: Itẽ Barbariſmus in noſtra loquela: in pegrina barbaralexis dicit̃: ut ſi quis dicat Maſtruca Cateia. Magalia. Acinacis. Barbariſmus autẽ fit duobus modis: ſcripto & ꝓnuntiatione. His bi partitis qt tuor ſpecies ſupponũt̃: Additio Detractio Immutatio: Trãſmutatio: Litteræ. Syllabæ: Tẽporis: Toni: Haſpirationis. Per additionẽ lytteræ fiũt. Barbariſmi: ut relliquias danaũ cũ reliquias ꝑ unũ. l. dicere debeamus. Syllabæ: ut nos abiiſſe rati: pro abiſſe. Tẽporis: ut italiã fato: cũ Italiã correpta prima ſyllaba dicere debeamus. Per detractionem litteræ: ut ĩfantibus paruis pro ĩfantibus. Syllabæ: ut ſalmentũ pro ſalſamẽtũ. Teperis ut unius obnoxã correpte pro unius ꝓducte. Per ĩmutationẽ litteræ ut oli pro illi. Syllabæ: ut pnuces pro pernices. Tẽporis: ut feruere leucaten: cũ feruere ſit ſecnndæ cõiugatiõis: & ꝓducte dici debeat. Per trãſmutationẽ littere. ut euandre ꝑ euauder. Syllabæ ut diſplicina ꝓ diſciplina. Tẽporis ut ſiquis deos producta priori ſyllaba & correpra poſteriori ꝓnuntiet. Toni quoqꝫ ſimiliter ꝑ hás quattuor ſpecies cõmutantur: Nam & ipſa additiunt̃: dietrahant̃: mutant̃ & trãſmutant̃. Quoꝝ exẽpla ultro ſe offerũt: ſi qs ĩqrat. Totidẽ etiã modis ꝑ haſpirationẽ depræhẽdit̃ Barbariſmus. quẽ qdẽ ſcripto: quidã ꝓnũtiatiõe iudicãt a ſcribẽdũ: ꝓpter. H. ſcilicet: quã alii litterã. Alii haſpirationi notã deputant. Fiũt aũt barbariſmi ꝑ hyatus & colliſiões. Sũt etiã male cõpoſitiones Cacoſyntheton: quæ uitia nõnulli barbariſmũ eſſe putãt. In qbus ſũt Methaciſmi. Labdaciſmi: Iotaciſmi. Hyatus. Colliſiões & oĩa quæ plus æquo minuſue ſonãtia ab eruditis auribus reſpuunt̃. Nos cauenda hæc oĩa uitia prælocuti cõtrouerſiã de nomine pertinacibus relinquamus.

Oloeciſmus eſt uitium ĩ contextu partiũ orationis cõtra regulã artis grammaticæ factũ. Inter Soloeciſmũ & Barbariſmũ hoc ĩtereſt: quod Soloeciſmus diſcrepantes aut ĩ conſequẽtes inter ſe dictiones habet. Barbariſmus autẽ in ſingulis uerbis fit uel ſcriptis uel pronũtiatis. Quãquã multi errãt qui putãt etiã in una parte orationis fieri ſoloeciſmũ: ſi aut demõſtrantes uirũ hanc: aut fœminam hunc dicamus: aut interroganti quo pergamus: reſpõdeamus Romæ. aut unum ſalutantes ſaluete dicamus: cũ utiqꝫ præcedẽs demonſtratio uel ĩterrogatio: uel ſalutatio uim contextæ orationis obtineat. Multi etiã dubitauerunt. Quadriga. Scopa. Soloeciſmus an barbariſmus eſſet: cũ ſcilicet id genus dictionis barbariſmũ eſſet: uel ex ipſius uitii finitiõis poſſit agnoſci facile. Soloeciſmus fit duobus modis & per partes orationis. aut ꝑ accidentia

partium orationis: Per partes orationis fiunt cum una pars pro alia ponitur: ut Toruū
quæ repente clamat pro torue: nomen pro aduerbio ponitur. Fit etiam eadem parte ora/
tionis hoc uitium: cū ipſa pro ſe: non in ſuo loco: neqꝫ ut conuenit ponit᷑: ut Cui tātū de
te licuit. pro in te. Et eo apud amicū: ꝓ ad amicū & Intro ſū ꝓ intus. & Foris eo ꝓ foras:
Per Accidētia partiū oratiōis fiūt tot modis ſoloeciſmi quod ſūt accidētia partiū oratiōis
Sed ī his ꝓpter cōpendiū exempli cauſa pauca mōſtrabimus. Nā per qualitates nominū
fiunt ſoloeciſmi: ut hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto. Dardanus. ꝓ dardanius
propriū pro appelatiuo poſuit: Per genera: ut ualidi ſilices: pro ualidæ: & amare cortices
pro amari: & collus collaria caret. Per numeros: ut pars in fruſta ſecant: pro ſecat. Per cō
parationem: ut reſpondit Iuno ſaturnia ſancta dearum: pro ſanctiſſima. Per caſus: ut ur
bem quam ſtatuo ueſtra eſt: pro urbs. Per modos uerborū. ut Itis paratis arma quampri
mū uiri: pro ite parate arma: Indicatiuū pro īpatiuo poſuit. Per ſignificationes uerborū
ut Expoliāt᷑ eos & corpora nuda relinquūt. pro expoliāt. Per tempora: ut cecidit quæ ſu
perbū iliū & omnis humo fumat neptunia troia: pro fumauit. Per perſonas: ut danai q
parēt atridis quāprimū arma ſumite: pro q paretis. Per aduerbia: ut intus eo pro itro: &
italia uenio pro de italia: & ad romā uado pro romā: cū præpoſitio ſeparatim nominibus
addenda ſit nō aduerbio. per Præpoſitiones cū una pro alia ponit᷑: ut ſub Lucem ibāt ꝓ
ante lucē. Aut neceſſario ſubtrahitur: ut Siluis te tyrrhene feras agitare putaſti pro ī ſil/
uis. p Cōiunctiones: ut ſubiectiſqꝫ urerē flāmis ꝓ ue. Fit p ordinē cōiūctionū: ut aūt fieri
nō debet: cū dicēdū ſit: fieri aūt nō debet. Fiūt præterea Soloeciſmi pluribus modis: quos
repræhendēdo potius q̄ imitādo poſſumus ānotare. Soloeciſmus ē ī proſa: In poemate
Schema dicitur.

Sequitur de decem uitiis.

Vm barbariſmo & ſoloeciſmo decē uitia nominantur hoc modo. Acyrologia.
Cacēphatō. pleonaſmos: Periſologia. Macrologia. Tautologio. Eclipſis. Tapi
noſis. Cacoſyntheton. Amphibologia. Acyrologia. eſt impropria dictiōis poſi
tio ut. Hunc ego ſi potui tantū ſuperare dolorem pro timere. Cacēphaton eſt obſcena ꝓ
nunciatio: uel in compoſita dictione: uel in uno uerbo: ut numerum cū nauibus æquat.
Et arrige aures pamphile. Pleonaſmos eſt adiectio ſuperuacua ad plenam ſignifica/
tionē: ut ſic ore locuta eſt. Periſologia eſt adiectio uerboꝝ ſupuacua ſine ulla ui reꝝ ut
ibant qua poterāt qua nō poterant non ibant. Macrologia eſt lōga ſentētia: res nō ne
ceſſarias compræhendēs ut legati nō impetrata pace retro unde uenerūt reuerſi ſunt.

Tautologia eſt eiuſdem dictiōis repetitio uitioſa: ut egomet ipſe uenio: Eclipſis eſt de/
fectus quidam neceſſariæ dictionis quam deſyderat præciſa ſentētia: ut Hæc ſecū deeſt
loquebatur. Tapinoſis eſt humilitas magnæ rei: nō id agēte ſentētia: quod demōſtrat
ut penituſqꝫ cauernas igētes: uterūqꝫ armato milite cōplēt. i. multæ legiōes armatoꝝ mi
litū iplerūt multas cauernas. Et dulychias uexaſſe rates: Et pelidæ ſtomacū ceder᷑ neſcii.

Cacoſyntheton ē uitioſa dictionū cōpoſitio: ut Verſaqꝫ iuuencū terga fatigamus haſta

Amphibologia ē ābiguitas dictiōis: quæ fit p actiuū: ut ſi quis dicat᷑ audio ſecutorē re
tiariū occidiſſe. Aut p uerbū. ut criminat᷑ Cato. Vadat᷑ Tullius: nec addat᷑ quē uel aquo
Aut per participiū: ut Video ſtatuam auream haſtam tenētem. Fit etiā per omonyma:
ut ſiquis dicat aciem nec addat oculorum: aut exercitus: aut fieri. Fit præterea pluribus
modis: quos recenſere omnes ne nimis longum eſſet non oportet.

Ethaplaſmus ē tranſformatio quædam recti ſolitique ſermonis ī alterā ſpeciem
metri ornatus neceſſitatiſue cauſa. Huius ſunt ſpeties quatuordecim: Proſthe/
ſis. Epētheſis. Paragoge. Aphereſis. Syncopa. Apocopa. Ectaſis. Syſtole. Diæ/
reſis. Synereſis. Synalœpha: Ecthlipſis. Antitheſis. Metatheſis: Proſtheſis eſt appoſitio

quædam ad principium dictionis litteræ:uel ſyllabæ:ut gnatæ pro nate retulit pro tulit
Epẽtheſis eſt poſitio quædã ad mediam dictionem litteræ:uel ſyllabæ:ut reliquias pro
reliquas: Induperator pro imperator. Hanc autem alii epentheſim : alii : parentheſim
uocant. Paragoge eſt appoſitio quædam ad finem dictionis litteræ uel ſyllabe:ut
magis pro mage:& poteſtur pro poteſt. Hãc alii Paralepſim:alii Prolepſim.i.præſũptio
nem uocãt Aphereſis ẽ ablatio de prĩcipio dictionis litteræ uel ſyllabæ cõtraria proſ/
theſi:ut mitte ꝓ dimitte & temno pro cõtemno. Syncopa ẽ ablatio de media dictiõe lit
teræ uel ſyllabæ cõtraria epẽtheſi:ut audacter ꝓ audaciter:& cõmouit ꝓ commouerat:
Apocopa eſt ablatio de fine dictionis litteræ uel ſyllabæ cõtraria peragoge:ut achilli pro
achillis:& poſſis pro poſitis:& potes pro poteſtis:& mutu pro muto. Ectaſis eſt exten
ſio ſyllabæ cõtra naturã uerbi:ut Italiã fato profugus:cũ italiã prima ſyllaba correpta di
cere debeamus. Syſtole eſt correptio ſyllabæ contra naturã uerbi facta cõtraria ectaſi
ut aquoſus orion:pro orion producte. Diæreſis eſt diuiſio unius ſyllabæ ĩ duas.ut olli
reſpõdit rex albai longai pro albæ longæ:& aulai in medio libabant pocula bacchi ꝓ au/
læ & diues pictai ueſtis & auri pro pictæ. Synereſis eſt cõglutinatio duarũ ſyllabarũ
in unam contraria dyareſi:ut phæton pro phaeton:& æripedẽ pro aeripedem. Syna/
loepha eſt per interẽptionẽ cõcurrentiũ inter ſe uocaliũ lubrica quædã leniſque colliſio:
ut Atque ea diuerſa penitus dũ parte geruntᷣ:Hæc a quibuſdã Sinæreſis uel coliſio nun
cupatur: Ecthlipſis eſt cõſonantium cum uocalibus aſpere concurrentibus difficilis
ac dura colliſio:ut Littora multum ille & terris iactatus & alto. Antitheſis eſt litteræ
pro littera poſitio:ut olli ſubridens pro illi. Metatheſis eſt tranſformatio litterarum ĩ
alio loco:nulla tamen littera ex ea dictione ſublata:ut euandre pro euander:& Tymbre
pro tymber. Schemata lexeos & dianœas ſunt quædã figuræ uerboꝝ & ſentẽtiarum
Sed ſchemata dianœas ad oratores ꝑtinent. Ad gramaticos uero lexeos. Quæ cũ multa
ſint ex omnibus:fere neceſſaria ſũt ſexdecim ſcilicet. Prolepſis. Zeugma. Hypozeuxis.
Sylepſis. Anadiploſis. Anaphora. Epanalepſis. Epithetõ. Paronomaſia. Scheſiſonoma
ton. Paromoeon. Omoeoteleuton Polyptoton. Hirmos. Polyſynthetõ. Dialyton. Pro
lepſis eſt præſumptio reꝝ ordine ſecutaꝝ:ut interea reges ingenti mole latinus procedũt
caſtris. Turnus deinde æneas. Zeugma eſt unius uerbi concluſio diuerſis clauſulis ap/
te coniũcta:ut Troiugena ĩterpres diuum:qui numina phœbi:qui tripodas clari lauros
qui ſydera ſentis. Hypozeuxis eſt figura ſuperiori contraria:ubi diuerſa uerba ſingu/
lis clauſulis redduntur ut regem adiit:regi memorat nomẽque genuſque: Sylepſis eſt
diuerſaꝝ clauſulaꝝ ꝑ unũ uerbũ cõglutinata cõceptio:ut Hic illius arma:hic currus fuit
Hoc ſchema late patet:Et fieri ſolet nõ ſolũ ꝑ partes oratiõis:ſed ꝑ accidẽtia partiũ oratio
nis. Itẽ ſyllepſis ẽ in diſſimilibus clauſulis:quãdo dictio ſingularis uerbo plurali adiungi
tur:ut ſunt nobis mitia poma:caſtaneæ molles & preſſi copia lactis. Anadiploſis ẽ ge
minatio dictiõis:q̃ ex ultimo loco præcedẽtis uerſus:& prĩcipio ſequẽtis iteratᷣ:ut ſequi
tur pulcherrimus aſtur. Aſtur equo fidens. Anaphora ẽ relatio eiuſdẽ uerbi ꝑ prĩcipiũ
plurimoꝝ uerſuũ:ut Nate meæ uires:mea magna potẽtia ſolus. Nate patris ſũmi:q tela
typhœa temnis. Epanalepſis ẽ uerbi ĩ prĩcipio poſiti uerſus in eiuſdẽ fine repetitio.ut
Muta ſuper priamo rogitãs:ſup hectore multa. Ante etiam ſceptrũ dictæi regis & ante.
Epizeuxis ẽ eiuſdẽ uerbi ĩ eodẽ uerſu ſine aliqua dilatiõe gemĩatio:ut meme adſũ qui
feci ĩ me cõuertite ferrũ. Paronomaſia ẽ ueluti quædã denomĩatio uel quotiens aliud
nomẽ efficitᷣ de alio ut nã ĩceptio ẽ amentiũ aut amãtiũ. Scheſiſonomaton ẽ multitu
do nominũ cõiũctoꝝ eodẽ habitu copulandi:ut marſa manus:peligna cohors: feſtia ui/
rum uis. Paromœon ẽ quãdo ab eiuſdẽ litteris diuerſa nomĩa ſumũtᷣ:ut Tite tute tãti

tibi tanti tyrāne tuliſti. Omoeoteleuton eſt cum ſimili modo dictiones p'urimæ finiuntur: ut eos reduci: quam relinqui: deuehi: quā deferri malui. Omœoptoton eſt cum in conſimiles caſus exeunt diuerſa uerba: ut mœrentes flentes: lachrymantes: comitātes Polyptoton eſt multitudo caſuum uarietate diſtincta: ut littora littoribus cōtraria fluctibus undas. Imprecor arma armis pugnent ipſique nepotes. Hirmos eſt ſeries orationis cōtinuæ tenorem ſuum uſque ad ultimū ſeruās: ut Pricipio cælum ac terras: cāpoſq; liquentes. Polyſynteton ē dictio multis nexa cōiunctionibus: ut Athamaſque: thoaſque pelideſque neptolēus: primuſque machaon. Dyaliton ſiue Aſyntheton ē figura cōtraria ſuperiori carēs cōiūctiōibus: ut Ite: ferte citi flāmas: date tella: īpellite remos.

Ropus eſt dictio trāſlata a propria ſignificatiōe ad ī propriam ſimilitudinem ornatus neceſſtiſue cauſa. Sūt autem duodecim. Metaphora Catachreſis. Metalepſis. Metonymia. Antonomaſia. Epiteton. Synecdoche. Omatopoeia. Periphraſis. Hypbaton. Hiperbole Allegoria. Metaphora eſt reꝝ uerborūq; trāſlatio. Hæc fit quattuor modis. Ab animali ad aīle. Ab ī animali ad īanimale. Ab inanimali ad aīale. Ab animali ad animale: ut Tiphim aurigam celeres fecere carinæ. Nam auriga & gubernator nauis animam habent. Ab īanimali ad īanimale: ut Pelagus tenuere rates. Nā rates animam nō habent: neque pelagus. Ab īanimali ad aīale: ut atlātis cinctum aſſidue cui nubibus atris piniferum caput & uēto pulſatur & imbri. Nam mons animā non habet: cui mēbra hominis attribuūtur: Ab animali ad ī animale: ut ſi tantum pectore robur cōcipis. Nam robur animam nō habet cū. Turnus cui hæc dicūt animam habet. Scire debemus alias metaphoras eſſe reciprocas: Alias autē eſſe partis unius. Reciprocas: ut altum mare. & profūdū cælum. Poſſumus enim conuertere altū cælum: profundum mare. Herbæ florēt. Iuuenes pubent. Poſſumus enim cōuertere. Herbæ pubēt Iuuenes florēt. Alias partis unius: ut ſegetes fluctuant uites germinant: Catachreſis ē uſurpatio nominis alieni: ut Patricidam dicimus qui occidit fratrem. Et piſcinam quæ piſces non habet. Hæc enim ubi extrinſecus ſumerent ſuum uocabulum non haberent.

Metalepſis eſt dictio pergens gradatim ad id quod oſtendit: ut ſpelūcis abdidit atris hoc metuēs. Et poſt aliquot mea regna uidēs mirabor ariſtas. Metonymia eſt dictio quædam ueluti trāſnominatio. Huius autem multæ ſunt ſpecies. Aut per id quod continetur oſtēdit: ut Nunc pateras libate Ioui. Aut cōtra: Crateres magnos ſtatuūt & uina coronāt. Aut pro īuētore quod inuētum eſt: ut ſine cerere & baccho friget uenus: Aut cōtra: ut Vinumque præcamur. Nam hic deus adeſt præſens. Hæc exēpli cauſa poſita ad diſcentibus ſunt Reliqua demonſtrabit lectio. Antonomaſia eſt ſignificatio uice nominis poſita: quæ fit tribus modis: Ab animo. a Corpore. Exrrinſecus. Ab animo: ut magnanimus anchiſiades. A corpore: ue ipſe arduus polyphemus. Extrinſecus: ut in fœlix puer atque impar congreſſus achilli. Epitheton eſt ſuppoſitio dictionis cum proprio nomine. Nam Antonomaſia uicem nominis ſubſtinet: Epitheton nunquā eſt ſine proprio nomine: ut dira celæno & diua camilla. Fit etiam tribus modis: ab animo: a corpore: extrīſecus. His duobus tropis uel uituperamus: uel oſtēdimus: uel laudamus. Sinecdoche eſt ſignificatio pleni ītellectus capax: cū plus minuſue pronunciat. Aut enim a parte totū oſtendit: ut pupeſq; tuæ pubeſq; tuoꝝ. Aut cōtra partē a toto: ut ipſius ante oculos ingens a uertice pōtus In puppim ferit. Et alibi: fōtemq; ignēque ferebāt. Meminiſſe autem debemus quando fit a parte totum faciēdum eſſe ab inſigniori parte. Onomatopoeia eſt nomen deſono factum: ut Clamorq; uiꝝ: clangorq; tubarum: tinnitus æris Atq; leuem ſtipulam crepitātibus urere flammis. Periphraſis eſt circumlocutio quædā quæ fit aut ornādæ rei cauſa: quæ pulchra eſt. Aut uituperādæ

quæ turpis eſt: ut iam prima nouo ſpargebat lumine terras. Tithoni croceum linquens aurora cubile. Et hoc faciūt: nimio ne luxu optuſior uſu Sit genitali aruo & ſulcos oblimet inertes. Hyperbatō eſt trāſcenſio quædam uerborum ordinem perturbās: Cuius ſpecies ſūt quinqꝫ: Hyſterologia ſiue hyſterō proteron. anaſtrophe. Parēthesis. Synthesis. Temeſis. Hyſterologia ſiue hyſteron proterō. eſt ſentētiæ cum uerbis ordo mutatus ut. Et cererem torrere parāt flāmis: & frangere ſaxo. Anaſtrophæ eſt uerborum tātū ordo præpoſterus: ut italiam contra pro cōtra italiam Parēthesis eſt īterpoſita formatio diuerſæ ſentētiæ: ut æneas (neqꝫ enim patrius cōſiſtere mētem Paſſus amor) rapidum ad naues præmittit achatem. Temeſis eſt unius compoſiti uel ſimplicis ſectio: una dictione uel pluribus inteiectis ut ſeptem ſubiecta trioni. Et ſaxo cere comminuit brū. Et maſili portant iuuenes ad littora tanas: pro cerebrum & maſſilitanas. Synchesis eſt hypbaton obſcurum: & ex omni parte cōfuſum: ut tris notus abreptas ī ſaxa latētia torquet Saxa uocāt Itali: mediiſqꝫ in fluctibus aras. Eſt autem hic ordo. Tris naues abreptas notus torquet in ſaxa: quæſa in mediis fluctibus latentia: Itali uocāt aras. Hyperbole eſt dictio fidem excedens augēdi minuēdiue cauſa. Augēdi ut niue cādidior. Minuendi: ut tardior teſtudine. Allegoria eſt tropus quo aliud ſignificatur aliud dicitur: ut Et iam tempus equum fumātia ſoluere colla: hoc eſt carmē finire. Huiuſmodi ſpecies multæ ſūt ex quibus ſeptem eminēt Hironia. Antiphraſis. Aenigma. Charientiſmos. Paronomia. Sarcaſmos. Aſtiſmos. Hironia eſt tropus qui per contrariū conatur oſtendere quod dicit. ut egregiā uero laudē & ſpolia ampla refertis tuqꝫ puerqꝫ tuus. Hæc ubi grauitas ꝓnuntiātis adiuuerit: cōfiteri uidebit᷑: quod negare ītendit. Antiphraſis eſt unius uerbi hironia: ut bellum: quod minime bellum eſt: Et lucū quod minime lucet. Aenigma eſt obſcura ſentētia per obſcuram ſimilitudinē reꝝ ut mater me genuit: eadē mox gignitur ex me ſignificat enim aquā ī niuē cōuerti: & ex eadē rurſus effluere. Carietiſmos eſt quo dura dictu gratius proferūt᷑: ut īterrogātibus nobis. Nū quis nos quæſierit: reſpōſū detur bona fortuna: ex inde ītelligitur neminem nos quæſiſſe. Paronomia eſt accōmodatū rebus tēporibuſqꝫ ꝓuerbiū: ut aduerſus ſtimulū calces: & lupus eſt in fabula. Sarcaſmos eſt plena odio atqꝫ hoſtilis deriſio: ut en agros & quam bello troiane petiſti heſperiā metire iacēs. Aſteiſmos eſt tropus multiplex numeroſæqꝫ uirtutis. Nā aſteiſmos eſt quicquid ruſtica ſimplicitate caret: & faceta ſatis urbanitate exponit᷑: ut q bauiū nō odit amet tua carmina meui: atqꝫ idē iungat uulpes: & mulgeat hircos. Homoenſis eſt minus notæ rei ꝑ ſimilitudinē eius quæ magis nota eſt demōſtratio. Huius aūt tres ſūt ſpecies. Hicon: Parabola: Paradigma. Hicon eſt pſonaꝝ īter ſe uel eoꝝ quæ perſonis accidūt cōparatio: ut hos humeroſqꝫ deo ſimilis. Parabola uero eſt rerum genere diſſimiliū cōparatio: ut Qualis mugitus fugit cū ſautius aram. Taurus: & īcertā excuſſit ceruice ſecurim. Paradigma eſt exēpli hortātis uel deterētis enarratio. Hortātis: ut Antenor potuit mediis elapſus achiuis Iliricos penetrare ſinus: atqꝫ. Deterētis: ut At nō ſic phrygius penetrat lacedemona paſtor Ledæāqꝫ helenā troianas uexit ad urbes.

FINIS.

Barbariem quicunqꝫ cupis uitare loquēdo.
Donati hoc lecto codice doctus eris.

SERVII HONORATI IN SECVNDAM DO/ NATI EDITIONEM INTERPRETATIO.

RS dicta eſt uel απο της ἀρετης ideſt a uirtute quam græci uniuſcuiuſq;
ſcientiam uocant. uel certe ideo ars dicitur: quod arctis præceptis cũcta
concludat ideſt anguſtis & breuibus. Pleriq; artem ſcribentes a litteraꝝ
tractatu incohauerunt. Pleriq; a uoce Piriq; a difinitione artis grãmat
cæ. ſed omnes uidentur erraſſe. Nõ enim propriam rem officii ſui tractat
uerũt: ſed cõmunem & cum oratoribus & cum philoſophis. Nam de lit/
teris tractare etiam orator poteſt. De uoce nemo magis q̃ philoſophi tractant. Definitio
etiã Ariſtotelicorum eſt unde proprie Donatus & docte qui ab octo partibus incohauit
quæ ſpecialiter ad grammaticos pertinent

Omen dictũ eſt eo quod res nobis efficit notas. Pronomẽ. quia fungit̃ officio no
minis: ut ſi quis dicat. Virgilius fecit Bucolica. ipſe ſcripſit Georgica. Verbum di
ctũ eſt: eo quod uerberator aere motu linguæ: hæc pars oratiõis inuẽta ẽ: & licet
omnes orationes cũ hac oratiõe miſceant̃: tamẽ ſpeciale ſibi hæc pars hoc nomen efficit.
eo quod hac frequẽter utimur in elocutiõe in tãtũ ut dicamus uerbũ fecit. Tullius Apud
populũ in ſenatu. Aduerbiũ dictũ eſt. quia nunq̃ recedit a uerbo: ſiue enim dicas cras fa/
cio iuenies aduerbia uerbis cohærentia. Participiũ uocat̃ quoniã partem tenet nominis:
partemq; uerbi. q̃ſi particapiũ. Nam a nomine habet genera & caſus a uerbo tẽpora & ſi
gnificatiões. ab utroq; numerũ & figurã. Præpoſitio dicit̃: quoniã i loquẽdo præponit̃.
Dicimus. n. ante tẽplũ eſt nõ tẽplum ante eſt. Cõiunctio dicta eſt. quia coniungat elocu
tiones. ut ego & tu eamus: Interiectio dicta ẽ: quod iterponitur ad exprimẽdos animi af
fectus: ut puta heu mortuus ẽ: In his aũt octo partibus naturalis eſt ordo. Rite enim no/
men primũ ponit̃ quod ex ipſo omniũ reꝝ notitia procreat̃. Poſt hoc debet aſſequi pro/
nomen quia nominis officio fũgitur nec debet ab eius ſignificatiõe diuelli. Inde ſequitur
uerbũ quo diximus nos frequẽter uti. Inde aduerbium. quod a uerbo nunq̃ recedit. Par/
ticipiũ autẽ rite poſt nomẽ & uerbũ ponit̃. quod ex partibus utriuſq; natũ ẽ. præpoſitio
cũ uel uerbo uel nomini præponit̃ & ipſa iuſte hoc loco poſita eſt illis iam ante prædictis
quibus præponitur. Similiter cõiunctio quia cõiũgit omnia nõ debet primũ locũ tenere:
primo enim debemus ſcire quæ res coniungũtur. Interiectio ideo ultima poſita eſt: quia
nihil exprimit niſi affectus animi qui raro interponũtur:

Omẽ eſt pars orationis cũ caſu corpus aut rem proprie cõmuniter ue ſignificans
i omnibus partibus orationis definitiones eſſe debent ut ſegregentur ab illis par
tibus: & ſuæ partis quã definiũt aliquã ꝓprietatẽ dicãt. igit̃ quod dixit nomẽ eẽ
partem oratiõis ſegregauit ſyllabas a plauſibus. & quicqd. cõfuſæ uoci dat̃. Quod autẽ
dixit cũ caſu: ſegregauit a uerbis aduerbiis: præpoſitiõibus: ac coniunctionibus. Quod
autem dixit corpus aut rem ſignificare hoc ipſius proprium ẽ: Corporale autem nomen
uel incorporale grãmatici ita definierunt. Vt corporale ſit quicquid uidetur & tãgit̃ ut
lapis. Incorporale quod nõ uidetur nec tangitur. ut pietas. Item dicit aliam proprietatẽ
quod aut proprium aliquid ſignificat: aut appellatiuũ. Nam propriũ eſt: quod unus eſt
ut hector. Appellatiuũ quod multoꝝ eſt: ut homo. Scire debemus inueniri frequẽter no
mina appellatiua: quæ ſunt propria: ut fœlix quæ communi ſenſu facile dignoſcuntur:
illud etiam ſcire debemus quia ſi proprium eſt quod unus eſt numerum tantũmodo reci
pit ſingularem. Neq; enim poteſt res unius in pluralem cadere: Nam quod propria noĩa
pluraliter declinãt̃: ſciendũ ẽ nõ ab unius nomine procreatũ nnmeꝝ pluralẽ: ſed multitu
dinẽ nominũ hoc facer̃ Recte. n. Vgilius dixit. Marios & Cãillos quoniã plurales fuerũt

Appellatiuum autem nomen eſt quod cum ſit res multorum recipit tamen & numerum ſingularem in multis etiam unus tenetur.

Ompatiõis gradus ſũt tres. poſitiuus ut doctus: Cõpatiuus ut doctior. Suplatiuus ut doctiſſimus. Pleriqꝫ uolunt comparatiuũ eſſe doctiorem dicentes non eſſe comparationem quando doctior dicimus quia nõ comparat ſed præferat: ſed errant: Nam omnis comparatio id agit ut alterum præferat. Illa enim quæ æquat ſimilitudo potius eſt q̄ comparatio. Poſitiuus autem omnia recipit genera Maſculinũ ut hic doctus. Fœmininũ ut hec docta. Neutrum ut hoc doctũ. Cõmune ut docilis. Omne ut docens: Cõparatiuus uero gradus duo tantũ ſuſcepit genera. Cõmune ut doctior. Neutrũ ut doctius. Superlatiuus tria tãtũ. Maſculinũ ut doctiſſimus. Fœmininũ ut doctiſſima: Neutrũ: ut doctiſſimũ. Præterea nomina recipiunt comparationẽ ſed ea quæ ſunt qualitatis & quantitatis. Qualitatis autẽ & Quãtitatis aut ab animo dicitur ut doctus aut a corpore: ut candidus niger: aut a fortũa ut miſer. aut a menſura ut lõgus. Quare quæſitiuum eſt: utrum latinior dicer etur quod tunc dicitur cum pro diſerto ponit̃: ut ſit latinor quomodo diſertior cum autem gentem ſignificat: nõ poteſt comparari ita enim nõ poſſumus dicere latinior: quomodo nec græcior. Comparatiuus autem gradus iungitur caſibus tribus ablatiuo. ſeptimo & nominatiuo interpoſita particula q̄: ablatiuo ut doctior ab illo. Septimo ut doctior illo. Nominatiuo ut doctior q̄ ille. Sed frequẽter utimur ſeptimo ablatiuo pene nunq̄. Superlatiuus uero gradus genitiuo tantum plurali iungitur ut doctiſſimus illorum quanq̄ & ſingulari cohæret quotiens nomen eſt enuntiatione ſingulari intellectu plurale: ut. O. donaum fortiſſime gentis Tytide. illud ſane ſeruandum eſt quod & poſtea tractum eſt. Comparatiuum gradum nos & noſtro & extraneo generi coniungere. Superlatiuum autem tãtum noſtro. Dicimus enim uelocior homo hominibus & uelocior homo canibus quoniam Comperatiuus eſt gradus Superlatiuum uero gradum tantum noſtro præferimus generi ut uelociſſimus homo hominũ: nemo enim dicit homo equorum:

Enera dicta ſunt ab eo quod generant: atqꝫ ideo tantum duo ſũt genera principalia Maſculinum & Fœmininum: hi enim ſexſu tãtum generant. Genera autem aut naturalia ſũt: aut ex auctoritate deſcendunt ut hic paries hæc feneſtra. In his enim naturalem nullum intelligimus ſexum ſed eum ſequimur quem firmauit auctoritas: Cætera uero genera a ſuperioribus ueniũt: ut eſt neutrum quod neqꝫ Maſculinum ẽ neqꝫ Fœmininum Cõmune quod ẽ Maſculinum & Fœmininũ. Omne quod omnia ſupradicta continet genera Epicænum uero quod confuſum continet ſexũ. Nam inter Cõmune & epicœnum hoc ĩtereſt quod cõmune eſt ubi uiſu ſecernimus ſexum ut canis. Epicænũ eſt e cõtrario ubi uiſu nõ ſecernimus ſexũ ut piſcis. Item ĩter epicœnũ & commune hoc ĩtereſt quod ĩ cõmuni articulari ſecernimus ſexũ: ut hic canis: uel hæc canis. In Epicœno uero unus articularis ſumit̃: & utrũqꝫ ſexũ ĩtelligimus: ut hæc aq̄la. Eũ aũt ſumemus articularẽ quẽ auctoritas dederit. Nã cũ naturaliter nõ poſſumus ĩ Epicœnis ſexũ deprẽdere: debemus auctoritate firmari.

Vmerus aũt ſingularis eſt aut pluralis Dualis uero græcus nõ uſurpat̃ niſi in noĩbus duobus q̄ ſũt duo & ambo atqꝫ ideo etiã ĩ æqualiter declinãt̃.

Igura aut ſimplex eſt: aut cõpoſita. Simplex quæ unã rẽ cõtinet atqꝫ naturalis eſt: ut doctus. Cõpoſita uero quæ ex arte fit: duas res habet: ut ĩ doctus. Cõpoſita uero fit figura quattuor modis. qui ĩ arte ſũt poſiti: quod autem dixit Ex corruptis: ita ĩtelligere debemus: ut tũc intelligamus corrupta eſſe in compoſitione quotiens reſoluta ĩtegrari poſſunt ut ſi quis dicat concipio iure dicitur corruptũ

quia ſi ſoluatur facit capio: quod eſt in egrum: & conficio facit facio & ſimilia.

Blatiuus ſingularis regit genitiuū datiuū & ablatiuū pluralem ſecundum regu
las in arte poſitas. Sed illud quod dicit ablatiuo e producta uel correpta ter/
minato: ita intelligendū eſt. ut tūc producta ſit: quotiens genitiuus ſingularis
ei terminatus ſit cum uero is fuerit terminatus idem genitiuus ſingularis: ut hu
ius patris ab hoc patre. Ideo autem latini uoluerūt ab ablatiuo ſingulari regulas ſu//
mere quoniam hic caſus latinus eſt: nec eum habēt græci: & ille utiq; caſus debuit regu/
las latinis nominibus dare qui proprius latinorum eſt. Omnia nomina quæ in rerum na
tura ſūt quinq; regulis continētur quæ regulæ apud donatum non ſūt propter compen/
dium tamen tenēdæ ſūt. Colligūtur autem iſtæ regulæ de genitiuo ſingulari. Nam
hic caſus quinq; finibus terminatur aut æ diphtongo: ut muſa muſæ: aut i ut doctus do
cti: aut is ut pater patris: aut us ut fluctus huius fluctus: aut ei ut hic uel hæc dies hu//
ius diei. Ergo cum inuenerimus aliquod nomē de cuius declinatiōe dubitatur: quæ/
rundus nobis erit præcipue genitiuus qui inuētus ſi æ fuerit terminatus ad ſimilitudinē
muſæ declinabitur ita & in reliquis fiet. Sed conſtat græca nomina etiam græce poſ/
ſe declinari. Plane duos præcipue caſus in his regulis ſollicite proferre debemus. Vo/
catiuum ſecundæ declinationis & ablatiuum tertiæ in quibus contra regulas plurimū
ſibi aſſumpſit auctoritas. Vocatiuus enim ſingularis ſecundæ declinationis tum in i
exibit cum nominatiuus ſingularis in ius fuerit terminatus in genere Maſculino in pro/
prio nomine ut hic Mercurius. O Mercurii. Hoc enim nomen ius terminat nomina/
tiuū & Maſculinū eſt & proprium. Si autem nominatiuus: Vs terminatur: ut hic do/
ctus. Vocatiuum facit. O. docte: & ſi appellatiuum ſit licet ius terminatur: ut hic impi/
us. O impie. Hic egregius. o. egregie. At huic regulæ cōtrarium eſt hic filius O fili. Qua
re maiores noſtri timentes ipſum uocatiuum ſimilem fecerūt nominatiuo. Vt Virgilius
dicit. Corniger heſperidum fluuius regnator aquarū: & Lucius Octauius iudex. Ab
latiuus uero tertiæ declinationis: qui: &. i. &. e. terminatur: multum confuſus eſt tamen
hoc ſeruare debemus: ut cum nomen fuerit generis communis: quod in is mittit nomi/
natiuum & genitiuum: ablatiuum. i. terminemus: ut hic & hæc docilis: ab hoc & ab hac
docili. Item neutra omnia quæ. e. terminantur in nominatiuo: ut hoc mare: ab hoc ma
ri Ea uero quæ. x. littera terminant᷑ in. e. exeūt: ut hic calix ab hoc calice: Hæc pellex ab
hac pellice: hæc lex ab hac lege: & ſimilia. Item oīa participia. e. termināt᷑: ut ab hoc
calēte ab hoc furēte: quæ ſi nomina fuerint i. magis terminabūt᷑. Item quæ or. termināt᷑
i nominatiuo ut doctior: clarior. minor: maior: facit eni a doctiore clariore: minore: ma/
iore. Reliqua uero ſic ambigua ſūt ut uix etiā auctoritate firmēt᷑. Nā ab hac naui & ab
hac naue legimus: & ab hac puppi & ab hac puppe & ab hoc igni & ab hoc igne. In qbus
oibus meliorum auctoritas ſequenda eſt.

Ronomē dictum eſt quia ponitur pro nomine, ut ſi quis dicat Virgilius ſcripſit
Bucholica: ipſe ſcripſit. Georgica: Nec tamen uidentur pronomina. quoni/
am nominum fungūtur officio: eſſe nomina. Nam & ſi nominum uim ex/
primūt nō tamē plene exprimūt. Nomina enim poſita plenas faciūt elocu/
tiōes: Pronomina ſemiplenas Item nomīa poſita uelut ichoāt elocutiōes Pronomina
aūt uelut complēt. Qualitas pronominū pricipaliter bipartita eſt. Oīa enim pronomīa
aut finita ſūt: aut ifinita: Finita ſūt quæ recipiūt perſonas ideſt quæ definiūt perſonas &
ſūt tātū tria. ego. tu. ille. ſed ille plerumq; uariat᷑. Nā ſi ad præſentis pſonam refert᷑ tūc re
cte finitū eſt: ſi de abſente dicatur minus q̄ finitū eſt. Infinita autem pronomina uarias
habēt ſpecies. Nam licet omnia quæcunq; non recipiūt perſonas infinita ſunt tamen

Alia dicuntur generaliter infinita. Alia minus quam finita. Alia articularia uel demon/
ſtratiua. Alia poſeſſiua: Generaliter infinita ſunt quæ unicuiq; perſonæ aptari poſſunt:
ut eſt quis: & ſūt hæc ſeptē tantum quis: talis: qualis: quantus: tantus: quotus: totus:
Minuſq̄ finita dicuntur quæ commemorationem habent notarum perſonarū: ut eſt ip
ſæ: hæc ſunt ſex tantū. Ipſe: iſte: is: hic: idem: ſui. Sed ex his alia ſunt quæ abſentes ꝑ
ſonas ſignificāt: alia quæ præſentes: abſentes reliqua omnia: præſentis hæc tātum. iſte:
iſta: iſtud: & hic: hæc: hoc: quæ non nulli etiam pronomina articularia uocant: eo quod
more græcorum nominibus declinantur. Poſſiua dicuntur pronomina: quæ nos ali/
quid poſſidere oſtēdunt ut eſt meus tuus. Hæc in quattuor partes diuidūtur aut eni
utraq; parte ſingularia aut utraque pluralia aut intrinſecus ſingularia extrinſecus plura/
lia aut extrinſecus ſingularia. Intrinſecus pluralia. Vtraq; parte ſingularia ſūt ubi
& perſona poſſidentis & poſſeſſio una eſt: ut meus. Vtraq; parte pluralia ubi ſūt mul
ti qui poſſidētur & multi ſunt qui poſſident ut eſt noſtri. Intrinſecus ſingularia extrin
ſecus pluralia ſūt quæ poſſidentes unam perſonam oſtendūt poſſeſſorum plurimas ut
eſt mei: uel e contrario: ut eſt noſter. intrinſecus aut dicitur quod pertinet ad perſonam
poſſidentis: extrinſecus quod pertinet ad perſonam poſſeſſionis. Sunt autem
poſſeſſiua pronomina quinq; tantum meus. tuus: ſuus: noſter. & ueſter. Abſq; his ꝓ
nominibus quæ omnia ſūt uiginti & unūm: nullum aliud quod ſuam originem habe/
at poterit reperiri ſed ſi qua ſunt compoſitione fiūt. Scire autem debemus inclinatio/
ne pronominum plerūq; ſub una ſignificatione caſus uarie proferri ut eſt quis uel qui.
Nam poſſumus dicere mei cauſa te peto & mis cauſa te peto & tis cauſa te peto: ſed mis
& tis: de uſu receſſerūt. Item ablatiuus ſingularis aliquando uarie terminat̃: ut a quo
uel a qui. Nam dicimus a quo ueniſti: & a qui ueniſti: ſed a qui in uſu eſſe deſinit.
Datiuus etiam & ablatiuus plurales plerūq; uarii ſūt dicimus enim a quis uel a quibus
qui quidē uidet̃ hac ratiōe uariari quoniam ablatiuus ſingularis iuētus eſt uarius. Sci/
mus enim quia oīa quæ o terminãt̃ in is mittūt: quæ i in bus. Ergo ſicut dicimus ab hoc
docto: ab his doctis ita dicimus a quo a quis. Itē ſicut dicimus a puppi a puppibus ita di
cimus a qui a quibus. Sed ꝓnomina queādmodū īdeclinatiōe duplicāt caſus. Ita ple
rūq; minuūt: Nā ſūt pronomina ubi tātūmodo genitiui ſūt: ut eccum: eccam: ellum.
Sūt ubi nominatiuus & uocatiuus deeſt: ut ſui: ſibi: ſe: a ſe. Sūt ubi uocatiuus tantū
deeſt in promine quod eſt ego.

Erbum eſt pars orationis cum tempore & perſona ſine caſu. Quod dixit cum
tempore & perſona cōnexū intelligendū eſt. Neutrū enim poteſt ī uerbo ab
altero ſeparari. Nam ſi ſolam perſonam uelis itelligere pronomē eſt. ſi ſolum
tempus participiū eſt: ſi utrunq; ſimul tūc uerbū eſt. Quod autem adiecit ca/
ſu carere uelut ſuperflue eſt poſitū. Quis enim neſcit uerbū carere caſu. Sed timuit
propter illas elocutiones quæ ſic formantur quaſi caſum habeāt: ut da mihi bibere: ſic eſt
enim da mihi bibere: ut ſi dicas da mihi uinum quod utiq; caſum habet: ne qui ergo pro/
pter ſimilitudinem elocutionum putarent caſum modo infinito attribui: ideo dixit peni
tus caſum a uerbo reponi. Nam illæ elocutiones caſum non recipiunt ſed græcam elo/
cutionem ſequuntur.

Valitas uerborū diuiditur in modos & formas. Modi omnes ſūt octo. Indi/
catiuus. Imperatiuus. Promiſſiuus. Optatiuus cōiūctiuus. Infinitus: Impſo/
nalis. Gerūdiuus. Sed ex his quinq; uolūt eſſe legitimos de tribus uero dubita
tur. i. de ꝓmiſſiuo Impſonali. Gerūdiuo: Indicatiuus dr̃ modus quoniā p ipſū
quod gerimus īdicamus: ut eſt lego. Imperatiuus quoniā p ipſum īperamus ut eſt lege.

Optatiuus quoniam habet aduerbium optandi.ut utinam legam.Coniunctiuum uero
modum non ideo coniunctiuũ dicimus quia habet aliquid coniunctum ideſt cũ. Nam
& optatiuus inciperet eſſe coniunctiuus quia habet aduerbium coniunctum utinam ſed
ideo dictus eſt coniunctiuus quia in loquendo cum ſolus locutionem implere nõ poterit
coniungit ſibi indicatiuum:ut cum ſcripſero faciam & cum dixero legam:Infinitiuus di
citur modus quia nõ definit perſonas:ſed omnes tres uno uerbo profert ut eſt legere.Cæ
teri uero modi in perſonis differentiam faciunt quod probatur hac elocutione. legere uo
lo:legere uis.legere uult.Nam quoniam uolo uis uult indicatiuus eſt modus differẽtia
facta eſt perſonarum:quoniam uero legere infinitus eſt omnes uno modo prolatæ hi ſũt
generales modi.Illi uero tres de quibus dubitatur ita explicandi ſunt.Qui negant pro/
miſſiuum modum eſſe hoc aſſerunt eſſe ſuperfluum hunc putari modum quoniam indi
catiui modi ſit tempus futurum ideſt legam ſcribam.Qui autem dicunt proprium mo/
dum eſſe negãt indicatiuum modum tempus futurum per rerum naturam habere poſſe
Nam ſi indicatiuus modus ideo dictus eſt:quod ꝑ ipſum ĩdicamus.Nemo autẽ indicat
niſi quæ nouit futurum habere non poteſt quia nemo indicat.De imperſonali autẽ mo/
do hæc loquuntur.Pleriq; hunc modum dicũt quia ſic de uerbo naſcitur quemadmodũ
ceteri modi ut lego lege legitur:ſed tamen non probatur modus eſſe:ſed uerbum Nã cũ
unuſquiſq; modus:non poſſit currere per modos nam habet indicatiuum legitur.Impe
ratiuum legatur:coniunctiuum cum legatur.Item gerundiuum quem dicunt modum
pleriq; negant eum modum eſſe:ſed dicunt participiorum a paſſiuo futuri & præteriti eẽ
declinationem ſed eſt modus:quia in.o.deſinit ultimo tempore ſuo in qua littera nullũ
deſinit participium & ſignificationem habet tam agentis ꝗ patientis.quod utiq; non ha
beret ſi participium paſſiuũ eſſet:Et enim cũ dicimus cãtãdo & agentis & patiẽtis habet
ſignificationẽ:quod probat̃ teſte Virgilio.Nã ubi dicit:Cantãdo tu illũ agẽtis ſignifica
tionem oſtẽdit ubi dicit cantãdo rumpitur anguis patiẽtis.

Ormæ ſunt quattuor:per quas non declinatio:ſed ſignificatio uerborum explica
tur:quæ ideo quattuor ſunt quoniam omne quod agimus quattuor temporum
officio continetur.Nam aut cogitamus utrum agendum ſit:aut quod placuit in
cohamus:aut inchoata complemus aut completa iteramus:iccirco ipſæ formæ hæc no/
mina acceperunt una enim Meditatiua quæ non agere nos aliquid.ſed adhuc uelle age/
re oſtendit ut eſt lecturio ſignificat enim non lego:ſed legere uolo.Secunda eſt inchoati/
ua:quæ aliquid nos nuntiare oſtẽdit ut eſt caleſco quod ſignificat calere incipio.Tertia ẽ
perfecta ut eſt lego:quæ plenum oſtendit actum.Quarta eſt frequentatiua quæ nos ſæ
pe agere aliquid oſtendit:ut lectito ſignificat enim ſæpe lego.Quas formas pleriq; uelu
ti milites refutare uolunt:ſed conuincuntur ſecundum rationem naturalẽ.Multa enim
ſunt quæ proprie non niſi iſtis poſſunt explicari.Meditatiua autem formam ĩ rio deſinit
ut ſcripturio:lecturio. Incohatiua autem uerba quinq; regulis continentur.quarum ſi
una defuerit incohatiua non erunt debent enim in ſco ſyllaba exire & originem ducere a
neutrali uerbo:& tertiæ eẽ cõiugatiõis correptæ:& carere tẽpore præterito pfctõ & pluſꝗ
pfecto carere etiã participio futuri tẽporis.Ideo aũt ĩchoatiua carẽt tẽpore pfecto qa oĩa
quæ inchoãt̃ nihil perfectũ habere debẽt.Frequẽtatiua forma in to quãdo exit ſẽper pri
mæ cõiugatiõis eſt:ut lectito:as.curſito:as.ſcriptito:as. Si aũt in ſo.exeat etiã tertiæ
eſſe poteſt ut laceſſo:laceſſis:faceſſo:faceſſis.

Oniũctiões tres ſũt noĩa habẽtes ab ordĩe litteraꝝ quærũt̃ ãt ĩ qnq; rebus.i.ĩdica
tiuo modo tpe præſẽti numero ſingulari:ſecũda pſona ante litteras uel ante ſylla
bas ante litteras ĩ uerbis actiuis & neutralibus:ante ſyllabas ĩ cæteris.i.in paſſiuis

cómunibus deponentibus. Ergo ubi. a fuerit prima coniugatio eſt: ut amo amas: ubi. e.
eſt ſecūda ut doceo doces: ubi. i. tertia ut lego legis: ſed tertia plerūq; & correpta eſt: & ꝓ
ducta: quod deprehēditur hac ratione. Si correpta fuerit in paſſiuo penultima ſyllaba. e
habebit ut lego legis legor legeris. Si autem producta fuerit. i. reſeruabit ī paſſiuo: ut nu
trio nutris: nutrior nutriris. Quæ uarietas etiā de īpatiuo mō colligit᷑: nā tertia correpta
ī. e. exit: ut lege. tertia ꝓducta ī. i. ut nutri. Itē īfinitiui mōi penultīa ſyllaba quæ ſi longa
fuerit ꝓductā cōiugationē eē demōſtrat: ut nutrire. Si breuis correptā eē demōſtrat ut le
gere hæ aūt cōiugationes futuꝝ tempus īdicatiui modi uarie mittūt. Nam prima & ſecū
da coniugatio in. bo. dicūt: ut amo amas amabo. doceo doces docebo. Tertia uero corre
pta in am tantū mittit: ut lego legis legā. Tertia ꝓducta duas habet regulas requirēdas
in īdicatiui modi tempore præſenti ſi ante. o. ultimū. e. fuerit correptum ī. bo tantū mit/
tit: ut exeo exibo. Si autē. i. habuerit ante. o. futuꝝ tēpus & in bo. mittit: ut ſeruio ſeruis
ſeruibo: quas regulas. Probus artifex tuetur.

Erborum genera ſunt quinq;. Actiua paſſiua. Neutra. Communia: Deponētia.
Quæcunq; ille ſint diffinitiones quæ hic lectæ ſunt uarie tamen quantum ad ſi/
gnificationes id pertinet. Omnia iſta quinq; duas habet ſinificationes: ideſt aut
agentis aut patiētis. Hinc eſt quod in neutrali uerbo & agētis & patiētis īuenimus ſigni
ficationem. agētis ut nato: & patiētis ut uapulo. Itē deponēti uerbo ubi ſola utiq; debuit
eſſe paſſiua ſignificatio & agētis non nūq̃ īuenitur: ut eſt loquor. Cōfuſio aūt. Cōmunis
uerbi caſibus ſegregatur. Nam ſi accuſatiuū caſum iungas agētis eſt: ut criminor illū. Si
ablatiuū patientis: ut criminor ab illo.

Empora ſūt quinq;. præſens quod agit: ut lego. Præteritum īperfectū quod omiſ/
ſum eſt & nō completum ut legebam. præteritum perfectum quod completū eſt
paulo ante ut legi. Præteritū pluſq̃perfectū quod completū eſt olim: ut legeram.
Futuꝝ quod imminet: ut legā. Vnde uitioſe locūt᷑: q dicūt expecta modo egrediar. Nā
iūgūt ſignificationem futuram & præſēs tempus. Item qui dicūt cras lego lectionē: uitio
ſe loqūt᷑. Nam cū lego tēporis præſētis ſit cras uero aduerbiū futuꝝ utiq; hæc locutio nō
cohæret. Tractādum eſt illud an ſana ſit locutio hæc cras legā an cras lego. Cras lego ut
diximus uitioſū eſt. Cras āt legā ideo nō nulli uitioſū iudicāt: quoniā duo futura quaſi in
aliud futuꝝ nos deferūt.

Odi uaria tempora recipiūt. Indicatiuus enim omnia quinq; habet ſupradicta
tempora: Imperatiuus. enim uero duo tātum præſēs & futurum. Optati/
uus tria: ſed geminata. Nam præſēs & imperfectum pro uno eſt: Item perfectū
& pluſq̃perfectum habet & futurum. Cōiunctiuus tot tempora habet quot &
īdicatiuus Infinitus tria habet tempora præſēs: præteritum: & futurum. Sed ſcire debe
mus ī omnibus paſſiuis uerbis præterita tempora ideſt perfectum & pluſq̃perfectum ha
bere ulteriora præterita. perſonas omnes modi ſegregatas habēt abſque īfinito ubi cōfu/
ſæ ſūt ut diximus ideſt tres. Modus autem imperatiuus habet difficultatem perſo/
narum quæ talis eſt: prima perſona ī tempore præſēti deficit ſed ī numero ſingulari. Cæ
terum ī numero plurali nō deficit: Ideo autem deficere creditur: tam ī perſona q̃ ī nume/
ro quoniam omne imperatiuum ī alium procedit: ideſt ſecunda perſona naſcitur: ī tem/
pore uero futuro tam ī numero ſingulari quam ī numero plurali prima perſona deficit.
Secūda uero & tertia in numero ſingulari uno modo proferūtur: ut lgito tu: legito ille:
ut eſt apud Virgilium. Tertius argolica hac gallea cōtētus abito. Nam ſi dicam legi/
to: legat: legito quidem erit tempus futurum: legat uero præſens. Item tertia perſona
numeri pluralis: his: regulis cōtinetur. Indicatiuo modo tempore preſenti tertia perſona

nu mero plurali.o.accipit:& facit hanc perſonã Imperatiui modi per omnes cõiugatiões
amãt amãto:docẽt:docẽto:legũt:legũto:nutriũt:nutriũ to:quod ſeruare maiores ut ait
Horatius & quocũq; uolẽt animũ auditoris agũto. Nam diceret agãt tẽpus preſens oſtẽ
dere nõ futuꝝ. Prima coniugatio & tertia correpta tot ſyllabas habere debẽt in ſecũda p/
ſona quot in prima habet idicatiuo modo:ut amo amas:lego legis. Quod ãt aliter face/
rit anomalũ eſt:ut edo:es:comedo comes.

Duerbium dictũ eſt eo quod neceſſe habet hanc partem orationis uerbũ ſe/
qui:ut cras faciam:hodie legam:quottidie ſcribo:ſed nõ ut neceſſe eſt uerba
ſequi aduerbiũ. Ita neceſſe eſt aduerbiũ ſequi uerbũ. Nam quando dico facit
orator:eſt elocutio plena q̃q̃ ſine aduerbio. Poteſt ergo uerbũ ſine aduerbio
poni. Aduerbium autem ſine uerbo nunq̃ ponitur. In ſignificationibus
aduerbiorũ localia aduerbia diligẽter animaduertenda ſunt:quæ habẽt quattuor ſpecies
In loco:de loco:ad locũ:& per locũ. In loco ſunt hæc:hic illic:ibi:intus:foris. De loco
ſunt hæc.hinc:illinc:inde.aliunde:uno modo tam de loco q̃ in loco:ꝓferuntur.i.ſine cõ
iunctione præpoſitiones. Ad locũ ſunt hæc huc:illuc:iſtuc:illo:intro:foras. Per locũ
ſunt hæc:hac:illac:illa: Ergo animaduertere debemus:ut quotiens fuerint aduer/
bia in loco iungamus uerba:quæ habeãt hanc ſignificationem in loco:ut pura ibi ſum:
illic:ſedeo:intus:& ſimilia. Quotiens ſunt autem aduerbia quæ ſignificant ad locum iũ/
gamus his uerbis ſimiliter quæ debeãt ſignificationem euntis: ut pergo illuc: uado illo:
proficiſcor intro & ſimilia. Nam ſi quis dicat uenio ubi uitioſum eſt. Venio enim ſigni/
ficationis eſt ad locum:ibi uero in loco eſt:& duo hæc diuerſa nunq̃ cohærent. Nam om
nia aduerbia nõ recipiunt comperationem:ſed ea tantum quæ ducunt originem a nomi
nibus recipientibus comperationem.ut doctus docte:iure enim dicimus doctus doctiſſi
me quoniam & nomen ipſum facit:doctior doctiſſimus. Aduerbia autem quæ compa/
rantur in paſſiuo gradu duas habet regulas.e.&.er.ut docte fortiter. In cõperatiuo unã
ut doctius & fortius. In ſuperlatiuo autem unam.e.quod ſemper productum eſt:ut do/
ctiſſime fortiſſime. Quando autem poſitiuus.e.terminatur:& quãdo.er. datiuus ſingu
laris oſtendit:Nam.e.tum terminatur aduerbium in poſitiuo quando datiuus ſingula/
ris.o.fuerit terminatus:ut docto:docte:claro:clare. Tunc autem aduerbium.er.termi
natur quando datiuus ſingularis.i.fuerit terminatus:ut huic agili agiliter: & huic forti
fortiter. Quæ has regulas nõ ſeruant aduerbia anomala ſunt. Nomina prouinciarũ
ſemper recipiuntur præpoſitiones:ut ad campaniam pergo:de campania uenio. In cã/
pania ſum. E contraro nomina ciuitatum nunquam recipiũt præpoſitiones quando
fungũtur uice aduerbiorum. Verũtamen ſi ad locum ſignificant accuſatiui forma ſe/
quenda eſt:ut Carthaginem uado. ſi de loco ſecundũ ſeptimum loquimur:ut Carthagi
ne uenio ſi in in loco duplex regula eſt: Nam ſi nomẽ fuerit ſecundæ declinationis:ad
uerbium in loco fit ſecũdum formam genitiui. dicimus enim deli fui beneuẽti fui quoniã
huius deli huius beneuenti genitiuus eſt. Sin aũt nomẽ erit alterius cuiuſcũq; declina
tionis tũc formam ſequimur datiui caſus dicimus enim Carthagini fui. Tyberi fui:quo
niam huic Carthagini huic Tyberi datiuus eſt. Sciendum eſt ſane pauca nomina his re/
gulis repugnare:ut eſt Narbone in philipicis Cicero. Cum tu Narbone mẽſas hoſpiti/
um:conuomeres. Debuerit enim dicere Narboni. Item Virgilius ait Tyria Carthagi
ne qui nũc expectat inquit Carthagine nõ Carthagini qđ erat regula. Sed Cicero Anty
ptoſim fecit Virgilius ueto metri neceſſitatẽ mutata regula ſeruauit. Generaliter tenẽ
dũ eſt quod aduerbiis ideſt ſolis poſitis nõ debet cõiungi præpoſitio ſeparatim. Nemo
eni dicit de ſero de modo: Vnde nec de mane dicere debemus quod plerũq; i uſu habẽt.

Sed quoniam legimus dum mane nouũ ideſt hoc ipſum mane iam nomẽ effectu eſt genus enim nõ recipit niſi nomẽ. Videmur ei adiicere poſſe præpoſitionẽ: Quare tutius loquunť & ſolũ aduerbiũ ſine præpoſitiõe ponũt: ut mane uenit & quãdo uolũt addere præpoſitionẽ genus coniungũt: ut de primo mane uenio: iam enĩ nõ uideť iungi ei parti orationis quæ eſt mane: Sed quæ eſt primo.

Articipium dictũ eſt quaſi particapiũ habet enim partes. a nomine duas genus & caſum. a uerbo duas tẽpus & ſignificationẽ. ab utroqꝫ duas numeꝝ & figurã: ideo ab utroqꝫ quoniam numerus & figura tã modo accidũt q̃ uerbo illa enĩ bina iis tantum accidũt a quibus trahuntur.

Enera participioꝝ ſunt hæc. Maſculinum. Femininum. Neutrum & omne. Maſculinum participium in us. ſyllabam terminatur: Fœmininum in. a. Neutrum in um. ut lectus lecta lectum. lecturus lectura lecturum. legendus legenda legendum. Nam hæc ſũt duo tempora præteritum & futurum quæ genera ſecũdum regulas quas diximus diuidũt. Præſens aũt participiũ ſemper generis eſt omnis: & duabus clauditur conſonantibus: ut eſt legens.

Aſus totidem ſunt in participiis quot in nomine & pronomine. Participia autem Maſculina & neutra ſecũdæ ſunt declinationis. Fœminina primæ. Omne tertiæ in quo Ablatiuus &. i. &. e. terminať: ut amãti & amãte. Sed ſcire cõuenit quod ars exigit ut. e. lettera termineť. ideſt aũt ubi fuerit terminatus: Ablatiuus huius participii neceſſitas eſt aut metri: aut euphoniæ.

Empora in participiis latinis tria ſunt: præſens: præteritum: & futurum. Regulæ tamen quattuor ſunt. Nam præſens unam habet quam diximus. ns. ut legens.

Præteritum unam. us. ut lectus. Futurũ uero duas habet regulas: rus: & : dus: ut lecturus & legẽdus. Ideo aũt neutrale uerbũ tot & eadẽ habet participia quæ & actiuum quoniam ſic declinatur ut actiuũ. Nam participia declinatione noſcũť: Deponẽs autẽ uerbũ participiũ futuri in rus mittit: ut auxiliaturus. Nam ideo dictũ eſt deponens non quod. r. litteram nõ deponat (Nam & commune deponẽs eſſet: & hoc. n. r. litteram nõ reliquit) ſed ideo deponẽs diciť: quod deponit participium declinationis ſuæ ideſt futurũ quod dus: ſyllaba terminatur. Nemo enim poteſt dicere loquendus: licet ĩueniamus apud poetas hãc uſurpationem. Cõmune uero uerbũ ideo habet quattuor partipia: quia cõmune eſt. i. agentis & patiẽtis habet ſignificationem & nouimus quod duo participia ueniũt ab actiuo & duo a paſſiuo. Sane ſcire debemus quod licet latinitas nõ habeat neque præteritũ participiũ ab actiuo: neqꝫ præſẽs a paſſiuo ĩueniť tamẽ apud poetas talis elocutio ubi alterius tẽporis ꝓ hac ſignificatione ponať: ut eſt Virg. Et qua uectus abas & qua grandeuus a lethes. Vectus enĩ dixit pro eo quod eſt uehebať. Regulæ participiorũ ita ſe habẽt ut participiũ futuri tẽporis a paſſiuo regat participiũ præſẽtis temporis ab actiuo ideſt ut de participio futuri temporis a paſſiuo ſublata dus ſyllaba & addita. ſ. littera & faciamus participiũ præſẽtis tẽporis ab actiuo: uel e cõtrario: Itẽ participiũ præſẽtis tẽporis a paſſiuo ſublata. s. littera & addita rus. ſyllaba facit participiũ futuri tẽporis ab actiuo: ut lectus lecturus: uel e cõtrario. Sed his regulis repugnãt pauca participia noua ratione uſurpata ut eſt moriturus quod nulla ratione dicitur ſublata enim. rus. ſyllaba & addita. s. littera moritus facit quod latinitas nõ habet nam mortuus dicimus: Et illud ſciẽdum eſt maiores noſtri ſæpe a uerbis neutralibus: præſentis tẽporis uſurpaſſe participia: ut eſt regnata. triumphata. placita: nupta: pranſus: cœnatus & ſimilia. Quibus nos ideo utimur: quoniã auctoritate firmãtur: nõ tamẽ poſſumus de aliis uerbis neutralibus ſimiliter quæ nõ lecta ſunt uſurpare: Sed debemus ea tantũ quæ lecta ſũt dicere.

Oniũctiones dicte ſũt ab eo quod coniungãt elocutionem: Nam ſi quis di/
cat: ego tu eamus: diſſidet elocutio: ſi ĩterponas: &. & dicas ego & tu eamus:
incipit cohærere. Copulatiuæ dicũtur eo quod & uerba & ſẽſũ copulãt: ut ſi
quis dicat ego & tu eamus. Nã in hac elocutione & uerba cõiũcta ſũt & ſẽſus.
Vtrunq; enim iturum ſignificat. Diſiũctiua uero penitus contra naturam
ſermonis fuiſſet inuenta: niſi uerba coniungeret: Nam quid tam contrarium coniun/
ctioni: quam habere ſpecies coniunctionis: ſed ideo diſiunctiua dicitur quod ſenſus diſ/
iungat. Nam uerba coniungit: ut ſi quis dicat ego aut tu eamus: nunc enim elocutio cõ
iuncta: ſed ſenſus diſiunctus. Non enim utrunq; ſed alterum iturum ſignificat.
Expletiuæ dicuntur coniunctiones eo quod illud quod minus fuerat exp lere contẽdũt
ut ſi quis dicat negligenti lege dicendo lege in eo eum arguit quod non legit. At ſi dicat
ſaltem lege: in eo arguit quod nihil omnino agit. Inter cauſ ales & rationales hoc ĩtereſt
quod tunc utimur cauſ alibus quando de cauſa loquimur. tũc rationalibus. quando de
ratione. Cauſa eſt autem quæ nos impingit ad aliquid faciendum. Ratio autem qua
utimur in faciendo. Sed plane faciendum eſt quod pro rationalibus cauſales ponere poſ
ſumus: & pro cauſalibus nunq̃ ponimus rationales. Etenim cauſa non ſtatim rationem
recipit. Vbi autem non eſt iam cauſa præceſſit. In ordine autem hoc ſeruandum eſt quod
ſunt aliquæ quæ ſemper præponuntur: ut aſt: at: dicimus enim aſt ego quæ diuum ince
do regina. non ego aſt: Et item at pater Anchiſes. non enim pater at. Poſtponuntur uero
q; & autem dicimus enim primuſq; machaon nonq; primus Machaon. Et hoc autẽ fac:
non autem hoc fac. Igitur uero & primo & medio & ultimo conuenit loco dicimus enim
igitur patres conſcripti cenſuerunt & patres igitur conſcripti cenſuerunt.

Ræpoſitio dicta eſt. quod in loquẽdo præponitur dicimus enim apud ami/
cum ſum. Excepta bina præpoſitione quæ nũq̃ præponitur: ſed poſtponitur
ſicut tenus dicimus enim pubetenus & nõ tenus pube. & excepta altera præ/
poſitione ideſt cum ſcilicet in pronominibus nõ nullis: ut mecum: tecum: no
biſcum: uobiſcum: quod cõtra artem ex apetto dicitur nemo enim dicit cum
me cum te propter cacẽphaton: Natura enim præpoſitionis exigebat: ut præponeretur:
Accuſatiuæ præpoſitiones ſunt. xxx. quæ accuſatiuo tantum iungũtur uel ſingulari uel
plurali. Ex his ad & apud diuerſas habẽt ſignificatiões. Nam ad: ad locum ſignificat: ut
ad patrem uado. Apud uero in loco: ut apud parẽtes ſum: ſed. ad nunnunq̃ auctoritate
etiam in loco reperitur: ut decem fiſcos ad ſenatorem illum relictos & apud Maronem.
Ad Troiam pro caris geſſerat argis. Tentauerũt pleriq; facere diſcretionem & in hac
elocutione: quæ fit de ad & de in. ut ad forum uenio & in forum uenio: Etenim ad forum
uenio eſt ad forũ accedo: in forũ uenio forũ ingredior: ut ſit illud potius propinquãtis ad
locum: hoc autem locum ipſum tenẽtis: ſicut uidetur locutus eſſe Saluſtius dicendo: ire
utriq; imperatores ad urbem erant utriq; impediti ne triumpharent calumnia paucorum
Nam ſi nec dum triumphauerant: urbem ingreſſi non fuerant: Ergo ad urbem quod di/
xit propinquantis ſignificatio habetur: non ingredientis. Vſq; etiam præpoſitio nouo
modo ſibi aliam coniungit præpoſitionem: dicimus enim: ut Virgilius aduſq; colum/
nas exulat. Nec ſequi debemus quod nõ nulli dicunt uſq; aduerbium eſſe multo minus
enim ſibi iungeret præpoſitionem ſi aduerbium fuiſſet. Aduerbio enim ſæpe præpoſitio
ſeparatim non cohæret. Et. e. & ex præpoſitiones habent differentiam: nam ſi pars ora/
tionis ſequatur a uocali incohans præponimus: ut ex animo. Si autem a conſonante
incohet. e. ut. e. foro. E contrario autem poſitæ aut hiatum faciũt: aut aſperitatẽ hiatum
e animo aſperitatem ex foro. Clam præpoſitio: quam donatus inter ablatiuas poſuit: ſci

re debemus quod in differenter pro arbitrio dicentis & ablatiuo iungitur:& accuſatiuo:
dicimus enim clam patre & clam patrem:In ſub :ſuper:& ſubter:& accuſatiuæ ſũt & ab
latiuæ. Sed apud maiores noſtros indifferenter ponebant ideſt nulla lege ſeruata. Nam
& Virgilius dixit. Rapuitq; in fomite flammam pro in fomite:& Horatius. Naſo diſtri/
ctus enſis quod ſuper magna ceruice pẽdet:pro ſuper ciruicem. Cicero fortes in eo quiri/
tis:pro in eum & ſimilia. Aetas poſterior ſuper & ſubter accuſatiuas fecit:in:uero & ſub:
coniungitur accuſatiuis caſibus commutatio eſt loci:ut in forum uado. Sub baſilicam
uado. Tunc iungitur ablatiuis cum permanſio eſt uerborum:quæ elocutione præponẽ
da ſunt ratione colligitur. Nam pergo proficiſcor & huius motum ſignificãt. Sto. ſedeo:
dormio:& huius permanſionem Loquelares præpoſitiones ideo dicuntur quia ſemper
cohærent:ut conduco:recipio:cohærere autem eas res illa ſignificat:quod nõ patiuntur
in ſignificatione interpoſitionem:Nemo enim dicit con tibi duco:aut re illum cipio. Pre
poſitiones cum poſt poſitæ fuerint ſi caſum ſuum reſeruent adhuc præpoſitiones ſunt ut
tranſtra per & remos ſi autem caſum mutent fiunt aduerbia:ut tẽpore poſt. Sed plerũq;
metrorum ratione etiam præpoſitæ idem faciunt:ut longo poſt tempore uenit:Et illud
ſciendum eſt præpoſitiones utriuſq; caſus quotiens pro aliis præpoſitionibus ponuntur
illis eas caſibus iungi quibus inngitur illæ pro quibus ponuntur:ut in alterum. Nam
quoniam in modo contra ſignificat tantum accuſatiuo iungenda eſt. Contra enim accu
ſatiui caſus eſt:Item ſuper priamo rogitans:quoniam ſuper de ſignificat tantum ablati/
uo iungenda eſt:de enim ablatiui caſus eſt.

Nteriectiones proprie ſũt affectus uoce ĩcognita cõdita expreſſi:ſed & plenus fre
quenter ſermo pro ĩteriectõe habet᷑:ſi affectũ ſignificet:ut ꝓprie dolor & ſimilia.

Vnt nomina ſimilia participiis preſentis temporis ut demens:legens:quæ hac
ratione diſcernuntur. Si enim nomen fuerit comparationem recipit:ut demẽti/
or dementiſſimus:ſi autem participium fuerit non recipit comperationem. Ne/
mo enim dicit legentior legentiſſimus. Quid ſi ſit nomen non ſimile participio ſed quid
ſit & participium aliam recipit diſcretionem ut eſt amans quod & nomen eſt & participi
um. Nã ſi ſit nomẽ genitiuo iungit᷑ ut amãs tui:ſi aũt participiũ ſit accuſatiuo iungit᷑ :ut
amãs te:quẽadmodũ colẽs te. Si aũt inueniant᷑ nomina ſimilia participiis præteriti tẽ/
poris uel potius eadẽ & participia diſcernũt᷑ in declinatione. Nã participia ſi fuerint ſe/
cundæ ſũt declinationis ut hic uiſus huius uiſi. hic auditus huius auditi. Si autẽ nomina
fuerint erũt q̃rtæ declinatõis:ut hic uiſus huius uiſus. hic auditus huius auditus. Quãq̃
hæc quæ diximus etiã illa ratione diſcernimus. quod participiũ tũc eſt quom tẽpus ha/
bet:ut puta ille auditus eſt quom aũt nõ habet tẽpus nomẽ eſt:ut auditus meus obtuſus
eſt:& uiſus meus breuis.

SERGII GRAMMATICI IN SECVNDAM DO/ NATI EDITIONEM COMMENTARIVS.

d

Væ ſunt principales partes orationis nomen & uerbum eo quod ipſæ
ſolæ faciunt elocutionem ut cicero ſcripſit. Virgilius fecit:& ſine ipſis
nulla pars implet elocutionem. Nã quãdo dicimus ipſe legens dixit
Ariſtotelici dicũt duas eſſe ptes orationis nomẽ & uerbũ. Stoici qnq;.
Grãmmatici octo. pleriq; nouẽ. pleriq; decẽ. pleriq; undecim. Interie/
ctionẽ græci pẽnitus nõ habẽt:ſed ĩter partes oratiõis. ideſt in octo nõ computãt. Nos
articulo nõ penitus caremus ideſt eũ articulũ ſed in ꝓnomine cõputamus. Tres ptes ora
tionis ſũt quæ caſibus declinant᷑ :nomẽ:pronomen:participiũ:& una quæ temporibus

ideſt uerbum. Cæterę omnes quattuor non declinātur. Quæſitum eſt quando pars ora/
tionis officio fungitur utrum ius ſuum retineat an eius cuius accipit ſignificationem nā
frequenter inuenimus & nomina pro aduerbiis poſita ut toruum clamat & aduerbia pro
nominibus: ut mane nouum. Quare ſciendum eſt quoniam ſi nomē ſit pro aduerbio in
ſtitutum incipit non poſſe declinari. Et enim cum deſinat eſſe quod eſt & tranſeat in ad/
uerbium incipit iam non poſſe declinari: quemadmodum nec illud aduerbium naturali
ter declinatur. Item aduerbium ſi tranſeat in ſignificationem nominis nō nunq̄ declina/
tur quoniam ſignificat eam partem orationis: quæ recipit declinationē. Vnde eſt illud
apud Plautum a primo mane uſq; ad ueſperum modo mane nomen eſt hoc mane huius
manis huic mani: hoc mane ab hoc mane. Nam ſi aduerbiū eſſet nec genus reciperet nec
præpoſitioni adiungeret: nec poſſet terminari:

Roprium nomē in quattuor diuiditur partes. Prænomē. Nomen. Cognomē:
& Agnomē: Prænomē eſt quod in loquēdo præponimus ut publius. Nomē ē
commune familiæ ut cornelius. Cognomen ē proprium uocabulum ut ſcipio:
Agnomē ē quod extrinſecus ſūmit uel a uirtutibus ut africanus uel a uitiis ut
iugulator. Sed ſciendum eſt quod plerunq; cōtingit: ut tantummodo inuenitur: ut ecce
romulus unum tātum habet. plerunq; duo: ut Numma pompilius. plerunq; tria: ut pu/
blius Virgilius Marro: Plerūq; quattuor ut Publius Cornelius Scipio Africanus. Sane
ſciendum eſt quod quotiens unum inuenitur cognomen eſt nemo enim poteſt eſſe ſine
uocabulo: quotiens duo plerunq; prænomen & cognomen ſibi libertus eſt: Nam non po
teſt libertus habere nomen quod familiam ſignificat cum ipſe ſine familia ſit. Appella/
tiuorum ſpecies ſunt uigintiſeptem: Sunt nomina corporalia quæ uidemus & tangimus
ut terra lapis. Sunt in corporalia: quæ: nec uidemus nec tangimus ut pietas iuſticia. Sūt
primæ poſitionis quæ a natura firmata ſunt ut mons ſchola. Sunt deriuatiua quæ a pri/
me poſitionis nomine eiuſdem dicuntur ut montanus ſcholaſticus: Hæc autem deriuati
ua non regulis ſed auctoritate firmantur nam plerunq; inuenimus uaria ab uno ſermo/
ne. ut tuder eſt tudertinus tuders. Sunt etiam diminutiua: quæ ſententiam minuunt &
non ſemper ſed frequenter ſyllabis creſcunt ut agnus agnellus. Sunt etiam alia ſono di/
minutiua: ut tabula fabula in his ſignificatio principalis eſt: ſed enuntiatio diminutiua
tunc enim reuera eſſent diminutiua ſi haberent alia principalia: ut oculus ocellus. Sunt
que dicuntur tota græca ut dido mantho græce hæc & latine poſſunt declinari græce ut
dido didous latine dido didonis: mantho mantous & manto mantonis. Sūt quæ tota la
tina appellantur: quæ longe a litera a latinis proferuntur: q̄ a græcis. Nam quom græci
dicant: Pollydeus latini appellant polux: Hæc autem quæ tantum latina ſunt latinæ
declinamus. Sunt quæ appellantur notha quæ non primis ſyllabis ſed ultimis a græco
ſermone diſſentiunt: ut achilleus achilles: agamemnon agamemno & fere omnia græca
quæ in on exeunt. detracta enim on ſyllaba per breuē o. proferuntur: ut apollon apollo
platon plato. Sunt ſynonima: quæ uarias habēt elocutiones: ſed unam ſignificationem
ut terra ſolum humus tellus. Sunt omonyma ſuperioribus contraria ut aries: nam & ma
chinamentum eſt quo muri expugnātur: & ſidus in cælo: & animal in terris aries uoca/
tur. Sunt patronymica quæ trahuntur non tantum a patribus ſed etiam a parentibus
Nam inuenitur & a matribus dicta hetideus retoides: & ab auo: ut æacides & a maiori/
bus ut dardanides æneades & a uitrico: ut amphitrionides. Sic ergo dicimus patrony/
micam nō a patre tātū ſed a parētibus tracta ut dicimus patricidam nō qui patrē tātū ſed
qui quēq; parētum necauerit. Hæc autē patronymica ſi græca. fuerit i des exeūt ut atri/
des aut i ius ut atreius. aut i on ut atrion. Sed quæ i des exeūt tātum patronymica ſūt ut

atrides agamemnon. Quæ in ius exeũt & patronimica & poſſeſſiua ut atreius aga//
memnon & atreius gladius Euãdrius enſis. Quæ autem in on exeũt in latinum ſermo/
nem non tranſeũt. Fœminina autem aut in is exeũt ut atreis: aut in ias ut atreias: aut
in en: ut atrien. Sunt etiam nomina adiectiua quæ plerumq; ſenſum habent: ſed coniũ/
ctione iactãtur: ut magnus fortis dicimus enim magnus uir fortis exercitus: Sũt eti/
am qualitatis quæ trahũtur ab animo a corpore extrinſecus: ut doctus niger fœlix. Sũt
quantitatis quæ trahuntur a menſura ut longus latus. Sunt gentis quæ gentem ſignifi/
cant: ut græcus hiſpanus. Sunt quæ patriam ſignificant: ut Romanus. Sũt quæ nume/
rum: ut unus duo tres quattuor quinq;. Sunt quæ ordinem ut quintus ſextus. Sũt quæ
ad aliquid dicuntur: quæ penitus non poſſunt ſine alterius coniunctione intelligi ut pa/
ter: Non enim poteſt dici niſi filium habeat. Sũt ad aliqualiter ſe habẽtia: quæ contra//
rio ſignificationem ſumunt ut dexter ſiniſter niger cãdidus: Sũt generalia in quibus
ſpecies continentur: ut animal Nam animal dicitur & homo & canis & equus ſũt ſpe/
cialia: ut ſunt ea quæ diximus canis homo & equus. Nam illa ſunt ſpecialia: quæ genere
diſcernuntur. Sũt facta de uerbo ut dictor lector. Hæc autem ſemper i. tor. exeũt & ori/
untur a gerũdii modo ultimo tempore & ultima ſyllaba in tor uerſa per omnes cõiuga/
tiões ut amatu amator. doctu doctor. auditu auditor. lectu lector. Sũt etiam participiis
ſimilia ut demẽs nam ſic eſt demẽs quaſi legẽs: ſed demẽs nomẽ eſt quia recipit compa/
rationm ideſt demẽtior legẽs uero participium quia non recipit ſimiliter comparatio//
nem. Sũt etiam uerbo ſimilia: ut cõtemplator ſed hæc cum caſum acceperũt nomia ſũt
& cõtemplator huius cõtemplatoris facit: cum autem tempus habuerit uerba. Ut Ma/
ro dixit cõtemplator aquas dulces. Sed comparatiuus gradus generis eſt ſemper com//
munis excepto uno quod eſt ſenior hoc enim ut probus dicit tãtum generis maſculinĩ
nam omnia quæ recipiũt comperationem qualitatis ſũt & quãtitatis ſic. ut puta nõ om/
nes qui ſtudẽt cauſas agũt quiſquis autem cauſas agit: ſtuduit ſine dubio. Recta compa
ratio eſt quæ primam ſyllabam integram per omnes ſeruat: ut doctus doctior doctiſſi/
mus. Sin autem ĩtegram nõ ſeruat ĩ æqualia efficit nomia quæ ſũt tãtum tria bonus:
malus: magnus: cum cõſtet comparatiuum gradum minus ſignificare uideatur ut
clarior clariſſimo. doctior doctiſſimo. Præterea ipſe comparatiuus nõ nũq̃ poſitiuum ſi/
gnificat quando dicimus ſenior ſignificãs tamẽ ſenex At cum Saluſtius dicit. Mare põ/
ticum dulcius eſt q̃ cætera. modo ĩuenitur Comparatiuus nõ ſolũ cõparatiuus nõ eſt ſed
nec poſitiuus Nam mare nõ modo dulcius nõ eſt: ſed nec dulce quidem. Donatus dicit
quiq; tãtum aduerbia genitiuo eſſe ĩũgẽda: tãq̃ magis minus maxime minime ea ſcilicet
ratiõe quoniam uim ĩ ſe habẽt comperandi: atq; ideo nõ debẽt comparatiuis caſibus iũ/
gi ne uideatur comperatio geminata. Qui enim dicit tam doctior pene dicit hoc doctior
doctior quod latinitas nõ patitur. Probus autem dicit omnia aduerbia quæ uim augẽtis
aut minuẽtis ĩ ſe habẽt nõ debere cõiũgi nec ſuperlatiuo nec comperatiuo: ut ſũt iſta ual
de multum plurimum p & ſimilia. Nam iſta nomia tãtum poſitiuis gradibus debemus
adiũgere. Quod ſuperlatiuum dicit genitiuo plurali nõ adeo uerum eſt nam ĩuenimus
eum etiã ſingulari genitiuo poſſe cõiũgi tũc quãdo noĩa ſũt enũtiatiõe ſingularia intel/
lectu uero pluralia ut eſt. O danaum fortiſſime gẽtis. Quod dicit enũtiatiõe maſculinũ
ĩtellectu eſſe neutrum pelagus uerũ eſt uulgus falſum eſt. Nam uulgus & neutro & fœ/
minino genere legimus apud Virgiliũ fœminio. In uulgũ ambiguã neutro ignobile uul
gus. Balneũ generis neutri eſt ĩ numero ſingulari fœminini quidẽ ſecũdũ uſũ: ut occiſus
ad balneas pellicias tamẽ & neutraliter legimus: ut balnea uitãtur ĩ horatio. Cælũ ĩ nu/
mero ſingulari generis neutri eſt: In numero aũt plurali generis maſculini habemus eni

in Lucretio. Quis totidem uertit cælos. Cæpe in numero ſingulari neutri generis eſt: ut
tunicatũ cũ ſale mordẽs cæpe & hoc nomẽ tres hoc ſolos habet caſus: hoc cæpe: hoc cæ/
pe: hoc cæpe. In numero autem plurali genere fœminino ſimpliciter declinatur. Ioca &
Ioca ſimilia nomina ſunt: nam in numero plurali & maſculino & neutro genere declinã/
tur: dicimus enim & ioca & loca & ioci & loci. In numero aut ſingulari tantum maſculi/
ni: ut iocus & locus. Quod dicit genera communia eſſe inter maſculinum ut puta pam/
pinus nõ ita ĩtelligimus quaſi ſacerdos nam ſacerdos ſi maſculus eſt hic ſacerdos dicitur
ſi fœmina hæc ſacerdos non poſſumus hoc pro noſtra uolũtate cõfundere: ſed pro natu/
ræ qualitate diſcernimus: Pampinus uero & dies & ſimilia pro noſtro arbitrio uel maſcu/
lino uel fœminino genere proferuntur. Nomen nec ĩ totũ fixum nec in totũ mobile: ac fi
xum leæna ſecundum Virgilium Torua leæna lupum ſequitur ſecundum Ouidiũ mo/
bile eſt qui dixit: ut lea ſæua ſitim multa compeſcuit unda. Eiuſdem generis debet eſſe di
minutiua: cuius generis ſunt principalia ut puta ideo hæc domuncula generis fœminini
eſt quia & hæc domus generis fœminini eſt. Exceptis ſcilicet paucis iſtis: ſcutum. piſtrũ:
canis: rana: uerna. ſcutra. nam ſcutra ſcutrini facit. beta betaculus Puluis dicitur quia nu
meri ſingularis eſt tantum: ſed legimus apud horatium. Ouides diſcipare pulueres.
Item pax: lux dicit numeri ſingularis ſed legimus apud Saluſtium: paces & luces. Item
quirites dicit numero tantum plurali ſed legimus apud horatium hunc quiritem uetus
nominatiuus hic quiris. Item idem horatius quis te quiritem cuius nominatiuus erit hic
quirites: ut dicit petronius. Quadrigas dicit numero tantũ plurali ſed uarro dicit nume
ro ſingulari Virus generis neutri eſt: & declinatur quemadmodum doctus hoc uirus hu
ius uiri. legimus enim apud lucretiũ Tetry primordia uiri. Dicit nomina iã cõppſita non
debere componi & idẽ paulo ante dixit de cõpluribus potuiſſe componi nec contrariũ ſit
ita ĩtelligi debet ut liceat nobis nomẽ cõponere bis: ſed ita ut prima cõpoſitio ſenſũ nobis
in contrariũ non uertat: ut territus imperteritus. Illud enim nobis non licet facere: ut per
compoſitionem primum conuerſum in contrariã ſignificationẽ nomen per ſecundam
compoſitionem ualeamus reuocare ad primam ſignificationẽ: ut eſt doctus: indoctus:
quando antiq; nulla ratione dicitur prefectum uigulum ſic dicatur quemodmadum tri/
bunus militũ ideſt ſi pro uno nomine accipitur uterq; ſermo in priore parte tantũmodo
declinatur. Si autem uoluerimus elocutionem facere dicimus perfectus uigilibus quo
tẽpore licet nobis etiã ĩ hac duo nomina aliquẽ ad ferre ſermonẽ ut prefectus ẽ uigilibus.

Aſus pleriq; quattuor eſſe dicũt auferentes nominatiuũ & uocatiuũ: Nomi
natiuum qui ſimilis eſt uocatiuo. Ideo autem auferũt nomimatiuũ quoniã
quom caſus ſit ab eo quod faciat nomẽ habere. Noĩatiuus e cõtrario rectũ
nomẽ oſtẽdit. Alii quinq; docẽt ut græci qui ablatiuũ nõ habẽt. Alii ſex ut
latini qui ablatiuũ addunt: Alii ſeptimũ etiã addunt caſũ qui ablatiuo ſimilis
inuenitur. Nã quãdo dico reuera doctior illo & doctior ab illo eadẽ ĩuenitur elocutio quã
do autem dico illo præſente ſuſcepi & ab illo præſente ſuſcepi: non eſt ſimilis ab utroq; ca
ſu elocutio. Nã illo præſente ſuſcepi inter duas tantummodo res geri uidetur. Non nulli
adiungunt octauum caſũ qui fit cum quid per accuſatiuum cum præpoſitione poſſumus
docere: dicimus per datiuum ſine præpoſitione ut clarior it in cælum & it clarior cælo: ut
ſubeunt ad murum & ſubeunt muro. In flexionum autem uarietates in ſex ſunt. Aliquã
do enim omnes caſus uarios exitus ſumunt ut eſt unus quæ dicitur forma ex aptota: Itẽ
pentaptota dicitur ubi quinq; ſunt uarietates. Item tetraptota ubi quattuor ut eſt ſpe/
cies. Triptota ubi tres ſunt: ut eſt templum Diptota ubi duæ: ut cornu: genu: Nam

nominatiuus accuſatiuus & uocatiuus corripiuntur: Alii tres producuntur ideſt genitiuus datiuus ablatiuus: Eſt etiã monoptota: quam non bene monoptotã ſed aptotã dicimus ut nequã nam monoptota illa ſunt quibus unus tantum caſus eſt ut ſponte Aptota uero illa ſunt ubi omnes quidem ſunt caſus: ſed nulla ratione uariantur ut eſt frugi. Inueniuntur autem noia unũ caſũ habẽtia ut tabo: aut duo tantum ut hic iupiter. o. iupiter: aut tres tantum: ut hoc nefas aut quattuor tantum: ut huius dictionis huic dictioni hanc dictionem ab hac dictione. Sed horum nominum reliquos caſus in uſu quidem nõ eſſe manifeſtum eſt. In auctoritate autem ſæpius reperiuntur. Inimicus datiuum regit quanq̃ uſus uendicet nominatiuum Inimicus enim eſt mihi dico non meus: Item ſecundus ab illo eſt: dicimus non ſecundus illi quanq̃ iſta nomina ſuis caſibus ſeruiunt etiam aliis alia auctoritate iunguntur Nam & pactus illam rem dicimus & illa re. Quod dicit ab his mulabus: filiabus: deabus. nos dicere debere. Sciendum eſt propter teſtamẽtorum neceſſitatem: Nam hæc pauca dicit probus contra artem eſſe ſuſcepta: nec nos debemus ad iſtorum ſimilitudinem alia declinare: ea enim quæ arte carent ſola auctoritate firmantur. Vas in numero ſingulari tertiæ declinationis eſt: in numero plurali ſecundæ. Dices ſecundum regulam tantum fœminini generis ẽ. Nullũ enim nomen eſt producto ablatiuo terminatum quod alterius poſſit generis inueniri quod autem dicimus genere maſculino idem ratio perſuaſit aduerbii. Nam hodie dicẽtes quaſi hoc die ſignificamus nec tamen dicimus hodie quaſi hac die: Nam quotiens nominatiuus ſingularis. n. &. r. terminatur ablatiuis in. e. etiam genitiuus pluralis in um: Exit: a. ſupradictis regulis. Accuſatiuus ſingularis tunc in. im. exit: quom ablatiuus ſingularis indubitabiliter. i. terminatur. ut ab hac ui: & ab hoc tyberi facit enim hanc uim hunc thyberim. Si autem. e terminatur ablatiuus: tunc uariatur accuſatiuus ut ab hac puppe hanc puppem. Domus & iugerom ab ãtiquis aliter declinabãtur q̃ hodie declinamus. Nam domus erat quartæ declinationis. Iugerum tertiæ nos autem in hoc nomine. i. domus tres in unum caſum uſurpamus. a. ſecũda declinatione ablatiuum. a. domo: genitiuum pluralem harum domorum accuſatiuum pluralem has domos. In nomine autem iugeris: unum tãtummodo uſurpamus ablatiuum ab hoc iugero. V. littera tũc retinetur in datiuo plurali: ut ipſe dixit: quom aliqua diſcernẽda ſunt: ut artubus: & arcubus: cui regulæ tamen inuenimus duo nomina contraria ideſt nulla diſcretione interueniente. u. retinentia ut ſpecubus & tribubus: quæ ab iſtis regulis diſcrepant. Nomina tantũ pluralia uulcanalia: minerualia: ideoque illæ regulæ ablatiui ſunt ſingularis: hæc autem nomina ſunt numeri tantum pluralis: quæ licet regulas nõ habent tamen ad ſimilitudinem nominũ declinanda ſũt: quæ nomina regulis continentur. i. ut ſic declinemus. hæ kalendæ quemadmodum hi agiles hæ idus quemadmodum he manus: quanq̃ dixerũt ut quẽadmodum regulis carent: ita uarie declinarẽtur. Nam inuenimus apud auctores & ancıliũ: & anciliorum: & uulcanaliũ: & uulcanaliorũ. Item nomina græca. a. ſupradictis regulis ſegregãt̃: ut emblema: poema: & hoc iuſte. Nam ſi græca ſũt ablatiuo carẽt illæ autem ab ablatiuo originem ſumunt quas non poſſunt ſuſcipere nomina ablatiuo carentia: ſed hæc maiores noſtri aut tertia declinatione declinabant: ſi fuiſſent generis neutri ut poema: poematis: aut prima declinatione declinabãt: ſi fuiſſent generis fœminini: ut hæc poena: huius poenæ: quanq̃ inuenimus aliquos caſus nec ab illis nec ab iſtis regulis declinatos ideſt genitiuum pluralem: & datiuum & ablatiuum pluralem legimus. n. apud Ciceronem horum poematorum his poematis ablatiuo ab his poematis: ſimiliter & emblamatorum & emblematis. peripateſmatorum peripateſmatis. Analogia dicit̃ ratio declinationis nominum inter ſe omni parte ſimilium latine proportio uocatur: No

mina aũt ſimilia ſũt omni parte ſi octo rebus ſint ſimilia ideſt ex illis quæ accidũt noĩ qua
litate cõparatiõe:genere:numero:figura:caſu:deĩde exitus ſyllabaꝝ deĩde cõſonãtiũ:ra
tiões penultimaꝝ atq; ſi una res ex iſtis octo deſierit ſimilibus dicimus enĩ nomẽ nulla ra
tiõe declinari ſimiliter cuius rei exemplũ & lupus ſit lupus nã ſeptẽ partibus cõſentiunt:
tamen quaſi genere diſſentiunt. Lupus enim in aliud genus:ut lupus:lupa:lepus: lepa
nõ facit.

Robus autẽ pronomẽ in quattuor partes diuidi putauit ideſt pronomẽ infi
nitũ:finitũ minuſq̃ finitũ:& poſſeſſiuũ quod nõ uidetur habere rationẽ:un/
de Donatus melius qui in duas partes in primo diuiſit. Nã ſi ea ſũt finita
pronomina quæ recipiũt perſonas. Alia omnia quæ nõ recipiũt perſonas in/
finita dicẽda ſũt: Vnde apparet quod infinita & minuſq̃ finita ſũt & poſſeſ/
ſiua. In illis enim nõ accidit certa perſona:cuias:& noſtras:uel cuiates & noſtrates:nã
utrũq; dicimus ſecũdũ plauti auctoritatem gẽtem ſignificat:ut eſt cuius gentis optime
noſtre gẽtis. Pleriq; accentũ in ultima ſyllaba ponũt:quãdo cuiam:ſed praue:Nam
nulla pars oratiõis eſt latina abſq; prædictis:quæ poteſt in ultima accẽtũ tenere.i.pone
& alias. Sũt aliqua pronomina quæ caſibus creſcũt nominatiuo:ut quis uel qui. geniti/
uo ſingulari:ut mei uel mis:tui uel tis. Ablatiuo ſingulari ut.a.quo uel.a.qui plurali da
tiuo uel ablatiuo:ut.a.quis uel.a.quibus qua ratiõe fiãt ſuperius diximus. Sũt e cõtrario
quæ caſibus decreſcũt:nam uocatiuus nõ ĩuenitur in pronomine ego. Aliquãdo no
minatiuus & uocatiuus:ut ĩ pronomine ſui:ſibi:ſe:a ſe. Aliquãdo tãtũ accuſatiuus:eccũ
eccam:ellum:ellam. Aliquãdo tãtũ genitiuus ut cuia:& cuiũ. Quod autem dici/
mus ſui aliquid eſſe pronomẽ uerũ eſt nõ enim de poſſeſſiuo naſcitur cuius nominatiuus
eſt ſuus. Nam ſi ĩde naſceretur datiuũ o mitteret:ut ſuo nõ id.i. Præterea eſt aliqua diffe
rẽtia quod hoc pronomẽ ſui:uel ſibi:utriuſq; numeri eſt. Illud uero poſſeſſiuũ ſuum &
ſingnlarem habet numerũ & pluralẽ. Quæſitiuũ eſt apud græcos an. O. uocatiuus eſſet
articulus & prouocatus nõ eſſet. Omnes enim articuli cũ de numero ſingulari ad plura/
lem trãſeũt uarie proferunť:ut hic & hii huius & horum & reliqui. Quãdo aũt dicimus
o docte & docti:& utroq; numero eũdem articulum ponimus: quæ res nõ articulus ui/
detur qa nõ mutatur ĩ numero plurali:ſed potius aduerbium uocãtis:ut quemadmodũ
dicimus:heus uos docti:ſic dicamus o tu docte & o uos docti: Inter Articulos & prono/
mẽ hoc ĩtereſt:quod pronomina tũc cũ ſine nominibus ſũt & abſentium nominum uidẽ
tur explere perſonas:ut hic & hæc & hoc quãdo autem dico hic æneas huius æneæ iam
nõ poſſũt pronomina dici:cum nõ fungãtur eorum nominum quæ præſentia ſũt officio
Ipſa enim nomina per ſignificationem implẽt. Neuter alius:& reliqua cõſtãt eſſe no/
mina:quoniam probus uiginti & unum dicit eſſe pronomina ĩ quibus iſta nõ computã/
tur. Ea ꝓnomina quæ utraq; parte nominatiuũ habẽt ſecũdũ formã nominum declinã/
tur. Nam ſic declinamus quiſquis utraq; parte ſic autem priore parte nõ declinamus
aliquis quemadmodum nec iuris peritus. Sic poſteriore parte nõ declinamus quiſpiam
quemadmodũ nec tribunus militũ.

Di:noui:cœpi:memini. Quæritur cuius ſint temporis quom cõſtat eſſe
perfecti: Nam & perfectum in.i.ſemper exit ut legi: ſcripſi:& præſẽs tem/
poris nũquam in.i.ſed ſemper in.o.exit. Illa enim uerba ſignificationem ha/
bẽt præſentis temporis regulas autem præteriti. Sum defectiuum uerbum
ĩ cõiugatiõe:Nã quãdo dicimus es nõ poteſt eſſe ſecũda cõiugario quia &.e.
correptam habet & in prima perſona.e.ante.o.non habet: Pudet:& tedet:quaſi defecti/

ua poſuit. In ſuperiore autē parte imperſonalia non contrarie ſunt poſita. Nā hoc ipſū
uerbū imperſonale defectiuū eſt. Sublatis enī de primo uerbo duabus perſonis: pri/
ma & ſecunda. Tertia utiq ſupereſt. Quæ ſi non ſibi adiungat pronomen defecti/
uū dicitur eſſe uerbū ſi autē adiungat imperſonale. Gaudeo & audeo. a. pleriſq neu/
tro paſſiua: ab aliis ſupina uerba dicuntur quæ in tēpore perfecto & pluſq̄perfecto paſſi/
uā habent declinationē: in reliquis aūt actiuā: ideſt tēporibus. Sūt alia in æqualia quæ
ſuā habent declinationē & contraria ſunt: ut placeo: nā & placui facit & placitus ſū.

Sūt itē alia in æqualia quæ ideo ſūt in æqualia quoniā primā ſyllabā nō reſeruant: ut:
nolo: uolo. Faciūt enī nolo: non uis: uult: non nolo: nolis nolit. Itē uolo: uolis: uo
lit: non dicimus. ſed uolo: uis: uult. Sunt aliqua penitus anomala: de quibus nihil poſſu
mus dicere niſi quod lectione declinetur eas uſurpare perſonas quæ tautū auctoritate fir
mantur. & ſūt hæc faxo: faxis: inquit: infit inquā: & reliqua. Prima perſona in indicati/
uo modo ſemper corripitur: ut lego abſq monoſyllabis: ut do: flo: ſto: quæ quidē ſi fiāt
poliſyllaba: ut reddo: reflo: reſto: corripiuntur. Verba quorū declinatio in noſtra pote/
ſtate eſt: ſunt hæc: tondeo: lauo: fabrico: punio: & reliqua uerūtamen debemus ſecundū
naturā actiuū uel paſſiuū præſumere: ut ego lauor balneū lauo: quando ego capillos de/
pono ut dicam tondeor quando alteri capillos detraho: ut tondeo. Prima perſona
non debet ita proferri: lego ego. Quoniā lego iā habet in ſe ſignificationē pronomi/
nis: niſi tamen ſic tunc poſſumus dicere quando nos magis uolumus oſtendere lecturos
q̄ alios ut ſit quaſi ego magis quā cæteri maledico tibi dicimus nō te dicimus. Prima
perſona ante ultimā. o. ſeptē litteras nō habet: h. o. f. k. q. i. z. cætera uero habēt. e. ut ſe/
deo. i. ut audio. u. ut annuo. b. ut bibo & ſicut ī arte ſcripta ſunt. k. Ideo nō poteſt præpo
ni. o. litteræ quia nūq̄ ante ponitᷣ niſi. a. ſequēte. q. y. z. ideo nō poſſūt præponi: unū ta/
men uerbū quod. o. ante. o. habet: ut reboo: reboant: ſiluæq & magnus. o. ideo cōtra re/
gulā uenit qa græcū eſt, cætera in arte cōſcripta ſunt.

Duerbiū dictū eſt quia neceſſe habet ſemper uerbū ſequi. Verbo tamen
nō neceſſe eſt egere ſemper aduerbio: nā poſſumus dicere ſic legit: Nūc
enī & plena eſt elocutio & aduerbiū tamē nō īuenitᷣ: nā quom dico cras ho
die: nō erit integra elocutio niſi addā uerbū ut puta dico uel facio. Aduer
biū plerūq cōfirmat uerbū plerūq deſtruit. Cōfirmat ut iam faciā. de/
ſtruit: ut nō faciā. Aduerbia aut a ſe oriuntur: aut ab aliis partibus ora/
tionis ueniunt: ſicut in artibus poſitū eſt: nam ibi ſunt exēpla uaria poſita henno autē ni
hil aliud eſt niſi hoc anno. Vnde deriuatio duplex īuenitur: Nā Cicero dicit hornatinas
fruges horatius dicit hornatas fuges: Item meatim nihil eſt aliud niſi meo more: tua/
tim tuo more Quod dicit de participio aduerbiū poſſe deduci: uerū non eſt & enī illud
exemplū quod protulit ideſt indulgens nō tātum participiū eſt: nam recipit comperati/
onē facit enim indulgentior indulgentiſſimus ergo quādo dicimus indulgenter nō uide
mus a participio tranſtuliſſe in a duerbiū ſed a nomine. Omnia aduerbia. e. terminata
in poſitiuo ſemper producuntur: ut docte. Exceptis tribus regulis eorū aduerbiorū.

Quæ autē non comparantur: ut rite: nemo enim dicit ritius ritiſſime: uel quæ male
cōparantur: ut bene. Nemo enim dicit bonius boniſſime. Vel quæ a ſe oriuntur
ut īpune: īpunius: hoc ſcilicet in poſitiuo. Cæterū ſuperlatiuus gradus ſemper pro/
ducitur facile: & difficile non quæritur utrū aduerbia ſint an nomina cōſtant autem eſſe
nomina tātū quia ſemper correpta ſūt. Si enī aduerbia eſſēt: ut ſupra diximus produ
cerētur deinde qa neutri generis formā ſequntur. Sicuti enim dicimus & facilis facile: ſic

difficilis difficile. Deinde ſi aduerbia eſſent inter exirent. Datiuus enim nominis ideſt
terminatus aduerbium inter ſyllabam mittit ut huic forti fortiter ſic huic facili faciliter:
huic difficili difficiliter diceremus. Ergo cōſtat eſſe nomina ſic autem poſita ſūt pro
aduerbiis quemadmodum fere inuenimus apud poetas pro aduerbiis cōſtituta: ut toruū
clamat pro eo quod eſt torue: horendum ſonat pro eo quod eſt horende: qua figura ora/
tores omnino uti nō debēt. Genus enim eſt ſoloeciſmi ſicut ipſe donatus PauloPoſt
de ſoloeciſmis ratiōe mōſtrauit. Scire enim debemus quod datiuus ſingularis. o. ter
minatus aduerbium in. e. mittit ut huic docto docte. i. terminatus inter huic agili: agili/
ter: quas regulas ſemper coripit auctoritas. Nam iuenimus plerūq; id eſſe aduerbi/
um: qui datiuus eſt caſus ut eſt falſo: hæc autem ambiguitas elocutione diſcernitur quā
do enim dicimus falſo homini dederit nomē: quando falſo loqueris erit aduerbium: ita
plerūq; in contrarium cedūt. Nam terētius ait duriter: quom dure dicere: debuerit:
& Virgilius Lugubre quom lugubris extenſa dicamus. Ea aduerbia comparanda
ſūt quæ quæ ducūt originem a nomine recipienti comparationem ut eſt doctus. Ideo
enim dicimus docte doctius doctiſſime: quoniā dicere poſſumus doctus doctior doctiſ/
ſimus Ab eo quod eſt Tulius cum ſit aduerbium non recipit comparationem qa nec no/
men recipit. Sūt alia aduerbia quæ ſemper per ſe comparātur. Sūt autem quæ nō
egēt comparatione ut eſt mane. Nemo enim dicit manius: nemo maniſſime. Ve
rum tamē hāc quam per ſe inflexionē nō habemus: poſſumus facere adiectionem illarū
particularum ut magis & maxime: ut puta ſit poſitiuus mane comparatiuus magis ma
ne. Superlatiuus maxime mane. Omnis pars oratiōis cum deſierit eſſe quod eſt
nihil aliud eſt niſi aduerbium. Iccirco ſi nomē deſierit eſſe nomē nō faciet pronomē:
aut participium ſed ſolū aduerbiū. Vt eſt ſedulo nam ſi dicas ſedulo homini dedi no
mē eſt ſi dicas ſedulo feci: Aduerbium eſt. Item pronomē aliquādo & aduerbium
eſt quom enim dico quid eſt: erit pronomē quom dico quis ſcit erit aduerbiū. Item
uerbum plerunq; & aduerbium eſt: quando enim dico pone prima ſyllaba accentum ha/
bente erit uerbum quando ultimæ ſyllabæ: do: accentum erit aduerbium hoc eſt diſcreti
onibus cauſa. Nam ultimo loco uerbi acutus accentus nūquā ponitur. Item
participium aliquando aduerbium eſt quom enim dico me aduillam profecto contigit:
participium eſt profecto: quom dico profecto quæritis aduerbiū eſt profecto: Item
ante præpoſitio nō nūquā & aduerbiū eſt. Præpoſitio in hac elocutione erit āte tēplū
caſum enim habet uictum: ſi autē dicas: ante feci: erit aduerbium: quoniā ſequit̄ uerbū:
& cōiunctio eſt: ſed plerunq; & pro aduerbio ponitur quom dicimus te fortiſſime teucrū
accipio. Heus ſi dolorem ſignificet īteriectio eſt: heus etiā menſas cōſumimus inquit
iullus: ſi autem uerbum ſequatur aduerbiū eſt: heus inquit iuuenes monſtrate mearum:
erit nomē quom nominibus pro aduerbiis utimur ut ante dictū eſt. Illud fideliter tenere
demus nūq̄ ſeparatim præpoſitionem aduerbiis poſſe cōiungi ueluti de mane de noctu.
Quod autem inuenimus ī docte & ī frequenter ſūt quidē præpoſitiones: ſed nō ſepara/
tim ſicut ſūt etiā particulæ quas ipſe ponit. Artigraphus de ſurſū deorſum deinceps.
Ita enim cōſtat duas partes oratiōis ut uno ambæ nitātur accētu. Nec duæ præpoſitiōes
īteruenīēte aduerbio ſociandæ ſūt. Præpoſitio etiā ideo nō poteſt adiūgi nomini īterueni
ente aduerbio ut de trās tyberim uenio quemadmodū illinc uenio.

Articipiū ē q̄ſi particapiū: habet enī. a. noīe genera & caſus. a. uerbo aūt tēpora &
ſignificatiōes: ab utroq; numerū & figurā: & cætera quæ ſupradicta ſūt. In poſteri
oribus illud adduci inchoatiua uerba illud nō habere niſi preſētis tēporis ꝑticipiū

futuro autem carere. Ideo autem futuro carẽt quoniam regulam futuri participia. a præ
terito ducũt participio præteritum autem participium. a. tẽpore perfecto originẽ ſumit
& ideo quom inchoatiua uerba tẽpus perfectum nõ habẽt: non poſſumus habere quod
additur iam tempore perfecto. Præterea dicit participia ab ĩperſonalibus uerbis niſi uſur
pata nõ uenire: quæ res penes latinum nõ erit: & ſimilia & ſimiliter ab arte diſcedit. Et. n.
participia a prima poſitiõe uerbi originem trahũt: cum igitur imperſonalia primam per
ſonã nõ habẽt participia nõ iure ex ſe faciũt: ſed tamen dixi uſurpare nobis licet. Inueni/
mus enim apud uarios auctores: quod puto id fieri: nõ quod de imperſonalibus uſurpẽ/
tur participia: ſed quod ipſa imperſonalia fiãt uerba pleniſſima: Nam hoc quod dicimus
pudet & tedet tamẽ dici iuenimus ĩ auctoribus & pudeo: & tedeo: unde fiũt & pudẽs: &
tedẽs participiũ nõ ab imperſonali uidetur ſed a uerbo ĩtegro. Odi uerbum participium
habet oſus quod licet ĩ uſu nõ ſit tamẽ compõitur & ĩ uſu erit exoſus peroſus. Ab eo quod
eſt memini artis nullũ participiũ reperitur: ſi ad uſum uerum eſt: ſi ad auctoritatem fal/
ſum: Nam ĩuenimus ĩ Plauto meminẽs. Tunicatus galleatus dicit participia nõ eſſe: ſed
nomina eo quod. a. uerbis nõ trahũtur: ſed ſi diligẽter attẽdas aduertẽs ab ſimilibus par/
ticipia comprobabis. Nam licet nõ faciat tunico galleo: tamẽ quoniam tempus habẽt ſi
ne dubio participia ſunt: & enim armatus ĩcedit ueſtitus ĩcedit quom dico hoc ſignifico
iam armatũ: iam ueſtitũ eẽ. Sicut etiã dicimus tunicatus ĩcedit: galeatus ĩcedit. i. & iam
tunicã habet: iã galeã habet quæ res tẽpus oſtẽdit & ſi tẽpus eſt participiũ eſt. Prãſus cœ
natus & reliqua cõſtãt nõ eſſe participia ſi a uerbo nõ ueniũt. Cõceſſũ eſt. n. regulariter ut
a. neutralibus uerbis liceat nobis uſurpare preterita participia: ſed quoniã & has artes de
fẽdere debemus uel auctoritate firmare: neq; ad iſtoꝝ ſimilitudinẽ alia fingere: ſed illis tã
tũ uti quæ lecta ſũt. Nomina ſimilia participiis præteriti tẽporis quartæ ſũt declinatiõis:
ipſa aũt participia ſecũdæ ut hic uiſus: huius uiſus: nomẽ eſt: hic uiſus huius uiſi partici/
piũ eſt. Furibũdus & moribũdus quid eſſent & nomia eſſẽt manifeſtũ eſt: qꝺ ſubtracta
dus ſyllaba & addita littera nõ redeũt ĩparticipia præſentis tẽporis quod regulariter di/
ctũ eſt: Noua ratiõe participia quæ cõſtãt eſſe participia poſitiuũ gradũ poſſũt recipere
quoniã participia nullã recipiũt cõparationẽ tamẽ cõparatiuũ gradũ plerũq; ſuſcipiũt ac
ceptior & ĩgẽtior: quæ res ſola ſenſus ratiõe ſecernit᷑. Aduerbiũ de participiis naſci Do/
natus aſſerit: plurimi negãt. At cõſtat apud maiores equidẽ lecta ĩ uſu tamẽ eſſe nõ poſ/
ſũt ut dictũ eſt in aduerbio.

N coniũctiõe nihil penitus noui poſuit: ſed ita hic ſicut ĩ ſuperiore parte tractauit
Illud plane adiecit qꝺ licet nobis cõiũctiões pro aliis cõiũctionibus ponere: qꝺ mi
rũ eſt quom liceat & alias ptes oratiõis ꝓ aliis ponere: ut nomẽ ꝓ aduerbio: ꝓno/
mẽ ꝓ aduerbio & multa alia ſignificatiõe tamẽ mutata.

Ræpoſitio eſt pars oratiõis dicta quod ĩ loquẽdo præponitur & hæc eſt eius natu
ra puta ante templum nemo enim dicit templum ante: ſed tamẽ eſt una præpoſi/
tio quæ pro arbitrio noſtro ponit᷑ ut tenus: dicimus enim puberenus & tenus pu
be. Item cum plurũq; ſit poſtpoſita ĩuenitur ut præponi omnino nõ poſſit. quod utiq; cõ
tra artem uidemus ut cum dicimus mecum: tecum: nobiſcum: uobiſcum. Præpoſitio au
tem aut coheret aut utrũq; efficit. cõ. dis. ita enim loqmur cõduco tibi diſtraho: ſeparã/
tur autem & penes. Et enim cum dicimus apud amicum duæ oratiõis ſũt partes: penes
arbitros ſimiliter duæ. Aliæ uero & cohrẽt & ſecerni poſſũt ut præ: nã quom dico præ/
tulit utiq; cohærẽs ĩuenitur. quom autem præ metu ſegregata eſt: Accuſatiuæ præpoſi/
tiões triagĩta tãtũ: illæ duæ poſſũt ĩ queſtionem uocari apud & ad: eo quod ſemp ĩ loco
eſt ut apud amicum ſum: ad uero ſecũdũ artem ſemper ad locũ ut ad amicum uado: q̃q̃

& ſecundũ auctoritatem ĩuenit̃ in loco: ut ad. M. leucã te habitare dixit. Vſq; nõ uidet̃ plurimis præpoſitio: quoniã ſic alia prepoſitio nõ põt poni: &. n. dicimus ad foꝝ uado ut Virg. aduſq; colũnas exulat: iã ſi habeat alterã præpoſitionẽ ipſa præpoſitio eſſe nõ põt: Nunq̃. n. præpoſitio alteri præpoſitiõi coheret. Si aũt uolueris ut coniunctim cohæreat: nõ iã aduerbiũ erit ſed potius recipit naturã ſuã nã & prepoſitionẽ præpoſitiõi ſic cohærẽ tẽ ut pro una parte præpoſitiõis habeat̃: Inuenimus. n. ſæpe apud Catonẽ ut circũcirca ideſt circa. In ablatiuis præpoſitiõibus. e. & ex hãc habẽt obſeruationẽ ut ſi uocalis ſequa tur. ex. præponamus ut ex amico audiui ſi ãt cõſonãs. e. præponat̃ ut eforo uenio. Illud uehemẽtiſſime obſeruare debemus: ut. cõ. &. in. quotiẽſcũq; habẽt poſt ſe. s. &. f. litterã: uideamus quẽadmodũ ꝓnuntiant̃ plerunq; eni nõ obſeruãtes barbariſmos ĩcurrimus. Nã cũ ipſoꝝ natura breuis ſit tamẽ ſi ſequat̃ ſupradictæ litteræ plerunq; in longitudinẽ trãſit ut cũ dicimus quo fit cõfeſſio. Itẽ cõſiliũ cõſulit: his. n. locis ꝓnũtiãdæ ſunt ut lõge ſimiliter ĩſula ĩſula qđ magis auriũ iudicio: q̃ artis ratione colligimus. Præpoſitiões aut ipſa uerba corrũpunt ut cõficio. Nã erat ĩtegrũ facio aut utrũq; & corrũpunt & corrũpũ tur ut afficio: Nã affero qđ ſcribebat̃ p. a. &. p. d. ĩcipit ſcribi p. a. & p. f. & itẽ qđ erat fa cio fit ficio. Præpoſitio & quãdo præponit̃ & quãdo poſtponit̃: ſi caſũ ſuũ retineat præ poſitio ẽ ut trãſtra p & remos ſi ãt caſũ mutauerit fit aduerbiũ. ut longo poſt tẽpore uenit Ambiguæ præpoſitiões q̃tuor fuerũt. In. ſub: ſup: & ſubter. Quibus maiores ĩdifferẽter utebãt̃: ſed hodie tantũ duæ ſũt: ĩ: & ſub nã ſup: & ſubter accuſatiue habẽt̃. In aũt & ſub qua ratiõe in ſe ſerent̃ in ſupiore tractatũ eſt: Plerũq; eadẽ eſt præpoſitio qđ eſt & aduer biũ ut ante & poſt: ſed qđ magis dictũ eſt hac ratione colligimus. Et. n. ſi pars orationis ſequat̃ quæ caſibus ſeruit præpoſitiões erunt ut ante tẽplũ ꝓpter aquã tẽplũ. n. & aqua caſuales partes orõnis ſũt: quãdo aũt dicimus ante fecit: poſt dixit aduerbia ſũt: ſi ſequã tur uerba. Nouimus itaq; aduerbia ſemper uerbis egere.

Nteriectio nihil habet niſi ſolũ mẽtis affectũ quæ tũc ĩteriectio dicit̃ quãdo uo ce ĩcõdita ꝓfert̃. o. heu. & ſimilia quom plenas adhibemus ad exprimẽdos ani mi affectus tã ĩteriectiões dicunt̃ q̃ pro ĩteriectionibus ut proh Iupiter ibit hic ait hæc pars nõ poteſt propriũ nomẽ utrius tenere eo quod uariæ ĩteriectiões ſunt: nam o. dolẽtis legitur: ut. o mihi præteritos referat ſi Iupiter annos & iraſcentis ut. o. callidos homines & ſimilia.

FINIS.

Impreſſum Venetiis per Theodoꝝ De Ragazonibus de Aſula. Anno Domini no ſtri Ieſu chriſti. M. CCCCLXXXXV. Die uero. xii. menſis Iuni.

Regiſtrum.

a b c d e f g h i k l m n o. Omnes ſunt terni.

& ſecundū auctoritatem iuenit̄ in loco: ut ad. M. leucā te habitare dixit. Vſqꝫ nō uidet̄ plurimis præpoſitio: quoniā ſic alia prepoſitio nō pōt poni: &. n. dicimus ad foꝝ uado ut Virg. aduſqꝫ colūnas exulat: iā ſi habeat alterā præpoſitionē ipſa præpoſitio eſſe nō pōt: Nunq̄. n. præpoſitio alteri præpoſitiōi coheret. Si aūt uolueris ut coniunctim cohæreat: nō iā aduerbiū erit ſed potius recipit naturā ſuā nā & prepoſitionē præpoſitiōi ſic coheren/
té ut pro una parte præp … e apud C
ideſt circa. In ablatiuis pr … ſeruationē
tur. ex. præponamus ut e … ponat̄ ut
uehemētiſſime obſeruare … habēt po
uideamus queādmodū ꝓ … ites barba
Nā cū ipſoꝝ natura breui … eræ pleru
trāſit ut cū dicimus quo f … locis ꝓnū
ſimiliter iſula iſula qđ m … olligimus
ipſa uerba corrūpunt ut c … uqꝫ & cor
tur ut afficio: Nā affero c … i p. a. & p.
cio fit ficio. Præpoſitio & … onit̄: ſi caſ
poſitio ē ut trāſtra p & rer … ū. ut long
Ambiguæ præpoſitiões … . Quibus
utebāt̄: ſed hodie tantū d … cuſatiue h
qua ratiōe in ſe ſerent̄ in … t præpoſi
biū ut ante & poſt: ſed qđ … imus. Et.
ſequat̄ quæ caſibus ſerui … ppter aqu
caſuales partes orōnis ſūt … t dixit adu
tur uerba. Nouimus itaq

Nteriectio nihil … ūc̄ iteriec
ce icōdita ꝓfert̄ … hibemus a
mi affectus tā it … ibus ut pr
ait hæc pars nō poteſt pr … uariæ iter
o. dolētis legitur: ut. o mi … os & iraſc
homines & ſimilia.

Impreſſum Venetiis … e Aſula. A
ſtri Ieſu chriſti. M. CCC … ſis Iuni.

a b c d e f g … nt terni.